د اصحابانو کیسې

ژباړن:

[illegible]

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

ژباړن :

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه :

نـــوم	:	داصحابانو کیسې
ژبـــــــاړن	:	مولوي عبدالهادي حماد
کمپـــــــــوز	:	په خپله ژباړن
د پښتۍ طرحه او انلاین چاري	:	مختار احمد احسان - د لراوبر کتابتون

www.Larawbar.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابانو کيسې

که څوک غواړي ، چې زړه يې نرم سي او د اسلام په حقيقت باندي پوه سي او هغه خوند وڅکي کوم ، چې په اسلام کي پروت دئ نو لاندي د اصحابانو قصې دي مطالعه کړي ځکه د اصحابانو ژوند د مسلمانانو لپاره عملي درس دئ.

ژباړن

مولوي عبدالهادي حماد

(c) ketabton.com: The Digital Library

خطبه او تمهيد

نحمده ونصلي ونسلم علي رسوله الکريم واله وصحبه واتباعه الحماة للدين القويم.

امابعد: دالله ديوه سپېڅلي بنده حضرت مولاناعبدالقادررائپوري امر ماته په سنة **۱۳۵۳** هـ ق کي وسو چي زما سره احسان کونکی اوزما تربيت کونکی دئ (امر يې داصحابانو په اړه وو) چي زه داصحابانو په اړه څو قصې وليکم په ځانګړي ډول دلږ عمر لرونکو اصحابانو. او د ښځو ددينداری څه حالات په اردو (دژباړي وروسته په پښتو) ژبه وليکم ځکه کوم کسان چي دقصو شوقيان دي هغه ددې پرځای چي ديوې اوبلي خوا ددرواغو قصې اوري که داقصې واوري نو ددوی ددين دترقی سبب به جوړسي.

ښځي چي دشپې کوچنيانو ته ددرواغو قصې کوي که دغه قصې وکړي دماشومانو زړونه به داصحابانو دميني ډک سي ددوی درنښت او عظمت به يې په زړو کي راسي ديني کارونو ته به يې مينه پيدا سي.

زما لپاره دغه امر منل يولازمي کار وو ځکه زه دده په احسانو کي ډوب وم بل داچي دالله ددوستانو رضا ددواړو جهانو دکاميابی سبب کيږي خو دخپلي کم علمی په وجه مي زړه نه سوای کولای چي دده مبارک دخوښی سره برابر دي دغه کار وکړم. څلور کاله دغه امر ماته تکرارېدی زه دخپلي نه وړتيا څخه شرمېدم دوخت په تېرېدوسره په سنه **۱۳۵۷** هـ ق کي دصفري په مياشت دماغي ناروغي راپېښه سوه دکار څخه منعه سوم فکر مي وکړی چي دغه خالي ورځي که پدې برکتناکه کار ولګوم ښه به وي ځکه که زما دغه پاڼي ونه منل سوي نو بوختيا خو به مي په يوه برکتناکه کار کي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدي کي شک نسته چي د الله ﷻ ددوستانو قصې اوددوی حالات ددې وړ دي چي سړی تحقيق او څيړنه پکښې وکړي اوسبق ځني حاصل کړي په ځانګړي توګه د اصحابانو رضي الله عنهم حالات چي الله ﷻ دخپل خوږ رسول ﷺ دملګرتيا لپاره خاص کړي دي.دوی مبارکان ددې حقداره دي چي تابعداري يې وسي. ددوی پرته د الله ﷻ ددوستانو په بيان سره د الله ﷻ رحمتونه نازليږي.

حضرت جنيد بغدادي رحمه الله فرمايي: قصې د الله ﷻ دلښکرو څخه يو لښکر دئ چي مريدانو ته ، دزړنو طاقت په حاصليږي يو چا پوښتنه ځني وکړه چي ددې لپاره يو دليل سته ؟ ده مبارک په جواب کي ورته وفرمايل: الله ﷻ فرمايي:

⇳♊♑✌ ⍓⌨⬂⓿■◆⇖ ❹⇗→◗❋☼ ⍓⌧⬈✍◆❒

→💣♒○⌨⬩✞⬅☼ ✍◆✌ ⇗✍←♌❾❷♍✍✂ ♑⬈✏✍◆⌛✍☼❒📖

❼♒× ⌧✋◆⬈✏🔔⍓♊◆❒ 📄 ⌧✋⍓⑩✂⌧⬩➔▫ 🕘♑❍♒✍

◅◘⬩→♑⇖⬀❑⧫✌◆❒ ❻✍⍓⬩⬂♍✍✂ ♐■☞⓿🕓⍓♎

([1])⬙⬘✂☞⇗ ◆×✓♑✡♑✌⬃⬩←☺▫■♑♍▤❽◆❷⬂✍♑❶◆❒

ژباړه: دپيغمبرانو دقصو څخه موږ داټولي قصې تاته بيانوو چي په سبب يي موږ ستا زړه ته طاقت ورکړو (يوه فايده خو دا سوه) اوپدې قصو کي تاته داسي مضمون رسيږي چي خپله درست اوواقعي وي اودمسلمانانو لپاره نصيحت (اودښو کارکولو) يادول وي.(2)

يوه بله خبره هم په زړه کي دکښينولو وړ ده هغه داده چي ديني کتابونه دنبي ﷺ دحديثو وي ، دبزرګانو دحالاتو دبيان وي ،دمسائلو کتابونه وي اوکه دمخورو خلګو دارشاداتو اولاړښوونو کتابونه وي پکار نه ده چي يوار وکتل سي اوبيا دتل لپاره پردغه يوار کتلو باندي بسنه وسي بلکي پکارده چي دغه کتابونه دخپل طاقت مطابق په تکرار سره وکتل سي.

([1]) سورة هود الاية (١٢٠)
([2]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابو سليمان داراني﷫ فرمايي: زه ديوه واعظ په وعظ کې کښېناستم دده وعظ زما په زړه کې اثر وکړی کله چې راولاړ سوم هغه اثر ختم سو دوهم ځل ورغلم ورته کښېناستم کله چې راولاړ سوم بيا اثر ولاړی دريم ځل ورغلم بيا ورته کښېناستم ددغه دريم ځل ناستې اثر تر کوره پورې و ،کورته چې ورغلم دالله ﷻ دنافرمانۍ اسباب مې تول ماتې کړل دالله ﷻ لاره مې اختيار کړه .

ددينې کتابونو حال هم داسې دئ په يوار چابک کتلو سره يې اثر کم وي په همدې وجه ددينې کتابونو لوستل په بيا بيا په کار دي.

دلوستونکو داسانۍ اودمضامينو په زړه کې کښېنولو په خاطر مې دغه رساله پر دوولسو بابونو اويوه خاتمه باندې وېشلې ده:

لومړی باب: ددين له امله سختۍ تېرول اوتکليفونه زغمل.

دوهم باب: دالله ﷻ څخه خوف اوويره چې داصحابو کرامو﷢ خاص عادت و.

دريم باب: داصحابو کرامو دزاهدانه اوفقيرانه ژوند نمونه.

څلورم باب: داصحابو دتقوا اوپرهيزګارۍ حالت.

پنځم باب:دلمانځه شوق اوپابندي.

شپږم باب:صدقه،ترخپل ځان دنورو اړتياوې مخکې پوره کول ، دالله ﷻ په لاره کې مصرف کول

اوم باب: بهادري ، همت ، زړورتوب ،شجاعت اودمرګ شوق.

اتم باب: علمي بوختيا اودعلمي محنت نمونې.

نهم باب:دنبي ﷺ دلاربنوونو عملي کول.

لسم باب:دښځو جذبه اوبهادري اودرسول الله ﷺ داولادونو بيان.

يوولسم باب:دماشومانو ديني شوق اوپه کوچنيوالي کې ددين پابندي.

دوولسم باب:دنبي ﷺ سره دمحبت نمونې.

خاتمة: داصحابو کرامو﷢ حقونه اوددوی لنډ فضيلتونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی باب

ددین له امله سختۍ تیرول ، تکلیفونه او ستونزې ګالل

نبي کریمﷺ او اصحابو کرامورضي الله عنهم ددین د جوړولو لپاره دومره زیات تکلیفونه پر ځانونو باندې تېر کړي دي ،چې موږ نااهلو ته یې اراده کول هم ګران کار دئ د نومړو مبارکو انسانانو په پېښو او ستړي ژوند لیک باندې کتابونه ډک دي موږ دومره د کمزورۍ پر خوا روان یو چې د دوی په احوالو هم ځان نه خبرو ، عمل وربانديې کول خو بېله خبره ده ، نو له همدې امله پدې کتاب کښې د نومړو مبارکو انسانانو څو قصې د نمونې په ډول بیانوم چې ترټولو مخکې د نبي کریمﷺ د یوې قصې څخه پیل کوم ځکه د نبي کریمﷺ یادول دبرکت ذریعه ده .

(۱) د نبي کریم ﷺ دطایف دسفر قصه

کله چې څښتن تعالیﷻ نبي کریمﷺ پیغمبر کړ ، نهه کاله رسول اللهﷺ په مکه مکرمه کې تبلیغ کاوه او د خپل قوم د اصلاح او ګټې کوشش به یې کاوه مګر په مکه مکرمه کې د یوې کوچنۍ ډلې پرته چې مسلمانان سوي وه او د یوې کوچنې ډلې پرته چې کافران وه مګر د رسول اللهﷺ مرسته به یې کول نور ټوله د مکې او سیدونکو د رسول اللهﷺ او مسلمانانو د ځورولو لارې لټولې، تکلیفونه به یې ور رسول پسخند به یې په واهه آن تر دې چې څه به یې په توان وه په هغه اندازه به یې تکلیف ور رساوه ، د نبوت په لسم کال چې کله د نبي کریمﷺ اکا ابو طالب وفات سو د نومړي مړینې د مکې کفارو ته د مسلمانانو د ځورولو نوره لاره خلاصه کړه په دغه وخت کې دوی په دې ټینګه اراده وه چې خلک له اسلام او مسلمانانو څخه منعه کړي ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ او اصحابو کرامو رضي الله عنهم ته تر خپله وسه تکلیفونه وړورسوي ، نبي کریمﷺ په دې موخه طائف ته تشریف یو وړی چي دهغه ځای اوسیدونکي (ثقیف) نومي قوم چي یو لوی قوم وومسلمانان سي نو مسلمانان به ددې تکلیفونو څخه خلاص سي او د اسلام دمبارک دین دخپرولو لپاره به یو بنسټ کښېښودل سي کله چي رسول اللهﷺ طائف ته ورسېدی نو دهغه قوم د مشرانو سره یې خبري پیل کړې چي ددغه قوم نوموتي او مخور مشران ګڼل کېده او د الله جل جلاله د پاک دین و لوري ته یې را وبلل او دالله ﷻ د دین ومرستي ته یې متوجه کړه نوموړو کسانو ددې پر ځای چي د الله جل جلاله اودهغه د رسولﷺ د دین مرسته وکړي یا لږ تر لږه د عربو مشهوره میلمه پالنه وکړي و رسول اللهﷺ ته یې په بې مخي سره مخامخ جواب ورکړی او د بد اخلاقۍ رویه یې غوره کړه پر دې بد اخلاقۍ باندي یې بسنه ونه کړه بلکي دایې هم زړه نه قبلول چي رسول اللهﷺ دلته پاته سي. دوی درې واړه چي رسول اللهﷺ مشران بلل او دا یې هیله وه چي دوی به په شرافت سره خبري وکړي د دوي څخه ددې هیلي په خلاف یوه وویل: او هو ! بس یوازي ته وي چي الله جل جلاله پیغمبر کړې بل څوک نه وو ، دوهم وویل: ستا پرته بل څوک نه و چي الله جل جلاله رسول را لېږلي وای ، دریم وویل: زه ستا سره خبري کول نه غواړم ځکه که ته رشتیا د الله جل جلاله له لوري څخه پیغمبریې نو ستا د خبرو څخه مخ اړول خو لوی تاوان دئ (نو ښه دئ چي خبري نه در سره وکړم) او که درواغ وایې نو د درواغجن سره هم خبري نه کوم ، کله چي رسول اللهﷺ د دوی څخه نا امیده سو نو ددغه قوم د نورو خلګو سره یې خبري پیل کړې ځکه رسول اللهﷺ دهمت او خپلواکۍ غرو ، نور خلګ هم دمشرانو پر پله روان سوه د رسول اللهﷺ دعوت یې نه ومانه بلکي رسول اللهﷺ ته یې وویل ژر زموږ د ښار څخه ووزه هر ځای چي ستا د خوښي ځاي وي هلته ولاړ سه کله چي رسولﷺ په نا امیدۍ سره دهغه قوم څخه را روان سو د هغه قوم ناوړه خلګو په رسول اللهﷺ پسي دکلي هلکان پسې کړه رسول اللهﷺ یې په کاڼو ویشتی ، پسخند به یې په واهه او چک چکي به یې پسي کولې تر داسي بریده چي د رسول اللهﷺ دواړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپلکي په وینو سرې سوي رسول الله ﷺ د دوی څخه بېرته راغلی کله چي د دغه شرا چونکو څخه بې غمه سو نو په لاره کي يو ځای کښېناستی او دا دعا يې وويل:

اللهم اليک اشکو ضعف قوتي وقلة حيلتي و هوني علي الناس يا ارحم الراحمين انت رب المستضعفين وانت ربي الي من تکلني الي بعيد يتجهمي ام الي عدو ملکته، آمري ان لم يکن بک علي غضب فلا ابالي و لکن عافيتک اوسع لي اعوذ بنور وجهک الذي اشرفت له الظلمات وصلح عليه امر الدنيا والاخرة من ان تنزل بي غضبک اويحل علي سخطک لک العتبي حتي ترضي و لاحول ولا قوة الا بک([3])	ژباړه: اې خدايه ! تا ته د خپلي کمزورۍ ، ناتوانۍ او په خلکو کې د رسوايۍ شکايت کوم ، اې ارحم الراحمين ذاته ! د نا توانانو رب يې ته زما پالونکی يې ما چاته پرېږدې؟ پردی څوک چي مي ووينې تندی را باندي تريو کړي يا مي دښمن ته (پرېږدي) چي هغه ته تا پر ما باندي بر لاسی ورکړی وي ، اې خدايه ! که ته زما څخه ناراضه نه يې زما د هيڅا پروا نسته ستا ساتنه ما لره بس ده زه ستا د مخ (بلاکيفه) په رڼا پنا غواړم هغه رڼا چي تيارې يې ځلولي دي او د دنيا او آخرت کارونه پرې سم سوي دي زه له دې څخه پنا غواړم چي ته راته په غضب يې او يا راڅخه نا راضه يې ستا نا راضي ترهغه وخته پوري ليري کول لازمي د ه تر څو راضي کيږي (اې خدايه !) ستا پرته نه بل قوت سته او نه بل طاقت سته.

څښتن تعالي ﷻ چي يو صفت يې قهر دئ د خپل نازولي په ځورېدو يقيناً په قهرېږي نو دستي يې جبرائيل ﷺ راواستاوه او رسول الله ﷺ ته يې سلام ووايه بيا يې وويل چي ، الله ﷻ

([3]) كذا في سيرة ابن هشام قلت واختلفت الروايات في الفاظ الدعا كما في قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا ټولي خبري واورېدې او د قوم جوابونه يې هم واورېده يوه ملائکه چي اللهﷻ د غرونو واک او اختيار ورکړی ، اللهﷻ ستا د خدمت لپاره راواستول دستي هغه ملائکه را غلل سلام يې وو ايه د سلام وروسته يې رسول اللهﷺ ته وويل: يا رسول الله ! امر وکړه که ته امر وکړې زه به پر دې قوم باندي غرونه را پورته کړم ټوله به چخته ناڅ (زره ،زره) کړم رسول اللهﷺ چي ډېر زړه سوانده ، رحم لرونکی پيغمبرو ملائکي ته يې په جواب کي وويل: زه د دوی هلاکېدل نه غواړم بلکي زه دوی ته د هدايت دعا کوم که دوی مسلمانان نسي اميد لرم چي د دوی په اولادو کي به مسلمانان پيدا سي چي دا للهﷻ عبادت او بندګي به کوي.

فايده: د رسول اللهﷺ په غوره اخلاقو او صبر کي فکر وکړئ څومره صبر يې درلودئ ،څومره مهربانه و هغو بد ورسره کول ده ښه ورسره کول يعني د دوزخ څخه د خلاصېدو او د جنت د پيدا کېدو دعا يې ورته کول ، اوس زموږ حال ته وګورئ موږ په داسي حالت کي قرار لرو چي يو څوک کوچني ښکنځل راته وکړي نو موږ بله لمبه سو او د هغه څخه داسي بدله اخلو (چي د هغه ښکنځلو څو برابره وي آن تردې) چي ټول عمر مو بدله نه خلاصېږي او نه مو زړه په سړېږي ، پر ظلم سربېره ظلم کوو او بيا د رسول اللهﷺ د تابعدارۍ او محمدي کېدو دعوه هم کوو تاسو وليدل چي د رسول اللهﷺ سره بد وسوه بيا هم ده ښه ورسره کول يعني د جنت د پيدا کېدو او د دوزخ څخه د خلاصون دعا يې ورته کول.

(۲) د حضرت انس بن نضر ﷜ د شهادت قصه

حضرت انس بن نضر ﷜ يو صحابي و چي د بدر په غزا کي يې ګډون نه و کړی نو موږي پدي وجه چي د اسلام په لومړنۍ لويه غزا کي يې ګډون نه وو کړی پر ځان به يې ملامتيا ويل ډېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوابدی او په زړه به غمجن و په هر صورت په دې هیله که د اسلام بله غزا پېښه سوه حتمًا به ګډون په کښي کوي ، د تقدیر پرېکړه وه چي د احد غزا پېښه سوه حضرت انس بن نضر ؓ په ډېره مینه او زړورتوب په دې غزا کي ګډون وکړی د غزا په لومړی سر کي مسلمانانو فتحه (برلاسي) تر لاسه کړ خو د یوې تېروتني له امله مسلمانانو ماته وخوړه ، تېروتنه له دې څخه عبارت وه ،چي رسول اللهﷺ ځینو اصحابو کرامو ؓ ته دنده ورکړې وه چي د غره پر یوه کوتل به کښیني ، مسلمانان که فتحه ترلاسه کړي او که ماته وخوري باید دوی ولاړ نسي خو له بده مرغه دوی هغه وخت ولاړ سوه چي په لومړیو کي مسلمانانو بریالیتوب تر ګوتو کړ ، کله چي دوی ولاړېده په دوی کي چي ځوک آمر و هغه منع کړه چي مه ولاړېږئ خو دوی دا ویل چي کافرانو ماته وخوړه د تیښتي په حالت کي دي باید ورپسي ورسو او د غنیمت مالونه ورڅخه را ټول کړو او دا فکر یې کاوه چي د رسول اللهﷺ امر چي موږ ته یې دنه ولاړېدو کړی و یوازي د بریالیتوب تر وخته پوري و آخر دا چي مسلمانان له دې ځای څخه ولاړ سوه د جګړې ډګر ته ورسېدل ، تښتېدونکو کافرانو چي دغه ځای خالي ولیدئ نو دوخته څخه یې ګټه واخستل او ددغه لوري څخه یې پر مسلمانانو باندي حمله وکړه مسلمانان د نا خبرۍ په حالت کي وه چي د سختو بریدونو سره مخ سوه د دووطرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په پایله کي د ماتي سره مخ سوه مسلمانان په وارخطایۍ سره پر هر لوري تښتېدل ، حضرت انس ؓ ولیدل چي یو صحابي حضرت سعد بن معاذ ؓ را روان دئ . ده مبارک ورته وویل: اي سعده ! چیري ځې ؟ په اللهﷻ قسم کوم چي د احد دغره څخه د جنت بوی راځي ددې خبري د کولو وروسته یې توره پورته کړه په مېړانه د کافرانو په یوه ډله ورننوتی سخته جګړه یې پیل کړه ترهغه وخته پوري نه راووتی تر څو شهید سو د شهادت څخه وروسته چي وکتل سوه ټوله بدن یې غلبیل سوی و تر اتیاوو زیات زخمونه یې په بدن کي د تورو او غشو وه آن تر دې چي نه پېژندل کېدئ آخر د ګوتو پر بندو وپېژندل سو .

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده:څوک چي په ريښتني او مخلصانه ډول د اللهﷻ د خوښۍ غوښتني په موخه زخمي سي يقيناً به په دنيا کي دجنت بوی ورته راځي حضرت انسؓ چي په اخلاص د څښتن تعاليﷻ د رضا غوښتونکی و په دنيا کي يې د جنت بوی بوياوه که په چا کي اخلاص موجود سي په دنيا کي به د جنت خوندونه ورته راسي ، ما د يوه معتبر سړي څخه چي دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري مخلص خادم و ـ دده مبارک يوه خبره اورېدلې ده چي ده مبارک ويل: (دجنت خوندونه راځي) د (روژې په فضائلو) کي مي دا قصه ليکلې ده.

۳: د حديبې صلح(دروغي جوړي ته) د ابوجندل او د ابو بصيرؓ قصه

رسول اللهﷺ د هجرت په شپږم کال دعمرې کولو اراده وکړه دمکې مکرمې پر لوري روان سو دمکي کافران چي خبر سوه نو د رسول اللهﷺ راتګ يې ځان ته شرم او ذلت ګانه ځکه دوی دکبر اوغرور په نشو مست وه نو له همدې امله يې د مقابلې لاره خپله کړه رسول اللهﷺ چي حديبه نومي ځای ته ورسيدئ په همدغه ځای کي بند سو د رسول اللهﷺ سره سرتيري اصحابؓ ملګري وه چي پر رسول اللهﷺ باندي يې ځان قربانونه خپل افتخار باله ، دستي جنګ کولو ته تيار سوه خو رسول اللهﷺ د مکې دمسلمانو اوسېدونکو له امله(چي هغوی ته ددوی له وجي تکليف پېښ نسي) ـ د جنګ اراده نه کول بلکي دروغي جوړي کوشش يې کاوه سره ددې چي اصحابؓ په پوره مېړانه وجنګ ته تياروه مګر رسول اللهﷺ د کافرانو دومري لحاظ وکړی ، چي دهغوی ټول شرطونه يې ومنل که څه هم اصحابوؓ ته دا سي تر زور لاندي روغه جوړه دمنلو وړ نه وه مګر دوی د رسول اللهﷺ تابع وه او ځانونه يې تر يې قربانول نو دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيا ددومرې ميني سره څه کولای سوای ؟(چي د رسول الله ◄ روغه يې نه وای منلې خامخا يې منل) آن تر دې چي د حضرت عمر ﷜ په څېر مېړنيو لا ومنل. په روغه جوړه کي يو شرط دا و چي،که د کافرانو څخه يو څوک مسلمان سي او د مکې څخه ومديني منورې ته هجرت وکړي نو مسلمانان به نوموړي کس بېرته و کافرانو ته په لاس ورکوي او که خدای مه کړه د مسلمانانو څخه يو څوک مرتد (کافر) سي نو کافران به دغه کس مسلمانانو ته په لاس نه ورکوي د روغي جوړي دغه پرېکړه ليک لا نه و ليکل سوی چي د ابو جندل ﷜ په نامه يو صحابي را غلی چي د اسلام د راوړلو وروسته کفارو ډېر تکليفونه پر تېر کړي وه او په ځنځيرانو يې تړلی و دمسلمانانو د مرستي په هيله پرېواتی چي ګونډي مسلمانان زما مرسته وکړي او ددې تکليفونو څخه به خلاص سم خود هغه پلار (سهيل) چي د کافرانو له خوا وکيل واو تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و بلکي د مکې دفتحي په وخت کي مسلمان سو ـ ابو جندل ﷜ يې په چپلاخه وواهه او پر بېرته بيولو يې ټينګار وکړ ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: چي ترا وسه خو لا پرېکړه ليک نه دئ ليکل سوی پر موږ باندي لازمه نه ده چي مسلمان تاسو ته وسپارو ، کافرانو نه منل بيا رسول الله ﷺ ورته وفرمايل : دغه يو سړی ماته په خواست را پرېږدئ ،کافران د پخوا په څېر پر ضد ولاړ وه هيڅ يې نه منل او ابو جندل ﷜ و مسلمانانو ته د مرستي ناري وهلې فرياد يې کاوه چي اې مسلمانانو ! زه مسلمان سوی يم او دې کافرانو پر ما ډېري خواری تيري کړي دي تا سو مي بېرته په لاس ورکوی ؟ په دغه وخت کي چي د مسلمانانو پر زړونو باندي څومره زحمت تېريدئ و الله ﷻ ته معلوم دئ ويل او ليکل يې د بيان توان نه لري ، وروسته د خوږ نبي ﷺ په امر بېرته په لاس ورکړل سو . رسول الله ﷺ تسلي ورکړه او ورته وې فرمايل چي الله ﷻ به ډېر ژر ستا مرسته وکړي او تا ته به د خلاصون لاره خلاصه کړي.

د روغي جوړي د بشپړکېدو څخه وروسته يو بل صحابي ﷜ د ابو بصير ﷜ په نامه هم مسلمان سو او مديني منورې ته راورسېدئ کافرانو دستي دوه کسان پسي را واستول او

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ تـه يـې وويـل: چې ،و تـړون دوفـا لـه مخې دغـه کـس پـه لاس راکـړئ رسـول اللهﷺ
نوموړي صحابي بېرته په لاس ورکړئ ابو بصير AA ناري کړې چې زه مسلمان سوی يم تاسو مې
بېرته په لاس ورکوئ ؟ او بېرته مې ددغه ظالمانو ومنګلو تـه سپارئ ؟ رسول اللهﷺ ډاډ ورکړی
چې الله ﷻ به ژر تا ته د خلاصون لاره خلاصه کړي. ابوبصير AA د هغه دوو کافرانو سره يو ځای و
مکې ته روان سو. پر لاري ابو بصير AA ويوه کافر ته وويل چې دا ستا توره ډېره ښه معلومېږي (
دا چې صفت خوښونکی سړی ډېر ژر غـولېږي) نو دستي هغه کافر خپله توره و مسلمان ابو
بصير AA تـه دتيکې ځـه ورا وايستـل ورښـکاره يـې کـړه ابوبصـير AA چې تـوره پـه لاس کـې
واخستل سمدلاسه يې پر دغه کافر باندي وچلول مړ يې کړی هغه دوهم کافر چې دا حالت
وليدئ د تيښتي لاره يې خپله کړه وتښتېدئ مديني منوري ته يې ځان ورساوه رسول اللهﷺ ته
يې وويل: يا رسول اللهﷺ! ابو بصير AA زما ملګري وواژه اوس زما واری دئ وژني مې پـه دغه
حالت کې ابو بصير AA هم راورسېدئ رسول اللهﷺ ته يې وويل: يا رسول اللهﷺ !ستا د دوی سره
وعده او تړون و تا هغه پوره کړئ زما او د دوی تر منځ خو هيڅ تړون نسته رسول اللهﷺ ورته
وفرمايل: ته جنګ تازه کونکی يې کاشکي ستا يو ملاتړ کونکی وای ابو بصير AA پوه سو چې
که اوس څوک راسي ما به بېرته پـه لاس ورکړي نو دستي ددغه ځای څخه ولاړی او د يوه درياب
پر څنډه يې ژوند کول پيل کړه دمکې خلګ پـه دې پېښـه خبر سو ه. ابو جندل AA تـه چې حال
ورسېدئ تر توان يې ووتل پـه پټه يې ځان ور ورساوه دابو بصير AA سره يو ځای سو ، آخر داچې
هر څوک چې به مسلمان کېدئ د دوی سره به يو ځاي کېدئ پـه ډېر لنډ وخت کې د دوی څخه يوه
کوچنۍ ډله جوړه سوه (دالله ﷻ درښتيني دين سره دمينې پـه موخـه پـه يـوه ډېري سـختۍ پـه يـوه
ځنګله کې تېرولې ځکه) په دغه ځنګله کې چې دوی اوسېدل د خوراک او چيښـاک هيڅ انتظام
نـه و دالله ﷻ د ديـن پـه خاطر چې پـر دوی باندي د لوږي او تندي څخه کوم تکليفونه تېرېدل
والله ﷻ ته معلوم دي مګر د کومو ظالمانو د لاسه چې دوی سرګردانه او لالهانده وه او د دوی د

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه تښتېدلي وه د هغوی لاره يې بنده کړه کومه قافله چې به د کافرانو راتله دوی به جنګ ورسره کاوه ، آخر دا چې د مکې کافران د مسلمانانو د دغه کوچنۍ ډلې څخه تنګ سوه او رسول اللهﷺ ته يې يو سړی ولیږی او په ډېر عذر او زارۍ يې خواست ورته وکړی چې د اللهﷻ په خاطر دغه بې سره (بې اداري) ډله ځان ته راوبوله او په تړون کې يې داخله کړه تر څو زموږ ته د تلو او راتلو لاره خلاصه سي.

ويل سوي دي: چې کله و ابو بصير AA ته د رسول اللهﷺ اجازه ليک ورسېدئ چې ومدينې ته د راتلو اجازه پکښې ليکلې وه ابوبصير AA د مرګ په حال کې و په لاس کې يې دغه ليک و نيوی وفات سو. رَضِيَ اللّٰہُ عَنْهُ وَ اَرْضَاهُ.(4)

فايده: کوم څوک چې پر خپل دين ټينګ ودرېږي په دې شرط چې دين يې رېښتني او حق دين وي يعني مسلمان وي نو لوی، لوی طاقتونه يې هم د خپل دين څخه نه سي اړولای.

۴- د حضرت بلال AA اسلام او تکليفونه

حضرت بلال AA يو نوموتي او مشهور صحابي دئ چې د نبويﷺ مسجد لپاره د رسول اللهﷺ په ژوند کې تل مؤذن (اذان کونکی) پاته سوی دئ نوموړي د يوه کافر مريی و کله چې

(4) (بخاري - وفتح)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان سو نو د مسلمان کېدو له امله ډېر تکلیفونه ورکړل سوه (امیه بن خلف) چې د مسلمانانو سخت دښمن و بلال ﷜ به یې د غرمې په وخت پر تودو شګو باندې ستوني ستخ پرې ایستلی و بیا به یې پر سینه باندې یو لو ډبره ورکښېښوده ددې لپاره چې ونه ښورې وروسته به یې ورته وویل: په دې سخت حالت کې مړ سه که خلاصون غواړې نو د اسلام څخه واوړه ، بلال ﷜ په دې سخت حالت کې هم د(اَحَد ، اَحَد) ناري وهلې یعنې دا چې د عبادت لایق یو الله ﷻ دئ ، د شپې به یې په ځنځیرانو ټینګ و تړی بیا به یې په کروړو (اغزنو لښتو) واهه د ورځې به یې بیا په دغه زخمي بدن پر تودو شګو و غورزاوه ددې لپاره چې دسخت عذاب له امله به د اسلام څخه واوړي او یا به په دې حالت کې مړ سي آن تر دې چې عذاب ورکونکی به ستړی سو نو ځکه به یې په عذاب ورکولو کې واری سره کاوه کله به د ابو جهل واری و کله به د امیه بن خلف واری و لنډه دا چې هر سړي به کوشش کاوه چې نو موړي مبارک صحابي ته په عذاب ورکولو ځان ستړی کړي کله چې ابو بکر صدیق ﷜ دی مبارک په دا سې سخت حالت کښې ولیدئ نو په پیسو یې رانیوی بیا یې آزاد کړي.

فایده: بت پرستو عربو به بتانو ته خدایان ویل ددې ناوړه کار په مقابله کښې اسلام و خلګو ته د توحید(د خدای په یووالي) ښوونه کول یعنې دا چې الله ﷻ یو دئ بتان خدایان نه دي همدا لامل وو چې بلال ﷜ په ژبه به په تکرار سره وویل: یو دئ، یودئ ، دا د بلال ﷜ د مینې او محبت خبره وه چې د خپل یوه خدای ﷻ سره یې درلوده موږ وینو چې یو شوک د بل چا سره د لنډ وخت لپاره ددرواغو محبت لري هغه هم د خپل محبوب په نوم اخیستلو سره خوند اخلي او بیا ، بیا یې نوم اخلي نو د ښښتن تعالي ﷻ سره چې شوک محبت او مینه لري ددې مینې به څه حال وي چې په دین او دنیا دواړو کې په کار راځي همدا لامل وو چې بلال ﷜ ته ډېر تکلیفونه ورکول کېده آن تردې چې د مکې هلکانو ته به په لاس ورکړل سو تر څو د سپکاوي په موخه یې په کوڅو کې وګرځوي اوده ته یوډول نه یوډول تکلیف ورسوي خو د بلال ﷜ زړه د الله ﷻ مینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولی و د (یو دی ، یو دی) ذکر یې د خولې څخه نه اچوی دده مبارک د دومره سختو تکلیفونو تېرولو په بدله کې الله ﷻ درسول الله ﷺ په دربار کې د مؤذن دنده ورکړه درسول الله ﷺ سره په سفر او کوردواړو کې د آذان کولو دنده دده د غاړې وه کله چې رسول الله ﷺ وفات سو نوده درسول الله ﷺ څخه پرته ژوند کول او درسول الله ﷺ ځای خالي لیدل نه سوای زغملای نو ددې اراده یې وکړه چې پاته ژوند په جهاد کې تېر کړي په همدې وجه د جهاد کولو په موخه روان سو تر یو وخته پورې مدینې منورې ته نه راغلی یو ځل یې رسول الله ﷺ په خوب ولیدئ رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: دا څه ظلم دئ ماته خو بیخي نه راځي ؟کله چې بلال رضی الله عنه ویښ سو دستي د مدینې منورې پر لور روان سو مدینې ته چې ورسېدئ حضرت حسن او حسین رضی الله عنهما د اذان کولو امر ورته وکړی دده هم آذان وکړی ځکه د نازولو امر خو داسې نه و چې چا څه پکښې ویلي وای خلکو چې دده آذان واورېدئ درسول الله ﷺ خوږ ژوند وریاد سو دمدینې منورې په خلکو کې شورماشور ګډ سو ښځې هم د کورو څخه په ژړا راووتې (درسول الله ﷺ دبیلتون اور لمبه ، لمبه سو خو دچا لاس ته شی نه ورتلی). حضرت بلال رضی الله عنه د څو ورځو دتېرولو وروسته بېرته ولاړی او په شلم هجري کال کې دمشق ته نژدې وفات سو.(5)

۵- د حضرت ابوذر غفاري رضی الله عنه اسلام

حضرت ابوذر غفاري رضی الله عنه یو مشهور صحابي دئ چې وروسته دلویو عالمانو او زاهدانو څخه وګرځېدئ.

(5) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت علي ﷛ دده په اړه وايي: ابو ذر ﷛ دومره علم لاسته راوړی دئ چي خلګ ځني عاجزه دي خو ابوذر ﷛ دغه علم محفوظ ساتلی دئ.

کله چي ابوذر ﷛ ته د لومړی ځل لپاره د رسول الله ﷺ د نبوت خبر ورسېدئ نو ده خپل ورور ته وويل: چي مکې ته ولاړ سه او درسول الله ﷺ ټول حالات معلوم کړه او خبري يې په ښه غور سره واوره اودې خبري ته هم ځير سه چي رسول الله ﷺ وايي: ماته د آسمان څخه وحي راځي ځان په پوه کړه چي څنګه وحي راځي . دده ورور مکې ته ولاړی د حال معلومولو وروسته بېرته راغلی ابوذر ته يې وويل: ما رسول الله ﷺ وليدئ چي خلګو ته يې په نيکو خويو او نيکوعادتونو امر کاوه او د خولې څخه يې داسي کلام اورېدل کېدئ چي نه شعر و او نه د کائنانو(جادوګري) خبري وي د ابوذر غفاري ﷛ د ورور په دې لنډو خبرو ډاډ ونسو خپله يې د سفر اراده وکړه د ستي مکې ته روان سو کله چي مکې ته ورسېدئ برابر مسجد حرام ته ولاړی دا چي ده رسول الله ﷺ نه پېژندئ او د چا څخه پوښتنه کول هم غوره کار نه ورته برېښېدئ نو تر ماښامه پوري په مسجد حرام کي واوسېدئ څرنګه چي د اصحابو دا عادت وو چي د مسافرانو خدمت ، دناتوانو مرسته او ميلمه پالنه به يې کول نو حضرت علي کرم الله وجهه ابوذر غفاري ﷛ کور ته بوتی ميلمستيا يې ورکړه علي ﷛ د پوښتني اړتيا ونه ليده چي د ابوذر ﷛ څخه و پوښتي چي د څه لپاره راغلی يې دوهمه ورځ يې بيا تېره کړه د چا څخه يې پوښتنه ونه کړه چي رسول الله ﷺ څوک دئ دوهم ماښام بيا علي ﷛ بوتی ميلمستيا يې ورکړه فکر يې و کړی چي مسافر دئ د يو کار لپاره به راغلي وي ښايي نن به يې کار نه وي پوره سوی نو پاته سوی دئ علي ﷛ په دوهم ماښام بيا پوښتنه ځني ونه کړه اونه دده څخه داسي څه ښکاره سوه چي علي ﷛ پرې وپوهيږي او دده حال معلوم کړي چي دی د څه لپاره راغلی دئ ، دريمه ورځ ابو ذر غفاري ﷛ بيا مسجد حرام ته راغلی د چا څخه يې پوښتنه نه وکړه ښايي وجه به يې داوه چي درسول الله ﷺ سره د دښمنۍ قصې ډېري مشهوري وي چا چي به د رسول الله ﷺ لټه کول هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

به د تکلیف سره مخ کېدئ ده فکر کاوه چې ښايي که زه پوښتنه وکړم هغه به د دښمنۍ فکر وکړي مفت (وړیا) به په تکلیف اخته سم ، دریمه شپه عليAA بوتی پوښتنه يې ځني وکړه چې د څه لپاره راغلي يې ؟او څه مقصد لري ؟ابو ذر غفاريAA لومړی وعليAA ته قسم ورکړی او وعده يې ځني واخيسته چې صحيح حال به راته وايي وروسته يې خپل مقصد ورته ونښودئ حضرت عليAA ورته وويل: په اللهﷻ قسم يادوم چې دشک پرته هغه د اللهﷻ رسول دئ سبا چې کله زه ځم هلته به دي بوزم مګر مخالفت بيخي زيات دئ ددې لپاره چې زما او ستا يو ځای تګ معلوم نسي او څوک را څخه ونه ويريږي نو که پر لاري څوک په مخه راغلي زه به پر ضرورت کښېنم بيا به په جامو سمولو اخته سم ته سيده روان سه لنډه دا چې عليAA او ابوذر غفاريAA د نبي کريمﷺ و حضور ته ورسېدل ، ابو ذرAA د رسول اللهﷺ سره خبري وکړي د ستي مسلمان سو رسول اللهﷺ په دې موخه چې ابوذرAA ته تکليف نه ورسيږي ورته وي فرمايل: اوس خپله مسلماني پټه وساته خپل قوم ته ولاړ سه هر کله چې اللهﷻ موږ ته بريالیتوب را نصيب کړی بيا به راسي ابو ذر غفاريﷺ وفرمايل: اې د الله رسوله ! قسم په هغه ذات چې زما روح يې په قدرت کې دئ زه به دغه دتوحيد کلمه ددغه بې ايمانو په منځ کې په لوړ آواز وايم د ستي يې مسجد الحرام ته تشريف يووړی او هلته يې په لوړ اواز وويل:

(اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا عبده ورسوله) کله چې ده کلمه خلاصه کړه د څلورو طرفونو څخه خلګ پر راپورته سوه دومره يې وواهه چې مرګ ته نژدې سو د رسول اللهﷺ اکا عباس چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و ـ په دې موخه چې ابوذر خلاص کړي وخلګو ته يې وويل: دا سړی د غفار د قبيلې دئ دغفار قبيله وشام ته پر لاري پرته ده او تاسو د شام تجارت کوئ که دا سړی ووژل سي نو و شام ته به ستاسو لاره بنده سي خلګو چې دا خبره واورېده فکر يې وکړی چې زموږ ټولي اړتياوي د شام څخه پوره کېږي که د شام لاره بنده سي دا خو لوی تاوان دی نو لدې امله يې ابوذرAA پرېښودئ ابوذر غفاريAA دوهمه ورځ بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسجدحرام ته راغلی بیا یې دشهادت کلمه په لوړآواز وویل خلګو ددغه کلمې داورېدلو زغم نه درلودئ دستي پر راوغورځېدل بیا یې وواهه عباس د تیري ورځې په څېر خلاص کړی چي ستاسو دتجارت لاره بندېږي .

فایده: درسول اللهﷺ د منعه کولو په صورت کي چي ابو ذرغفاريؓ ته یې امر کړی و چي اسلام پټ ساته بیا هم ده مبارک اسلام ښکاره کړی او وهل یې پر ځان تېر کړه دا دده جوش او جذبه وه ځکه حقیقت داو چي اسلام یو حق دین دئ نو دابو ذرغفاريؓ یقین و چي اسلام حق دین دئ نو د چا ټیکه ده چي له ویري به یې اسلام نه ښکاره کوم ؟او رسول اللهﷺ چي دی منع کاوه دا درسول اللهﷺ شفقت او مهرباني وه چي موږ ته خو داسلام په خپرولو کي تکلیفونه ډېر دي باید ددې تکلیفونو څخه دی خلاص وي کېدلای سي چي دی به یې ونه زغمي اصحابو کرامو ﷺ چي به کله په دغه ډول د رسول اللهﷺ د لارښووني مخالف کار وکړی دادوی دالله ﷻ اورسول اللهﷺ سره دمیني هغه غلبه وه چي دوی به یې داداره کولو توان نه درلودئ که نه نو ددې مجال خو بیخي دامکانه وتلی و چي دوی دې درسول اللهﷺ څخه مخالف کار وکړي ،یو نمونه به یې په راتلونکي باب کي راسي ، حضرت ابوذر غفاريؓ ددې پر ځای چي په دین کي تکلیفونه نه ووینې د رسول اللهﷺ حقیقي تابعداري غوره کړه چي داسلام ښکاره کول دې دا هم یوه لویه خبره وه همدالامل و چي اصحابو تل بریالیتوب لاسته راوړی او په هر میدان کي به دوی بریالي وه د دنیا او آخرت ګټي به یې په برخه وي تر داسي بریده چي یو چا به یو ځلي د شهادت کلمه وویل داسلام تر بیرغ لاندي به راغلی بیا به لوي ، لوي طاقتونو ددین څخه نه سوای منع کولای او لوي ، لوي ظلمونو به ددې د دین څخه نسو ای اړولای .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت خباب بن الارت AA تکلیفونــه

حضرت خباب بن الارت AA دهغه مبارکو هستو څخه دئ چې خپل ځان يې و سختو امتحانونو ته وړاندې کړی دئ او د الله ﷻ په لاره کې يې ډير زيات تکليفونه تېر کړي دي نوموړی هغه مسلمان صحابي دئ چې د پنځو يا شپږو کسانو وروسته دستي مسلمان سوی دئ . دهمدې وجهي څخه ده مبارک ډېر تکليفونه ګاللي دي. حضرت خباب AA ته به د اوسپني زغره ورواغوستل سوه بيا به د غرمې په سختو ګرميو کې و غورځول سو او د زحمت څخه به زياتې خولې ترې بهېدلې کله به داسې وسوه چې ستوني ستخ به پر ګرمو ډبرو وغورځول سو چې د ډېره زحمته څخه به يې د ملا غوښې ورستې سوې او توی به سوې حضرت خباب AA د يوې ښځې مريی و کله چې يې باداره خبره سوه چې خباب AA د رسول الله ﷺ سره ملا قات کوي نو دې به اوسپنه ګرمه کړه بيا به يې په دغه اوسپنه سر ورداغي . يوه ورځ حضرت عمر فاروق AA په خپل خلافت کې د خباب AA څخه دده دتکليفونو پوښتنه وکړه چې د اسلام په لومړيو کې کافرانو باندې تېر کړي وه ده مبارک خپله ملا ښکاره کړه او وې ويل تاسو زما ملا و ګوری عمر AA چې دده ملا وليده وې ويل ما خو داسې ملا تر اوسه نه ده ليدلې خباب AA ورته وويل: کافرانو به زه پر اور وغورځولم کله چې به يې را پورته کړم زما د ملا په وازګه او وينو به اور مړ سو ، دا داصحابو کرامو ژوند ليک و دومرې سختۍ يې تېرولې ددې ددومره سختيو سره . سره کله چې اسلام ترقي حاصله کړه دغه مبارکو اصحابو به ژړل او ويل به يې چې هسې نه چې دغه ترقي زموږ دتکليفونو بدله وي او آخرت ته مو شی نسي پاته ، حضرت خباب AA فرمايي : يوه ورځ رسول الله ﷺ د عادت خلاف ډېر اوږد لمونځ وکړی موږ پوښتنه ځني وکړه چې يارسول الله ﷺ ! دا څومره اوږد لمونځ و ؟ رسول الله ﷺ راته وفرمايل : دا دويرې او رغبت لمونځ و پدې لمانځه کې ما و الله ﷻ ته درې دعاوې وکړې دوې دعاوې قبولې سوې يوه نه سوه قبوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ دعا مې دا وه چې یا الله ﷻ زما امت په قحط سالۍ سره مه هلاکوې ، دا دعا قبوله سوه ، دوهمه دعا مې داوه چې یا الله ﷻ زما پر امت باندې داسې ظالم آمر مه مقرروې چې زما پر امت دومره ظلمونه وکړي چې بیخي یې ختم کړي ، دا دعا مې هم قبوله سوه ، دریمه دعا مې دا وکړه چې یا الله ﷻ زما په امت کې خپل منځۍ جګړې مه اچوې دا دعا نه سوه قبوله.

حضرت خباب ﷺ د اوه دیرشو کالو په عمر وفات سو دی لومړی صحابي و چې په کوفه کې دفن سو دده د مړیني وروسته حضرت علي ﷺ دده و قبر ته ودرېدئ او وې فرمایل: پر حضرت خباب ﷺ دې الله ﷻ رحم وکړي په خپله خوښه مسلمان سو په خپله خوښه یې هجرت وکړی ژوند یې په جهاد کې تېر کړی او ډېر تکلیفونه یې پر ځان تېر کړل هغه ثوک مبارک دی چې قیامت یاد ساتي او د حساب لپاره تیاري کوي ، پر دومري مال باندې صبر کوي چې دده ګذاره په کېږي او خپل بادار یعني الله ﷻ راضي کوي.([6])

فایده: په حقیقت کې د الله ﷻ رضا ددغه کسانو په برخه وه ځکه دوی هر کار د الله ﷻ د رضا لپاره کاوه.

۷- حضرت عمار ﷺ او دده مبارک د مور او پلار بیان

حضرت عمار ﷺ او دده مور او پلار د اسلام لپاره د کافرانو د لاس څخه تر سختو هم زیات سخت تکلیفونه تېر کړل د مکې مکرمې پر تودو شګلنه مځکه باندې عذاب ورکول کېدئ نبي کریم ﷺ چې به کله د دوی په لوري ولاړی دوی ته به یې د صبر تلقین ورکاوه او د جنت زیری به یې ورکوی دده پلار حضرت یاسر ﷺ په دغه تکلیفونو کې مړ سو کافرانو تر مرګه پورې آرام

([6]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه پرېښودئ او مور يې ابوجهل لعين په شرمګاه کې په نېزه ووهل او شهيده سوه د عمار AA مور حضرت سمية سپين سرې وه خوبيا هم دهيڅ شی پروايې ونه لرل تر مرګ پورې د اسلام څخه نه واوښته دا په اسلام کې لومړی شهيده وه او د اسلام لومړی مسجد يعني مسجد قبا عمار AA جوړکړی، کله چې رسول اللهﷺ مدينې منورې ته تشريف يووړی عمار AA وويل چې د رسول اللهﷺ لپاره د سيورې يو ځای جوړول ضروري دئ چې پکښې تشريف ږدي غرمه آرام پکښې کوي او لمونځ سيورې ته کوي نو حضرت عمار AA اول ډبرې را ټولې کړې او مسجد قبا يې جوړ کړی حضرت عمار AA په جنګ کې په ډېره مينه او جذبه ګډون کاوه يوه ورځ په جنګ کې په جذبه راغلی او وې ويل: ځو د خپلو دوستانو سره يو ځای کيږو د محمدﷺ د ډلې سره يو ځای کيږو په دغه حالت کې تږی سو د او بو غوښتنه يې وکړه يو چا د اوبو پر ځای شيدې ورکړې ده مبارک شيدې وچيښلې بيايې وويل: مادرسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چې ته به په ژوند کې وروستی شی شيدې چيښې ددغه خبرې وروسته شهيد سو د شهادت پرمهال يې عمر شپږنيوي (۹۲) کاله و ځينو بيا يونيم کال کم عمر ښودلی دئ.([7])

۸ - د حضرت صهيب AA اسلام

حضرت صهيب AA د حضرت عمار AA سره يو ځای اسلام راوړی ، رسول اللهﷺ د حضرت ارقم AA په کور کې تشريف درلودئ چې دوی دوه هر يو جلا ـ جلا د رسول اللهﷺ په خدمت کې حاضر سوه خو نابيره په دروازه کې سره يو ځای سوه خپلې موخې يې يو و بل ته څرګندې کړې چې د رسول اللهﷺ فيض لاسته راوړل وه . کوم تکليفونه چې د مسلمانانو ودغه کوچنۍ ډلې ته

([7]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسېدل ده ته هم ورسېدل آخر تنګ سو د هجرت کولو اراده يې وکړه خو کافرانو داهم نه خوښول چي مسلمانان هجرت وکړي او يو بل ځای هوسا ژوند وکړي نو په هر چا چي به خبر سو ه چي هجرت کوي نو دهغه د نیولو کوشش به یې کاوه دنورو مسلمانانو په څېر چي کله په صهیب ﷺ خبر سوه چي هجرت کوي په ده مبارک پسي يې هم يو ډله پسي کړه چي وې نیسي او دتکلیفونو څخه خلاص نه سي حضرت صهیب ﷺ د غشو کڅوړه را وايستل او هغې ډلي ته يې وويل: ګورئ ! تاسو پوهېږئ چي زه ښه غشی ويشتونکی يم تر څو چي زما په لاس کي يو غشی وي هيڅوک به ماته را نژدې نسي که مي غشي خلاص سي نو تر څو چي زما توره په لاس کي وي يو به هم ځان ته نژدې نه پرېږدم او که تاسو پيسې غواړئ نو زه به تاسو ته خپلي پيسي وښيم ورسئ هغه واخلئ دوې مينځياني مي په مکه کي دي هغه هم بوزئ ده مبارک چي و خلګو ته دا خبري واورولي هغوی په پيسو راضي سوه دی يې پرېښودئ ده مبارک خپل ځان په پيسو رانيوئ او هجرت يې وکړئ په دې اړه لاندني آيات نازل سو:

[illegible] (8)

ژباړه: ځيني د خلګو څخه د الله ﷻ د رضا دلټولو لپاره خپل ځانونه په پيسو اخلي الله ﷻ پر خپلو بندګانو باندې زيات نرمي کوونکی دئ.

په دغه وخت کي رسول الله ﷺ په قباء مسجد کښي تشريف درلودئ چي صهیب ﷺ يې وليدئ او ورته وې فرمايل: تا په خپل تجارت کي ګټه وکړه حضرت صهیب ﷺ فرمايي: په دغه وخت کي

(8) البقره الاية (٢٠٧) ، درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول اللهﷺ خرماوي خوړلې زما سترګه خوږېدل ما هم په خوراک شروع وکړه رسول اللهﷺ راته وویل: ستا سترګه خوږه ده ته خرماوي خوري؟ ما ورته وویل: یا رسول اللهﷺ ! وهغه لوري ته يې خورم چي هغه سترګه روغه ده رسول اللهﷺ چي دده جواب واورېدئ وې مسل ، حضرت صهیبAA زیات خرڅ کاوه آن تر دې چي یو ځلي حضرت عمر فاروقAA ورته وویل : چي ته بې ځایه خرڅونه کوې ده مبارک ورته وویل: چي پر نا حقه کار هیڅ ځای خرڅ نه کوم حضرت عمر فاروقAA چي کله وفات کېدئ نو وصیت یې وکړی چي ماته دي حضرت صهیبAA د جنازې لمونځ را کړي.(9)

۹ - د حضرت عمر AA د اسلام راوړلو قصه

د حضرت عمرAA پاک نوم هم دمسلمانانو لپاره ویاړ دئ دده مبارک دایمان دجذبې له امله (۱۳۰۰) کاله وروسته دکافرانو په زړه کي وېره پرته ده ، عمرAA د اسلام راوړلو څخه مخکي د مسلمانانو په تکلیف ورکولو کي مشهور و درسول اللهﷺ د وژني هڅي يې کولې، یوه ورځ د کافرانو یوه جرګه جوړه سوې وه په دغه جرګه کي غوښتنه سوې وه چي څوک به محمدﷺ ووژني ؟ عمرAA وویل: زه به يې ووژنم ، خلګو ورته وویل : ښېشکه ته يې وژلای سې ده هم دستي توره را واخیسته د محمدﷺ د وژني قصد یې وکړی کله چي دی را روان سو پر لاري سعد بن ابي وقاصAA په مخه ورغلی پوښتنه یې ځني وکړه چي چیري ځې اي عمره ! عمرAA ورته وویل : ځمه چي محمدﷺ ووژنم (العیاذ باالله) د بنو زهره قوم سعد بن ابي وقاصAAورته وویل : خومره بې فکره سوی يې که ته محمدﷺ ووژني دبنو زهره قوم ، د بنو

(9) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

هاشم قوم او دبنو عبد مناف قوم به تا ووژني عمرﭬ ته درد (غصه) ورغله او ورته وې ویل: فکر کوم چي ته هم بې دینه سوی (مسلمان سوی) یې ؟ نو اول به ستا کار دروکړم یعني وه به دي وژنم بیا به ګورم ، دا خبره یې وکړه توره یې راوکښل سعد بن ابي وقاصﭬ(10) وویل: هو زه مسلمان سوی یم خپله توره ده هم را وکښل د دواړو طرفو څخه د تورو وارونه شروع سوه دجګړې په اوږدو کي حضرت سعد بن ابي وقاصﭬ و عمرﭬ ته وویل: ته لومړی د خپل کور څخه ځان خبر کړه چي ستا خپله خور او اخښی دواړه مسلمان سوي دي ، عمرﭬ چي دا خبره واورېده د درد څخه ډک سو او برابر د خور کور ته روان سو د خور کور ته چي ورسېدئ دده اخښي حضرت خبابﭬ چي مخکي یې قصه تېره سوه دروازه تړلي وه دخپلي میرمني سره یوځای دقرآنکریم په تلاوت بوخت و عمرﭬ په زوره دروازه ووهل حضرت خبابﭬ دده د ږغ سره دننه پټ سو دقرآن کریم سپپاره د چابکۍ له امله دباندي ځني پاته سوه خور یې دروازه خلاصه کړه د عمرﭬ په لاس کي یو شی و په هغه یې خور په سر کي ووهل او ورته وې ویل: دخپل ځان دښمني ! بې دینه سوې (مسلمانه سوې) یې ؟ دخور تر سر یې ویني رواني سوې عمرﭬ دننه ورغلی و اخښي ته یې وویل : څه مو کول او دا آواز د چا و ؟اخښي یې ورته وویل خبري اتري مو کولې عمرﭬ ورته وویل: ایا تا خپل دین پرایښی او بل دین ته اوښتی یې اخښي یې ورته وویل: که بل دین حق وي نو بیا ؟ عمرﭬ چي دا واورېدل دستي یې اخښی تر ږیره ونیوی ږیره یې ځني وکښل پر مځکه یې را غوځار کړی ښه یې وواهه خور یې د خلاصولو کوشش کاوه خو ده پرمخ باندي په دومره زور سره په چپلاخه ووهل چي تر مخ یې ویني رواني سوې آخر داخو هم دعمر خور وه ورته وې ویل: موږ په دې وجه وهل کیږو چي مسلمانان سوي یو ښښکه موږ مسلمانان یو څه چي ستا په وس وي هغه وکړه په دغه حالت کي د

(10) ځینو علماؤ دده پر ځای د بل صحابي نوم لیکلي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر ﭬ پرهغه سپاره سترګي ولګېدې چي په تلوار کي دباندي پاته سوي وه او دقرآنکريم اياتونه پرې ليکلي وه په دغه وخت کي د عمر ﭬ درد په وهلو کم سوی و او دخور وينه يې وليده چي ډېره بهېدلې وه شرم ورغلی نو خورته يې وويل: ښه ته راته هغه واپه داڅشي دئ ؟ خور يې ورته وويل: ستا لاس نا پاکه دئ ناپاکه لاس ودې سپارې ته نسي ورتلای عمر ﭬ چي هر څومرې ټينګ سو خو خور يې و بې اودسه او بې غسله چاته د قرآنکريم اياتونه نه ورکول آخر عمر ﭬ ولاړی غسل يې وکړی او هغه پاڼه يې واخيستله په دغه پاڼه کي سورة طه ليکلی و او ويل يې شروع کړل ، کله چي تر ✋♦ ✦✏☜✂ ☜♦☼❒📖 ✕✍✍♉❋☼✌♋

❼✌❄⇳⑨🡐⌛⇳⇱☜☜♦▫ 🏳☜♦☼❒📖 ✍♦✌♋ ♦❍🕔♦♉✌♋

⚒⚓✍⚔ ✓❽▓❷⇩🗎✍🔔✌✏ ■☐🗐❑■🖬❍🕔♉☜✂ ☞🏳✍🔔❒📖♦❒

پوري ورسېدئ حال يې بدل سو خور او ا خښني ته يې وويل: ښه دئ ما هم د محمد ﷺ خدمت ته بوزئ ددې خبرې په اورېدلو سره حضرت خباب ﭬ دباندې راووتی او ورته وې ويل: اې عمره ! زه تاته زيری درکوم چي پرون دپنجشنبې په ورځ رسول الله ﷺ داسې دعا وکړه ، چي اې الله ﷻ ! په عمر او ابو جهل کي چي کوم يو تاته خوښ وي په هغه سره اسلام ته قوت ورکړې يعني مسلمان يې کړه (دوی دواړه په قوت سره مشهور وه) خباب ﭬ زياته کړه: معلومېږي چي د رسول الله ﷺ دعا ستا په هکله قبوله سوې ده ددې څخه وروسته عمر ﭬ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو او د جمعې په سهار يې اسلام راوړی.([11])

کله چي حضرت عمر ﭬ مسلمان سو د کافرانو مرال ټيټ سو خو بيا هم مسلمانان يوه کوچنۍ ډله وه او په کافرانو ټوله مکه ډکه وه بلکي ټول عرب کافران وه د عمر ﭬ په مسلمانېدو کافرانو نور هم زور واخيستی مشورې او جلسې يې شروع کړې او د با عزته

([11]) خصائص

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو د له منځه وړلو کوشش يې کاوه او بېلا بېل پلانونه يې جوړول مګر مسلمانانو ته دعمر ﷜ په مسلمانېدو يو وياړ ور په برخه سو هغه داو چې مسلمانانو په مسجدحرام کې په ښکاره لمونځ کول شروع کړه،حضرت عبدالله بن مسعود ﷜فرمايي:دعمر ﷜ مسلمانېدل دمسلمانانو فتحه وه او هجرت يې دمسلمانانو ملاتړو او خلافت يې رحمت و.([12])

۱۰:و حبشې ته د مسلمانانو هجرت او په شعب ابي طالب کې نظر بنده کېدل

حضرت محمدﷺ او مسلمانان په مکة کې د سختو تکليفونو سره مخ وه او ورځ تر بلې تکليفونه د کمېدو پر ځای زياتېدل نوحضرت رسول اکرمﷺ اصحابو ته اجازه ورکړه چې ددې ځای څخه بل ځای ته ولاړ سي زياتو اصحابو کرامو وحبشې ته هجرت وکړی دحبشې پاچا که څه هم عيسايي و تر دغه وخته پوري لا مسلمان سوی نه و مګر د زړه په نرموالي او عدل خوښوني سره مشهور و دخدای تعالي (رجب) په مياشت کې دنبوت په پنځم کال د يوولسو يا دوولسو نارينوو دڅلورو يا پنځو ښځو پوري يوې ډلې وحبشې ته هجرت وکړی د مکې خلګ په پسې سوه چې ولاړ نه سي مګر په لاس نه ورغلل اصحاب کرام حبشې ته ځني ورسېدل حبشې ته چې ورسېدل مسلمانان په هغه ځای کې خبر سول چې دمکې خلګ ټول مسلمانان سوي دي او اسلام غالب سوی دئ دوی مبارکان په دې خبره ډېر خوشحاله سوه او بېرته خپل وطن ته را روان سوه کله چې مکې ته را نژدې سوه ورته معلومه سوه چې پورتنی خبره بې بنسته ده او دمکې خلګ د پخوا په څېر بلکې تر هغه لا زيات دمسلمانانو په زوروله اخته دي نو ډېر خوابدي سوه ځينو مبارکو اصحابانو بېرته وحبشې ته تشريف يووړی ، ځينو بيا ديو

([12]) (اسد الغابة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا ځخه پناه واخيسته او مکې ته داخل سوه دغه هجرت ته دحبشې لومړی هجرت ويل کيږي ، ددې ځخه وروسته يوه لويه ډله د درواتيا نارينه و ، اتلس ښځو ځخه جوړه وه په بېل ـ بېل ډول يې وحبشې ته هجرت وکړی دغه هجرت ته دحبشې دوهم هجرت ويل کيږي ، ځينو اصحابو يو هجرت وکړی او ځينو دواړه هجرتونه وکړه ، کافرانو چې مسلمانان وليدل چې په حبشه کې آرام ژوند تېروي نو نور يې درد (غصه) زياته سوه او ډېري تحفې يې برابري کړې يوې ډلې ته يې په لاس ورکړې دحبشې پاچا نجاشي ته يې ور واستولې ، همدا ډول يې هغه خاصو کسانو (پادريانو) ته تحفې ورواستولې چې دپاچا سره يې نژدې ناسته درلوده د مکې دکافرانو ډله چې کله حبشې ته ورسېده نو لومړی يې د واکمنانو او پادريانو سره وليدل او تحفې يې ورکړې ددوی ځخه يې وعده واخيسته چې پاچا ته به يې سپارښت کوي بيا دغه ډله د پاچا و دربارته حاضره سوه لومړی يې پاچا ته سجده وکړه بيا يې تحفې ورکړې ورسره يې خپل خواست هم ورته وړاندې کړی چې خواست يې په دې ډول و : اې پاچا ! زموږ دقوم يو ځو بې عقلانو هلکانو خپل زوړ دين پرې ايښې دئ يو نوی دين يې غوره کړی دئ داسې دين دئ چې نه يې موږ پېژنو او نه يې تاسو پېژنی دلته ستاسو هيواد ته راغلي دي دلې او سيږې موږ دمکې مشرانو ، ددغه هلکانو پلرونو ، اکا ګانو او خپلوانو رالېږلي يو چې دغه کسان بېرته له ځانه سره بوزو تاسو دوی موږ ته وسپاری د دوی د خبرې سره سم هغه واکمنانو او پادريانو چې دوی رشوت ورکړی و د دوی طرفداري او پلوي وکړه پاچا ورته وويل : کومو کسانو چې زما په هيواد کې پناه اخيستې وي دخبرې پرته يې تاسو ته نه سو سپارلای لومړی به هغه راغواړم معلومات به ځنې لاسته کوم که چيري ستاسو خبره صحيح وه نو تاسو ته به يې دروسپارم او که ستاسو خبره درسته نه وه نو ستاسو غوښتنه نه سم پوره کولای ، دستي يې مسلمانان راوغوښتل په لومړی وخت کښې مسلمانان ډېر خوابدي سول چې څه به کوو ، خو د الله ﷻ مرسته او فضل و چې په همت يې دا پرېکړه وکړه چې پاچا ته به ورځو او پاکه خبره به

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورته کوو ، کله چې مسلمانان و شاهي دربار ته را ورسېدل لومړی یې سلام ووایه ، دستي یو چا نیوکه پرې وکړه چې دوی د پاچا ادب ونه کړی یعنې پاچا ته یې سجده ونه کړه ، مسلمانانو ورته وویل چې زموږ نبيﷺ د اللهﷻ څخه پرته وبل چاته دسجدې کولو اجازه نه ده راکړې ، ددې خبرو وروسته پاچا د دوی د حالاتو پوښتنه وکړه حضرت جعفر ﷺ ورمخکې سو پاچا ته یې وویل: موږ په ډېر سخت جهالت کې پراته وو نه مو اللهﷻ پېژانده او نه دهغه په رسولانو خبر وو د ډبرو عبادت به مو کاوه مرداري به مو خوړلې بد کارونه به مو کول خپلوي مو پرې اینبسي وي زورور سړي به کمزوري کس واژه موږ په دې حالت کې وو چې اللهﷻ یو رسول راولېږی داسي رسول دئ چې موږ یې نصب ، صداقت ، ایمانداري او پرهیزګاري ښه پېژنو دغه رسول موږ د یوه اللهﷻ یعنې د شریک پرته و عبادت ته راوبللو د ډبرو او بتانو دعبادت څخه یې منعه کړو ، د ښو کارونو حکم یې راته وکړی ، د بدو کارونو څخه یې منعه کړو ، موږ ته یې د رېښتیا ویلو ، امانتدارۍ ، وصیله رحمۍ ، د همسایه سره د ښه سلوک ، دلمانځه کولو ، روژې نیولو ، خیرات ورکولو او دښو اخلاقو حکم وکړئ ، دزنا ، بدکارۍ ، درواغ ویلو ، دیتیم دمال خوړلو ، پر چا د تهمت ویلو او داسي نورو بدو عملونو څخه یې منعه کړو . موږ ته یې د قرآنکریم ښوونه راکړه موږ په هغه ایمان راوړی او دهغه حکمونه مو ومنل همدا لامل و چې زموږ قوم زموږ دښمنان سوه او دهر ډول تکلیفونو رارسول یې شروع کړه موږ اړ سو چې د خپل نبيﷺ د لارښووني سره سم ستاسو په هیواد کې پناه واخلو . پاچا وویل: کوم قرآن چې ستاسو نبي تاسو ته راوړی دئ د هغه څخه ماته یو څه راوړی حضرت حعفر ﷺ د سورة مریم لومړني ایاتونه ورته تلاوت کړه پاچا چې دقرآنکریم دغه ایاتونه واورېده ـ دی او دده پادریان چې دلته موجود وه تولو ډېر وژړل آن تردې چې ږیري یې لندې سوي وروسته پاچا وویل: په اللهﷻ قسم یادوم چې دغه کلام او هغه کلام چې حضرت عیسيعليه السلام راوړی دئ دیوه نور څخه را وتلي دی بیا یې دمکې وخلګو ته انکار وکړئ چې زه و

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسو ته دغه مسلمانان نسم سپا رلای دمکې خلگ ډېر خوابدي سوه او ډېر سپک سوه پخپلو منځو کې يې مشوره پيل کړه دمشورې په بهير کې يوه وويل: زه به سبا يو داسې چل وکړم چې پاچا د دوی ريښې پرېکړې ملګرو ورته وويل: داسې کار نه دئ په کار ځکه که څه هم دوی مسلمانان سوي دي بيا هم زموږ خپلوان دي خودغه سړي نه ومنل سبا بيا و پاچا ته ورغلل پاچا ته يې وويل: پاچا صاحب !دغه مسلمانان ستاسو د پيغمبر حضرت عيسي عليه السلام په هکله بې ادبي خبري کوي او وايي چې حضرت عيسي عليه السلام د خدای ﷻ زوی نه دئ پاچا د دوهم ځل لپاره مسلمانان راوغوښتل ، مسلمانان د غوښتني پر مهال د تېر وار په پرتله زيات خواشيني سول په هر صورت مسلمانانو ويلي دي چې موږ پاچا ته ورغلو پاچا راته وويل: تاسو دعيسي عليه السلام په هکله څه وایاست ؟ مسلمانانو ورته وويل: موږ دعيسي عليه السلام په هکله هغه څه وايو چې الله ﷻ زموږ پر نبي ﷺ باندي نازل کړي دي پاچا ورته وويل: ستاسو پر نبي ﷺ باندي د عيسي ▲ په هکله څه نازل سوي دي ؟ مسلمانانو ورته وويل : عيسي ▲ د الله ﷻ نبي دئ ، د الله ﷻ بنده دئ ، د الله ﷻ روح دئ ، د الله ﷻ کلمة ده ،الله ﷻ د يوې پيغلې (بې واده) ښځې يعني بي بي مريمې [illegible] په وجود کې پيدا کړی او بيا يې وزيږوی. نجاشي پاچا ورته وويل: ستاسو خبري ريشتيا دي ځکه عيسي عليه السلام هم تر دغه خبرو زياتي نه دي ويلي دپاچا سره ناستو پادريانو بک، بک شروع کړی يعني خبري يې سره واړولې خو پا چا ورته وويل: تاسو چې هر څه واياست خو حقيقت داسې دئ لکه مسلمانان چې وايي ددې څخه وروسته يې دمکې کافرانو ته ببرته تحفې په لاس ورکړې او مسلمانانو ته يې وويل: تاسو نور په امن کې ياست هر څوک چې تاسو ته تکليف رسوي تاوان به ورکوي بيا يې دغه اعلان هم وکړی چې مسلمانان په امن دي هر څوک چې تکليف ورکوي تاوان باندي لازم دئ.([13])

([13])   (خميس)

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه وخت کې په حبشې کې د مسلمانانو عزت نور هم زيات سو د مکې د کافرانو ډله سپکه او رسوا سوه په دغه کار د مکې د کافرانو د حسد جذبه نوره هم زياته سوه او حضرت عمر ﷺ هم اسلام راوړی و دده مبارک په اسلام سره هم دوی ډېر سوځيدل ، دوی غوښتل چې د مسلمانانو سره د نورو خلګو ليدل بند سي او په يو ډول نه په يو ډول د اسلام ډېوه مړه کړي آخر داچې د مکې مشرانو مشوره وکړه ـ په مشوره کې يې وويل چې اوس نو د محمد ﷺ وژل ضروري دئ مګر د محمد ﷺ وژل څه آسان کار نه و ځکه بنو هاشم يو لوی خاندان و بنو هاشم که څه هم مسلمانان نه وه مګر د محمد ﷺ و وژلو ته هم تيار نه وه نو له همدې امله کافرانو يو وعده سره وکړه چې د بنو هاشم او بنو عبد المطلب سره پرېکوڼ کوي يعني د دغه دوو قومو سره به نه څوک خبري ، نه به څوک ورسره کښيني ، نه به څوک رانيول او خرڅول ور سره کوي ، نه به څوک کورته ورځي او نه به يې کورته پرېږدي تر هغه وخته پوري چې دوی نبي کريم ﷺ ومرګ ته نه وي حواله کړي د دوی دغه وعده د خولې پر خبرو خلاصه نه سوه بلکې په عملي ډول يې د محرم (حسن حسين) په لومړۍ د نبوت په اووم کال يو پرېکړه ليک وليکی او په مکة مکرمه کې يې و ځړاوه او ټولو خلګو ته يې خبر ورکړی چې د دغه پرېکړه ليک به پوره درنښت کوي او په پلي کولو کې به يې پوره کوشش کوي د دغه پرېکړي له وجهي اصحاب کرام ﷺ د دوو غرونو په منځ کې يعني په يوه سخته وچه مځکه کې چې په (شعب ابي طالب) سره يادېده ـ نظر بند سوه نه چا خبري ورسره کولې او نه څوک ورسره يو ځای کېده او نه دوی د چا سره يو ځای کيدلای سوای نه يې د چا څخه شی رانيولای سوای او نه يې د هغه چا سره ملاقات کولای سوای چې د مکې د باندي څخه به راتلی او نه د دوی څخه څوک د باندي راوتلای سوای که به راووتی کافرانو به واهه د مسلمانانو څخه که به څوک يو شی ته اړ سو نو کافرانو به جواب ورکاوه د دوی اړتيا به يې هيڅ نه پوره کول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه مبارکو انسانانو چې لږ غله دانه درلوده په لږ وخت کې خلاصه سوه د خوراک هیڅ نه سوه ورپاته ، د سختو لوږو ورته مخ سو ، دلوږو داسې تکلیفونه پرې تېر سوه چې آخر به ددوی اولادونه او ښځو د لوږې د سخت تکلیف له امله ژړل ، دوی مبارکان به هم د لوږې څخه په سخت تکلیف اخته وه خو د خپل ځان تر تکلیف به د اولادونو په لوږه زیات غمګین وه. د څښتن تعالی ﷻ پېرزوینه وه چې درې کاله وروسته هغه پرېکړه لیک چې په مکه مکرمه کې ځړېدئ وینو وخوړی اصحاب کرام د پورتني ناورین څخه خلاص سوه پر اصحابو کرامو چې هر څومره لوږې، تندې او تکلیفونه تېر سوه خو دوی پر خپل دین ټینګ ولاړ وه. او ددین د خپرولو څخه یې لاس نه واخیستی.

فایده: پورتني تکلیفونه هغه کسانو پرځان تېر کړي دي چې نومونه یې تر اوسه ځلانده دي او موږ ځانو نه ددوی تا بعداران بولو ، د بریالیتوب په ډګر کې د اصحابانو په څېر د ترقۍ خوبونه وینو (او د حقیقي تګ لاري څخه یې ډېر لیري یو) لږ تر لږه موږ ته هم یو څه فکر کول پکار دي چې دغه مبارکو اصحابانو ددین لپاره څومره قربانۍ ورکړي دي او موږ ددین ، اسلام او مذهب لپاره څه کړي دي ؟او حال دا چې بریالیتوب د کوشش او زیار په نتیجه کې لاسته راځي. موږ غواړو چې هوسا ، ارام او ددنیا په لټه کې ژوند وکړو. په بې دینۍ او عیش کې د کافرانو سره اوږه پر اوږه روان یو د اسلام ترقي دي هم را سره وي، دا کله کیدای سي.

ترسم نه رسی بکعبه ای اعرابی

کین راه که تومی روی بترکستان است

ژباړه: وېرېږم اې صحرايي ! چې وکعبې ته به ونه رسیږې ځکه دغه لاره چې ته پرې روان یې ترکستان ته تلې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم باب

د الله ﷻ څخه خوف او وېره

اصحاب کرام ﷺ د قربانۍ ورکولو او تکلیفونو تېرولو سره ـ سره د الله ﷻ څخه زیات وېرېدل د دوی د تکلیفونو د نمونې په ډول تاسو څو قصې ولوستلې چې د دین لپاره یې مال، عزت او خپل ځان قرباني کړي وه ، الله ﷻ دې وکړي چې دوی دوېري او خوف څخه یوه لږه حصه په موږ کې هم پیدا سي د بیلګې په ډول د دوی د خوف او وېرې څو قصې بیانوم:

۱ د سیلۍ په وخت کې د نبي ﷺ طریقه

حضرت عایشة) ﷺ فرمایي: کله چې به وریځ، سیلۍ او داسې نور پېښ سوه د رسول الله ﷺ پر مخ به اثر ښکاره سو او د مخ مبارک رنګ به یې بدل سو کله به دننه ولاړی او کله به دباندې راووتی او دا کلمة به یې ویل: اَللّهُمّ اِني اَسئَلُکَ خیرَهَا وَخَیرَمَافِیهَا وَخَیرَمَاأُرسِلتَ بِهِ وَاَعُوذُبِکَ مِن شَرهَا وَشَرمَافِیهَا وَشَرمَاأُرسِلتَ بِهِ.

ژباړه: اې خدایه ! ﷻ زه ددې هوا خیر غواړم او کوم څه چې په دې هوا کې دي (چې د باران او نورو څخه عبارت دي) د هغو خیر غواړم او دکوم مقصد لپاره چې دي دغه هوا رالېږلې ده د هغه خیر غواړم اې خدایه ﷻ ! زه ددې هوا د شر څخه پنا غواړم کوم څه چې په دې هوا کې دي د هغه د شر څخه پنا غواړم او د کوم څه لپاره چې دي رالېږلې ده د هغه د شر څخه پنا غواړم. کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي به باران شروع سو رسول ﷺ به خوشاله سو ،حضرت عايشه فرمايي: ما د رسول ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! خلک چي وريځ ويني خوشاليږي ته تر هغه وخته پرېشانه يې چي باران شروع کېږي رسول الله ﷺ وفرمايل: زه څه باور نلرم چي په دې وريځ کي به د الله ﷻ عذاب وي او که به باران وي، دعاديانو قوم دا عادت درلودئ چي وريځ به راغله دوی به خوشالېدل يوه ورځ وريځ راغله دوی خوشاله وه چي باران دئ مګر په هغه وريځ کي د الله ﷻ عذاب و ټوله يې هلاک کړه.([14])

الله ﷻ د عاديانو په اړه فرمايلي دي:

•✍⚖⌛⌦◑♦✌⬄○⑩✌ ✍☪⇨✂❻🔔♦⬊ ←■⬃❒❒📖♦❻ ✍●☺■🖬⬧▫
✂☒⓿🕔⍓⎐ ☎✂❑↗♑✍⬧🔔 ⬀☠✂&✍☺♦③♎⑩⬃❒❒📖
✍♦✌ ♦❑➔⎐ ⬀✍♦📨 🗐 ✍♦☼⬉❷♎➲⬂▦❼☜ ⌧⍻✂❻🔔♦⬊
✍❑&❸♎▫ ✂☒③✂❻ ☎ 🕐♎○⚖📨 ☹↗⬇▫🖬⍓⬈⬃➔♦✌⬄♒✍✂
❑✍↗📨 ⬉❷♎♓✌⍓⑨➔✍ ⬲✂✂⬀ ◀☹⬈♎♑❒📖 ⬉⚇✂☒⓿♦⬉
☎✂❑←⬧♦🖮⇳🕔❒🕯⬧▫ ✍◘&✂♒▯♦❻ ▩❷⬂✌❒🕯⚖📨 ◎↗⬄✂☒★
⍓🖮♎♑🕔☒⓿☒📨 🗐 ⬀☠⬋&←☸⬁▤🕐✽○♦✌ ⬧⬧⚖☽ ✂❽♦❷⬉③ ⬧⬧
♦×✓♎✌▩❷⇳⬈←☺⬂♑✍✂ ♦🏱⬀❑⬧☽⬂♑✍✂ ❽▩❽⬂♑⬧✟
([15]) ⬲▩⚖⬀

ژباړه: دعاديانو قوم چي کله وريځ وليده چي د مځکي پر لوري را روانه وه نو وي ويل: دا وريځ پر موږ باران اوروي (الله ﷻ وفرمايل) نه داسي نه ده بلکي دا هغه عذاب دئ چي تاسويې د راتلو ژر غوښتنه کول (او پيغمبر ته به مو ويل: که ته رښتني يې نو پر موږ عذاب راوله ، الله ﷻ

([14]) درمنثور
([15]) سورة الاحقاف الاية (٢٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یې په دې ډول بیان کړی دئ:) یوه سخته سیلۍ ده چې سخت عذاب پکښې دئ او هر شی به د الله ﷻ د حکم سره سم تباه کړي وروسته د هغه سیلۍ په وجه ټول داسې هلاک سوه چې دو دانیو پر ته هیڅ نه پکښې ښکاریدل (الله ﷻ فرمایي:) موږ په دغه ډول مجرمانو ته عذاب ورکوو.([16])

فایده: تاسو وګورئ چې هغه څوک چې د دنیا او آخرت سردار دئ دومره زیات د الله ﷻ څخه ویرېږي سره له دې چې ټولو ته معلومه ده چې الله ﷻ په قرآنکریم کې د رسول ﷺ سره وعده کړې ده چې ستا په شتون کې به ودوی ته عذاب نه ورکوم ددې وعدې سره ـ سره بیا هم رسول الله ﷺ ته د سیلۍ او وریځې د راتګ په وخت کې به دتیرو قومونو عذاب ور په یاد سو.

د رسول الله ﷺ په حال کې یو څه فکر کول پکار دي که تاسو وګورئ موږ هر وخت په ګناهونو کې اخته یو زلزلې او نور ډول ـ ډول عذابونه وینو بیا هم ددې پر ځای چې د الله ﷻ څخه و ویرېږو ، توبې و باسو او لمونځونه وکړو بې ځایه تحقیقات شروع کړو.

۲- په تیاره کښې د حضرت انس ﷛ عمل

نضر بن عبدالله ﷛ فرمایي: د حضرت انس ﷛ په ژوند کې یوه ورځ دورځې تیاره خوره سوه زه د حضرت انس ﷛ و حضور ته ورغلم او ورته ومې ویل: چې د نبي ﷺ په زمانه کې هم دا ډول شیان راتلل انس ﷛ راته وویل: د نبي ﷺ په زمانه کې چې به لږه هوا تېزه سوه موږ به د قیامت څخه وېرېدو او په چټکۍ سره به و مسجد ته تلو.

یو بل صحابي ابودرداء ﷛ فرمایي: د رسول ﷺ دا عادت و چې کله به سیلۍ را والوته نبي ﷺ به و مسجد ته تشریف یو وړی.([17])

([16]) بیان القرآن
([1717]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: په اوس وخت کي لوی ـ لوی مصيبتونه او بلا وي راځي بيا هم هيڅوک مسجد ته نه دي تللي عام خلګ خو پرېږده بلکي خاصو خلګو هم دا کار نه دئ کړی خپله په زړه کي ددې سوال په جواب کي فکر وکړئ.

۳ـ د لمر ترندي نيولو په وخت کي د رسول ﷺ عمل

د رسول الله ﷺ په زمانه کي د اصحابو کرامو سره دا فکر و چي رسول ﷺ به د لمر دتر ندي نيولو په وخت کي څه کوي او دا به يې ويل: چي ددې کار خبرنه دي وسي. کله چي به لمر ترندي ونيوی اصحابانو مبارکانو به خپل کارونه پر ښنودل په چابکۍ سره به راغلل همدا ډول د نوی عمر هلکان چي د غشي ويشتلو په تمرين به اخته وه په چابکۍ سره به را غلل ځو وګوري چي رسول الله ﷺ څه کوي؟ رسول الله ﷺ به دوه رکعته د کسوف (دلمر ترندي نيولو) لمونځ ادا کړی او ډېر به يې لمونځ اوږد کړی دومره به يې اوږد کړی چي خلګ به بې هوښه پرېوتل په لمانځه کي به يې ژړل او فرمايل به يې: اي خدايه ﷻ ! تا زما سره وعده نه وه کړې چي ستا په شتون کي به پر دوی عذاب نه راولم ؟او نه به په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوي په استغفار اخته وي؟(يعني اي الله ﷻ ! دا ترنده ليري کړې).

الله ﷻ په سورة الا نفال کي در سول ﷺ سره وعده کړې ده چي ته په دوی ک موجو ي يې پر دوی به عذاب نه راولم ، نه په داسي وخت کي عذاب پرې راولم چي دوی په استغفار اخته وي ځکه الله ﷻ فرمايي:

⬀☠←♑♦✍✐ℯ⓿⌧➔⇖⓿♎✌ ✦✏✍✁ ☞♍♘•🗎 ✍♦✌♦❒

✦✏✍✁ ☞♍♘⌧✍ ✍♦✌♦❒ 🗐 ⬀☠✍✍❸♎▫ ✿✍☼❒🕮♦❒

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❒⬉❷♑▦⬂⬄♦✌⬄○◻④ ⬀☠➔♎◆❒ ⬀☠←♑♦✍✌ℯ⓿⍓➔⬉✍ . ([18]) ⬖⌘⌘⬀

ژباړه: الله ﷻ داسې نه دئ چې پر دوی عذاب راولي او حال دا چې ته په دوی کې یې او نه الله ﷻ په عذاب کونکی دی حال دا چې دوی استغفار ویونکي وي.

رسول الله ◂ و خلکو ته داسې نصیحت وکړی: که چیرې لمر یا سپوږمۍ تر نده ونیسې نو وو برېږئ او د لمانځه و لوري ته هڅه وکړئ زه چې کوم څه کوم د آخرت حالات وینم که تاسو ته دا حالات معلوم سي نو خندا به کمه کړی او ژړا به ډېره کړی کله چې مو داسې حالات (د لمر او سپوږمۍ ترنده) و لیدل لمونځ کوئ، د عا کوئ او صدقه ورکوئ.

۴- نبي کریم ﷺ تو له شپه په ژړا تېرول

رسول الله ﷺ یو ځلي تو له شپه په ژړا تېره کړه او تر سهار یې په لمانځه کې د آیات وایه:

⬀☠⬋&◻✠♒✉♦▫ ⬀☠⬋&⬀▯✍ℯ⓿⍓➔➔✍ ♌♒☽

⬀☠←♑♦♐ ⬀❷♑▦⬂⬄♦✍ ♌♒☽◆❒ ☎ ☒✇←⑩✍♦⌛♑⬉

↓❽③✎❿⍓➔⬂♐✍✁ ✽●☼❒🕮 ⍓⌨✵☼♒✉♦▫

([19]) ⬖⬀⬀♑⬀ ◐⚐⑩⬁▤◻♦⬂💻✍✁

ژباړه: (اې خدایه!) که ته دوی په عذاب کړې (ستا اختیار دئ)، دوی ستا بنده ګان دي (مالک اختیارلري چې خپلو بندګانو ته دګناه په بدل کې سزا ورکړي) او که ته دوی ته مغفرت

([18]) سورة الانفال الاية (٣٣)
([19]) سورة المآئده الاية (١١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړې (نو هم ستا اختيار دئ) بېشکه ته ،هم ته غالب يې او د حکمت څښتن يې (معافي به دي د حکمت موافق وي) [20]

د امام ابو حنيفة‌ رحمه الله په اړه راغلي دي چي يوه شپه يې ټوله لاندينی آيات په لمانځه کي لوستي او ژړل يې:

♦⚐⬀❑♦⓿⬂♑♏♋✃ ☎✃❒↓❽⌚♦☞⬂✌♋✃♦❒

[21] (⭍⚡⚢⬀ ♦♌❑⬉✍✖❷⇕⬈⬉☺⬂♑♏♋✃ ♋❑☸☹⑨❑📖)

ژباړه: جلا سئ اې مجرمانو ! نن ورځ (په دنيا کي خو تاسو او سپېڅلي خلک ګډ اوسېدلاست)

د قيامت په ورځ به مجرمان جلاوي او سپېڅلي خلک به جلا وي د الله ﷻ دغه حکم چي سړی واوري هر څومره چي سړی وژاړي لږ دئ ځکه نه ده معلومه چي موږ به د مجرمانو په ډله کي يو او که به د سپېڅلو خلګو په ډله کي يو.

۵- د الله ﷻ څخه د حضرت ابوبکر رضي الله عنه وېره

د ټولو اهل سنتو په اتفاق سره حضرت ابوبکر رضي الله عنه د انبياوو نه پرته تر ټولو انسانانو غوره انسان دئ او دده مبارک جنتي کېدل يقيني دي پخپله رسول ﷺ د جنتي کېدو زيری ورکړی دئ بلکي د جنتيانو د يوې ډلي سردار يې ښودلی دئ، او د جنت د ټولو دروازو څخه يې د بلني زيری ورکړی دئ او دا يې هم فرمايلي دي چي زما په امت کښي به تر ټولو لومړی حضرت ابوبکر صديق رضي الله عنه جنت ته داخليږي دده مبارک ددومره فضليتو سره ـ سره بيا هم د الله ﷻ څخه دومره

---

(20) بيان القرآن

(21) سورة يسين الاية (٥٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وپرېدئ چې ويل به يې: کاشکې زه درخته وای چې پرې سوې وای کله به يې ويل: ارمان چې زه هم وابنه وای چې يو حيوان خوړلی وای او کله به يې ويل ارمان چې زه د يو مؤمن انسان د بدن وېښته وای.

يوه ورځ ده مبارک يو باغ ته تشريف يوړی يو حيوان يې ناست وليدئ سوړ اسويلی يې و کښی او حيوان ته يې وويل: ته څومره په خوند خوړل او څښل کوې، ددرختو په سايو کې ګرځې او پر تا باندې د اخرت هيڅ حساب او کتاب نسته ارمان چې ابوبکر هم ستا په څېر وای يعني دا يې دالله ﷻ دوېرې خوښه وه چې حيوان وای.([22])

ربيعه اسلمي ﷺ فرمايي: يوه ورځ زما او د حضرت ابوبکر ﷺ په منځ کې څو خبرې زياتې سوې ده مبارک ماته يو سخت لفظ ووايه چې پرما ښه ونه لګېدئ ژر يې فکر بدل سو او راته وې ويل ته هم هغسې بل لفظ ماته ووايه چې بدله خلاصه سې او آخرت ته شی پاته نسې ما دويلو څخه انکار وکړی، ده مبارک را ته وويل چې ووايه که يې نه وايې زه نبې ﷺ ته ورځم او عرض به ورته وکړم ما پدې جواب سره هم د ويلو څخه انکار وکړی، دی ولاړ سو او دولاړی پدغه وخت کې د بنو اسلم د قوم څخه څه خلګ راغله او وې ويل: دا عجيبه خبره ده چې خپله يې هم زياتی کړی دئ او هم رسول الله ◄ شکايت کوې مادې خلګو ته وويل تاسو دغه سړی پېژندلی دئ دا څوک دئ؟ دا ابوبکر صديق ﷺ دئ که دی خوابدی سې نو د الله ﷻ نازولی رسول ◄ به له ما څخه خوابدی سې او د نازولي رسول ◄ په خفګان سره الله ﷻ ناراضه کېږي که الله ﷻ راڅخه ناراضه سې نو بيا د ربيعه په هلاکت کې څه شک سته؟ ربيعه ﷺ فرمايي: ددې څخه وروسته زه د رسول ﷺ و حضور ته حاضر سوم او قصه مې ورته وکړه نبي ﷺ و فرمايل: ښه

([22]) تاريخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي وکړه تاته جواب او بدله اخیستل پکار نه و مګر د هغه په بدله کښې داسې ووایه چې ابوبکره ! تا دې الله ﷻ معاف کړي.

فایده: داد حضرت ابوبکر صدیق ﷺ د الله ﷻ دویرې لږ خبره وه وحضرت ابوبکر صدیق ﷺ ته بدله اخیستل دومره قدر او ارزښت درلودئ چې لومړی یې و ربیعه ﷺ ته خپله خواست وکړی او بیایې د نبي ﷺ په واسطه ددې اراده وکړه چې ربیعه ﷺ بدله واخلي نن مونږ او تاسو په سلګو نو خبرې یو او بل ته کوو او ددې فکر هم په ذهن کې نه راځي چې په آخرت کې به ددې خبرو بدله اخیستل کېږي او یا به حساب او کتاب راسره کېږي.

۲- د حضرت عمر ﷺ حالت او دَخَرَه واقعه

حضرت عمر ﷺ به زیات وخت یوه کڅوړه واخیسته او وبه یې ویل ارمان چې زه دا کڅوړه وای کله به یې ویل ارمان چې زه خپلې مور نه وای زېږولې یوه ورځ یو سړی ورته راغلی او ورته وې ویل: فلانکی سړی پر ماظلم کوي تاسو راسره ولاړ سئ د هغه څخه زما بدله را واخله ده مبارک هغه سړی په یوه دوره وواهه او ورته وې ویل کله چې زه د کار د پاره کښېنم ته نه راځې او کله چې زه په نورو کارونو اخته سم نو ته راسې او راته وایې چې بدله را واخله، هغه سړی ولاړی، ده مبارک دستي یو سړی پسې ولېږه او هغه یې راوغوښتی او دوره یې په لاس ورکړه ورته وې ویل اې سړیه ! ته ما وهلی یې اوس ته زما څخه بدله واخله هغه سړی ورته وویل ما ته د الله ﷻ لپاره بخښلی یې.

حضرت عمر ﷺ کورته تشریف یووړی دوه رکعته نفل یې ادا کړه بیا یې خپل ځان ته وویل: اې عمره ! ته کښته وې الله ﷻ لوړ کړې ، ته ګمراه وې الله ﷻ هدایت درکړی، ته ذلیل وې الله ﷻ عزت درکړی بیا یې د خلکو پاچا جوړ کړې اوس تاته یو سړی راځي او درته وایې چې زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ظلم بدله را واخله ته يې په دوره وهې سبا به د قيامت په ورځ خپل رب ته څنګه جواب وايې ده مبارک په دغه ډول تر ډېره وخته پورې پرځان ملامتي ويل.[23]

د حضرت عمر ﷺ مريى (غلام) حضرت اسلم ﷺ وايي: زه يوه ورځ د حضرت عمر ﷺ سره (حَرَه ـ[24]) نومې ځاى ته تلم يوځاى مې په يو ځنګل کښې اور تر سترګو سو حضرت عمرﷺ وفرمايل: ښايي دا يو قافله وي چې د شپې په وجه به ښار ته نسواى تلاى د ښار د باندې به پاته سوې وي راځه چې پوښتنه پرې وکړو او ددوى د نن شپې د حفاظت انتظام وکړو هلته چې ورسېدو و موليدل چې يوه ښځه ناسته ده څو کوچني اولادونه ورسره دي ژاړي او چغې وهې يو ديګ پر نغري پروت دئ د اوبو ډک دئ لاندې اور ترې بليږي مونږ سلام ورته وواېه او دنژدې ورتلو اجازه مو ځني واخيسته حضرت عمرﷺ پوښتنه ځني وکړه چې دا کوچنيان ولې ژاړي؟ ښځې ورته وويل: ډېر وږي سوي دي د لوږې له امله ژاړي ده مبارک بيا پوښتنه ځني وکړه چې په ديګ کښې څشي دي؟ ښځې ورته وويل دا ديګ مې د کوچنيانو د خوشحاله کولو لپاره د اوبو ډک کړى او پر اور مې ايښي دئ چې ددوى زړونه پرې ډاډه سي او ويده سي ، ښځې زياته کړه چې زما او د امير المومنين عمرﷺ په منځ کښې به الله ﷻ فيصله کوي چې زما ددې سترې حال څخه ځان نه خبروي حضرت عمرﷺ په ژړا سو او وې ويل الله دې پر تا رحم وکړي عمر ستا د حال څخه څه خبر دئ ؟ ښځې وويل هغه زمونږ امير جوړ سوى دئ او زمونږ د حال څخه ځان نه خبروي اسلمﷺ وايي چې زه حضرت عمرﷺ د ځان سره بېرته بوتلم او په يوه ګونى (بورى) کښې يې د بيت المال څخه څه اوړه ، خورماوي ، وازګه ، څه کالي او څه پيسې واچولې ګونى يې ښه ډکه کړه ماته يې وويل چې دا زما پر ملا باندې کښېږده ما ورته وويل زه به يې يوسم ده مبارک راته وويل: يا زما پر ملا باندې يې کښېږده ، دوه درې واره مې ټينګار وکړى چې زه به يې يوسم

(23) اسد الغابة
(24) مدينې ته نژدې د يو ځاى نوم دى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده نه راسره منل آخر ده راته ویل ایا د قیامت په ورځ زما بار ته پورته کولای سې ؟ ماورته وویـل: یا نه یې سم پورته کولای ده مبارک راته وویل نو دابه هم زه پورته کوم ځکه چي د قیامت پـه ورځ پوښتنه زما څخه کیږي ، آخر زه مجبوره سوم چي ګونی دده پـر مـلا بانـدي کښـېږدم ،حضرت عمرﷺ په ډېره چابکی سره د ښځي و ځای ته تشریف یووړی زه هم ورسره وم هلتـه چي ورسـېدو ده مبارک په پخپل لاس په دیګ کښي څه اوړه، څه وازګه او خورماوي ودیـګ تـه واچولې او ددیګ لړل یې شروع کړه ، د نغري اوربې پخپله پوه کاوه اسلمﷺ وایي دده مبارک دږیري څخه دود وتل ماولیدل اخر دا چي رېړه یې په دود توره سوه ددې څخه وروستـه یـې پخپل مبارک لاس ددیګ څه خواړه راویسته او په هغه کوچنیانو یې وخوړل هغه ښه ماړه سوه په خندا او لوبو اختـه سوه او کوم څه چي پاته سوه هغه یـې ددوی د بل وخت لپـاره وروسپارل ښځه هم ډېره خوشاله سوه اووې ویـل الله تعالیﷻ دي تاتـه د خیر بدلـه درکـړي تـه ددې وړ یـې چي د عمـرﷺ پـر ځای باندي خلیفه سې .(ښځي داخبره له دې امله وکړه)چي ښځي دی نه پېژانده چي امیر المومنین دئ ، عمرﷺ دې ته تسلي ورکړه او ورته وې ویل کله چي ته خلیفه ته ورسي مابه هلتـه پیدا کړې عمرﷺ ددوی څخه لږ لېري پر مځکه کښېناستی د لږ ناستي وروسته روان سو او وې ویل: زه لـه دې وجهي څخه کښېناستم چي مادغه کوچنیان په ژړا لیدلي وه زما زړه و غوښتل چي لږ ساعت یې په خندا هم ووینم.([25])

حضرت عمرﷺ د سهار په لمانځه کښې زیات وخت سوره کهف،طه او داسي نور لوی- لوی سورتونه لوستل او دومره به یې ژړل چي اواز به یې تر څو صفونو پوري رسېدئ یوه ورځ یې د سهار په لمانځه کښې سورة یوسف لواسته کله چي دې ځای ته راورسېدئ :♦✌♦

☑❼✎❄⬃❽↖❍◆❒ ✂✇☐ॐ♦✍ ☎✁❑⬈▤⇳▲❒🕮 ✎✍⍓☺❇✡✎◑

([25]) اشهر مشاهير منتخب كنز العمال

(c) ketabton.com: The Digital Library

•• ✍♦✌ ★✐✍✁ ✎☝✍✌ ↖☠■🖬⇳↖❐📖◆❐ ★✐✍✁ ❼■🖫✎➁
✍•➔✍🖬■☺←❑♍✎✍✍✍✍ ([26]) نو د زړا له وجهي يې اواز بند سو تر خولې يې ږغ نه خاتی.

کله به د تهجد په لمانځه کښې په ژړا پرېوتی او ناجوړه به سو.

فایده: داد الله جل جلاله د وېرې څخه د هغه چا حالت دئ چې د نامه څخه یې لوی ـ لوی پاچاهان وېرېدل او رپېدل نن ورځ یعنې دیارلسنیم سوه کاله وروسته یې هم دبدبه، شان او شوکت منل سوی دئ، نن یو پاچا نه، حاکم نه بلکې یو کوچنی آمر هم د خپل رعیت سره داسې معامله نه کوي.

۷- د حضرت عباس رضي الله عنه نصیحت

وهب بن منبه رحمه الله فرمايي: د حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنه د سترګو دید لمنځه ولاړی یوه ورځ ما کعبې شریفې ته بوتی هلته چې ورسېدئ د یوې ډلې خلګو څخه د جګړې اواز راتلی ماته یې وویل ما دغه طرفته بوزه نو ماهلته بوتی ده مبارک درسېدو سره سم سلام وواېه هغو خلګو دده څخه د کښېناستلو غوښتنه وکړه ده انکار وکړی او وې فرمایل تاسو ته معلومه نه ده چې د الله جل جلاله د خاصو بنده ګانو ډله هغه خلګ دي چې د الله جل جلاله د وېرې څخه خاموشه وي حال دا چې هغه خلګ نه عاجزه او نه ګونګیان وي بلکې ښه پاکې خبرې کوونکې وي، ویونکې وي، پوهه لرونکې وي خو د الله تعالی جل جلاله لوی ذکر ددوی زړونه حیران کړې وي ددغه وجهې څخه یې زړونه مات وي او ژبې یې خاموشه وي کله چې دوی ته په دغه حالت کې پوخوالی پیدا سي نو نېک

([26]) سورة يوسف الاية (٨٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارونه په چابکۍ سره کوي. (اې خلګو ! ښه کسان خو داسې وي لکه چې ومې ويل) نو تاسو و لې دومره لېرې سوي ياست ؟ يعنې اوازونه مو پورته کړي دي.

وهب بن منبه فرمايي ددې څخه وروسته ما دوه کسان هم يو ځای ونه ليدل.

فايده: حضرت عبدالله بن عباس به د الله د ويرې څخه دومره ژړل چې هروخت به يې په مخ کې داوښکو دبهېدو له امله دوې نښې د نالو په څېر معلومې وې.

په پورتنۍ قصه کښې عبدالله بن عباس د نيکو کارونو لپاره يوه اسانه تګلاره وښودل هغه دا چې هر څوک د الله د لويې فکر وکړي د هغه لپاره هر ډول نېک کار اسانه وي او بيا هغه يقيناً د اخلاصه ډک وي که موږ په شپه او ورځ کښې يعنې ۲۴ ساعته کښې په دغه ډول يو لږ فکر وکړو نو دغه ګران کار دی ؟

۸- د تبوک په سفر کښې د ثموديانو په کلي تېرېدنه

د تبوک غزا يوه مشهوره غزا ده او د رسول وروستۍ غزا ده کله چې رسول اکرم ته خبر ورکړل سو چې د روم پاچا پر مدينه منوره د حملې کولو اراده لري يو لوی لښکر ورسره دئ او د شام پر لاره مدينې ته راځي نو رسول الله د هجرت په نهم کال د خدای تعالي(رجب) دمياشتې پر پنځمه د پنج شنبې په ورځ دروم د پاچا مقابلې ته د مدينې منورې څخه روان سو لکه څرنګه چې سخته ګرمي وه او مقابله هم ډېره سخته وه لدې و جهې نبي صفا اعلان وکړی چې د روم د پاچا مقابلې ته ځو تياري وکړی ، نبي پخپله ددې کار لپاره چنده کول شروع کړل دا هغه غزا ده چې حضرت ابوبکر صديق خپل د کور ټول سامان ددې جګړې لپاره راوړی او کله رسول الله ورته وويل چې اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دې يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ورته وويل: چې د کور د خلګو لپاره مې الله او دده درسول دنوم برکت او ددوی رضا او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحالي پرېښودل، حضرت عمر ﷺ ددې غزاء لپاره د خپل کور نيم سامان راوړی چي قصه به يې په شپږم باب ځلورم شمېره کښي راسي، حضرت عثمان غني ﷺ ددريمي حصې د جنګياليو سامان ورکړی همدا ډول هر مسلمان تر خپل توان زيات شيان راوړل لکه څرنګه چي په عمومي ډول مسکنت زيات وو نو لس ـ لس کسان به پر يوه او ښ باندي په وار سره سپرېدل له همدې امله ددې جنګ وجنګياليو ته جيش العسرة (د سختۍ لښکر) ويل سوی دئ. دا جګړه ډېره سخته وه او سفر هم ډېر ليري و ګرمي هم زيات وه دومره ګرمي وه چي په دغه وخت کښي د مديني منورې د خرماو باغونه پاخه ولاړوه حال دا چي د مسلمانانو لپاره د ټول کال د رزق د جمع کېدو وخت و دا په حقيقت کښي د الله ﷻ سخت امتحان و ديوې خوا د الله تعالي څخه وېره وه او دنبي ﷺ امر و چي د تللو پرته بله لار نه وه د بلي خوا دټول کال رزق له منځه تلل و ځکه ټولي درختي پخي وي هغه ټولي بې سرپرسته پاتېدې خو ددې ټولو سختو تکليفونو سره د الله ﷻ وېره پردوی مبارکانو باندي غالبه سول او درسول الله ﷺ سره روان سول يوا ځي منافقان ، معذورين، ښځي، کوچنيان او هغه کسان پاته سول چي په مدينه کي ورته اړتيا وه او يا داسي کسان پاته سول چي ددوی لپاره سپرلۍ نوې د ژړا په حالت کښي پاته سول الله ﷻ يې په اړه ايات نازل کړي:

☒✇⬀❑⬧✍❐🕮 ✐✍♦✌ ✃⬧➊✌➋ ⬧⬄⬅⬁ ✐✍✃ ❼■✍♦⬉ ⬧⬧♦❐

✐✍♦✌ ⬅⑨⬁⬂❐🕮 ✋⬧ ✾☄☐⬛➔🔔 ⬄⬁⬅♑■⬛⬁☺⬄⬧♦✌⬁✌

☎✃❑⬆♌♦❑⬧✍ ⬁❍⬂⓿■⬛♦⬉ ⬀☠➔⏳➔⬛⬁⬀⬃❑❐🕮

⬀⬈⬂✌⊙✍✐✍✃ ⌘♊⬁✌↓⬉⓿⬁▦⬧✍ ⬄⬁⬅♑⬉⬉⬉⓿⇮⬉❐🕮☐❐

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦♌❑→➂♎▦☪↖③ 🕶♦👌 ☎✂❒←⑨⮰♑⬩⑥ ⬩⬥❒🕮 🕶🕓☼♦❽⍓❍ (27) ⬑✍⌘⬀

دیادوني وړ ده چي درې کسان د ضرورت پرته پاته سول چي قصه به يې وروسته راسي کله چي رسول ﷺ او اصحاب ﷺ د ثموديانو پر کلي تېرېدل نو نبي ﷺ خپل مخ مبارک په لمن پټ کړی او اوښه يې تېزه کړه اصحابو کرامو ﷺ ته يې امر وکړی چي پر دې ځای په تېزۍ سره تېر سئ ، د ظالمانو په کلي کښې په ژړا تېر سئ او په دې وېره تېر سئ چي خدای مکړه هغه عذاب پر تاسو نازل نسي کوم چي پردوی نازل سوی دئ.(28)

فايده: د الله تعالي خوږ او نازولی بنده او دده سرتيري دوستان چي د خپلي قرباني ثبوت ورکوي په دغه ځای کښې په تېزۍ سره تېرېږي او رسول ﷺ په ژړا د تلو حکم ورکوي چي خدای مکړه هغه عذاب پر دوی نازل نسي (کوم چي پر ثموديانو نازل سوی و) زموږ حال وګوره په کوم کلي کښې چي زلزله وسي د هغه ځاي څخه د سيل ځای جوړوو ، دوران سوو ودانيو وسيل ته ورځو ژړا خو څه کوي بلکي په زړه کښې د ژړا فکر لا نه کوو.

۹- په تبوک کښې د حضرت کعب ﷺ غير حاضري او د هغه توبه

د تبوک په غزا کښې د معذورانو څخه پرته د اتياوو څخه زيات منافقان د انصارو څخه وه چي په جنګ کي يې ګډون نه و کړی په دغه پيمانه د کلو او صحراو خلګ هم وه ، ددې څخه علاوه يوه لويه ډله د باندنيو خلګو څخه داسي وه چي خپله هم په غزاء کښې نه وه تللي او نور يې هم منعه کول لکه چي الله ﷻ ددوی بيان داسي کوي:

(27) سورة التوبة الاية (٩٢)
(28) اسلام ، خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتَنفِرُوا فِي الحَر.

ژباړه: (منافقانو به نورو خلګو ته ویل:) په ګرمۍ کښې مه وځئ.

یعني دوی به خلک منعه کول چې سخته ګرمي ده مه ځئ او حال دا چې الله ﷻ فرمایي ددوزخ د اور ګرمي ډېره سخته ده.

ددغه خلګو څخه علاوه درې ربښتني پاخه مسلمانان هم وه چې د قوي عذر څخه پرته په جنګ کښې نوه شریک سوی یو کعب بن مالک ﷺ، دوهم هلال بن امیه ﷺ او دریم مراره بن ربیعه ﷺ دا درې سره مبارک اصحابان د نفاق دعذر په وجهه نوه پاته سوي بلکې خوشحالي یې د پاته کېدو سبب سو.

کعب ﷺ خپل حالات په تفصیل سره بیانوي وروسته به راسي، د مراره بن امیه ﷺ باغ ښه د میوو ډک و فکر یې وکړی چې که چیري زه ولاړ سم نو ټوله میوې به ضایع سي زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل نسم ولاړ نو څه پروا لري ددغه وجهې څخه پاته سو خو کله چې په حقیقت پوه سو نو دباغ ټولې میوې یې د الله ﷻ په لاره کښې صدقه کړې ځکه دغه میوې دده دپاته کېدو سبب ګرځېدلي وې.

دهلال ﷺ اولادونه او خپلوان یو خواته تللي وه نابېره په دغه وخت کښې سره جمع سول ده هم دا فکر وکړی چې زه تل په غزاو کښې شریک سوی یم که دا ځل شریک نسم نو څه تاوان لري کله چې په حقیقت پوه سو نود زړه له دردہ یې د ټولو قریبانو سره د اړیکو پرېکولو اراده وکړه ځکه دغه اړیکي دده د پاته کېدو سبب ګرځېدلي وي.

د حضرت کعب ﷺ قصه په احادیثو کې زیاته راغلېده خو دی مبارک خپل حالت په تفصیل سره دا سې بیانوي: زه د ټولو غزاو په وخت کې دومره شتمن نه وم لکه د تبوک دغزا په وخت کې چې شتمن وم ما په دغه وخت کې دوې او ښانې درلودې او بل هیڅ وخت زه ددوو اوښانو مالک سوی نه وم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبي ﷺ عادت داو چي هر چيري به يې د جنګ اراده وکړه نو د جنګ د ځای معلومات به يې نه ورکاوه بلکي د نورو اړخونو حالات به يې پوښتل خرنګه چي د تبوک په غزاء کښي ګرمي ډېره وه، سفر هم لیري و او ددښمن دلښکر شمېر هم زيات و نو ځکه يې په ښکاره اعلان وکړی تر څو خلګ تياري وکړي همدا وجهه وه چي د نبي ﷺ يو لوی شمېر مسلمانانو نومونه ثبت کړه آن تر دې چي د نومونو ليکل يې مشکل سو که چا غوښتي وای چي ځان پټ کړي نو د خلګو دډېروالي له امله يې ځان په ډېره اسانۍ سره پوټوالای سوای کعب ﷛ وايي پدغه وخت کي ميوې ببيخي پخې وي ما به سهار د سفر د سامان دتيارولو اراده وکړه خو ماښام به سو هيڅ قسم تياري به مي نه وکړه مګر ما په خپل زړه کښي دا فکر کاوه چي زما سره هر څه سته که زه پخه اراده وکړم نو ژربه وسي تر داسي وخته چي نبي کريم ﷺ روان سو او مسلمانان ورسره روان سوه زما دسفر سامان تيار نسو بيا به مي هم دا فکر کاوه چي په يوه يا دوې ورځو کښي به ځان تيارکړم وربه سم پدغه ډول مي نن او سبا ته کول تر داسي وخته چي دنبي ﷺ هلته د رسېدو وخت ډېر نژدې سو هغه وخت مي هم کوشش کاوه خو سامان مي تيار نسو پدغه وخت کي چي ما په مدينه منوره کي شاوخوا وکتل نو يوازي به مي هغه کسان تر سترګو کېدل چي د نفاق داغ به پرې لګېدلی و او يابه معذوره وه ، نبي ﷺ چي تبوک ته ورسېدی پوښتنه يې وکړه چي کعب ﷛ نه معلومېږي څه پېښه ده يو ملګري وويل: اې د الله رسوله ! هغه خپل مال او ښکلا مست وګرځاوه حضرت معاذ ﷛ دغه کس ته وويل: غلطه خبره دي وکړه مونږ ته چي څومره معلومات سته هغه ښه سړی دئ نبي ﷺ چوپ سو هيڅ يې ونه ويل تر داسي وخته چي د څو ورځو وروسته ما د رسول الله ◄ د بېرته راتلو خبر واورېدئ نو ډېر غمجن او فکرمن سوم په زړه کښي به مي ددرواغو عذرونه راتلل چي دنبي ﷺ د درد (غصې) څخه به ځان په خلاص کړم بيابه د بخښني خواست ځني وکړم پدې اړه مي د خپلي کورنۍ د هر يوه سره مشوره کول بالاخره په زړه کښي مي دا پرېکړه وکړه چي د ريښتيا پرته مي بل شی نسي خلاصولای نو مي ټينګه اراده وکړه چي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ ته به ریښتیا وایم ، د نبي ﷺ مبارک عادت دا و چي کله به یې د سفر څخه تشریف راوړی نو لومړی ځل به یې مسجد ته تشریف یووړی او هلته به یو لږ وخت و اوسېدئ چي د خلګو سره ملاقات وکړي ، رسول الله ﷺ د تبوک څخه د راتګ پر وخت د خپل عادت سره سم مسجد ته ولاړی منافقان به ورته راتلل د دروا‌غو عذرونه به یې ورته ویل او قسمونه به یې ورته اخیستل نبي ﷺ به د هغو ښکاره حال قبلاوه او پټ حال به یې الله ﷻ ته سپاری پد غه وخت کي زه حاضر سوم او سلام مي ووایه نبي ﷺ د خوابد تیا په ډول مسکی سو او اعراض یې را څخه وکړی ماته یې هیڅ توجهه ونه کړه ما ورته وویل: اې د الله رسوله ! تاسو زما څخه مخ واړوه په الله تعالي دي مي قسم وي چي نه زه منافق یم او نه مي په ایمان کي شک سته ده مبارک راته وویل: دې خوا ته راسه زه ورنژدې سوم او کښېناستم نبي ﷺ راته و فرمایل: کوم شی د تلو څخه منعه کړی وې؟ آیاتا او ښاني نه وي رانیولي؟ ما ورته وویل: اې د الله رسوله ! که ستا پر ځای د یو بل شتمن سړی سره مخامخ وای نو زما دا یقین دئ چي د هغه قهر څخه به مي په یوه مناسب عذر ځان خلاص کړی وای ځکه الله ﷻ ماته د خبرو کولو طریقه را زده کړې ده خو ستاسي په اړه ماته معلومه ده چي که چیري نن تاسو په دروا‌غو راضي کړم نو الله ﷻ به را څخه ناراضه سي او که پاک ریښتیا درته ووایم تاسو به راته په غصه سی خو نژدې دی چي الله ﷻ به ستاسو خفګان لیري کړي نو ځکه زه ریښتیا درته وایم حقیقت دا و چي قسم په الله ﷻ ما هیڅ عذر نه درلودئ او ځومره چي زه په اوس وخت کي فارغ او طاقتمن وم ددې څخه مخکي هیڅ وخت نه وم سوی، نبي ﷺ راته وفرمایل: ریښتیا دي وویل بیا یې راته وویل چي ولاړ سه فیصله به الله ﷻ کوي زه د دغه ځای څخه ولاړ سوم زما د قوم خلګو پر ما ملامتي وویل: چي تا ددې څخه مخکي هیڅ ګناه نده کړې که چیري تا عذر ویلی وای نبي ﷺ به ستاسو لپاره د بخښني خواست کړی وای د نبي ﷺ استغفار ستا لپاره بس و ما ددوی څخه و پوښتل چي آیا داسي یو بل څوک سته چي داسي معامله ورسره سوي وي خلګو راته وویل: دوه نور کسان سته و نبي ﷺ ته یې داسي خبري وکړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه تاچي وکړي او نبي ﷺ داسي جواب وکړی لکه تاته چي يې درکړی يو هلال بن أميه AA او دوهم مراره بن ربيع ﷺ دی.کعب AA فرمايي: ما دوه نور نېکان کسان وليدل چي بدريان هم وه (يعني دبدر په غزا کي يې ګډون هم کړی و) زما په برخليک راسره شريک وه نبي اکرم ◄ زموږ ددرو سره وو سره د خبرو منعه وکړه چي هيڅوک به زموږ سره خبري نه کوي.

داقانون دئ چي هغه چاته څوک غصه کوي چي د هغه سره يې اړيکي زياتي وي او مينه ورسره لري ، زورونه وهغه چاته ورکول کيږي چي په هغه کي اهليت وي د چاسره چي داسي استعداد نه وي هغه ته نه څوک غصه کوي او نه زورونه ورکوي همدا وجه وه چي نبي ﷺ د منافقينو پر ځای و دوی درو ته په غصه سو ځکه په دوی کي اهليت موجود و. کعب ﷺ فرمايي: خلګو زمونږ سره خبري پرېښودي ګويا زموږ دنيا بدله سوه آن تر دي چي پر موږ باندي فراخه مځکه تنګه معلومېده ټول خلګ پردي سوه هيچا خبري نه راسره کولې او که خدای مه کړه رسول الله ﷺ وفات سي نو تر پايه پوري به خلګ زما سره خبري نه کوي او د مړيني پر مهال به څوک د جنازې لمونځ نه راکوي ځکه د نبي ﷺ دامر خلاف هيچا کار نه سوای کولای زموږ دغه حال تر پنځو سو وروځو پوري و زما دوه ملګري دپېل څخه په کور کي پټ ناست وه زه په دوی کښي يو څه قوي وم ګرځېدم را ګرځيدم او په لمانځه کښي مي ګډون کاوه خو زما سره به هيچا خبري نه کولې. د نبي ﷺ مجلس ته به ولاړم سلام به مي واچوی او په ډېره غور به مي د نبي ﷺ و شونډانو ته کتل چي د جواب لپاره شونډان ښوري که يا دلمانځه وروسته به نبي ﷺ ته نژدې ودرېدم پاته لمونځ به مي کاوه او نبي ﷺ ته به مي پټ-پټ کتل چي هغه مبارک ماته ګوري که يا کله چي به زه په لمانځه مشغول سوم نو نبي ﷺ به ماته کتل او کله چي به زه نبي ﷺ متوجه سوم هغه به زما څخه مخ واړوی او اعراض به يې وکړی په همدې تر تيب مسلمانانو زما سره ګذاره کول آخر پر ما کړی تنګه سوه او پرما د مسلمانانو خبري نه کول ډېر درون تمام سو يوه ورځ د ابوقتار ﷺ پر دېواله وختم ابوقتار AA په قرابت کي زما د اکا زوی و او زما سره يې ډېري اړيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

درلودې نو سلام مې ورته وواېه ابوقتارﷺ جواب نه راکړی بيامې دوهم ځل سلام ورته وواېه بيا يې جواب نه راکړې دريم ځل مې بيا سلام ورته وواېه ده مبارک راته وويل: الله ﷻ او دهغه رسول ﷺ ښه پوهيږي ددې خبري په اوريدو سره مې د سترګو څخه اوښکې رواني سوې او بېرته ولاړم د څو ورځو د تېرېدو وروسته د مدينې بازار ته ولاړم که مې کتل يو عيسايي قبطي د غلې خرڅولو لپاره راغلې دئ او د کعبﷺ په نامه پوښتنه کوي مسلمانانو زما و خواته اشاره وکړه نوموړي عيسايي زما وخواته راغلی او د شام د پاچا غسان خط يې ماته راکړی په خط کي ليکلي وه: مونږ خبرسوی يو چي ستاسو پيغمبر پر تا ظلم کړی دئ الله ﷻ به دي دذلت څخه وساتي ته زما وخواته راسه موږ به دي مرسته او ملاتړ وکړو(داددنيا قانون دئ چي مشر دکشرانو داداب او ترببې لپاره کشرانو ته زورونه ورکوي نو مخالف خوک يې کوشش کوي ترڅو بلې خواته يې ولمسوي او تربيه يې ضايع کړي آخريې خير خوا جوړ سي) کعبﷺ فرمايي: ماچي خط ولوستئ(اِنا لله) مي وويل چي زما حالت اوس ترداسي اندازې رارسېدلی دئ چي کافر اوس زما طمعه کوي او زما داسلام څخه د اوښتلو پلانونه جوړوي.

دا خو زه په يو بل غم اخته سوم خط مي راواخيستی يو تنور ته مي واچوی وروسته رسول الله ◄ ته را غلم او عرض مي ورته وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! ددا اعراض او خوابديا له وجهي زما دغه حالت دئ چي اوس کافران وماته طمعه کوي په دغه وخت کي څلوېښت ورځي پوره سوي وې چي د نبي ﷺ قاصد راغلی او ماته يې وويل: چي خپله ښځه د ځان څخه جلا کړه ما ورته وويل: ايازه خپله ښځه طلاقه کړم؟ هغه راته وويل: يا بلکي بيلتون غوره کړه ما خپلي ښځي ته وويل: چي د پلار کره ولاړه سه تر هغه وخته پوري چي زما په اړه الله ﷻ فيصله کوي همدا ډول زما دوو ملګرو ته هم د يو قاصد په واسطه د رسول ﷺ پيغام ورسول سو د هلال بن اميه ﷺ ميرمن و رسول الله ﷺ ته حاضره سوه او خواست يې څني وکړی چي هلال سپين ږيری دئ که زه ولاړه سم نو دده د خدمت خوک به نه وي که يې د حال او احوال معلومولو لپاره خوک نه وي نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلال به مړ سي رسول الله ﷺ ورته وفرمایل: پروانه کوي مګر پام کوه چې کوروالی ونه کړئ ښځې ورته وویل: چې هغه ددې نه دئ دا قصه چې پېښه سوې ده هغه په ژړا اخته دئ. کعب ؓ فرمایي: ما فکر وکړی که زما میرمن د هلال ؓ د میرمنې په شان د رسول الله ﷺ څخه اجازه واخلي نو کیدای سي چې ماته هم اجازه راکړي بیا به مې فکر وکړی چې هغه خو سپین ږیری و زه خو ځوان یم ګوره چې ماته څه جواب راکړي نو دلاوري به مې نسوای کولای آخر دا چې لس ورځې نورې تیرې سوې چې زموږ سره چا خبري نه کولې یعني پوره پنځوس ورځې پوره سوې یوه ورځ مې د سهار لمونځ پر خپل بام وکړی ډېر غمجن ناست وم مځکه پر ما بیخي تنګه وه او ژوند مې بیخي په تکلیف و چې نابېره د سلع د غره د څوکې څخه یو اواز کونکي په لوړ ږغ وویل: اې کعبه ! تاته دې خوشخبري وي ! ما چې دا اواز واوریدئ دستي پر سجده سوم او د ډېرې خوشالۍ څخه په ژړا سوم دومره پوه سوم چې تنګي لیرې سوې ده. رسول الله ﷺ د سهار د لمانځه وروسته زموږ د معافی اعلان کړی و په دې ډول چې یو سړی ته یې وفرمایل چې غره ته وخېږه او په زوره اعلان وکړه ، دغه اعلان ما تر ټولو مخکې واوریدئ ددې څخه وروسته یو سړی پر آس سپور ماته راغلی او زیری یې راکړی ما هم اغوستي کالي وکښل او زیری ورکونکي ته مې ورکړه ، قسم په الله ﷻ چې په دغه وخت کې ما ددغه جامو * پرته نورې جامې نه درلودې بیا مې دیو چا څخه کالي وغوښتل وامې غوستل.

درسول الله ﷺ و حضورته ورغلم همدا ډول زما هغه نورو ملګرو ته هم خلګو زیری یوړی کله چې زه نبوي مسجد ته حاضر سوم نو حاضر خلګ په چابکۍ زما و خواته راغلل مبارکۍ یې راکولې د ټولو څخه مخکې ابو طلحة ؓ راووړاندې سو چې تل به مې یاد وي.

* که څه هم دده سره نور مال موجود وو خو په هغه وخت کي ژوند داسي وو چي شیان به ئي د ځان سره نه پریښودل (هذا لهامش من الشیخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کعب ﷺ وايي کله چي زه د رسول ﷺ دربار ته ولاړم نبي ﷺ ته مي سلام وواېه رسول ﷺ خوشاله او خندونکی و د خوشالۍ رڼا يې په مخ کي برېښېدل رسول الله ﷺ چي به خوشاله و نومخ به يې د سپوږمۍ په څېر برېښېدئ ما ورسول الله ﷺ ته عرض وکړی چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما د توبې پوره والی دادئ چي زما ټوله جايېداد به د الله ﷻ د رضا لپاره په صدقه کي ورکوم څکه دغه مال زما ددومره غم او مصيبت سبب وګرځېدئ رسول الله ﷺ راته وويل: چي ټوله مال مه صدقه کوه چي د تنګسيا سره به مخ سې بلکي يو حصه يې د ځان لپاره پرېږده ماورته وويل چي ښه دئ د خيبر حصه دي پاته وي کعب ﷺ فرمايي: ماته ريښتيا ويلو خلاصون راکړی ما د ځان سره وعده وکړه چي ټول عمر به ريښتيا وايم. ([29])

فايد: دا داصحابو کرامو د الله ﷻ څخه د ويري يوه نمونه وه چي کعب ﷺ په ټولو غزاو کي شريک سوی و صرف په دغه يوه جګړه کي شريک سوی نه و دومره زحمتونه يې پر ځان تېر کړه هر څومره زوروني چي ورکړل سوې ده يې فرمانبرداري وکړه او پنځوس ورځي يې په ژړا تيري کړې او د کوم مال له وجهي څخه چي ورته پېښه سوې وه هغه يې ټوله صدقه کړی ، کافرانو چي طمعه وکړه پدې هيله چي دی په غصه کړي مګر ده دغصې پر ځای نو رهم پر خپلو کړو پښېماني وکړه او دايې هم د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ ناراضي وګڼله چي زما دين دومره کمزوري درجې ته رسېدلی دئ چي اوس کافران طمعه راته کوي چي ددينه څخه مي بې دينه کړي.

موږ مسلمانان يو د اسلام ټول احکام زموږ په وړاندي پراته دي د هغو احکام څخه که لمونځ را واخلو چي تر ايمان وروسته لوی مهم حکم دئ په موږ کي يې څومره خلګ کوي؟ او

([29]) (درالمنشور ، فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم کسان چې یې کوي هغه یې په څه ډول کوي زکوة او حج خو لا ایسته کښېږده څکه په هغه کې خو مال مصرفیږي.

۱۰- د اصحابو کرامو په خندا د نبيﷺ خبر تیا ا و د قبر یاد

نبي کریمﷺ یوه ورځ مسجد ته تشریف راوړی یوه ډله خلک یې ولیدل چې خاندي او د خندا په وجه یې غاښونه سپین معلومېدل رسول اللهﷺ ورته و فرمایل: مرګ ډېر یادوئ که تاسو مرګ ډېر ـ ډېر یاد کړئ نو کوم حالت چې زه وینم (یعني خندا) به بیا نه پیدا کیږي پر قبر هیڅ داسې شپه نه تېریږي مګر قبر اوازونه کوي چې زه دیوازي والي کور یم، زه د خاورو کور یم، زه د نابودۍ کور یم او زه د چینجیو کور یم کله چې پاک مؤمن په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وایي ستا راتله دي مبارک وي ښه دي وکړه چې راغلې څومره انسانان چې پر مځکه باندې ګرځېدل په هغو ټولو کې ته وماته ډېر خوښ وې نو اوس به زما ښه سلوک وویني وروسته نو چې دمړي د سترګو دید تر کومه ځایه رسیږي په هغه اندازه قبر ور ته پراخ سي او د جنت څخه یوه دروازه ورته خلاصه سي چې د جنت خوشبويي او ښه هوا ورته راځي. کله چې یو بدعمله سړی په قبر کې کښېښودل سي نو قبر ورته وو ایي ستا دراتلو دي مبارکي نه وي بد دي وکړه چې راغلې پر مځکه چې څومره انسانان ګرځېده په ټولو کې مې ستا څخه بد راتله نن چې ته ماته و سپارل سوې نو زما معامله به وویني ددې څخه وروسته قبر پر راتنګ سي دغه کس کښېکاږي تر داسې اندازې چې پښتۍ یې سره تیرې سي بیا اویا اژدها مارونه پرده باندې مقرر سي که چیر ې یو مار پر دنیا باندې یو ځل پو کړې نو د زهرو له امله به د مځکې پر مخ یو وا ښه

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

هم نه سي پاته دغه ماران به نوموړي سړی تر قيامته پوري چيچي ددې خبري څخه وروسته رسول ﷺ و فرمايل: قبر يا د جنت يو باغ دئ او يا ددوزخ يوه کنده ده.[30]

فايده: دالله ﷻ څخه وېره زياته مهمه او اړينه خبره ده همدا وجه وه چي رسول الله ﷺ به هر وخت د الله ﷻ څخه دويري په زيات فکر کي و.

مرګ يادول د انسان لپاره زيات ګټور دئ ځکه نبي ﷺ پورتنۍ نسخه وښوده چي د انسان لپاره مرګ يادول زيات اړين او ګټور دئ (يعني همدا دمرګ ياد دئ چي انسان دناوړو کارونو څخه ژغوري).

١١- حضرت حنظله ؓ د نفاق وېره

حضرت حنظله ؓ فرمايي: يوه ورځ موږ د رسول الله ﷺ په مجلس کي ناست وو چي رسول الله ﷺ وعظ وکړی داسي وعظ و چي زړونه په نرم سوه او د سترګو څخه اوښکي و بهېدې او خپل حقيقت موږ ته ښکاره سوه ، حنظله ؓ فرمايي: کله چي زه د رسول الله ﷺ د مجلس څخه راولاړ سوم کورته ولاړم ښځه او اولادونه مي راته راغله ددنيا خبري شروع سوې د اولادو سره مي د خوښۍ او خندا خبري شروع کړې د ښځي سره ټوکي او خنداکول شروع سوه هغه حالت ولاړی چي ما د رسول الله ﷺ په مجلس کي ژړل دستي فکر راسره پيدا سو چي ته خو منافق سوی يې يوازې د رسول الله ﷺ په مجلس کي داسي يې کورته چي راغلې دستي دي حالت بدل سو په دغه فکر ډېر افسوس راته راغلی او ډېر غمجن سوم دستي د کور څخه راووتلم او دا مي وويل چي حنظله خو منافق سو مخامخ حضرت ابوبکر ؓ په مخه راغلی ده مبارک ته مي وويل: چي

---

(30) (مشكوة)

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنظله خو منافق سو ابوبکر ﷺ راته وویل: سبحان الله هیڅ کله نه، ما خپله قصه ورته بیان کړه چې موږ خو دنبي ﷺ په مجلس کې ناست یو نبي ﷺ د دوزخ او جنت بیان کوی موږ داسې سو چې ګویا دغه دواړه زموږ په مخ کې دي کله چې موږ کورته راسو نو د اولادو، ښځې او مال په غم کې سو دنبي ﷺ د مبارک مجلس خبري ټولي راڅخه ولاړي سي حضرت ابوبکر ﷺ و فرمایل: چې دا خبره خو ماته هم پیښیږي. نو ددې خبري لپاره دواړه دنبي ﷺ حضور ته حاضر سوه حنظلة ﷺ و نبي ﷺ ته وویل: اې دالله ﷻ رسوله! زه خو منافق سوم نبي ﷺ ورته و فرمایل: څه پېښه سوه چې منافق سوې حنظلة ﷺ وویل: یا رسول الله ◄ !کله چې موږ ستا په مجلس کې ناست یو نو ته ددوزخ او جنت بیان راته کوې موږ داسې سو چې ګویا جنت او دوزخ زموږ په مخ کې دئ او کله چې کورته ولاړسو نو د اولادو، کور او ښځې په غمو اخته سو ستا بیان مو دذهن څخه ووزي رسول الله ﷺ و فرمایل: که چیري هغه وخت تاسو داسې یاست لکه زما په مخکې چې یاست نو زما دي قسم په هغه ذات وي چې زما روح دده په قدرت کې دئ چې ملائکې به پر لارو او بستر ستاسو سره لاس په لاس وي اې حنظله! خبره داده .کله کله کله کله.([31])

فایده: دانسان سره انساني اړتیاوې مل وي نو د هغه پوره کول هم ضروري دي لکه خوړل، چیښل، ښځه، اولادونه او ددوی د حال پوښتنه دا هم ضروري شیان دي په دې وجه پورتنی حالت کله کله منځته راځي او هر وخت نه راځي او نه یې امید کول په کار دئ ټول عمر په داسې حالت کې پاتېدل د ملائکو شان دي ځکه دا شان دهغوی سره مل وي څرنګه چې انسان دانساني اړتیاوو سره لاس او ګریوان دئ نو ټول عمر په یوه حالت کې نه سې پاتېدلای خو دا خبره ضروري ده چې د اصحابو په پاک ژوند کې ژور فکر وکړو چې هغوی به د نبي ﷺ د مجلس څخه د ولاړېدو وروسته لږ فکر بدل سو نو بیا به یې هم دا ویل چې منافق سوم او د منافق کېدو ویره به

([31]) احیاء ، مسلم)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورسره وه (لکه چي وايي ـ عشق است هزار بد گمانی) يعني عشق دئ او زر بد گمانۍ دي ، د کوم چاسره چي عشق وي نو زر بد ګمانۍ ورته پيدا سي. د مثال په ډول که د چا د خپل زوی سره مينه وي او هغه يو ځای په سفر ولاړ سي نو هرو خت د زوی د خير او خيريت په فکر کي وي او که خبر سي چي په هغه ځای د طاعون مرض ګډ سوی دئ يا کوم بل فساد پېښ سوی دئ نو خدای خبر چي څومره خطونه به ورته ليږي؟

تکميل

د الله ﷻ څخه د ويري بېل حالات

د قرآن کريم په آياتونو ، حديثونو او د اولياؤ په واقعاتو کښې چي څومره د الله ﷻ دوېري اړونده شيان سته د هغه ټولو يو ځای کول خو ګران کار دئ خو دومري په کار ده چي سړی ځان پوه کړي چي ددين د کمال هره ځينه د الله ﷻ څخه ويره ده. حضرت عبد الله بن عمر ﵄ دومري زيات ژړل چي په ژړا ـ ژړا کي به يې سترګي خرابي سوې يوه ورځ يو چا وليدئ دده ژړا ته حيران سو ده مبارک ورته وويل ته زما و ژاړ ته حيران يې؟ دالله ﷻ د ويري څخه لمر ژاړي. په يو بله قصه کي راغلي دي چي ده مبارک ورته وويل: چي د الله ﷻ دوېري څخه سپوږمۍ ژاړي. يو ځوان صحابي قرآنکريم تلاوت کاوه رسول الله ◄ تېرېدئ کله چي صحابي ودغه ځای ته راورسېدئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

↓↗✐✍☐☺○○♌✍✁ ⚭💣☼⊙☽♦⌖♦✍✁ ✁♦❶⚭✉♦▫
⇯♌✍☐♎⚭♎⑨♌✍✍☒✍ ☪☐☐⑩⇗❻◆❐ ⇳💣♦☼♎♦▤♦▫
(32) ⇦☒⚭⇯

نو د بدن وربښتان يې شک، شک ودرېده او په ژړا ـ ژړا په سلګو سو او وې ويل: آه کومه ورځ چي اسمان وچوي يعني قيامت سي زما به څه حال وي. های ! زه به برباد يم. ر ول ﷺ ورته وويل: ستا ددې ژړا له امله ملائکي هم په ژړا سوې. يو انصاري ﷺ د تهجد لمونځ وکړی بيا کښېناستی ډېر يې و ژړل او وې ويل: و الله ﷻ ته ددوزخ څخه فرياد کوم. رسول الله ◄ ورته وويل تا نن ملائکي وژړولې.

عبد بن رواحة ﷺ يو صحابي دئ ډېر يې ژړل دده مبارک ښځي چي دی په داسي حالت کي وليدئ نو داهم په ژړا سوه عبد الله بن رواحة ◄ پوښتنه څني وکړه چي و لي ژاړې؟ دې ورته وويل ته پر چشي ژاړې؟ ده مبارک ورته وويل زه خو پردې په ژړايم چي پر دوزخ باندي تېرېدل سته ګوره چي زه به خلاص سم او که به هلته پاته سم (33)

زراره بن اوفي ◄ په يو مسجد کي لمونځ ورکاوه کله چي دې ځای ته راورسېدئ:

(34) ⇦⚭⇯⌀❻❐➔♎✍☐☪♌✍✁ ❼⚭✖♦❷⇗☽←☼ ✁♦❶⚭✉♦▫

نو ژر پرېوتی او وفات سو خلقو را پورته کړی او کورته يې يو وړی.

حضرت خليد ◄ يو وخت لمونځ کاوه کله چي لاندېني آيات ته راورسېدئ:

▤ ⚭☠⇗❑◘☼▫✈✍✁ ➔◘♦☽⌀★✐✁♦❶ 🖫▪⇘▦♦☼ ❻✍↗✍
⇗☠→🗎◆❻❑⇖♉⬆🕮 ♒♍⇗❑⅄▫◆❑➔✍ ✍☐☺❋☼⚭☽◆❐

(32) سورة رحمان الاية (٣٧)
(33) (قيام الليل)
(34) سورة المدثر الا ية ٨

(c) ketabton.com: The Digital Library

⍓⍓⌧❽⇧❍⇖♐ ♊⍓☺⬩▫ ☎ ♎◘⍓☺◷◆⑩⌫⌡⍉♑◙☞✃ ⧫⌦⌲❑◆③
⬧◘□✡⍓⌿⍉♑◙☞✃ ⬧⌁⍇⌘⍂⑩⬆🕮◆❒ ⌦❻☞□✡♑◙☞✃ ⌫♊◆⇖
⬈□🗐❑◆⑩⍓⬖⍉♑◙☞✃ ☞⧫✌◆❒ 🗏 ⍓♐☞⬩▫ ⇳⑨⬧⌡⬩▫
⌦❻❒⇖❷⬈⬄⍉♑◙☞✃ ⬅⬈◷⧫☞⧫✌ ⬥⬧⍝⌡ ✍☞⧫⓿⍂✪❻☞✍☞✃
(35) ⌫⌦⍝⍝⌲

نو دغه آيات يې په تکرار سره ووايه ديوه کونج څخه نابيره ږغ وسو چي تر څو به دغه آيات وايي ؟ ستا په بيا بيا ويلو سره څلور پېرانان مړه سوه.

د يوبزرګ قصه يې ليکلې ده چي قرآنکريم يې وايه کله چي دې ځاى ته راورسېدئ:

⓿⚐⬅♑◙⬧◙⌲❑◆✌ ★✍☞✃ ❼■🖫⍝⌡ ☎✃🖽❒♋⑩⬇❻◆❒
(36).☎⌲♎🖃⍓⬧⍉♑◙☞✃

نو يوه چيغه يې و کښل و تېبدئ وفات سو نور هم ددې ډول څخه ډېرو واقعات پېښ سوي دي.

حضرت فضيل يو مشهور بزرګ دئ فرمايي: چي د الله ﷻ څخه وېره سړى ته د هر لوري څخه خيرښيي.

د حضرت شبلي نوم ټولو اورېدلى دئ ، دى مبارک فرمايي: د هغه وخت څخه چي زه د الله ﷻ څخه وېرېدلى يم ماته داسي دحکمت او عبرت دروازه خلاصه سوې ده چي ددې څخه مخکي هيڅ وخت نه وه خلاصه سوي.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي الله ﷻ فرمايي: زه پر خپلو بندګانو دوې وېرې نه جمعه کوم او نه دوې بې فکرى پرې راولم کوم څوک چي په دنيا کي بې فکره سي نو په آخرت کي

(35) سورة آل عمران الاية (١٨٥)
(36) سورة يونس الاية ٣٠

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې وېروم او که په دنيا کې زما څخه وو برېدئ نو په آخرت کې يې بې فکرې ورکوم يعنې دا فکر به نه وي ورسره چې دوزخ ته به ولاړ سم.

د رسول الله ﷺ څخه روايت دئ: څوک چې د الله ﷻ څخه وېرېږي دهغه څخه به هر شی وېرېږي او که څوک د الله ﷻ پرته د بل چا څخه وېرېږي نو هغه به دهر شی څخه وېرېږي.

يحيي بن معاذ﵀ فرمايي: که څوک دا الله ﷻ څخه دومرې ووېرېږي لکه د مسکنت څخه چې وېرېږي نو برابر به جنت ته ولاړ سي.

ابو سلمان دراني﵀ فرمايي: د کوم زړه څخه چې د اللهﷻ وېره ولاړه سي هغه برباد سو.

رسول الله ◄ فرمايي: د کومې سترګې څخه چې د الله ﷻ د وېرې او ښکه توی سي که څه هم د مچ تر سر کوچنۍ وي او پر مخ يې پرېوزي نو اللهﷻ به پر ده باندې ددوزخ اور حرام کړي.

رسول الله ﷺ فرمايي: کوم زړه چې دا الله ﷻ د وېرې څخه ورپيېږي دده ګناهونه داسې رژيږي لکه د درختې څخه چې پاڼې رژيږي.

دنبيﷺ څخه په يو بل روايت کې راغلي دي: څوک چې دا الله ﷻ د وېرې څخه وژاړي دهغه کس دوزخ ته تلل داسې مشکل دئ لکه شيدې چې د تيو څخه راووزي بيا يې بېرته په تيو ننوتل مشکل وي.

حضرت عقبه بن عامر ﵁ د رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې د خلاصون لاره کومه ده؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: خپله ژبه ترګورت لاندې راوله (يعني قابو يې کړه)په کور کې کښېنه او پر خپلو ګناهونو ژاړه.

حضرت عائشې﵂ يوه ورځ درسول اللهﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ايا ستا په امت کې داسې څوک سته چې بې حسابه او بې کتابه جنت ته ولاړ سي؟ رسول الله ﷺ ورته و فرمايل: هو ! سته هغه څوک دئ چې خپل ګناهونه يادوي او ژاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما د آقا ﷺ يو بل روايت دئ چي فرمايي: والله ﷻ ته دوه څاڅکي ډېر خوښ دي يو د اوښکي څاڅکی دئ چي دالله ﷻ د وېري څخه توی سي دوهم د وينو څاڅکی دئ چي د الله ﷻ پـه لاره کي توی سي.

په بل روايت کي راغلي دي چي اوه کسان بـه د عرش تـر سيوري لاندي ناست وي يـو هغـه کس دئ چي په يوازي والي کي يې د الله ﷻ د وېري څخه اوښکي تويېږي.

حضرت ابوبکر ﷺ فرمايي: چاته چي ژړا ورځي ودي ژاړي که ژړا نه ورځي نو د ژړا چم دي وکړي.

محمد بن منکدر﷬ چي به کله ژړل نو اوښکي به يې پر مخ او ږېره تويېدلې او ويـل بـه يـې چي ما ته دا روايت رارسېدلی دئ چي ددوزخ اور به وهغه ځای ته نه رسيږي چي په اوښکو لونـد سوی وي.

د ثابت بناني﷬ سترګي خوږ سوې يوه طبيب ورته وويل: د يوې خبري وعـده وکـړه سـترګي به دي ښې سي هغه وعده داده چي مه ژاړه ده مبارک ورته وويل: په هغه سترګو کي خير نسته چي نه ژاړي.

يزيد بن ميسرة﷬ فرمايي: ژړا د اوو شيانو څخه کيـږي: ليونتـوب، خوشـالي، رياکـاري، درد ، نشه، وېربدل او د الله ﷻ د وېري څخه ، همدا ژړا چي د الله ﷻ د وېري څخـه وي غـوره ژړا ده چي په يوه اوښکه باندي د دوزخ د اور درياب مري.

کعب احبار﷬ فرمايي: زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح ده پـه قـدرت کـي دئ کـه زه د الله ﷻ د وېـري څخـه وژاړم او اوښـکي مـي د سـترګو څخـه تـوی سـي دغـه ژړا ماتـه تـر هغـه صدقي غوره ده چي د غره په شان سره زر صدقه کړم.

ددې څخه علاوه نور هم په زرګونو داسي ارشادات سته چي د اخبره ثابتوي چي د الله ﷻ په ياد کي او د خپلو ګناهونو په فکر کې ژړا کول کيميا ده او ډېره اړينه او ګټوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله خبره هم ضروري ده هغه دا چې لکه څرنګه چې د الله ﷻ څخه سرې و يريږي په دغه اندازه بلکې زيات به د الله ﷻ و رحمت ته اميد کوي او د اميد په کولو کي به کمی نه کوي ځکه د الله ﷻ د رحمت ساحه ډيره پراخه ده.

د حضرت عمر ﷺ څخه روايت دئ، دی مبارک فرمايي: که په ورځ د قيامت اعلان وسي چې ټول خلګ جنت ته ځي يو کس به دوزخ ته ځي لا به هم زما دا ويره وي چې هغه کس خو به زه نه يم ، او که داسي اعلان وسي چې ټول خلګ دوزخ ته ځي يو کس به جنت ته ځي لا به هم زما اميد وي چې هغه کس به زه يم.

نو پکار ده چې و يره او اميد ېبل، ېبل وګڼل سي او ځان په پوهه کړل سي د دواړو فکر کول پکار دي په ځانګړي ډول د مړيني پر مهال د اميد فکر کول زيات پکار دئ.

د نبي ﷺ څخه روايت دئ چې فرمايي: په تاسو کي دي څوک نه مري مګر په داسي حالت کي دي مړ سي چې الله ﷻ ته يې زيات اميد وي.

امام احمد بن حنبل چې کله وفات کېدئ نو خپل زوی يې راوغوښتی او ورته وې ويل چې ماته داسي حديثونه واوروه چې و الله ﷻ ته اميد په زياتيږي.

دريم باب

د اصحابو کرامو د پرهيزګارۍ او مسکنت بيان

د مسکنت په اړه خپله درسول الله ◄ عادت او دده مبارک و اقعاتي پردې ښودنه کوي چې مسکنت رسول ﷺ په خپله اختيار کړی او خوښ يې و په دې اړه دومره ډېر حديثونه په کتابو کي جمعه سوي دي چې د هغه نمونه بيانول هم ګران کار دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسول الله ﷺ فرمایي: فقر (مسکنت) د مؤمن تحفه ده.(37)

١- د نبي ﷺ لپاره د غرونو د سرو زرو جوړولو څخه د نبي ﷺ انکار

د رسول الله ﷺ څخه روایت دئ چي دی مبارک فرمایي: الله ﷻ ماته وویل چي ستا لپاره به غرونه د سرو زرو جوړ کړم ماورته وویل: اې خدایه! زما د ا خوښه ده چي یوه ورځ په ماړه نس ډوډی وخورم او دوهمه ورځ وږی سم تا ته زاری وکړم او تا یاد کړم چي کله موړ سم ستا شکر ادا کړم او ستا ستاینه وکړم.(38)

فایده: تاسو فکر وکړی دا د هغه چا حال دئ چي موږ یې تل نوم یادو او د هغه په امتې کېدو باندي فخر کوو او دده مبارک هره خبره موږ ته پر سر او سترګو قبوله ده.

٢- د دنیا د بېروالي پر غوښتلو باندي د عمر ﷺ خبر تیا او د نبي ﷺ د ګوزارې حالت

رسول الله ﷺ یو وخت قسم اخستی و چي یوه میاشت به خپلو بیبیانو ته نه ورځي تر څو وځو ریږي او ځان ته یې یوه جلا کوټه انتخاب کړې وه په هغه کي اوسېدئ دا خبره په خلګو کي مشهوره سوه چي رسول الله ﷺ و ټولو بیبیانو ته طلاق ورکړی دئ حضرت عمر ﷺ په دغه وخت کي په کور کي و چي دا خبر یې واورېدئ دستي په چټکۍ سره مسجد ته راغلی وې لیدل چي اصحاب کرام جلا، جلا ناست دي او د رسول الله ﷺ د خفګان په وجه ژاړي هلته بیبیګاني په

(37) (ترمذي)
(38) (ترمذي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو کورو کښې ژاړي حضرت عمر ﷜ خپلې لور حفصې ؓ ته ورغلی هغې هم په خپل کور کې ژړل عمر ﷜ ورته وويل: ته اوس ژاړې ايا ماته نه وې وېرولې چې د رسول ﷺ د خفګان خبره ونه کړې بيا يې مسجد ته تشريف راوړی په مسجد کې د منبر سره يوه ډله خلک ناست و ژړل يې دی هم هلته يو ګړی کښېناستی خو صبر يې ونه سو نو هغه ځای ته راغلې چې هلته رسول الله ﷺ نژدې و چې وې کتل يو مريی (غلام) حضرت رباح ﷜ د کوټې په دروازه کې ناست دی پښې يې ځړانده کړې دي نو ددغه مريی په واسطه يې د رسول الله ﷺ څخه د ننوتلو اجازه و غوښته حضرت رباح ﷜ چې رسول الله ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: عمر ﷜ د راتلو اجازه غواړي رسول الله ﷺ چوپ سو رباح ﷜ راغلی و عمر ﷜ ته يې وويل: چې رسول الله ﷺ هيڅ اجازه نه راکړه عمر ﷜ بيا د منبر سره کښېناستی بيا يې طاقت نه و سو بيا راغلی د رسول الله ﷺ څخه يې اجازه و غوښته رسول الله ﷺ بيا چوپ سو د عمر ﷜ طاقت نه کېدئ دريم ځل يې بيا اجازه و غوښته حضرت رباح ﷜ په لوړ اواز وويل: اې عمره! رسول الله ﷺ تاته د ننوتلو اجازه درکړه حضرت عمر ﷜ د رسول الله ﷺ و خدمت ته حاضر سو وې ليدل چې رسول الله ﷺ پر بو ريا (چټايي) باندې ستوني ستخ پروت دئ او يو شی سربېره باندې هوار دئ په بدن مبارک کې يې د بوريا نښې دورايه ښکاري تر سر يې د خرمني يو بالښت لاندي دئ چې د خرما د درختو د خاشو څخه ډک دئ. عمر ﷜ وايي: ما رسول الله ﷺ ته سلام وواېه د سلام څخه وروسته مې د ستي و پو ښتل: اې د الله ﷻ رسوله! تا و بيبيګانو ته طلاق ورکړی دئ ده مبارک راته وويل: يا، ما و رسول لله ﷺ ته په خوش طبعی وويل: اې د الله ﷻ رسوله! موږ قريشي خلک وو پر ښځو باندې برلاسي وو د انصارو نارينه پر خپلو ښځو باندې برلاسي نه دي زموږ ښځو چې کله د انصارو ښځي و ليدې نو زموږ ښځو هم اثر ځني و اخيستی همدا ډول مې يوه نيمه خبره نوره وکړه چې رسول الله ﷺ مسکی غوندي سو. عمر ﷜ زياتوي ما چې د رسول الله ﷺ په کور کښې و کتل د کور ټول سامان يې درې نارنګ سوي څرمني او يو مټ وربشي وې نور چې مې هر څه شا وخوا وکتل هيڅ شی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سترګو نه راغلی زه په ژړا سوم رسول الله ﷺ راته وويل: ولي ژاړي؟ ما ورته وويل ولي به نه ژاړم ستا په وجود مبارک کي د بوريا نښي معلوميږي او د کور ټول سامان دي دادئ چي زما په مخ کي پروت دئ بيا مي ورته وويل: اې د الله رسوله ! ته د عا وکړه چي ستا په امت کي د پيسو او شتمني پراخي راسي د روم او پاريس خلک ګوره چي د الله ﷻ د نه عبادت او بې د يني سره دومره شتمن دي، قيصر او کسرا د ويالو او باغونو په منځ کي دي ته خو د الله ﷻ افضل بنده يي دغه حال دي دئ. رسول الله ﷺ ښنګ وهلی و پدغه وخت کي کښېناستی او وې فرمايل: اې عمره ! ته لا تر او سه په شک کي پروت يې د آخرت نعمتونه او شتمني تر دنيا غوره دي کافرانو ته په دې دنيا کي نعمتونه او ښه ژوند ر سيږي مونږ ته په آخرت کي نعمتونه او ښه ژوند رسيږي. عمر ؓ وويل: اې د الله رسوله ! زما لپاره بخښنه و غواړه ما په دې خبره کي غلطي وکړه.([39])

فايده: دا ددين او د دنيا د پا چا او د الله د نازولي حضرت محمد ﷺ کړنلاره وه چي په بدن مبارک کي يې د بوريا نښي ښکاريدې او د کور ساز او سامان يې هم معلوم سو تاسو وليدئ چي يو چا ښه ژوند غوښتنه وکړه ده مبارک دستي خبرتيا ورکړه.

د حضرت عايشې ؓ څخه يو چا پوښتنه وکړه چي ستا په کور کي د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکي و فرمايل: يوه څرمنه وه چي د خرما ددرختي د خاشو څخه ډکه وه.

د حفصې ؓ څخه هم چا پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ بستره څنګه وه؟ دې مبارکي ورته و فرمايل: دګونۍ ټوکرو رسول الله ﷺ به و غوړاوه بيا به پر پرې واتی دا مبارکه وايي: يوه ورځ مي دغه ټوکر څلور غبرګه کړی چي يو څه پوست (نرم) سي سهار رسول الله ﷺ راته وويل: ما ښام دي څشي غوړ ولی و؟ ما ورته وويل: هغه ټوکر مي څلور غبرګه کړی و. رسول الله ﷺ راته

([39]) (فتح الباري)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويـل بېرتـه يـې هغسـي کـړه لکـه پخـوا چـي و ځکـه د شـپې د پورتـه کېـدو څخـه منعـه کـونکی جوړېږي.(40)

موږ ته و ګوره چي پر نرمو پستو ګور بچو او فرشونو باندي بيديږو الله ﷻ څومره پراخي راکړې ده موږ د دې پر ځای چي د الله ﷻ شکر و کاږو د ناداری ناري وهو.

۳- حضرت ابوهريرة ﷛ د لوږي په حالت

حضرت ابوهريرة ﷛ يو ځلي په بوسکي پزه پاکه کړه بيا يې ځان ته وويل: څه بـه وايـي اې ابوهريرة ! نن خو به بو سکي پزه پاکوې هغه وخت دي هېر دئ چي د نبي ﷺ د منبر او کوټې تر منـځ به دلوږي څخه بې هوښه پروت وې خلګو به ليـونی ګڼلې او پښـه بـه يـې پـر څټ درکښېښـودل او حال دا چي ليونتوب نه و بلکي لوږه وه.

فايده: يعني ابوهريرة ﷛ به څو ورځي په نهاره تېرولې بېخي زيـات بـه وږی وآن تـر دې چي بې هوښه به سو خلګو به فکر کاوه چي ليونی سوی دئ. ويل سوي دي: چي د هغـه وخت دا دود و چي خوک به ليونی سو نو دوی به پـر څټ پښـه ورايښـودله دا ددوی عـلاج (درملنـه) وه حضرت ابـوهريرة ﷛ پـه خلګـو کـي زيـات صـابر او عـابـد انسـان و ورځـي، ورځـي بـه يـې پـه نهـاره باندي تېرولي.

د نبي ﷺ د څخه وروسته الله ﷻ فتوحات مسلمانانو تـه ور پـه برخـه کـړه شـتمني راغلي خو ددې سره ـ سره بيا هم ابوهريرة ﷛ لوی عابد و يوه کڅوړه به ورسره وه د خرما دمندکو څخه بـه يـې ډکه کړه تسـبيح بـه يې پرې ويلي کله چي بـه خـالي سـوه نـو مينځـي بـه بيـا ور ډکـه کـړه او ورتـه

40: شمائل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېښودل به يې دا دده مبارک عادت و چې شپه به يې درې حصې کړې وه ده ، دده ښځې او خادم به يې په وار سره عبادت پکښې کاوه (يعنې يوه حصه به ده عبادت کاوه يوه حصه به يې ښځې عبادت کاوه او يوه حصه به يې خادم عبادت کاوه).([4])

ما د خپل پلار صاحب څخه اورېدلي دي چې زما د نيکه هم تقريباً د ابوهريرة ﷺ په څېر عادت وو پدې ډول چې اول به تريوې بجې پورې زما پلار په مطالعه اخته وو دوهم ځل به زما نيکه راپورته سو زما پلار به يې بيده کړی او خپله به يې د تهجد لمونځ وکړی دريم ځل به د سهار د لمانځه څخه درې پاوه مخکې زما اکا🏛 راپورته سو دتهجد لمونځ به يې وکړی زما نيکه به د سنت د اتباع په موخه ارام وکړي. اَللهُم ارزُقني اِتبَاعَهُم

۴- د حضرت ابوبکر ﷺ د بيت المال څخه عايشه (خوراکه)

حضرت ابوبکر صديق ﷺ د ټوکرانو تجارت کاوه او ددې لارې يې د خپل کور ګزاره کوله – کله چې خليفه سو نو ددود مطابق يې څو پټوان پر لاس واچول او د خرڅولو لپاره يې بازار ته تشريف يووړی حضرت عمر ﷺ په مخه ورغلی پوښتنه يې څنې وکړه چې کومې خواته ځې؟ ده مبارک ورته وويل چې بازار ته ځم عمر ﷺ ورته وويل: که چيري ته په تجارت اخته سې نو د خلافت کار به څنګه کيږي؟ ابوبکر ﷺ ورته وويل چې اولادو ته خوراکه د کومې لارې برابره کړم عمر ﷺ ورته وويل چې ابو عبيده ﷺ ته رسول الله ﷺ د امانت ساتونکی لقب ورکړی دی هغه ته به ورسو چې ستا لپاره د بيت المال څخه يو شی مقرر کړي دوی مبارکان و ابوعبيده ﷺ ته ورغله

([41]) (تذكرة الحافظ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوعبيده ﷺ و ابوبکر ﷺ ته دومره معاش مقرر کړی چې په اوسط ډول يې يو مهاجر ته مقرر کړی و يعني تر دغه نه زيات او نه کم وو.

يوه ورځ د ابوبکر ﷺ بي بي دده مبارک څخه غوښتنه وکړه چې يو خواږه شی ته مې زړه کيږي ابوبکر ﷺ په جواب کې ورته وويل: زما سره خو پيسې نسته چې دا شی درته رانيسم؟ بي بي ورته وويل: چې زه به د هري ورځې د خوراک څخه لږ ـ لږ بچت کوم څو ورځې وروسته به دومره پيسې سي چې زه هغه شی په واخلم ده مبارک اجازه ورکړه بي بي مبارکې په څو ورځو کې يو اندازه پيسې سره يو ځای کړې حضرت ابوبکر ﷺ ورته وفرمايل: د تجربې څخه دا معلومه سوه چې دومره پيسې چې تا بچت کړی دي دا مونږ ته د بيت المال څخه زياتي راکول کيدي (ځکه موږ په بيت المال کې دومره حق لرو چې ګزاره په وکړو نو تاچې دومره پيسې بچت کړې ددې څخه معلومه سوه چې ته په پاته پيسو ګذاره کولای سې) نو ده مبارک هغه پيسې چې بي بي جمع کړي وي هغه يې بيرته بيت المال ته وسپارلې او په راتلونکې کې يې د خپلې تنخواه څخه دومره پيسې کمې کړې چې بي بي جمع کړي وې.

فايده: دومره لوی خليفه چې لومړی يې خپل تجارت کاوه او دده اړتياوو لپاره يې بسنه کول لکه څرنګه چې دده د اعلان څخه هم معلوميږي او هغه روايت يې هم تائيد کوي کوم چې په بخاري شريف کې د عايشې ﷺ په روايت کې راغلی دئ: کله چې ابوبکر ﷺ خليفه جوړ سو نو وې فرمايل: چې زما قوم ته دا خبره معلومه ده چې زما کارو بار تجارت و او زما د اولادو لپاره يې بسنه کول خو اوس د خلافت په وجه د مسلمانانو په چوپړ کې مشغولتيا ده اوس زما لپاره د بيت المال څخه يو څه مقرريږي چې زما د اولادو لپاره بسنه وکړي. ددې سره سره کله چې دی وفات کې دئ وعايشې ﷺ ته يې وصيت وکړی: چې زما په کور کې که د بيت المال څخه يو شی و هغه و نوی خليفه ته و سپاره. حضرت انس ﷺ فرمايي: دابوبکر ﷺ د وفات څخه وروسته دده مبارک د کورنۍ سره پيسې نه وې مګر يوه د شيدو اوښه، يوه پياله او يو خادم و په ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

روایاتو کې تلتک اویوه کمبله هم راغلې ده کله چې عمر ﷺ خلیفه سو نو دغه شیان ورته و سپارل سوه ده مبارک وویل: الله ﷻ دې پر ابوبکر ﷺ رحم وکړي خپل پاته اولادونه یې په سختۍ کې پرېښودل.(42)

۵- د حضرت عمر ﷺ د بیت المال څخه تنخوا (عایشه)

حضر عمر ﷺ هم تجارت کاوه کله چې خلیفه مقرر سو نو دبیت المال څخه په دې ډول تنخوا ورته مقرر سوه چې ده ټول خلګ راټول کړه او پوښتنه یې ځني وکړه چې تاسو ته معلومه ده چې ما تجارت کاوه اوس چې تاسو په دې کار اخته کړم نو زما د ګزارې ذریعه به څشي وي؟ خلګو بیلي ، بیلي اندازې دده دتنخوا لپاره وښودلې حضرت علي کرم الله وجهه چوپ ناست و ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې تاسو څه نظر لرئ؟ حضرت علي کرم الله وجهه وفرمایل: زما په آند چې منځنی تنخوا مقرره سي ښه به وي چې ستا او ستا داولادو لپاره کافي وي حضرت عمر ﷺ هم دغه نظر خوښ کړی او دده لپاره منځنی عایشه (تنخوا) مقرره سو. ددې مجلس څخه وروسته په یوه مجلس کې چې حضرت علي ﷺ ، حضرت عثمان ﷺ ، حضرت زبیر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ هم پکښې موجود وه د حضرت عمر ﷺ د تنخوا خبره راغله دوی وویل: چې د عمر ﷺ تنخوا باید زیاته سي ځکه هغه په یوه تنګ حالت کې ژوند تېروي مګر ددې همت خو چا نسوای کولای چې عمر ﷺ ته ووایي چې ستا تنخوا دې زیاته سي نو دوی حفصة ﷺ را وغوښتل چې د رسول الله ﷺ بي بي هم وه او د عمر ﷺ لور هم وه و حفصې ﷺ ته یې وویل: چې ته و عمر ﷺ ته دا خبره وکړه او زموږ نومان تر هغه وخته مه ورښیه چې دده نظر نه وي درته معلوم سوی حضرت

---

(42) فتح الباري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حفصة رضي الله عنها د عمر رضي الله عنه په خدمت کې حاضره سوه او ددوی خبره يې ورته وکړه د حضرت عمر رضي الله عنه په مخ کښې د غصې او درد نښې ښکاره سوې او بيا يې ددې څخه ددغه کسانو د نومونو پوښتنه وکړه حضرت حفصې رضي الله عنها ورته وويل: چې لومړی ستاسو نظر راته معلوم سي بيا به يې نومونه درته وښيم حضرت عمر رضي الله عنه ورته وويل که ماته ددوی نومان معلوم سي نو مخونه به يې وربدل کړم يعني دومري سزاوي به ورکړم چې په مخو کښې به يې نښې معلومې سي بيا يې ورته وويل: اې حفصې! درسول الله ﷺ تر ټولو ښه جامه ستا په کور کښې څه شي وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وويل: دوې ګيردې رنګه جامې وې چې رسول الله ﷺ به د جمعې په شپه يا ورځ او يا به يوه ډله خلګ راتله ده مبارک به اغوستې بيا يې پوښتنه څنې وکړه چې رسول الله ﷺ تر ټولو ښه خوراک کوم خوراک کړی دئ؟ دې مبارکې وويل: چې زموږ خوراک د اوربشو ډوډۍ وه يوه ورځ مو د غوړو د تيم لاندې پاته سوې برخه پر ډوډۍ وموږله نونبي ﷺ په خپله په ښه خوند سره وخوړله او په نورو يې هم وخوړله بيا عمر رضي الله عنه پوښتنه وکړه چې ستا په کور کې د نبي ﷺ ښه بستره څنګه وه؟ حفصې رضي الله عنها ورته وويل يو غټ ټوکر و چې رسول الله ﷺ به په ګرمۍ کښې غبرګ هواراوه او په ژمي کښې به يې نيمه خوا لاندې او نيمه خوا به يې سر ببره پر ځان واچول.

عمر رضي الله عنه وويل: اې حفصې! هغو خلګو ته دا خبره ورسوه چې نبي ﷺ خپل طرز العمل يوه اندازه مقرر کړی و او د آخرت په اميد يې بس والی کړی و زه به هم د رسول الله ﷺ تابعداري کوم زما او زما ددوو ملګرو يعني رسول الله ﷺ او حضرت ابوبکر رضي الله عنه مثال داسې دئ لکه درې ملګري چې پر يوه لاره روان وي لومړی يو کس د ځان سره توښه واخلي او مقصد ته ورسيږي بيا دوهم کس دهغه اول ملګري تابعداري وکړي او ورپسې ورسيږي بيا دريم کس تلل شروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

كړي او س نو كه زه ددوی پر لاره ولاړ سم نو ددوی سره به يو ځای سم او كه مې لاره بدله كړه نو هيڅ كله به ددوی سره يو ځای نسم. ([43])

فايده: داده هغه سړی دژوندانه حال دئ چې ددنيا پاچهان به ځنې وېرېدل او رپيدل ځومره زاهدانه او سپېڅلي ژوند يې كاوه.

يوه ورځ يې خطبه ويل لونګ يې ددوولسو پينو څخه جوړ وو او يوه پينه د څرمنې پكښې وه.

يوه ورځ پـه خطبـه كـې څـه ځنـډوالی راغلـی كلـه چـې دی راورسـېدئ نـو معـذرت يـې وغوښتی او وې ويل: زما څخه پر كالو مينځلو وخت تېر سو او ددې څخه پرتـه مې نور كـالي نه درلوده.([44])

يوه ورځ حضرت عمر ﷺ ډوډی خوړلـه غـلام (مربـی) ورتـه راغلـی او ورتـه وې ويـل: چې عتبه بن ابي فرقد راغلی دئ ده مبارک د دننه راتلو اجازه وركړه كله چې عتبـه بن ابي فرقد راغلی نو عمر ﷺ د ډوډۍ خوړلو ست ورته وكړی ده هم ډوډۍ خوړل پيـل كړل هغـه ډوډۍ داسي زيږه وه چې ده نسوای تېرولای نو عتبه بن ابي فرقد ورته وويل: چي تاسو تـه دميـده اوړو ډوډۍ هم رسېدلای سي عمرﷺ وويل: ايا ټول مسلمانان دميده اوړو ډوډۍ خوري؟ عتبـه بـن ابـي فرقـد ورته وويل: يا ټوله يې نه خوري. عمر ﷺ ورته وويل: افسوس ته غواړي چي زه ددنيـا خوندونـه پـه ژوند كي خلاص كړم.([45])

ددې ډول څخه په سوونو نه، په زرګونو نه بلكي په سلهاوو زرونـه د مبـاركو اصـحابو ﷺ پېښې ستـه.

([43]) اشهر
([44]) اشهر
([45]) أسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددوی مبارکانو تابعداري نه اوس کېدای او نه هر چا ته په کار ده ځکه قوتونه کم دي هر څوک يې نه سي پورته کولای همدا وجه ده چي زموږ دوخت د تصوفو بزرګانو دداسي تکليفونو ايستلو اجازه نه ورکوي ځکه قوتونه تر پخوا کم دي هسي نه چي ضعف راسي. خو ددغه مبارکو انسانانو داتباع هيله کول ضروري ده او لږ تر لږه په استراحت کي يو څه کمي راولئ.
کښېنته او پورته وګورئ او ددې زماني مطابق يو ميانه ژوند اختيار کړئ بدبختانه زموږ خلګ ددنيا په خوندونو کي زياتوب کوي او تر ځان وزيات مالداره او شتمن ته ګوري او پـه دې افسوس کي مري چي فلانکی سړی تر ما زيات مالدار دئ.

۲- د حضرت بلال ﷺ د نبي ﷺ لپاره ديو مشرک څخه قرض اخيستل

يو ملګري د حضرت بلال ﷺ څخه پوښتنه وکړه چي د رسول الله ﷺ د خوراک د خرڅ انتظام څنګه و؟ حضرت بلال ﷺ وويل: د رسول الله ﷺ سره خو پيسې نه وي خو دا خدمت ماته سپارل سوی و. کله چي به يو مسلمان وږی راغلی نو نبي ﷺ به ماته اشاره وکړه ما بـه يو ځاي پور وکړی هغه ته به مي خوراک ورکړی يا به يو څوک لوڅ راغلی نبي ﷺ به ماتـه اشـاره وکړه مابـه يو ځای پور وکړی او هغه ته به مي جامې ورپيدا کړې ددې انتظام د چلېدو پـه لړ کي يوه ورځ يـو کـافر ماته راغلی او راته وې ويل: چي زه مالدار او شتمن يم کـه دي د پيسـو اړتيا سوه د بـل چا څخه پور مه اخله ماته راځه زه يې درکوم ماورته وويل: تر دې خو ښه خبره نسـته. نـو کلـه چي بـه رسـول الله ﷺ ماته امر وکړی ما به د هغه سړی څخه پور اخستې او د رسـول الله ﷺ حکـم بـه مـي پـوره کـاوه. دی مبارک وايي يوه ورځ مي اذان وکړی اودس مي تـازه کړی کـه مـي کتـل هغـه کـافر راغلـی او ماته يې وويل: اې حبشي! زه ورته متوجه سوم زما د متوجه کېدو سره سم يې ښکنځل شـروع کـړه او بد او رد يې ويل بيا يې راته وويل: چي د مياشتي څلور ورځي پاتـه دي کـه دي پـه دغـه څلـورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځو کې زما ټول پور را پوره نه کړي نو په بدل کې به تا بوزم او غلام به دې کړم د پخوا په څېر به حیوانان څروې بلال ﷺ وايي کافر دا خبره وکړه ولاړي ماټوله ورځ په غم او تکليف تېره کړه هرڅنګه چې وه تېره سوه د ماخستن دلمانځه وروسته د رسول الله ﷺ په خدمت کې حاضر سوم او ټوله قصه مي ورته وکړه بيا مي ورته وويل: چي اې د الله ﷻ رسوله ! اوس خو نه ستا سره څه شی سته او نه زما سره زه دستي يو کار کولای سم دغه سړی مي بې عزته کوي او شرموي مي نو که ستا اجازه وي زه به يو ځای پټ سم که چيري ستاسو سره يو څه شی پيدا سو بيا به حاضر سم ددې خبري سره سم راغلم توره، ډال او زغره مي راواخيستل ځکه دا زما د سفر سامان و او د سهار کېدو انتظار مي کاوه سهار نژدې و چي يو ملګری راغلی او راته وې ويل: ژر ورسه د رسول الله ﷺ پکار يې زه هم چابک راغلم که مي وکتل څلور اوښاني بار چوکي دي رسول الله ﷺ راته وويل: د خوشالۍ خبره درته کوم الله ﷻ ستا د پور انتظام وکړی دغه څلور بار اوښاني ستا په تصرف کي دي رسول الله ﷺ زياته کړه دا د فدک رئيس ماته تحفه رالېږلې ده بلال ﷺ وايي ما د الله ﷻ شکر ادا کړی او په خوشالۍ، خوشالۍ مي هغه واخيستي او ټول قرض مي په ادا کړی بېرته راغلم رسول الله ﷺ په مسجد کي انتظار کاوه زه ورغلم او ورته ومي ويل: اې د الله ﷻ رسوله ! د الله ﷻ شکر دئ چي الله ﷻ د قرضو څخه ستا اوږې سپکي کړې او اوس هيڅ قرض نه دئ پاته نبي ﷺ وفرمايل: دهغه شيانو څخه څه شی پاته سو ماورته وويل: بلې پاته سو رسول الله ﷺ راته وويل: ورسه هغه هم تقسيم کړه چي زه هو سا سم تر هغو زه د مسجد څخه نه ځم تر څو هغه مال تانه وي تقسيم کړی ټوله ورځ تېره سو د ماخستن د لمانځه د اداييني وروسته رسول الله ﷺ زما څخه پوښتنه وکړه چي هغه پاته مال تقسيم سو ماورته وويل چي يا رسول الله ﷺ څه پاته دئ اړ سړي نه دئ راغلی بيا رسول الله ﷺ په مسجد کي ارام وکړئ دوهمه ورځ ماخستن بيا نبي ﷺ وفرمايل: چي يو څه سته ماورته وويل: چي الله ﷻ تاسو هوسا کړلاست ټوله مال خلاص سو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دالله ﷻ ددوستانو دا غوښتنه وي چې ددوی په ملک کې هيڅ مال او سامان نوي پاته نو نبي ﷺ چې د ټولو نبيانو سردار دئ او دټولو او لياو د سر تاج دئ نو ولې به د نه مال غوښتل نه کوي چې ددنيا څخه بيخي فارغه ولاړ سم.

ما په ټينګو ثابت سوو روايتو کې اورېدلي دي چې دحضرت مولانا شاه عبدالرحيم رائپوري (نورالله مرقده) عادت داو چې د نذرانو به څه پيسې جمعه سوې نو په پابندۍ به يې هغه پيسې راوغښتلې او ټولې به يې وويشلې دوفات کېدو څخه مخکې يې د خپلو اغوستلو جامې او نور شيان خپل خاص خادم حضرت مولانا شاه عبدالقادر صاحب ته ورکړه او ورته وې ويل چې زه به اوس ستا څخه دغه جامې په خواست تر لنډه وخته پورې واخلم او ګڼه به ځنې اخلم او په مِلک کې به ستاوي.

د خپل پلار څخه مې ډېر اوريدلي دي چې څو زره قرضداره و او ويل به يې: چې داد جګړې شی زه د شپې د ځان سره نه ساتم ددې ډوله څخه د بزرګانو ډېرې پېښې سته خو دا ضروري نه ده چې د هر بزرګ رنګ دې يو ډول وي بلکې د بزرګانو رنګونه بېل بېل دي او د چمن په ګلانو کښې د هر يو ګل شکل او خوی جلا ـ جلا وي.

۷- د حضرت ابو هريرة ﷺ په لوږه کې د مسئلې پوښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوهريرة ؓ فرمايي: تاسو زموږ هغه حالت ليدليدئ ؟ چي کله ـ کله به مونږ دومره خوراکه نه سوه پيدا کولای چي خپله ملا پري جګه کړو ما به دلوږي دوجهي څخه ځيګر د مځکي سره يو ځای کړی او کله به مي نس پر مځکه اچولی و او پروت به وم او کله به مي په نس پوري ډبري تړلي وي يو واري زه پر هغه لاري باندي کښېنستم چي اصحاب کرام ؓ به پر تېرېدل ، حضرت ابوبکر ؓ تېر سو ما دده مبارک څخه د ځينو خبرو پوښتنه کول شروع کړه فکر مي کاوه چي کورته به مي بوځي او بيا به مي د عادت مطابق څه چي په کور کي موجود وي پر هغه به مي ميلمه کړي خو ده مبارک داسي نه وکړه شايد فکر يې بلي خواته تللي و يا دکور حال ورته معلوم و چي په کور کي هيڅ نسته ددې څخه وروسته حضرت عمر ؓ تشريف راوړی دده په راتګ سره هم هغسي حالات پېښ سول، بيا نبي ﷺ تشريف راوړی زه يې وليدم نو مسکی سو زما په حالات او مقصد پوه سو راته وې ويل: راځه زما سره ولاړ سه زه هم ورسره ولاړم نبي ﷺ کورته ننواتی ما هم د ننوتلو اجازه واخيسته او کورته ورننوتم په کور کښي يوه پياله دشېدو پرته وه د رسول ﷺ په خدمت کي يې کښېښوده ده مبارک پوښتنه وکړه چي دا شيدې د کومي خواسوی دي جواب ورکړل سو چي د فلانکي ځای څخه تاسو ته هديه راغلې ده نبي ﷺ ماته وويل اې ابوهريرة ! ته ولاړ سه اهل صفه راوغواړه (اهل صفه د اسلام ميلمانه ګڼل سوی دي چي نه به يې کور درلودئ او نه يې ځای درلودئ او نه به يې د خوراک څه انتظام وو او اهل صفه ځکه ورته ويل کېده چي صفه اصلا ديو سايوان نوم وو دوی تر هغه سايوان لاندي وه نو ځکه ورته اهل صفه ويل کېده) ددغه قصي په وخت کښي ددوی شمېر اويا تنه وو دنبي ﷺ عادت دا وو چي ددوی څخه به يې دوه دوه يا څلور څلور د يو شتمن صحابي ميلمانه کول او خپله به يې هم داسي کول چي کله به صدقه راغله نو ټوله به يې دوی ته ورلېږل او خپله به يې ګډون نه پکښي کاوه او که به ده مبارک ته ديو ځای څخه هديه راغله ده مبارک به هم ګډون پکښي کاوه يعني ورسره خوړل به يې ابو هريرة ؓ وايي: کله چي رسول الله ﷺ ماته ددوی درابلني حکم وکړی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبيعت کي خو مي نه وه خوښه ځکه شيدې ډېري لږ وي فکر مي کاوه که ټوله راسي او شيدې وڅيښي نو اخر واری ماته رارسيږي نو په پياله کي به هيڅ شی نه وي مگر ماته د نبي ﷺ امر و دمنلو پرته بله چاره نه وه زه ولاړم ټوله مي راوسته نبي ﷺ راته وويل: چي دا پياله واخله او په دوی شيدې و چيښه مابه يوه ـ يوه ته پياله ورکول هغه به په ښه ماړه نس شيدې چيښلې او پياله به يې بېرته ماته راکول په دغه ډول ټولو شيدې وچيښلې او ماړه سوه بيا نبي ﷺ پياله په لاس کي واخيسته ماته يې وکتل او مسکی سو بيا يې و فرمايل: چي اوس خو زه او ته پاته سو ماورته وويل: چي ښېشکه داغسي ده ، ده مبارک راته وويل: واخله وي چېښه ما وچيښلې بيا يې راته وويل نوري وچېښه ما نوري و چيښلی آخر ماورته وويل: اي دالله رسوله ! اوس زه نوري نسم چېښلای نبي ﷺ د ټولو څخه وروسته پاته شيدې وچيښلي.

٨- دنبي کريم ﷺ د اصحابو څخه ددوو کسانو په باره کښي سوال

د نبي ﷺ په خدمت کي څه کسان موجود وه چي يو سړی مخاخ تېر سو نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي تاسو ددې سړی په اړه څه نظر لری ؟ خلکو ورته وويل: اي دالله رسوله ﷺ ! دا سړی په عزتمنو خلکو کښي دئ په الله ﷻ قسم کوو که چيري دی د يو چا دنکاح غوښتنه وکړي غوښتنه يې منل کيږي که د چا سپارښت کوي منل کيږي رسول الله ﷺ چي ددوی خبري واورېدې چوپ سو ددې څخه وروسته يو بل ملگری مخامخ تېر سو نبي ﷺ دده په اړه هم پوښتنه وکړه خلکو په جواب کي ورته وويل اې د الله رسوله ﷺ ! دا يو غريب مسلمان دئ که چيري د کوزدې غوښتنه وکړي نو څوک خور او لور نه ورکوي که د چاسپارښت کوي نه منل کيږي او که خبري کوي څوک توجه نه ورته کوي نبي ﷺ وفرمايل: که چيري د اول کس په څېر ټوله دنيا ډکه سي نو دغه دوهم کس تر ټولو بهتر دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: مطلب دادئ چي يوائې نبوي عزت دالله ﷻ په نزد تر سلګونو هغه عزتمنو خلګو بهتر دئ چي په دنيا کي يې خبري ته په درنه سترګه کتل کيږي او هر څوک يې د خبرو منلو او اوريدلو ته تيار وي خو د الله ﷻ په نزد ددغه انسان هيڅ عزت نسته. حقيقت خبره داده چي دنيا دالله ﷻ دنامه ويونکو له برکته ودانه ده ځکه که په دنيا کي دالله تعالي نوم اخيستونکی نسي پاته قيامت به راسي او ددنيا وجود به ختم سي دا دالله ﷻ د پاک نامه برکت دئ چي ددنيا ټوله نظام ولاړ دئ.

۹- د نبي اکرم ﷺ سره پر محبت کوونکي باندي د مسکنت راتلل

يو صحابي د نبي ﷺ په خدمت کي حاضر سو او وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله! زه ستاسره محبت لرم رسول ﷺ ورته وويل وګوره څه وايي؟ صحابي بيا ورته وويل: چي زما ستاسره محبت دئ نبي ﷺ بيا په دغه ډول جواب ورته ووايه کله چي درې واري د اسوال او جواب وسو نو نبي ﷺ ورته وويل: که چيري ته په خپله خبره کي ريښتني يې نو مسکنت ته ځان تيار کړه ځکه کوم کسان چي زما سره محبت کوي پر هغو باندي مسکنت داسي په چابکۍ سره راځي لکه اوبه چي دلوړي څخه پر کښته په تيزۍ سره راځي.

فايده: همدا وجه وه چي ټول اصحاب کرام رضي الله عنهم به هر وخت په مسکنت او لوږه کي وه همدا ډول لوی محدثين، لوی صوفيان او لوی فقهاءِ کرام زيات يې شتمن نه دي پاته سوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د عنبر په سریه کښې د مسکنت حالت

نبيﷺ دهجرت په اتم کال دخدای تعالي په میاشت کې ددریاب وغاړې ته یو درې سوه کسیز لښکر ولېږئ همدغه درې سوه کسیز لښکر ته سریه ویل کیږي ([46]) پر دوی باندې یې حضرت ابوعبیده ﷺ آمر کړی نبيﷺ په یوه کڅوړه کښې د خورما وو یوه توښه ورکړه دوی مبارکان په هغه ځای کښې پنځلس ورځې واوسېدل ددوی مبارکانو توښه خلاصه سوه حضرت قیس ﷺ پدې قافله کښې موجود و داوښانو د مالکانو څخه یې اوښان په پیسو واخیسته پدې طمعه چې په مدینه منوره کښې به یې پیسې ورکوي او درې-درې اوښان به یې هره ورځ حلالول خو دریمه ورځ د قافلې آمر داوښانو دحلالولو څخه منعه وکړه ځکه ده فکر کاوه چې سورلۍ به خلاصې سي او ببرته تګ به ګران سي نو د خلګو څخه یې خپلې، خپلې خرماوې راټولې کړې د چاسره چې وې بیایې په کڅوړه کښې واچولې او هره ورځ به یې یوه یوه خرما ورکول دوی به ځېښله بیا به یې اوبه پسې چیښلې تر ماښامه پورې یې دغه خوراک و که څه هم دا په ویلو کښې کوچنۍ خبره ده مګر دځګرې پرمهال چې زیاتې توانایۍ ته اړتیا وي په یوه دانه خرما ټوله ورځ تېرول ګران کار دئ اولویه خبره ده.کله چې حضرت جابرﷺ د نبيﷺ څخه وروسته خلګو ته دا قصه وکړه نو یو شاګرد پوښتنه وکړه چې صاحبه! دایوې خرما به نو څه کار کاوه؟ده مبارک ورته وویل: ددې یوې خرما قدر هغه وخت معلوم سو چې دا یوه خرما هم نه پیدا کېدل یوازې لوږه وه نور هیڅ نه وه ددرختې وچې پاڼې به موځنډلې بیا به مو لندې کړې او خوړلې مو

---

46 : اصلا سریه دمسلمانانو هغه لښکر ته ویل کیږي چې رسول الله ◀ خپله ګډون نه وي پکښې کړی او غزا وهغه لښکر ته ویل کیږي چې خپل رسول الله ◀ ګډون پکښې کړی وي . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوري هر څه کوي او د هري سختی وروسته الله ﷻ اساني راولي الله ﷻ ددې تکلیفونو وروسته دغه مبارکو اصحابانو ته د دریاب څخه یو ماهی راوایستی دغه ماهي ته یې عنبر وایه ددغه ماهي څخه اصحابو ﷺ تر اتلسو ورځو پوري خوراک کاوه او د مدیني منوري تر تګ پوري په توښه دانونو کي ددغه ماهي غوښه پرته وه کله چي دوی مدیني ته ورسېده او هلته یې نبي ﷺ ته پوره قصه وکړه رسول الله ﷺ ورته وویل: دا دالله ﷻ دلوري یو رزق دئ چي تاسو ته یې رالېږلی دئ.

فایده: په دنیاکي تکلیفونه تېرول ضروري دي په ځانګړې ډول پر سپېڅلو انسانانو باندي زیات تکلیفونه راځي ځکه رسول الله ﷺ فرمايي: زیات تکلیفونه الله ﷻ پر انبیاؤ راولي وروسته پر هغه چا ډېر تکلیفونه راولي چي تر ټولو بهتر وي وروسته یې پر هغه چا راولي چي په پاته کسانو کي بهتر وي. د هر سړی ازموینه د هغه سړی ددیني مرتبې سره برابره کیږي او د هر تکلیف وروسته الله ﷻ د خپلي مهربانۍ لمخي اساني راولي. په دې خبره کي هم فکر وکړئ چي زموږ پر مشرانو څومره تکلیفونه تېر سوي دي او دا ټول تکلیفونه یې ددین لپاره پر ځان تېر کړي دي او ددین د خورولو لپاره یې تېر کړي دي او اوس یې موږ په لوی لاس ضائع کوو دوی مبارکانو به لوږې، تندي پر ځان تېرولې ، پاښي به یې خوړلي ویني به یې تویولې او دین به یې نشر کاوه او اوس موږ ددوی ګټه هم نسو ساتلای.

KKKKKK

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم باب

د اصحابو کرامو رضي الله عنهم د تقوا په باب بيان کې

د اصحابانو رضي الله عنهم هر عمل او هر عادت ددې وړ دئ چې څوک يې د ځان لپاره غوره کړي او تابعداري يې وکړي. ولې به نه وي چې الله جل جلاله د خپل نازولي او محبوب رسول ﷺ د ملګرتيا لپاره دغه ډله غوره او چاڼ کړه د رسول الله ﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: زه د انسانانو په بهترين قرن او زمانه کې و لېږل سوم. (47)

له همدې امله دغه زمانه له هره پلوه غوره زمانه وه او د زمانې بهترين خلک د رسول الله ﷺ په ملګرتيا کې و ساتل سوه.

١- د نبي ﷺ د يوې جنازې څخه بېرته راتګ او د يوې ښځې بلنه

نبي کريم ﷺ يوه ورځ د يوې جنازې څخه راتلی يوې ښځې د ميلمستيا بلنه ورکړه نبي ﷺ د خپلو خادمانو سره دهغې ښځې کو رته تشريف يووړی دده مبارک ومخ ته ډوډی کښېښودل

(47) شفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه خلګو وليدل چې د نبي ﷺ خوله ښوري خو تېرېږي نه. نبي ﷺ وفرمايل: داسې معلومېږي چې ددې سېرلي غوښې د مالک بې اجازې اخيستل سوي وي هغې ښځې وويل: يا رسول الله ! ما ددغه سېرلي د رانيولو لپاره سړی لېږلي و خو پيدا نسو بيا مې د همسايه سېرلی واخيستی او پيسې مې ورولېږلې خو د کور مالک نه وو نو د هغه ميرمنې ته مې ورکړې او هغې ميرمنې سېرلی راولېږی رسول الله ﷺ و فرمايل: په دې ډوډی بنديان و خوروئ.([48])

فايده: دنبي ﷺ د لوړ شان پر برابر يو مشتبه يا د شک شی هم تر ستوني نه تېريږي دا څه ليري خبره نه ده ځکه د نبي ﷺ ادنا مريانو ته دا ډول واقعاتي پېښيږي.

۲- د نبي ﷺ د صدقې د يوې خرما د ويرې څخه ټوله شپه ويښتيا

نبي ﷺ يوه شپه ټوله شپه ويښ وو اړخ پر اړخ اوښتی په بيبيانو کې يو چا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! نن خوب نه درځي؟ ده مبارک وويل: نن يوه خرما پرته وه مارا پورته کړه چې ضايع نسي او ومې خوړله اوس فکر راسره پيدا سو چې هسې نه چې هغه خرما د صدقې وه.

فايده: زياته صحيح خبره خو دا وه چې هغه خرما د نبي ﷺ خپله وه مګر ځرنګه چې د صدقې خرما وي نبي ﷺ ته راتلې نو ده فکر کاوه چې د صدقې خرما مې نه وي خوړلې ددې شک په وجه ټوله شپه خوب نه ورتلی او دايې ويل چې خداي مه کړه د صدقې خرما مې نه وي خوړلې دا خو د سردار عالم حال و چې د يوې خرما په وجه يې اړخونه بدلول او ټوله شپه خوب نه ورتلی

([48]) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس يې داوسنی زمانې د غلامانو حال وګوره چې د رشوت، غلا ، سود او نوري پيسې په زړور تيا خوري او په فخر سره ځان د محمد ﷺ په غلامانو کې ګڼي.

۳- د حضرت ابوبکر ﷺ د يو کاهن (فالګر) د خوراک څخه قی وهل

حضرت ابوبکر ﷺ يو غلام درلودی چې ده مبارک ته يې د غُله[49] په ډول ګټه ورکول يوه ورځ غلام ده ته د خوراک يو شی راوړی ده مبارک يو څه و خوړی غلام ورته وويل: چې تا به هر ورځ زما څخه پوښتنه کول چې د کومې لارې دې ګټه کړې ده نن دې هيڅ پوښتنه نه را څخه وکړه ده مبارک ورته وويل: چې نن ډير وږی وم د لوږې له امله مې پوښتنه ونه کړه اوس وو ايه چې د کومې لارې دې ګټلې ده غلام ورته وويل: چې د کفر په وخت کې زه پر يو قوم تېرېدم پر هغوی مې منتر ويلي وو دوی زما سره د يو شی وعده کړې وه نن د هغوی کره واده وو زه ورغلم دا ډوډۍ يې راکړه ابوبکر ﷺ ورته وويل: تاخو زه هلاک کړم ابوبکر ﷺ ددې څخه وروسته په ستونې ګوتې چخ کړې او د قي وهلو کوشش يې وکړی خو لکه څرنګه چې ده هغه ګوله په لوږه خوړلې وه نو قی يې نه کړه چا ورته وويل: چې په اوبو سره قی وهل کيدای سي نو ده مبارک يوه لويه پياله د اوبو راوغوښته او به يې وڅښلې بيا يې قي کړې ترداسې اندازې چې د ډوډې ګوله يې هم قی کړه يو چا ورته وويل: پر تادې الله ﷻ رحم وکړي ديوې ګولې ډوډۍ لپاره دې دومره تکليفونه پر ځان تېر کړل ده مبارک ورته وويل: که چيرې زما په ساه سره دا ګوله راوتلای مابه را ايستلې وای ځکه ما دنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چې کوم بدن چې په حرامو سره وده وکړي نو ددوزخ اور

---

[49] غُله دې ته ويل کيږي چې غلام ته ووائي چې ولاړسه روزانه ماته دومره پيسې راکوه نوري که دي وګټې هغه ستا دي دا جائزه معامله ده. (هذا الهامش من الشيخ)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه لپاره غوره دئ. زما سره داوېره وه چې هسې نه چې په دغه ګوله سره زما د بدن يوه برخه وده وکړي.(50)

فايده: د حضرت ابوبکرﷺ څخه داسې ډېرې پېښې راغلي دي ځکه دده په طبعت کې احتياط زيات و چې لږ شک به ورته پيدا سو دستي به يې قي واهه.

هم دا ډول د بخاري شريف په يو روايت کې راغلي دي چې يوه ورځ يو غلام د جاهليت په وخت کې د سحر او جادو يو شی چاته ښودلی و هغه اتفاقاً صحيح سو نو هغه ودغه غلام ته څه پيسې ورکړې غلام په مقرر سوو پيسو کې و حضرت ابوبکرﷺ ته دغه پيسې ورکړې ابوبکر ﷺ و خوړلې بيا چې دده په نس کې کوم څه وه هغه يې ټوله قی کړه. دا لازمي نه ده چې په دغه ډول پيسو کې به د غلامانو پيسې حرامې وي بلکې حرام او حلال دواړو ګمان پر کېده خو حضرت ابوبکرﷺ د ډېر احتياط له امله د شک مال نه خوښوی.

۴- د حضرت عمر ﷺ د صدقې د شيدو څخه قي

حضرت عمر ﷺ يو وار شيدې و چيښلې د هغو شيدو خوند عجيبه ورته معلوم سو نو کوم ملګري چې شيدې راوړې وې د هغه څخه يې پوښتنه وکړه چې دا څنګه شيدې وې؟ او د کومې خوا څخه راغلي وي؟ هغه سړي وويل: چې په فلانکی څنګله کې د صدقې اوښان څرېدل زه هلته ولاړم هغو خلګو د اوښانو شيدې ولوشلې ماته يې هم راکړې، حضرت عمر ﷺ په خوله کې ګوتې واچولې او هغه شيدې يې قی کړې. (51)

(50) منتخب کنز العمال
(51) مؤ طا امام مالک

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: د اصحابو مبارکانو سره تل دا فکر وو چې د شک په شی سره مو د بدن یوه برخه وده ونه کړي دا خو لاڅه کوي چې ښکاره حرام وي لکه زموږ په زمانه کي چې عام سوي دي.

۵- د حضرت ابوبکر ﷠ د احتیاط لمخي باغ وقف کول

ابن سیرین﷫ فرمایي: کله چې د ابوبکر﷠ د وفات وخت نژدې سو نو ده مبارک و حضرت عائشې﷞ ته وویل: کله چې زه خلیفه سوم خلګو را ته وویل چې که ته په تجارت مشغول سې نو د مسلمانانو په کارو کي به څه نیمګرتیا پیدا سي باید ته خپله خوارکه د بیت المال څخه واخلې نو له دې وجي زه مجبور سوم چې یو څه واخلم نو اوس دي زما فلانکی باغ په بدله کي ورکړل سي هر کله چې حضرت ابوبکر﷠ وفات سو نو حضرت عائشې﷞ و حضرت عمر﷠ ته سړی ولېږی او د پلار د وصیت مطابق یې باغ ورکړی حضرت عمر﷠ وفرمایل: ستا پر پلار دي الله ﷻ رحم وکړي ده مبارک غوښتل چې چاته د خولې د خلاصولو وخت ورنه کړي.([52])

فایده: درنو لوستونکو ! د فکر کولو خبره ده چې اول خو هغه شی چې ابوبکر﷠ اخیستی څه شی وو یعني ډېر لږ شی و بیا چې ده مبارک اخیستی د مشورې والاوو په ټینګار یې اخیستي او د مسلمانانو د فایدې په وجه سره و ددې سره، سره څومره چې دده مبارک توان وو بلکي تر هغه لا زیات یې احتیاط پکښې کاوه چې د احتیاط اندازه یې په دریم باب څلورمه شمېره کي وښودل سوه چې بي بي یې د تنګسیا سره دیوه خوږ شی لپاره یو څه پیسې جمعه کړې وې ده مبارک هغه پیسې هم بیت المال ته وسپارلې او په هغه اندازه یې د خپلي عائشې (تنخوا)

([52]) (کتاب الاموال)

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه کمي کړې د ټولو څخه وروسته يې د ا آخر کار وو چې د اخيستل سوو پيسو بدله يې بېرته بيت المال ته وسپارل.

۶- د حضرت علي بن معبد ﷺ د کرايې د کور په خاوره سره د خط وچول

علي بن معبد ﷺ يو محدث دئ، دی مبارک فرمايي: د يو کرايې په کور کي اوسېدم. يوه ورځ مي يو شی وليکی د دغه خط د وچولو اړتيا پيدا سوه د دغه کور د ېوالونه خاورين وه نو فکر مي وکړی چي د دغه د ېوال څخه يو څه خاوره را واخلم او خط په وچ کړم بيا مي فکر وکړی چي دا کور خو ما په کرايه نيولی دئ داوسېدو لپاره دئ ددې لپاره خو مي نه دئ نيولی چي خاوره يې استعمال کړم بېرته مي په فکر کي راغله چي په دا لږ خاوره هيڅ نه کيږي پروا نه لري لږ شی دئ نو خاوره مي را واخيسته د شپې يو څوک په خوب کي راغلی او راته وي ويل: چي صبا د قيامت په ورځ به درته معلومه سي چي لږ خاوره يا لږ شی څه پروا لري؟

فايده: دا خبره چي صبا به معلومه سي ددې ظاهري مطلب دادئ چي د تقوا درجې زياتي وي کا مله درجه يې يقيناً داوه چي د دغه لږ شی څخه هم ځان وساتي که څه هم دومري لږ شی د جائز کيدو په اندازه کي دئ.([53])

۷- د حضرت علي کرم الله وجهه پر يو قبر تېرېدنه

[53] احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

کميل ﷛ فرمايي: چې زه يو ځل د حضرت علي ﷛ سره روان وم چې يو ځنګله ته ورسېدو حضرت علي ﷛ يوې هديرې ته مخ کړی او وې ويل: اې د هديرې ښتنانو ! اې پاته سوو خلګو ! اې د وېرې او يوازيوالي خلګو ! څه خبري دي؟ څه حال مو دئ؟ زموږ خبر خو دادئ چې ستاسو وروسته ستاسو مالونه تقسيم سوه ، اولادونه مو يتيمان سوه ، ښځو مو نور مړونه وکړه دا خو زموږ خبر دئ تاسو هم يو څه ووايا ست ، کميل ﷛ وايي چې علي ﷛ ددې څخه وروسته زما لوري ته وکتل او وې ويل: اې کميله ! کچيري دې خلګو ته د خبرو اجازه وای او خبري يې کولای سوای نو دوی به خامخا ويلي وای چې بهترينه توښه تقوا ده دايې وويل بيا په ژړا سو او وې فرمايل: اې کميله ! قبر د عمل صندوق دئ د مرګ په وخت کي به معلوم سي ([54]).

فايده: يعني انسان که ښه کار کوي او که بد کار کوي په دغه قبر کي به ساتل کيږي لکه په صندوق کي چې يو شی ساتل کيږي.

په زياتو حديثونو کي راغلي دي چې ښه عملونه به په يوه ښايسته ښه جوړ سي په قبر کي به د مړي د زړه خوشاله کولو او محبت کولو لپاره راسي او ددې مړي ډاډګيرنه به کوي او بد عملونه به په يو بد شکل جوړ سي بد بوی به يې وي او مړي به نور په تنګيږي.

په حديث شريف کي راغلي دي چې يو سړی مړ سي نو تر قبر پوري دده سره درې ملګري ځي:

۱- لومړی دده مال وي لکه چې د عربو داسي دود وو چې د مړي سره به يې دده مال وړی.

۲- دوهم هغه کسان دي چې دی تر قبر پوري رسوي.

۳- دريم دده عمل دئ.

([54]) منتخب كنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ملګري یعني مال او دده خپلوان به بېرته ځني راځي او عمل به ورسره پاته وي. نبي ﷺ یوه ورځ اصحابو کرامو ته وفرمایل: چې ستاسو د مال او عمل مثال څه ډول دئ؟ اصحابو کرامو ﷺ ورته وویل: چې تاسو لاړښوونه راته وکړئ رسول الله ﷺ وفرمایل: ددې مثال داسي دئ لکه چې یو څوک درې ورونه لري او مړ کیږي نو دوی راوغواړي او ورته ووایي چې ورورو ته پوهیږي چې پر ماڅه تیریږي؟ ته زما څنګه مرسته کولای سي دایو ورور ورته ووایي چې زه به ستا درملنه وکړم او هر ډول خدمت به دي وکړم کله چې ته مړ سي غسل به درکړم کفن به درکړم او پر اوږو به دي تر قبره پوري یوسم او تر مرګ وروسته به دي په ښو یادوم دا ورور دانسان اولاد او قریبان دي، بیا دوهم ورور ورته ووایي چې زما ستا سره تر مرګه پوري اړیکي دي د مرګ څخه وروسته زه ستا هیڅ پروانه لرم، دا ورور مال دئ، بیا دریم ورور راوغواړي پوښتنه ځني وکړي دریم ورو ورته وایي چې زه ستا په قبر کي ملګري یم دوېري په وخت کي به دي زړه خوشاله کوم کله چې ستا سره حساب کیږي د نیکۍ په پله کي به دي کښېنم د نیکۍ پله به دي درنوم، دا ورور عمل دئ. رسول الله ﷺ و اصحابو کرامو ﷺ ته وفرمایل: اوس نو تاسو وښیاست چې کوم ورور ښه او ګټور دئ؟ اصحابو کرامو ﷺ وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! دغه دریم ورور ګټور دئ هغه لومړني دوه ورونه خو بې ګټې دي.([55])

([55]) ایضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د نبي ﷺ ارشاد چې د خوراک چينباک حرام وي د هغه دعا نه قبليږي

د نبي ﷺ ارشاد دئ: چې الله ﷻ خپله پاک دئ پاک مال قبلوي مسلمانانو ته د هغه شي امر کوي کوم چې يې خپلو رسولانو ته کړی دئ. الله ﷻ فرمايي:

♏︎■♋︎❍⑨❒︎♁❋◷♦③
☎✃❑➔◘⬈✍︎ ⬉✍︎➔♉︎❾❷♏︎♏︎✃ ⌘♊︎⍓︎✌︎
⍓︎●☼◷♦⌛︎✎♒︎⓿⅄⮌♏︎♏︎✃
☎✃❑➔◘◆☝︎⬋♏︎✃◆❒︎
❼⍓︎□❄⍓︎☽ ☎ ♏︎◷⬩⍓︎◘◷✿◷
♦♌︎❑➔◘⍓︎☺⬃➔⬩✍︎ ♏︎⍓︎☺⍓︎✉︎
(56) ⬅︎⍓︎⮊⬀⮋☹⬈⍓︎◘◆⬊

ژباړه: اې رسولانو ! د پاکو شيانو څخه خوراک کوئ نېک عملونه کوئ زه په هغه شيانو خبريم چې تاسو يې کوئ.

دوهم ځای الله ﷻ فرمايي:

♏︎⍓︎♑︎❿③❒︎♁❋◷♦③
☎✃❑➔◘⬈✍︎ ⬇︎□♏︎□☪︎♏︎♏︎✃
⬅︎✔︎⬀❻☞︎❀♏︎✃ ❼⍓︎✗ ♏︎●☺⍓︎✌︎
⬩⬩◆❒︎ ♏︎✡︎⌨︎✎♒︎⓿⬩⮌ ⌖☒︎◷■◘⍓︎❍
☎✃❑⬉➔⍓︎⌛︎✹☹⬩✍︎
⍓︎☠︎◷◆❑⬈⮌⬈⌘

ژباړه: اې هغه کسانو چې ايمان يې راوړی دئ خوراک کوئ د هغه پاکو شيانو څخه چې موږ په رزق درکړي دي د شيطان د قدمونو پيروي مه کوئ بېشکه شيطان ستاسو ښکاره دښمن دئ.

---

(56) سورة مؤمنون الاية (٥١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

🗐 ✁✃✆✇✈✉☛☞☝✎✏✐✑
✒✓✔✕✖✗✘✙✚✛✜✝✞✟✠✡✢✣✤✥✦✧✨✩✪✫✬
✭✮✯✰✱✲✳✴✵✶✷✸✹✺✻✼✽✾✿❀❁(57)

نبي ﷺ د يو سړی بيان وکړی چي اوږده، اوږده سفرونه يې کړي وي (د مسافر دعا قبليږي) او دی خواره واره ويښتانو والاوي ، خړو پړو جامو والا (يعني پرېشانه) وي دی دواړه لاسونه الله ﷻ ته پورته کړي او وايي: اي الله! اي الله! مګر دده خوراک حرام وي چيښاک يې حرام وي جامې يې حرامي وي تل يې حرام خوړلي وي نو دده دعا چيري قبليږي.(58)

فايده: د خلګو سره تل دا فکر وي چي د مسلمان دعا ولي نه قبليږي که دې حديث شريف ته وګورو نو ټول حالات معلوميږي که څه هم الله ﷻ کله، کله په خپل فضل د کافر دعا لا هم قبلوي فاسق خولا څه کوي مګر د پرهيزګاره سړي دعا اصل شی دی ځکه نو د پرهيزګارانو څخه خلګ د دعا هيله کوي. که څوک غواړي چي زما دعا قبوله سي نو د حرامو څخه دې ځان وساتي.

۹- د عمر ﷺ د خپلي بي بي منعه د مشکو د تللو څخه

د حضرت عمر ﷺ و حضور ته يو ځل د بحرين څخه مشک راغله نو عمر ﷺ وويل: څوک دا مشک تلي؟ چي پر مسلمانانو باندي يې وويشو دده بي بي حضرت عاتکې [illegible] وويل: چي زه به يې وتلم ده مبارک واوريدل او چوپ سو لږ ساعت وروسته يې بيا وويل: چي څوک به يې وتلي؟ تر څو پر مسلمانانو يې وويشو. دې مبارکي وويل: چي زه به يې وتلم عمر AA بيا چوپ سو دريم

(57) سورة البقرة الاية (١٦٨)
(58) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځل يې وويل: چې زه دا نه خوښوم چې ته خپل لاسونه د ترازو په پله کې کښېږدې او په مشکو يې ولړې او بيا هغه لړلي لاسونه پر بدن وموږې او ماته په دغه اندازه زياتوب حاصل سي.

فايده: دا د حضرت عمر ﷺ کامل احتياط و او خپل ځان يې د تهمت څخه خلاصوی که نه نو څوک چې تلل کوي د هغه لاسونه به خامخا لړل کيږي ددغه لږ اندازې په روا والي کې هيڅ شک نسته خو بيا هم ده مبارک خپلې بي بي ته دا خوښه نه کړه.

حضرت عمر بن عبدالعزيز چې عمر ثاني هم ورته وايي ده په خپل وخت کې يو ځل مشک تلل نو پوزه يې وتړل او وې ويل چې د مشکو ګټه ښه بوی دئ (يعني زه نه غواړم چې دغه ګټه تر نورو ماته زياته ورسيږي).(59)

فايده: دا داصحابو کرامو، تابعينو (رحمة الله عليهم)، او زموږ د مشرانو اورهبرانو احتياط و.

۱۰- دعمر بن عبدالعزيز د حجاج حاکم لره حاکم نه جوړول

عمر بن عبدالعزيز په خپل وخت کې يو څوک د يو ځای حاکم مقرر کړی يو چا ورته وويل چې دا د حجاج بن يوسف په زمانه کې هم حاکم پاته سوی دئ عمر بن عبدالعزيز دغه سړی د دندې څخه ليرې کړی هغه سړي ورته وويل: چې زه ډېر لږ وخت د حجاج په زمانه کې حاکم پاته سوی يم. عمر بن عبدالعزير ورته وويل چې ستا لپاره دومره بدي بس ده چې چې د هغه سره يوه ورځ يا تر ورځې هم کم حاکم پاته سوي يې.(60)

(59) احياء
(60) احياء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: مطلب دادئ چي دده سره د پاته کېدو اثر خامخا پاته کیږي. څوک چي د پرهېزګارو خلګو سره اوسیږي نو پراوسیدونکی باندي زوروره اغېز پـه نـه لیدونکي ډول د پرهیزګارو خلګو پرېوزي او څوک چي د بدعملو خلګو سره اوسیږي نو د بدعملو خلګو اثر به خامخا پرده پرېوزي همدا وجه ده چي د بدو خلګو د ناستي څخه منعه پکار ده انسانان لا څه کوي بلکي د حیوانانو سره په اوسېدو لا اثر پرېوزي.

رسول الله ﷺ فرمایي: داوښانو او اسونو پـه مالکانو کي فخر او لـویي وي او د بـزو پـه مالکانو کي عاجزي وي. نبي ﷺ ارشاد دئ چي فرمایي: دنیک سړی سره ناسته د مشکو پـه څیر ده که مشک ورونه رسیږي نو بوی به یې خامخا ورسیږي او د بد سړی سره ناسته د اور د کوري په څېر ده که د اور بخرکي ورونه رسیږي نو د دود (لوګي) څخه یې نه خلاصیږي. ([61])

پنځم باب

د لمانځه شوق او په لمانځه کي عاجزي

لمونځ په ټولو عبادتو کي اړین او لازم شی دئ د قیامت پـه ورځ بـه هم لـومړی د لمانځه پوښتنه کیږي.

نبي ﷺ فرمایي: د کفر او اسلام تر منځ لمونځ فرق کوونکی دئ. ددي څخه علاوه نور هم زیات ارشادات راغلي دي چي زما په یوه بله رساله (فضائل نماز) کي بیان سوي دي.

([61]) جمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د الله ﷻ ارشاد د نفل کونکي په اړه

الله ﷻ فرمايي: څوک چې زما ددوست سره د ښمني کوي و دغه کس ته زما د جنګ اعلان دئ او هيڅوک زما سره نژدې والی نسي کولای تر څو هغه څه ادا نه کړي چې ما فرض کړي دي يعني زما نژدې والی د فرضونو په ادا ينه سره لاسته راتلای سي او د نفلو په وجه بنده ماته رانژدې کيږي تر داسي بريده چې زه يې خپل محبوب جوړ کړم نو بيا زه د هغه سړی غوږ سم چې اوريدل په کوي او زه د هغه سړی سترګه سم چې ليدل په کوي او د هغه سړی لاس سم چې يو شی په را اخلي او د هغه سړی پښه سم چې تلل په کوي او کوم شي چې زما څخه غواړي هغه به ورکوم او د کوم شی څخه چې پنا غواړي زه به يې ځني ساتم.(62)

فايده: د سترګي، غوږ او نورو غړو جوړيدو څخه مطلب دادئ چې د هغه ليدل، اوريدل او ګرځيدل به زما د خوښی تابع وي او هيڅ خبره به زما د خوښی خلاف نه کوي. هغه کسان څومره نيک مرغه دي چې د فرضو دادايني وروسته د ډېرو نفلو توفيق ور په برخه سي او دا دولت ور په برخه سي. الله ﷻ دي په خپل فضل سره ماته او زما دوستانو ته هم ورنصيب کړي.

۲- د نبي کريم ﷺ تول ه شپه لمونځ کول

يو سړي د عائشې رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ که څه عجيبه خبره تاليدلي وي نو راته وي وايه. عائشې رضی الله عنها وويل: د نبي ﷺ کومه خبره عجيبه نه وه ؟ بلکي هره خبره يې عجيبه وه يوه شپه راغلی زما سره پريوتی بيا يې وويل ما پرېږده چې د خپل رب عبادت وکړم دا يې وويل

(62) مجمع الفوائد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو پر لمانځه ودرېدئ او ژړا يې شروع کړه تر داسي اندازې چي اوښکي يې پر سينه مبارکي راتوی سوې بيا پر رکوع سو په رکوع کي يې هم په دغه ډول ژړل بيا پر سجده سو په سجده کي يې هم په دغه ډول ژړل تر داسي وخته چي بلال رضي الله عنه راغلی او د سهار د لمانځه لپاره يې اواز وکړی ما وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو دومره و ژړل او حال دا چي تاسي د مخکي او وروسته ګناهو څخه پاک يې او که فرضاً هم يې نو الله ﷻ تاسو ته د مغفرت وعده درکړې ده. ده مبارک راته وويل: چي الله ﷻ داسي راسره کړی دي بيا نوزه د الله ﷻ شکر ګذار بنده نه سم جوړ؟ بيا يې راته وويل: ما به ولي داسي نه کول او حال دا چي نن پر ما باندي دا آياتونه نازل سوي دي:

·♍⌧◑ ❼⌧× ⇮⌨▫▪⍓⌘ ⌧☠◷◆❑◷⍓☺○○♑◉✍✃

⇮✎⇘⑩⅄♑◉✍✃ ⇗✃◷■▪⌧☞⇙⌘✍✃◆❑ ⇘⌫⇙❻☞❀✍✃◆❑

❼⌧🖫⚱❑❄☯❀ ⌨💣◷♦③✞⍓ ⌧❻✍❑&❑☸♑◉✍✃◆❑

(63) ⇘⇞⌧⇗⇮ ⇗▪◷♦⌛⇘♑◉☞❀✍✃

داخبره په زيات شمېر حديثونو کي راغلې ده چي رسول الله ﷺ به د شپې دومره اوږد لمونځ کاوه چي د ډېري ولاړي څخه به يې پښې وپړسېدې خلګو به ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته دومره تکليف پر ځان تېروي حال دا چي الله ﷻ ته بخښلی يې ده مبارک به په جواب کي ويل: ايا زه د الله ﷻ شکر ګذار بنده جوړ نسم؟ (64)

۳- د رسول الله ﷺ په څلور رکعتو کي شپږ سپارې ويل

(63) سورة آل عمران الاية (١٩٠) ، اقامة الحجة
(64) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عوف ﷺ فرمايي: چې زه يوه ورځ د رسول الله ﷺ سره په سفر ولاړم رسول الله ﷺ مسواک وواهه او اودس يې وکړی دلمانځه نيت يې وتړی زه هم په لمانځه کې ورسره شريک سوم نبي ﷺ په يو رکعت کې سورة بقره ولوستی کوم ځای چې به د رحمت آيات راغلی نو رسول الله ﷺ به لږ ساعت ودريدئ او د رحمت د عا به يې غوښتل، کوم ځای چې به د عذاب آيات راغلی نو تر لږ وخته پوري به يې پنا غوښتل د سورة د ختميدو سره سم يې رکوع وکړه او په رکوع کښې يې (سُبحَانَ ذِي الجَبَرُوت وَالمَلَكُوُت وَ العَظمَة) بيا يې په همدغه اندازه اوږده سجده وکړه کله چې دوهم رکعت ته ولاړ سو په دوهم رکعت کې يې سورت آل عمران ووايه همدا ډول په يو رکعت کې يې يو - يو سورت ووايه چې په څلور رکعتو کښې پاو بالا شپږ سپارې کيږي دا به خومره اوږد لمونځ وچې په هر آيت درحمت او آيات دعذاب باندي يې تر ډيره ساعته دعا غوښته او بيا يې په دغه پيمانه اوږده رکوع او سجده کول.

حضرت خذيفة ﷺ هم خپله يوه قصه د نبي ﷺ سره د لمونځ کولو رانقله کړې ده او فرمايي: چې رسول الله ﷺ په څلورو رکعتو کښې څلور لوی سورتونه ولوستل يعني د سورت بقره څخه د سورت مائده تر ختمه پوري يې وويل.

فايده: د غه څلور سورتونه چې نبي ﷺ په څلور رکعتو کښې لوستلي دي پاؤ بالا شپږ سپارې کيږي اود نبي ﷺ عادت داو چې قرآنکريم به يې په تجويد او ترتيل سره لواسته (داصولو سره برابر او په ډيره ارامتيا سره) لکه چې په احاديثو کې راغلې دي. ددې سره رسول الله ﷺ پر هر آيت درحمت او پر هر آيت دعذاب دريدئ او دعا به يې غوښتل بيا به يې درکعتو د ولاړې په اندازه اوږده رکوع او سجده کول يعني کله به رسول الله ﷺ په يو رکعت کښې سورت بقره، ال عمران او سورت مائده لواسته چې د غه درې سورتونه نژدې پنځه سپارې کيږي (بيا به يې په دغه اندازه رکوع کول).

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه وخت کېدای سي چي چا په لمانځه کښې ارام او د سترګو یوخوالی نصیب سي.
نبيﷺ فرمايي: زما د سترګو یوخوالي په لمانځه کښې دئ. اَللهُم ارزُقنِي اِتبَاعَهُ.

۴- د حضرت ابوبکر صدیق، حضرت ابن زبیر، حضرت علي او نورو اصحابو د لمونځونو حالات

مجاهد ﷫ د حضرت ابوبکر صدیق، او حضرت عبدالله بن زبیر﷫ حال رانقل کړی دئ چي کله به دوی پر لمانځه ودرېدل داسي به ښکارېدل لکه یو لرګی چي ښخ کړې یعني هیڅ به نه ښوریده.(65)

علماو لیکلي دي چي حضرت ابن زبیر د حضرت ابوبکر ﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ او ابوبکر ﷺ د رسول اللهﷺ څخه لمونځ زده کړی دئ یعني په څه ډول چي رسول اللهﷺ لمونځ کاوه پدغه ډول به ابوبکرﷺ لمونځ کاوه او عبدالله بن زبیر ﷺ هم په دغه ډول لمونځ کاوه.ثابت ﷺ وایي چي د عبدالله بن زبیرﷺ لمونځ داسي و لکه یو لرګی چي یو ځای ښخ کړې.یو څوک وایي چي ابن زبیرﷺ به کله دومره اوږده اوبې حرکته سجده وکړه چي مرغان به راغله دده پرملا به کښېناسته ،کله به یې دومره اوږده رکوع وکړه چي ټوله شپه به ترسهاره په رکوع کښې و او کله به یې دومره اوږده سجده وکړه چي ټوله شپه به تېره سوه کله چي پر حضرت زبیرﷺ باندي جنګ کېدئ نو یو واری د مسجد پر دېوال ولګېدئ چي د مسجد دېوال یوه ټوټه یې والوزل او د حضرت زبیرﷺ د ستوني او ږیري ترمنځ هغه واری تېر سو خوده هیڅ فکر نه وکړی نه وارخطا سو نه یې رکوع او سجده لنډه کړه یوه ورځ یې لمونځ کاوه دده زوی چي هاشم نومېدئ دده

(65) تاریخ الخلفاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخنګ ته بيده و دبام څخه يو مار راولوېدئ او دده پر زوی باندې راتاوسو زوی يې چغې کړې دکور خلګ ټوله په چابکی سره راغله شورماشورجوړسو هغه مار يې مړکړی ابن زبير﷛په هغه ډول سره په ښه ارامتيا سره لمونځ کاوه کله چي يې سلام وګرځاوه نووې ويل چي يو څه شور او رږغ مي تر غوږ وسو څه شی و؟ بي بي يې ورته وويل چي الله (ﷻ) دې پرتا رحم وکړي زوی خو به دي مړسوی وای ته په خبرنه هم نه يې ؟ده مبارک ورته وويل ورکه سې که په لمانځه کښي مي بلي خوا ته توجه او فکر کولای نو لمونځ به چيري پاته سوی وای.(66)

حضـرت عمـر﷛ چـي پـه اخروخـت کـي پـه خنجروهـل سـوا و ددغـه زخمو څخـه بيا شهيد سو هروخت به وينه تري بهيدله اوزيات وخت به بې هوښه وخو بيا هم دلمانځه لپاره بيداره کېدئ لمونځ به يې کاوه دا به يې ويل چي دهغه چالپاره په اسلام کي هيڅ حصه نسته چي لمونځ پرېږدي.

حضرت عثمان﷛ به ټوله شپه ويښ وا و په يوه رکعت کښي به يې ټوله قرآنکريم ختماوه.

دحضرت علي (کرم الله وجهه) مبارک عـادت داسي و چي کله بـه دلمانځه وخت راغلی نو پر بدن بـه يې رپيـدل راغله اومـخ بـه يې ژړسويو چاپوښتنه ځني وکړه چي دا څه خبره ده چي دلمانځه دوخت په راتګ سره دي مـخ ژړسي اوبـدن دي رپيـږي؟ ده مبـارک ورتـه وويـل: دادهغه امانت وخت دئ چي اللهﷻ پراسمانو مځکه اوغرونو باندي نازل کړی دوی يې دپورتـه کولو څخه ناتوانه سول خو ما پورته کړی.

دحضـرت خلف بـن ايـوب﵀ څخـه يو چاپوښـتنه وکـړه چـي تاپـه لمانځـه کښـي مچـان نـه تنګوي؟ ده مبارک په جواب کښي ورته وويل چي بدکاره خلګ حکومت په دورو وهي دی رږغ نه کوي دا تکليفونه پرځان تېروي خو په دې فخرکوي چي زه دحکومت په هرډول وهلو کي نه ښورم

(66) بـدايـه وغيره

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنې چې زه خوځومره ټينګ يم زه چې د خپل رب ﷻ وحضورته ولاړيم زه ديوه مچ لـه املـه ونښوريږم.

مسلم بن يسار رحمه الله چې به کله دلمانځه لپاره ودريدی نو د خپل کورخلکوته به يې وويل چې تاسوماته خبرې کوي زه ستاسوپه خبرونه پوهيږم يوه ورځ ده مبارک دبصرې په جامع مسجد کې لمونځ کاوه چې دمسجد يوه برخه راچپه سوه خلکويې له امله وځغستل دباندې سره يوځای سوه شوراوغوغاسوه خودی هيڅ په خبرنه سو.

دحضرت خاتم اصم رحمه الله څخه چادلمانځه دحالاتو پوښتنه وکړه ده مبارک په جواب کښې ورته وويل: کله چې دلمانځه وخت راسي اودس وکړم اوهغه ځای ته ولاړسم چې لمونځ پکښې کوم لږساعت کښېنم چې دبدن په ټولو حصوکښې مې ارامتياپيداسي بيادلمانځه لپاره په داسې ډول ودريږم چې بيت الله شريفه دخپل نظروړاندې وګڼم، پل صراط تر پښـولاندې جنت راسته طرف ته، دوزخ چپه طرف ته اودمرګ ملائکه دشا طرفته وګڼم او دا فکر وکړم چې دا مې وروستی لمونځ دئ ددې څخه وروسته په پوره عاجزۍ او کمينۍ سره لمونځ ادا کړم بيا دا اميد او ويرې ترمنځ واوسم چې قبول به سي که يا.([67])

۵- د مهاجر او انصارې چوکيدارې او په لمانځه کښې پر انصارې غشې لګيدل

نبې ﷺ د يو غزا څخه تشريف راوړی د شپې يې يو ځای د تېرولو لپاره غوره کړی او بيـا يې وويل چې نن شپه به چوکيدارې څوک وکړې يو مهاجرصحابې حضرت عمر بن ياسر رضي الله عنهما او يو انصارې صحابې حضرت عباد بن بشر رضي الله عنه وويل چې مونږ دوړاه به چوکيدارې وکړو نبې ﷺ د هغه غره ولورې ته ولېږل چې د هغه لورې څخه ددښمن دراتلو ويره وه او ورتـه وې ويـل چې تاسې به

([67]) احيـآء

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر دغه غره باندي چوکيداري وکړی دوی مبارکانو و هغه غره ته تشريف يوړی انصاري و مهاجر ته وويل چي شپه به پر دوو برخو وويشو په يوه برخه کي به ته بيده سي زه به ويښ سم په دوهمه برخه کښي به ته ويښ سي زه به بيده سم ځکه که دواړه ټوله شپه ويښ سو نو کېدلای سي چي پر دواړو باندي د خوب غلبه راسي او دواړه به بيده سو که چيري څه خطر ويښ ملګري ته معلوم سي نو خپل ملګري به کښېنوي د شپې لومړی برخه د انصاري ملګري د ويښ والي لپاره وټاکل سوه مهاجر بيده سوه انصاري د لمانځه نيت وکړی د دښمن لخوا څخه يو سړی راغلی او يو څوک يې د ليري څخه ولاړ وليدئ دستي يې په غشي وويشتی انصاري هيڅ نه وښوربدئ بيا يې دوهم غشي وويشتی ورپسي يې په دريم غشي وويشتي هر غشي چي به يې په بدن کي ولګېدئ ده به په لاس د بدن څخه راوايستی او وه به يې غورځوی ددې څخه وروسته يې په ښه ارامتيا سره رکوع او سجده وکړه لمونځ يې پوره کړی بيا يې خپل ملګری راويښ کړی دښمن چي دوی دوه وليدل و تښتېدئ او فکر يې وکړی چي نده معلومه چي دابه څومره ملګري وي دده ملګری چي کله راويښ سونو وې ليدل چي د انصاري د بدن ددرو ځايو څخه وينه بهيږي مهاجر ورته وويل: سبحان الله تا ولي زه په لومړی وخت نه وينبولم ؟ انصاري په جواب کښي ورته وويل: ما په لمانځه کښي سورة کهف شروع کړی و زړه مي نه غوښتل چي د خلاصېدو مخکي رکوع وکړم خو زما سره دا وېره پيدا سوه چي د ډېرو غشو په لګېدو سره مړ نه سم او دنبي ﷺ د حفاظت خدمت چي ماته يې سپارلی و هغه را څخه پاته نه سي که چيري زما سره دا وېره نه وای نو د سورة د خلاصېدو مخکي به مي رکوع نه وای کړې.([68])

فايده: داد مبارکو اصحابو کرامو لمونځ و او دلمانځه سره مينه وه چي دغشو د ويشتلو سره او د وينو د بهېدو سره يې هم د لمانځه په خوند کښي فرق نه راتلی زموږ لمانځه ته ګوره چي

([68]) بيهقي ، ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوماشه مو وخوري نو دلمانځه فکر راځخه ولاړ سي او د مچمچۍ او غالبوزي پوښتنه خو مه کوه.

دلته یو مذهبي اختلافي مسئله سته هغه دا چي زمونږ د امام اعظمؒ په اند په وینو تویېدلو سره اودس ماتیږي او د امام شافعيؒ په اند اودس نه ماتیږي کېدلای سي چي د همدې صحابي طریقه همدا وه ، یاکېدلای سي چي تر د غه وخته پوري ددې مسئلې تحقیق نه وسوی ځکه نبي ﷺ په دغه مجلس کي تشریف نه درلودئ یا تر دغه وخته پوري ده ته دا مسئله معلومه نه وه.

۲- د حضرت ابو طلحه ؓ په لمانځه کښي د فکر راتلو په وجه باغ وقف کول

حضرت ابو طلحه ؓ یوه ورځ په باغ کښي لمونځ کاوه نو یو مرغه والوتی نو څرنګه چي باغ ډېر ګڼ و او مرغه ته ژر د وتلو لار پیدا نه سوه مرغه به یوې اوبلي خوا ته الوتی او د وتلو لار به یې لټول دده مبارک نظر د مرغه په لوري پربواتی او فکر یې د مرغه په لوري بند سو کله چي یې د لمانځه تورو ته فکر راجمعه کړی تېروتی چي کوم رکعت دئ نو ډېر خوابدی سو چي ددې باغ په وجه دا غم راپیښ سو چي په لمانځه کښي تېروتنه راځخه وسوه ژر د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه او غوښتنه یې ځني وکړه چي ددې باغ په وجه دا مصیبت ماته راپیښ سو نو له همدې امله دغه باغ زه د الله ﷻ په لاره کښي ورکوم، کوم ځای چي ستازړه غواړي هلته یې ولګوه. همدا ډول یوه بله قصه د حضرت عثمان ؓ په زمانه کښي هم پېښه سوې ده چي یو انصاري په خپل باغ کښي لمونځ کاوه د خرماوو د پخېدو وخت به وه وو د خرماوو غونچې ډېرې ښې ورته معلومې سوې فکر یې د خرماوو په لوري ولاړی او داځني ورکه سوه چي څو رکعته مې کړي دي نو ډېر غم او خفګان ورته پېښ سو ددې غم په وجه یې دا ټینګه اراده وکړه چي داسې باغ به ځانته ونه ساتم چي په وجه یې ماته دومره لوی غم پېښ سو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمونځ يې راڅخه ورک کړی نو د حضرت عثمان ﷺ وحضورته ورغلی او ورته وې ویل: چې دا باغ زه د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم تاسو چې څه په کوی هغسې ورسره وکړی عثمان ﷺ په پنځوس زره خرڅ کړی او پیسې یې پر دیني کارونو ولګولې.(69)

فایده: دا ایماني غیرت دئ چې د لمانځه په ډول یو مهم شي کې چې د بل شي فکر بند سي نو د پنځوسو زرو باغ یودم صدقه کړي. زموږ حضرت شاولي الله په قول جمیل نومي کتاب کښې د صوفیانو د نسبت ډولونه لیکلي دي ددې په اړه یې دا هم لیکلي دي چې دا نسبت دا الله ﷻ په اطاعت کښې پر نورو باندې مخکې والی او په دې کې د غیرت کولو دئ دوی مبارکانو ته پردې کار باندې غیرت دریږي چې د الله ﷻ په اطاعت کښې یې فکر بلې خواته ولاړ سي.

۷- د حضرت ابن عباس ﷺ د لمانځه په وجه د سترګي علاج نه کول

د حضرت ابن عباس ﷺ په سترګه کې یو وخت اوبه راغلې نو د سترګې علاج کوونکي دده حضور ته ورغلی او ورته وې ویل که اجازه وي مونږ به ستا د سترګې علاج وکړو خو تر پنځو ورځو پورې به تاسو احتیاط کوی او دمځکې څخه به یو څه پر لوړ ځای یا پر یو لرګي باندې سجده کوئ ده مبارک ورته وویل هیڅکله دا سې نسي کېدلای ، زمادي په الله ﷻ قسم وي چې په دې ډول ماته یو رکعت هم دقبلولو وړندئ د نبي ﷺ ارشاد ماته معلوم دئ چې فرمایي: کوم څوک چې قصداً لمونځ پریږدي هغه به د الله ﷻ سره په داسې ډول ملاقات وکړي چې الله به ځني ناراضه وي. (70)

(69) موطا امام مالك

(70) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: که څه هم شريعت لمونځ په داسې مجبوري کښې جايز کړې دئ او په داسې حالاتو کښې که څوک لمونځ قصداً پرېږدي دعذاب تر وعيد لاندې نه راځي خو دا د اصحابو کرامو د لمانځه سره محبت و او دنبي کريمﷺ په ارشاد باندې په لويه پيمانه د عمل کولو اهميت و په همدې وجه حضرت عبدالله بن عباس د سترګې علاج خوښ نه کړې دوی مبارکانو پر يوه لمانځه باندې ټوله دنيا قربانول، نن مونږ د بې حيا يې. څخه چې څه غواړو ددې قرباني کوونکو په څېر کې يې تر خولې باسو هرکله چې سبا ددوی سره مخامخ سو نو دغه پر دين قرباني ورکوونکې به د حشر دميدان د سيل خوند اخلې بيا به حقيقت معلوم سي چې دوی څوک وه او موږ ددوی سره څه سلوک کړې دئ.

۸-د صحابه د لمانځه په وخت کښې دستې دوکانونه بندول

حضرت عبد الله بن عمر په بازار کې تشريف درلودئ چې د لمانځه د جماعت وخت سو وې ليدل چې فوراً ټولو خپل دوکانونه بند کړل او مسجد ته ننوتل عبد الله بن عمر فرمايې: چې ددې خلکو په اړه دا آيات نازل سوی دئ:

••◆❒ ⮜❒♦❷⏀◘♑♉✌ ⬀☠✎✐❸✍♑▫🖬➔✍ •• ⮜✌♙⮹♊✎❻
([71]) ★✏✍✁⌧❷⬂✍♉❶ ♊♦⬉⬈⬈⬂⓿♦✍

د پورتني آيات پوره ترجمه داسې ده: په دغه مسجدونو کې داسې خلک سته چې د الله ﷻ د ذکره څخه يعني د لمانځه، روژې او زکوة څخه يې رانيول او خرخول نه مشغول کوي دوی دداسې ورځې دنيولو څخه ويرېږي چې د هر زړونه او سترګې به اوړې. ([72])

([71]) سورة نور الاية (١٨)
([72]) بيان القرآن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عباس‌ فرمايي: چي د غه خلک به په خپل کارو بار مشغول وه کله چي به يې اذان واوريدئ نو دستي به يې کار اوبار پريښودئ او مسجدو ته به ولاړه. نومو ړي يو ځای وايي چي قسم په الله ﷻ دا خلک تاجران و مګر ددوی تجارت دوی د الله ﷻ د عبات څخه نه مشغولول. حضرت عبدالله بن مسعود ﷜ يوه ورځ په بازار کي تشريف درلودئ چي اذان وسوده مبارک وليدل چي خلکو خپل سامانونه پريښودل او مسجد ته ولاړل ابن مسعود ﷜ وفرمايل: دا هغه خلک دي چي په اړه يې الله ﷻ فرمايي: ❻ •• ...

(سورة نور).

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي رسول الله ﷺ فرمايي: په ورځ د قيامت چي ټول له دنيا الله ﷻ سره يو ځای کړي نو ږغ به وسي چي هغه خلک دي جلا سي چي د غم او خوشالۍ په دواړه وختونو کي يې د الله ﷻ حمد او ثنا ويل، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي بې حسابه او بې کتابه به جنت ته ولاړه سي. بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي په شپه کي به د خپلو بسترو څخه جلا اوسېدل او خپل رب به يې په وېره او مينه سره يادوی، يوه کوچنۍ ډله به راپورته سي او بېله حسابه او کتابه به جنت ته ولاړه سي، بيا به ږغ وسي چي هغه خلک دي جلاسي چي تجارت د الله ﷻ د ذکر څخه نه منعه کول بيابه يوه دريمه کوچنۍ ډله راپورته سي او جنت ته به بېله حسابه ولاړه سي ددې درو ډلو د تللو څخه وروسته به د پاته خلکو سره حساب شروع سي. ([73])

۹- د حضرت خبيب ؓ د قتل په وخت کي لمونځ کول او د زيد او عاصم‌ قتل

([73]) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

د احد په غزا کې چې کوم کافران وژل سوي وه د خپلوانو يې د بدل هڅه پيا وړې وه چې د خپلو قريبانو بدل وا خلي. سلافه چې دوه زامن يې د احد په غزا کې وژل سوي وه پر ځان يې نذر منلی وو چې که د عاصم سر په لاس راغلی نو په کوپړه کې به يې شراب چيښم عاصم دد ې زامن وژلي وه او د ې اعلان کړی و که هر چا ماته د عاصم سر راوړی زه به سل اوښان انعام ورکوم خالد بن سفيان ددغه کار لپاره يوه غولونکې تګ لاره جوړه کړه او دده مبارک د سر راوړلو کوشش يې کاوه. خالد بن سفيان څو کسان د (عضل) او (قارة) و مدينې منورې ته ولېږل دغه کسانو هلته ځان مسلمانان ښکاره کړل د نبي ﷺ څخه يې د څو کسانو غوښتنه وکړه چې ددوی سره ولاړ سي د تبليغ او وعظ لپاره . په دغه کسانو کې يې د عاصم رضي الله عنه غوښتنه هم وکړه چې دده وعظ پر خلکو ښه لګيږي او د خلکو هم خوښ دئ. نبي ﷺ لس کسان ددوی سره ولېږل په يوه روايت کې راغلي دي چې شپږ کسان يې ددوی سره ولېږل چې په دوی کې عاصم رضي الله عنه هم موجود وو . په لاره کښې بيوونکو خلکو ددوی سره دوعد ې مخالفت وکړی او ددوی د مقابلې لپاره يې د ښمن ورته راوغوښتی چې دوه سوه کسان وه په د ې کسانو کې سل کسان غشي ويشتونکي وه. په ځينو رواياتو کې راغلي دي چې دغه کسان رسول الله ﷺ د مکې د حال د معلومولو لپاره لېږلي وه چې پر لاري يې د (بنو لحيان) ددوو سو کسانو سره مقابله سوه دغه کوچنۍ ډله چې د لسو يا شپږو کسانو څخه جوړه وه کله چې يې د ا حالات وليدئ نو يو غره ته چې (فدفد) نوميدئ و ختل کافرانو ورته وويل: چې موږ خپله مځکه ستاسو په وينو رنګول نه غواړو بلکې يوا ځې موږ د مکې د خلکو څخه ستاسو په بدله کې يو څه پيسې او مال غواړو تاسو موږ ته راسې موږ تاسو نه وژنو مسلمانانو ورته وويل: موږ د کافرانو تر لاس لاندې راتلل نه غواړو نو دستې يې د ترکش څخه غشي راوايستل مقابله يې شروع کړه. حضرت عاصم رضي الله عنه په جذبه خپلو ملګرو ته وويل: ستاسو سره دوکه وسوه خو د ويرې خبره نه ده شهادت غنيمت وګڼی ستاسو محبوب ستاسو سره دئ د جنت حورې ستاسو انتظار کوي دد ې خبرې په کولو سره يې په پوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

توان جګړه پيل کړه کله چې نېزه ماته سوه بيا يې په توره جګړه پيل کړل خو د کافرانو ډله ډېره وه آخر شهيد سو او دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! خپل رسول ◄ ته زموږ د قصې خبر ورکړه دا دعا يې قبوله سوه الله ﷻ په دغه وخت کې رسول الله ﷺ ته خبر ورکړئ. عاصم رضي الله عنه خبر و چې سلافه نذر منلى دئ چې زما په کوپړه کې به شراب چيښي نو دعا يې وکړه چې اې الله ﷻ! زما سر ستا په لاره کې پرې کيږي نو زما د سر حفاظت وکړه. الله ﷻ يې دعا قبوله کړه کافرانو چې کله دده د سر پرې کولو اراده وکړه نو الله ﷻ د شاتو مچمچۍ را ولېږلې او په يوه روايت کې راغلي دي چې د غالبوزو يوه ډله الله ﷻ را ولېږل د عاصم رضي الله عنه پر بدن باندې د څلورو طرفونو څخه را وګرځېدلې. کافران ونه توانيدل چې دده مبارک سر پرې کړي بيا دوى فکر وکړى چې د شپې به دا کار وکړو د شپې بيا د باران يوه څپه راغله دده مبارک جسد يې يووړى دوى ته په لاس نه ورغلى. په دغه ډول درې يا اوه کسان شهيدان سول درې کسان پاته سوه چې يو حضرت خبيب رضي الله عنه وو دوهم زيد بن طارق رضي الله عنه وو او دريم عبد الله بن د ثنة رضي الله عنه پاته سو ددوى سره کافرانو وعده وکړه چې تاسو راکښته سئ موږ ستاسو سره دوعدې مخالفت نه کوو دوى مبارکان راکښته سوه کافرانو دليند يو تسمې خلاصې کړې ددوى موټې يې ټينګې وتړلې عبد الله بن طارق رضي الله عنه وويل چې دا لومړى دوعدې مخالفت دئ زه هيڅکله ستاسو سره نه ځم دهغو شهيدانو پر لاره تلل زما هم خوښ دي کافرانو چې دى هر څومره پورې واهه دى مبارک د ځايه څخه نه وښوريدئ آخر يې شهيد کړى يوازې دوه مبارک اصحابان پاته سوه خبيب رضي الله عنه و او بل زيد بن دثنة رضي الله عنه و، زيد بن دثنة رضي الله عنه صفوان بن اميه دپنځوسو اوښانو په بدله کې واخيستى چې دخپل پلار اميه په بدل کې يې ووژني حضرت خبيب رضي الله عنه جحير بن ابي اهاب دسلو اوښانو په بدله کې واخيستيچې دخپل پلار اهاب په بدله کې يې ووژني ، دبخاري شريف په يوه روايت کې راغلي دي چې خبيب رضي الله عنه دحارث بن عامر اولادو رانيوى ځکه ده حارث دبدر په غزاکې وژلى و، صفوان خپل بندي يعني زيد بن دثنة رضي الله عنه ژر ديوه غلام په لاس ورکړى د حرم دباندې يې د وژلو له پاره بوتى دده مبارک دشهادت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وخت زیات خلک یو ځای سوي وه چې ابو سفیان هم راغلی و دده د شهات پر وخت یې دده ځخه پوښتنه وکړه چې ستا دې په الله ﷻ قسم وي ریښتیا ووایه که ستا پر ځای محمد ﷺ قتل سي ته خلاص سي خوشحاله یې؟ حضرت زید ﷺ وفرمایل: چې زما دې په الله ﷻ باندي قسم وي چې د محمد ﷺ قتل خو لا څه کوي که په هغه یو ځوز جګ یې او زه په کور کې ارام کښېنم لا یې هم نه خوښوم. قریشو چې د اجواب واورېدی حیران پاته سوه ، ابوسفیان وویل: د محمد ﷺ د ملګرو چې څومره محبت دده سره ما ولیدئ مثال مې هیڅ چیري نه و لیدلی ددې ځخه ورسته زید ﷺ شهید کړل سو. حضرت خبیب ﷺ تر څه وخته پوري بندي و د جحیرمینځه چې بیا وروسته مسلمانه سوه وایي: خبیب ﷺ چې کله زموږ سره په بندکي و موږ ولیدل چې د خبیب ﷺ په لاس کي یوه ورځ د سړی د سر په اندازه یوه لویه غونچه د انګورو وه او خوړله یې. په مکه کې دغه وخت انګور بیخي نه وه. نو موږې مینځه زیاتوي چې کله دده د مرګ وخت رانژدې سو نو د نظافت لپاره یې یوه چاړه وغوښتل کله چې یې چاړه ورکړه نابره یو ماشوم و خبیب ﷺ ته ورغلی خلګو چې ولیدل چې خبیب ﷺ چاړه په لاس کې او ماشوم ورته ولاړ دئ خلک وو ډیر ېدل چې خبیب ﷺ د غه ماشوم مړ نکړي. خبیب ﷺ دوی ته وویل: ایا ستاسو فکر دئ چې زه به دا ماشوم ووژنم؟ هیځکله به داسې و نکړم. ددې ځخه وروسته کافرانو خبیب ﷺ د حرم ځخه وایستی او په رسۍ یې وځړاوه په دغه وخت کې کافرانو پوښتنه ځني وکړه: که دې په زړه کې څه ارمان وي نو ووایه ده مبارک په جواب کې ورته وویل ماته دومره وخت راکړئ چې دوه رکعته لمونځ وکړم د دنیا ځخه د تلو وخت دئ او د الله ﷻ سره ملاقات نژدې دئ کافرانو د ه ته وخت ورکړی ده مبارک دوه رکعته نفل په ډېره ارامتیا سره وکړه او بیا یې وفرمایل: که چیري زما دا فکر نه وای چې ستاسو به دا خیال وي چې زه د مرګ د ویري له وجهي وخت تېروم نو دوه رکعته به مې نور هم کړي وای ددې ځخه وروسته یې په رسۍ و ځړاوی او دعایې وکړه چې اې الله ﷻ! داسې ځوک به وي چې ستا تر رسول ◄ پوري به زما وروستی سلام ورسوي. نبي ﷺ ته دوحیو په واسطه دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلام ورسول سو. نبي ﷺ وفرمايل: وعليکم السلام يا خبيب او ملګرو ته يې خبر ورکړی چې خبيب قريشو قتل کړی دئ.

حضرت خبيب ؓ چې کله په رسۍ باندې و ځړول سو نو څلور کافرانو د څلورو طرفونو څخه پرده باندې دنېزو حمله وکړه او بدن يې ور غلبېل کړی په دغه وخت کې يو چا قسم ورکړی بيا يې پوښتنه څنې وکړه چې ته دا خوښوې چې تا پرېږدو او محمد ﷺ قتل کړو؟ ده مبارک په جواب کې ورته وويل والله العظيم زما داهم نه ده خوښه چې زما د ځان په بدله کې دې په محمد ﷺ يو ځوز ننوزي.[74]

فايده: که څه هم ددې قصو هر لفظ د عبرت دئ خو په دې قصه کې دوه شيان په ځانګړې ډول د درنښت او عبرت قابل دي: لومړي دا چې ددې مبارکو اصحابانو محبت او عشق دومره زيات و چې د نبي ﷺ د يوه لږ تکليف په ليدلو کې هم خپل ځانونه قربانول. که څه هم ددغه کافرانو ورسول الله ﷺ ته لاس نه رسېدئ خو خبيبؓ يوائې په خوله هم نه غوښتل چې دا خبره پر ځان ومني چې ګويا دده په بدله کې دې محمد ﷺ ووژل سي. کافرانو تر خپله وسه پورې کوشش کاوه چې هر ډول تکليف نبي ﷺ ته ورسوي که څه هم محض په خوله وي پدې يې هم زړه سرېدئ. دوهم شی د صحابه کرامو ؓ د لمانځه د درنښت او د لمانځه سره محبت و په دغسې وخت کې خلګ خپل اولادونه، ښځه، قريبان يادوي او د هغوی شکلونه ليدل غواړي پيغام او سلام ورته وايي خو د مبارکو اصحابانو ؓ سلام دنورو پر ځای و نبي ﷺ ته و او اخري ارمان يې دوه رکعته لمونځ و.

۱۰- د نبي ﷺ سره د جنت د ملګرتيا لپاره د لمانځه مرسته

(74) فتح الاسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ربیعه ﷺ فرمایي چي ما دنبي ﷺ په خدمت کي شپه تېرول او د تهجید په وخت کي به مي ورته داوداسه اوبه او نور د ضرورت وړ شیان لکه مسئله، مسواک او داسي نور ورته اېښودل یوه ورځ نبي ﷺ زما د خدمت څخه ډېر خوشحاله سو اوراته وې ویل: وغواړه څه شي غواړې؟ ماورته وویل اې د الله ﷻ رسوله !په جنت کي ستا ملګرتیا غواړم نبي ﷺ راته وویل نور څه غواړي؟ ما ورته وویل بس دغه یو شی مي بس دئ نبي ﷺ راته وویل د سجدو په ډېر والي سره زما مرسته کوه.([75])

فایده: په پورتنۍ خبره کښي ددې خبري خبرداری دئ چي یوائي په دعا سره بې فکره کښېناستل نه دي په کار بلکي د عمل اړتیا هم سته او په عباداتو کي تر ټولو بهتره عبادت لمونځ دئ څومره چي د لمانځه ډېروالی وسي سجدې زیاتي کیږي.کوم خلګ چي په دې هیله ناست دي چي پلانکی پیر یا پلانکی بزرګ ماته دعاوي وکړي دا محض دځان تېرایستل دي ځکه الله ﷻ دا دنیا په اسبابو سره چلولې ده که څه هم بې له اسبابو هم پر هر شی باندي قدرت لري او د قدرت د ښکاره کولو لپاره کله داسي هم کوي چي بې له اسبابو یوکار ترسره کړي خو عام عادت یې دادئ چي ددنیا کارونه د اسبابو سره تړي. د حیرانتیا خبره داده چي موږ ددنیا په کارونو کي پر تقدیر او یوازي ددعا په هیله نه کښېنو بلکي (۵۰)ډوله کوششونه کوو چي څرنګه پیسې پیداکړو اوڅنګه یې ډېري کړو مګر ددین په کارونو کي تقدیر او د عا رامنځته کوو په دې کي هیڅ شک نسته چي د سپېڅلو انسانو دعا ډېره ضروري ده خونبي ﷺ دا ارشاد هم فرمایلی دئ چي د سجدو په ډېروالي سره زما مرسته وکړئ.

([75]) ابوداود

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم باب

ایثار، همدردي او د الله ﷻ په لاره کنبې مال خرڅول

ایثار و دې ته وایي چې د خپلو اړتیاوو مخکې د نورو اړتیاوې پوره کړې د اصحابو کرامو ﷺ هر عادت هم داسې و چې د خپلې اړتیا ترپوره کولو مخکې يې د بل ورور مسلمان اړتیا پوره کول. دا صحابو کرامو د ټولو عادتونو سره برابر والي خو څه کوي که ددوی مبارکانو دعادتونو څخه يوه برخه د يو چا نصیب سي لويه نیکبختتي ده. ځینې داسې عادتونه په دوی مبارکانو کې خاص وه که يې څوک په ځان کې راولي نو ددوی مبارکانو دعادتونو يوه برخه به يې په ځان کې راوستلې وي چې ددغه عادتونو څخه يو هم ایثار دئ الله ﷻ په قرآن شریف کې ددې ایثار ستاینه کړې ده او فرمايي:

☙♍❒⇱❷✍⚐⬃⬩⇱③◆❒ ⇱♦✍■❼✂
⬀❑⬩✆◆❒ ⬀☠✌&⮱❍→⚏☼❒🕮
⬀☠✌&✌🗄 ♦♌🔔☒📫
⌘⍓🕚✿👓🕒✿◘⮜🗐([76])

ژباړه: دوی د نورو اړتیاوې تر خپلو اړتیاوو مخکې پوره کوي که څه هم دوی وږي وي.

۱- د صحابي د میلمه له خاطره ډیوه مړه کول

([76]) سورة حشر الآيـة (٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو صحابي د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی او د خپلې لوږې او سترې ژوند حال یې ورته بیان کړی. نبي ﷺ خپلو کورونو ته خلک ولېږل تر څو دده لپاره یو شی پیدا کړي ، خو هیڅ شی پیدا نسو بیا نبي ﷺ و اصحابو ﷺ ته وویل: یو څوک شته چې د دغه صحابي میلمستیا وکړي؟ یو انصاري صحابي وویل: اې د الله ﷻ رسوله ! زه به یې میلمه کړم، نو دغه صحابي یې خپل کورته بوتی او خپلې بي بي ته یې وویل: دا د نبي ﷺ میلمه دئ، هر څو مره عزت چې یې کولای سې، کمی مه پکښې کوه، او هیڅ شی مه پوټه وه ، بي بي ورته وویل: په الله ﷻ دې مې قسم وي چې د ماشومانو لپاره مې یو شی اېښي دئ نور هیڅ په کور کې نسته. صحابي ورته وویل: ماشومانو ته تسلي ورکړه او بیده یې کړه کله چې دوی بیده سوه نو ته ډوډۍ راواخله بیاته د څراغ د سمولو په بهانه ولاړه سه او څراغ مړ کړه مونږ به داغسې ورته کښېنو صحابي به ډوډۍ وخوري بي بي هم داسې وکړه. صحابي، بي بي او ماشومانو په نهاره شپه تېره کړه او هغه میلمه صحابي یې موړ کړئ ، الله ﷻ دا آیات نازل کړي:

⧖♍❒⇖❷⚒⚐⬃⬩⇖③◆❒ ✁❼■✍⧫⇖ ⬀❑⬩♒◆❒ ⬀☠⬂⬃⇦❍→⊞☼❒🕮 ⬀☠⬂⬃⬂⍁ ⧫♌♎⊠🗞 ⌘⍓☉⧫⊙☙⧫⊙❑⮜⎗(77)	ژباړه: دوي د نورو اړتیاوي تر خپلو اړتیاوو مخکي پوره کوي که څه هم دوي وږي وي.

فایده: په دې ډول اصحابو کرامو ته ګڼ شمېر واقعات پېښ سوي دي چې یوه بله واقعه یې هم په لاندي ډول ده:

(77) سورة حشر الآیة (۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د روژاتي لپاره خراغ مړ کول

يو صحابي ﷺ په پرله پسې ډول روژې نيولې او د روژه مات لپاره يې هيڅ نه درلوده يو انصاري صحابي حضرت زيد بن ثابت ﷺ ته معلومه سوه چي دغه صحابي په پرلپسې ډول روژې نيسي او د روژمات لپاره شی نه لري نو خپلي بي بي ته يې وويل چي زه نن شپه يو ميلمه راولم چي خوراک شروع سي نو ته د خراغ د سمولو په بهانه خراغ مړکړه تر هغه وخته پوري چي ميلمه مړيږي او خپله خوراک مه کوه بي بي يې هم داسي وکړه ټول پر سترخان باندي د ميلمه سره ناست وه ګويا ډوډۍ خوري په حقيقت کي دوی ډوډۍ نه خوړل صبا چي کله زيد بن ثابت ﷺ د رسول الله ﷺ و حضورته ورغلی رسول الله ﷺ ورته وويل: تاسو تېره شپه د ميلمه سره ډير ښه سلوک وکړی د الله ﷻ ډير خوښ راغلی.(78)

۳- د يو صحابي په زکوة کښي اوښ ورکول

حضرت ابي بن کعب ﷺ فرمايي: زه يو ځلي نبي ﷺ د زکوة راټولولو لپاره ولېږلم زه يو صحابي ته ورغلم د مال حالات چي مي معلوم کړی نو د اوښ يو بچی پر لازم کېده ماغوښتنه ځني وکړه ده مبارک په جواب کښي راته وويل چي يو کلن جونګی خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپر تيا کار کوي بيا ولاړی يو ګران قيمته اوښه يې راوستل او راته وي ويل چي دا اوښه بوزه

(78) منشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماورته وويل چي دا نسم ببولای ځکه چي ماته دښه مال اخيستولو حکم ندی سوی که چيري دا اوښه ورکول غواړې نو نبي ﷺ په سفرکښي دئ اونن په پلانکی ځای کښي تشريف لري نو ته پخپله ورسه او دده په خدمت کښي يې وړاندي کړه که چيري رسول ﷺ قبوله کړه زه هيڅ انکار نه کوم او که يې قبوله نکړه زه مغفرت غواړم هغه صحابي دغه اوښه زما سره يو ځای روانه کړه او دنبي ﷺ حضور ته ورغلو او ورته وې ويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستاسو قاصد زما د زکوة اخيستلو لپاره راغلی و په الله ﷻ دي مي قسم وي چي ماته به تر ننه پوري داسي نيکمرغي نوای چي د الله ﷻ رسول ﷺ زما په مال کښي مداخله کړې وای نو ما خپل ټول مال قاصد ته وړاندي کړی قاصد راته وويل چي ستا په مال کښي يو کلن اوښ زکوة واجب دئ يا رسول الله ﷺ !يو کلن اوښ خو نه د شېدو کار کوي او نه د سپرتيا کار کوي نو له همدې امله مي ستاسو قاصد ته يو ښه ځوانه اوښه ورکړه خو ستاسو قاصد قبوله نه کړه نو ماخپله راوستل او ستاسو حضور ته حاضر سوم نبي ﷺ ورته وويل ستاسو زکوة هم هغه يو کلن اوښ دئ او پر تاسو هم هغه اندازه واجب دئ که چيري ته د خپل لوري څخه زيات اوښه مال ورکوې نو قبول دي يې کړي الله ﷻ دي يې وتاته بدله درکړي صحابي ﵁ ووېل داده اوښه حاضره ده ، نبي ﷺ اوښه قبوله کړه او د برکت دُعايي ورته وکړه.

فايده: داد اصحابو کرامو ﷺ د زکوة د مال حال و نن ډېر د اسلام دعوه کونکي سته او درسول الله ◄ سره د محبت او ميني دعوه هم کوي د زکوة څخه زيات مال خو څه کوې بلکي هغه پوره اندازه ورکول هم ورته مرګ دئ نن دلوړي مرتبې خلګ چي زيات شتمن ورته ويل کيږي ددوی په وړاندي د زکوة بيان کول بيخي نسته او کوم کسان چي دميانه مرتبې خلګ دي او خپل ځانونه ديندار هم ګڼي هغه هم زيار باسي چي کوم خيرن مال وخپلوانو ته ورکړي او يا کوم بل ځای مجبوره سي نو د زکوة نيت پکښي کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت ابوبکر AA او حضرت عمر AA په صدقه کښي مقابله

حضرت عمر ﷺ فرمايي چي يوه ورځ نبي ﷺ د صدقې ورکولو امر وکړی نابيره پدغه وخت کښي زما سره يو څه مال موجود و ماوويل چي نن ورځ خو زما سره نابيره مال سته او زه هيڅ کله په صدقه ورکولو کښي تر حضرت ابوبکر صديق ﷺ زيات سوی نه يم نن به ترې زيات سم دا فکر چي مي وکړی او په خوشحالی سره کور ته ولاړم او هر څه چي په کور کښي وه نيم مي ټوله راوړل نبي ﷺ راته وويل د کور خلګو ته دي يو څه پرېښول ماورته وويل چي نيم مي ور پرېښودل حضرت ابوبکر صديق ﷺ چي په کور کښي څه درلودل هغه يې ټوله راوړل رسول الله ﷺ ورته وويل چي اې ابوبکر صديق ! د کور خلګو ته دي يو شی پرېښودئ حضرت ابوبکر ﷺ ورته وويل: چي د کور د خلګو لپاره مي الله ﷻ او دده درسول ﷺ دنوم برکت او ددوی رضا او خوشحالي پرېښودل حضرت عمر ﷺ فرمايي: ما وويل: زه هيڅ کله د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په خبر نه سم مخته کيدلای.

فايده: په ښو صفتونو او نيکو کارونو کښي سيالي کول يعني يو تربل ځان مخکي کول مستحب دئ په قرآن کريم کښي و دې کارته هڅونه راغلې ده. (دا پېښه د تبوک په غزاء کښي راغلې ده) په دغه وخت کي نبي ﷺ د صدقې راټولو لپاره په ځانګړي ډول د اصحابو کرامو هڅونه کړې وه او اصحابو کرامو د خپل توان سره برابر بلکي تر همت او وس زياتي مرستي کړې وې چي بيان يې په دوهمه باب اتمه قصه کښي په لنډ ډول تېر سوی دئ.

جَزَاهُمُ اللّٰهُ عَنَا وَعَن سَائِرَ المُسلِمِينَ اَحسَنَ الجَزَا

۵- د اصحابو کرامو ﷺ دنورو په وجه د تندي څخه مړه کېدل

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابوجهم بن حذيفه ﵁ فرمايي چي د يرموک پـه غـزاء کښـي زه خپـل دا کـا د زوی پـه لټه کښي راووتلم چي زموږ سره يې په جنګ کښي ګډون کړی و ، د اوبو يو لوښی اويـو جام مي د ځان سره وا خيستی فکر مي کاوه چي هغه بـه تـږی وي نـو اوبـه بـه پـه و چيښـم نـابيره هغـه پـه يـو داسي ځای کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه ماپوښتنه څني وکړه چي اوبه درتـه راوړم ؟ هغـه په اشاره راته هو وکړه په دغه حالت کښي يو بـل ملګري نژدې پـروت وو آه يـې وکـړی زمـا داکـار زوی چي ددغه صحابي ږغ واوريدئ ماتـه يـې اشـاره وکـړه چـي ده تـه اوبـه وروړه مـاچي اوبـه ور وړې هغه هشام بن ابي العاص ﵁ و زه ور ورسـېدم ده تـه نژدې يـو دريـم ملګـری د مـرګ پـه حالـت کښي پروت و چي ساه يې پر وتو وه آه يې وکړی هشام ﵁ وماته اشاره وکـړه چـي ده تـه اوبـه وروړه زه چي ورغلم د هغه مبارک ساه ختلې وه کله چي زه بيرتـه هشـام ﵁ تـه ورغلـم د هشـام ﵁ سـاه هـم ختلې وه بيا بېرته د اکا زوی ته ورغلم د اکا زوی مي هم شهيد سوی و.

🙰❍⬂⓿⬧🕾🙵✆ ✏👓✵☼🙵✆◆❒ ✶✏👓✵☼🙵✆
(79) ⮴⮷🙵🙰⮵ ⧫♌❑⬉➔⮰♉🕓◆❻

فايده: ددې ډول څخه زيات شمېر قصې په احاديثو کښـي ذکـر سـوی دي دا څـومره نهـايي ايثار دئ يعني د بل اړتيا تر خپلي اړتيا مخکي پـوره کـول دي چـي خپـل دااکـا زوی يـې مـري سـاه يې پر وتووي او تږي وي دی دي بل چاته اوبه ورکوي.پـه داسـي حالـت کښـي د بـل چـا وطـرف تـه پاملرنه کول مشـکل کـار دئ دا لاخه کـوي چـه هغـه تـږي پرېږدي دد ريـم کـس د اوبولـو لپـاره ځـي ددغه مړه سوو انسانانو روحونه دي الله ﷻ پخپل فضل او مهرباني سره مشـرف کـړي چـي د مـرګ پـه وخت کښـي چـي هـوښ او حواسـو جـواب ورکـړی دئ بيـا هـم دنـورو ملګـرو مرسـته کـوي اود مرستي په حالت کښي مري.

(79) درایـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت حمزة ؓ کفن

د نبي ﷺ اکا حضرت حمزه ؓ د احد په غزا کښې شهید سو او کافرانو ډېر بې رحمه کړنه ورسره کړې وه یعني پزه، غوږونه او داسي نور اندامونه یې څني پرې کړي وه سینه یې ورڅیرلې وه زړه یې څني را ایستلی و آخیر دا چي ډول ـ ډول ظلمونه یې پر کړي وه د جنګ د خلاصېدو سره سم نبي ﷺ او نور اصحابانو د شهیدانو د جسدونو لټون شروع کړی او د کفنونو انتظام یې کاوه په دغه وخت کي یې حضرت حمزه ؓ په دې بد حالت کښې ولیدئ نو ډېر یې زړه درد وکړی په یو پټوېي پټ کړی په دغه وخت کي د حضرت حمزه ؓ سکه خور حضرت صفیه [redacted] تشریف راوړی چي د خپل ورور حال ووېني نبي ﷺ په دې فکر چي دده خور به دداسي حالت د لیدلو زغم ونلري ځکه دا هم د ښځي ذات ده نو ددې زوی حضرت زبیر ؓ ته یې امر وکړی چي خپله مور دې د حضرت حمزه ؓ د لیدلو څخه منعه کړه زبیر ؓ مورته وویل چي رسول الله ﷺ د لیدلو څخه منعه کړې ده موربې ورته وویل چي ما اورېدلي دي چي زما د ورور پزه، غوږونه او داسي نور اندامونه پرې کړل سوي دي نو دا د الله ﷻ په لار کي کومه لویه خبره نه ده مورږ په دې کار راضي یو د الله ﷻ څخه د ثواب هیله لرو او انشاءالله صبر به وکړم حضرت زبیر ؓ نبي ﷺ ته ورغلی د مور خبري یې ورته وکړې نبي ﷺ چي دغې جواب واورېدئ نو د لیدو لو اجازه یې ورکړه دا راغله خپل ورور یې ولیدئ اِنالِلهِ یې وویل او دده لپاره یې استغفار او دعا وویل. په یو بل روایت کي راغلي دي چي د احد په غزا کي چي کوم ځای مړي پراته وه نو یوه ښځه په چابکۍ سره راتله نبي ﷺ وفرمایل چي وګورئ هغه ښځه منعه کړئ حضرت زبیر ؓ فرمایي: ما وپېژندل چي زما مورده زه په تلوار د منعه کولو لپاره ورمخکي سوم خو هغه ډېره زوره وره وه زه یې په سوک ووهلم او را ته یې وویل چي لیري سه ما ورته وویل چي نبي ﷺ منعه کړې ده نو دا دستي ودرېده ددې څخه وروسته یې دوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټوان راو ايسته او وې وويل چې ماد خپل ورور د کفن لپاره راوړي دي اوزه يې دوفات څخه خبره سوې يم په دغه پټووانو کښې کفن ورکړئ مورې هغه پټووان راواخيسته چې حضرت حمزه ﷺ ته کفن پکښې ورکړو په دغه وخت کې يو بل انصاري صحابي دده وښنګ ته پروت و چې کافرانو هم د حمزه ﷺ په څېر ظلم ورسره کړی واوشهيد کړی يې وو نوم يې حضرت سهيل ﷺ وو نومورې ته پردې خبره شرم ودرېدئ چې حمزه ﷺ ته په دوو جامو کښې کفن ورکوو او انصاري يو کفن هم نلري نوله همدې امله دداړولپاره يوه يوه جامه وټاکل سوه خويوه جامه (پټو) لوی و اوبل کوچنی و نومورې هيسکه واچوله ددې لپاره چې هره جامه دهرچا په نامه راووتل هغه ته به يې ورکوو کله چې موهيسکه تر سره کړه لويه جامه د حضرت سهيل ﷺ په برخه سوه او لنډه جامه د حضرت حمزه ﷺ په برخه سوه چې دده مبارک تر قد کوچنۍ وه پښې چې به مو ورپټې کړې سر به يې لوڅ سو او سر چې به مو ورپټ کړی پښې به يې لوڅې سوې نبي ﷺ و فرمايل چې سر ورپټ کړئ پر پښو يې پاڼې او داسي نور شيان ورواچوئ.[80]

د ابن سعد ﷺ په روايت کې راغلي دي چې حضرت صفيې ﷺ چې کله دوې جامې راخيستې وې او دخپل ورور د جسد په لټه کې وه چې وښنګ ته يې د ورور په څېر يو بل انصاري هم وليدئ نو يو يو پټو يې دواړو ته کفن ورکړی د حضرت حمزه ﷺ پټو لوی وو. دا روايت مختصر دئ او د خميس کتاب روايت تفصيلي دئ.

فايده: دا ددواړو جهانود پاچا د اکا کفن و هغه هم پدې ډول چې يوه ښځه د خپل ورور لپاره دوې جامې راوړي دوی دا هم نه خوښوي چې ده ته دي دواړې جامې ورکفن کړي او يو بل انصاري دي بې کفنه پاته سي نو بيا هغه دوې جامې يوه ـ يوه ددوی په منځ کې وېشي او لنډه جامه و هغه چاته رسيږي چې ددواړو جهانو د پاچا اکا دئ څوک چې د مسکينانو ملاتړ کوي او د

---

(80) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

عدل دعوه کوي که چيري په خپلو دعوو کې ريښتني وي نو ددې پاکو انسانو تابعداري دې وکړي ،چې يو ازې په وينا سره نه بلکې په عمل سره يې هم وښودل ، موږ چې ددې پاکو هستو دتابعدارۍ دعوه کوو دا زموږ لپاره دشرم خبره ده .

۷- د سيرلې سره ګر ځېدل او بيا بېرته راتلل

حضرت ابن عمر فرمايي چې يو صحابي ته يو چا سېرلى په تحفه کښې ورکړې هغه فکر وکړى چې زما فلانکى ملګرى تر ماډېرې اړتيا وې لرې د اولادو او بچيانو ښښتن دئ او د هغه د کور خلګ ډېر محتاجه دي نو دستي يې دهغه ملګري وکورته ورولېږى هغه بيا وبل ملګري ته ولېږى لنډه دا چې اوو کورونو ته ولېږل سو آخر بېرته د هغه صحابي وکور ته راغلى چې لومړي ورته تحفه سوى و([81]).

فايده: ددې ډول قصو ځخه معلوميږي چې دوى هم ډېر اړ وه خو هر يوه به د خپلې اړتيا تر پوره کولو مخکې دنورو اړتياوې پوره کولې.

۸- حضرت عمر ﷺ ددايي توب لپاره د خپلې بي بي بېول

امير المومنين حضرت عمر ﷺ چې دخپل خلافت په زمانه کښې يې ډېر واري د شپې د چوکيدارې په ډول د ښار ساتنه هم کول يوه ورځ په يوه ډګر باندې تېر سو چې دوړيو يوه خيمه يې وليدل چې پخوا دلته نه وه ولاړه نو نژدې ورغلى کله چې ورنژدې سو نو يو ملګرى هلته ناست

([81]) در منثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ او د خیمې څخه د ځګېروي اواز راځي حضرت عمر ؓ سلام ورته وو ایه او د هغه ملګري سره کښېناستی او پوښتنه یې ځني وکړه چې ته څوک یې؟ هغه سړي په جواب کې ورته وویل چې زه مسافر یم د ځنګله اوسېدونکی یم امیر المومنین ته خپلي اړتیاوي وړاندي کوم او د مرستې غوښتلو لپاره راغلی یم بیا ده مبارک پوښتنه ځني وکړه چې د خیمې څخه څنګه اواز راوزي؟ هغه سړي ورته وویل چې ځه سړیه خپل کار دي کوه نوري پوښتني مه کوه خو ده مبارک ټینګار وکړی چې خامخا به وایې چې داد څه شي تکلیف دئ هغه سړي ورته وویل چې ښځه مې پر اولاد مریضه ده دردونه ورته پیدا سوي دي ده مبارک ورته وویل چې بله کومه ښځه نسته ؟ هغه سړي ورته وویل چې هیڅوک نسته دی مبارک ددې ځای څخه راروان سو کورته یې تشریف یووړی او خپلي بي بي حضرت ام الکلثوم ته یې وویل چې د یو ډېر ثواب شی ستا لپاره راغلی دئ هغې پوښتنه وکړه چې څه شي دئ؟ ده مبارک ورته وویل چې د ځنګله دیو اوسېدونکي یوه بېوزله ښځه یوا ځې ده پر اولاد باندي مریضه ده ، بي بي وویل: چې دا خومره نیکمرغي ده زه تیاره یم که ستا اجازه وي زه به ورسم. ولي به دانه وه تیاره ځکه دا هم د حضرت فاطمې لور وه حضرت عمر ؓ ورته وویل کوم شیان چې د ولادت په وخت کي پکاریږي لکه تیل، ټوکران او داسي نور هغه هم درسره واخله او یو څه غوړي او داني هم درسره واخله ام الکلثوم دغه دضرورت شیان واخیسته او روانه سوه حضرت عمر ؓ وروسته پسي تلی تر داسي وخته پوري چې بي بي خیمې ته ننوته او عمر ؓ د خیمې دباندي دهغه صحرایي سړي سره کښېناستی اوریې بل کړی کټو یې باندي کړه یوڅه داني یې وایشولې بیا یې غوړي ورواچول په دغه وخت کي هغه ښځه دزیږد څخه فارغه سوه دخیمې دننه بي بي ناره کړه چې یا امیر المؤمنین ! خپل دوست ته مبارکي ورکړه چې هلک پیدا سو هغه سړی چې د امیر المؤمنین لفظ واورېدئ نو وو ېرېدئ امیرالمؤمنین وویل: د ویري خبره نه ده وروسته یې هغه کټو د خیمې سره کښېښوده او بي بي ته یې وویل: دغه کتغ هغې ښځي ته ورکړه چې وې خوري. بي بي هم ښځي ته خوراک ورکړی هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخوړى بيا يې کتو د باندي راوايسته اميرالمؤمنين و هغه سړى ته وويل: واخله دغه پاتـه شيان ته وخوره ټوله شپه دې په نهاره تېره کړې ده ددې څخه وروسته يې بي بي د خپل ځان سره بوتـه او سړي ته يې وويل: چې صبا راسه ستا لپاره به انتظام وسي. (82)

فايده: زموږ د زماني پاچا نه ، رئيس نه بلکې د يوه کوچنى حيثيت لرونکي شتمن سړى داسي سته چې د مسافر لپاره دې خپله بي بي د شپې ځنګله ته بوزي ؟او په خپله دې په نغري کي اور بلوي بيادي پخول کوي؟ شتمن سړى خو پرېږده يو ديندار سړي هم داسي کړي دي؟ يـو څه فکر کول پکاردي د چا نوم چې موږ اخلو د چاپه اړه چې موږ د برکت هره خبره کوو ايا ددوى په شان موږ هم يو څه کړي دي؟

۹- دحضرت ابو طلحةﷺ باغ وقف کول

حضرت انسﷺ فرمايي: د مدينې په انصارو کي ابو طلحةﷺ تر ټولو زيـات شـتمن و او تـر ټولو دلوى باغ څښتن و دده مبارک يو باغ وو چي (بيرحآء) نومېده دده ډېر خوښ و مسجد نبو ي ته هم نژدې و او خوړې اوبه هم پکښې زياتې وې نبيﷺ به زيات وخت هغه بـاغ تـه ورتلـى او اوبـه به يې چيښلې.

کله چي دا آيات نازل سو:

🗐✍✸☹⌻❍ ▪❸✐♑⚐♑♐✂ ☎✂❑➚♑♐❑✡♦✍ ♊♦♑

✍♦✌♦❒ 🗐 ♎♍❑♌⌛♎♦⬆✌ ✍●☺♎✌ ☎✂❑➔☽♎▦☪➔✍

---

(82) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✐✍✁ ☐♌⍉✉⬧▫ 🕮➚⬄⌀☒★ ♊♎✌ ☎✁❑➔♒♎▦☪➔✍
(83) ⬰⌀✂⬀ ⌀⚐⑩⍉▣⧫⦣◷♎❍⍉✍

ژباړه: هیڅکله به تاسو دنېکۍ کاملې درجې ته نه ورسیږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چې تاسو ته ډېر خوښ وي.

ابو طلحة ﷛ چې دغه آیات واورېدئ د رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ماته تر ټولو زیات بیر حآء خوښ دئ او د الله ﷻ فرمان دئ چې تاسو به تر ټولو ښه مال د الله ﷻ په لاره کې خرڅوئ او س زه خپل دغه باغ د الله ﷻ په لاره کې خرڅوم څنګه چې یې تاسو مناسبه بو لئ په هغه ډول یې خرڅ کړه نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او ورته وې ویل: زه دا مناسبه بولم چې د خپلو قریبانو په منځ کې یې وویشې ابو طلحة ﷛ هغه باغ د خپلو قریبانو په منځ کې وویشی ټول‌ه یې د الله ﷻ په لاره کې مصرف کړی.(84)

فایده: موږ ته تر ټولو خوښ مال یعنې خپل ښه جایداد کله په یو وعظ یا د قرآنکریم د یو آیات په لوستلو یا اوریدلو سره خیراتوو ؟ که د خیراتولو فکر هم راته پیداسي نو دغه کار هغه وخت کوو چې موږ د ژوند څخه ناامیده سوي یو یا د قریبانو څخه خوابدي سوي یو د هغوی د محرومه کولو په موخه د خیراتولو فکر راسره پیداسي او کلونه په دې فکر کې یو چې یو داسي شی پیداسي چې زما په ژوند کې په کار راسي وروسته چې هر څه کیږي پروانه کوي. که نوم ښودنه پکښې وي لکه دواده یا کوزدې مجلسونو جوړول نو د داسي کار لپاره چې د پیسو مصرف کیږي نو که په سود او قرض راته پیداسي هم مخ نه ځنې اړوو.

(83) سورة آل عمران الاية (٩٢)
(84) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت ابوذر غفاري ﷺ و خپل خادم ته خبر ورکول

حضرت ابوذ غفاري ﷺ يو مشهور صحابي دئ چي د اسلام راوړلو قصه يې په لومړی باب پنځم شمېره کي تېره سوه نومړی د لويو زاهدانو څخه و. ده مبارک خپله هم مال او شتمني نه سره جمعه کول او نه يې دا خوښېدل چي بل څوک يې جمعه کړي زيات وخت به د شتمنو خلګو سره په جنګ اخته و په همدې وجه د حضرت عثمان بن عفان ﷺ په حکم په زبدة نومي ځای کي اوسېده چي په ځنګله کي ډېر کمزوری ځای و د حضرت ابوذر ﷺ سره په ځنګله کي اوښان وه يو کمزوری څرونکي يې درلودئ ده مبارک به يې احوال پوښتی ، يوه ورځ د بنو سليم قوم يو سړی ده مبارک ته راغلی او ورته وې ويل: اې ابوذره ﷺ! زه غواړم چي ستا خدمت وکړم او ستا د فيوضاتو څخه ځان برخمن کړم حضرت ابوذر ﷺ ورته وويل: زه هغه څوک خوښوم چي زما خبره مني که ته زما خبره منې نو په شوق او مينه سره اوسه که يې نه منې نو ستا اړتيا نسته. سليمي صاحب وايي چي ما ورته وويل: اې ابوذره ﷺ! کوم شی ستاسو پکار دئ چي په هغه کي زه ستاسو اطاعت وکړم ؟ ابوذر ﷺ وويل: زه چي کوم مال د الله ﷻ د رضا لپاره خرڅوم نو ترټولو ښه مال به ورکوې. دغه نوی خادم وايي : ما دده خبره قبوله کړه. خادم وايي: نابېره يوه ورځ ابوذر ﷺ ته چا وويل: چي پر اوبو باندي ځني خلګ اوسيږي چي زيات ضرورتمن دي خوراک ته اړ دي ده مبارک ماته وويل: چي يو اوښ راوله زه هم ولاړم ډېر ښه اوښ چي د سورلۍ لپاره زيات فرمانبردار و د وعدي مطابق مي د بيولو اراده وکړه بيا مي فکر وکړی چي غريبان خو يې غوښې خوري نو دا ښه طاقتور د سورلۍ اوښ ولي ورولم نو تر هغه مي يوه درجه کم اوښه وکتنه دده مبارک حضور ته مي وروستل داسي اوښه وه چي تر پاته ټولو اوښانو غوره وه يوازي تر هغه اوښ کمزوري وه چي ما ويلي وه چي دا ډېره ښه د سورلۍ اوښ دئ کېدلای سي دده اوملګرو د سورلۍ لپاره يو وخت پکار سي ابوذر ﷺ راته وويل : اې خادمه ! تا خيانت وکړی زه دستي پوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوم دستي ولاړم هغه ښه اوښ مي ابوذر ﷛ او نورو ملګرو ته راوستی چي اول مي پري ايښـي و ابوذر ﷛ و ناستو کسانو ته وويل: په تاسو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ د رضـا لپـاره کـارو کړي ؟ دوه کسان ولاړ سوه او وي ويل چي موږ يې کوو. ابو ذر ﷛ ورته وويل: دا اوښ حـلال کـړئ ټوټې - ټوټې يې کړئ بيا هغه ټول کورونه وشمېرئ چي پراوبو باندي ودان دي د ابوذر ﷛ يعنـي زما کور هم يو ددوی څخه حساب کړئ او په ټولو کورونو بانـدي غوښـي ووېشـی زمـا کورتـه هـم دومره اندازه غوښه ورکړئ لکه و هغه نورو کوروته چي يې ورکوئ دوی هم داسي وکـړل غوښـي يې تقسيم کړي خادم وايي: وروسته يې زه راوغوښتم او راته وي ويل: زما هغه وصيت د ښـه مـال خرڅول دي په قصده پرې ايښی و او که درڅخه هېر سوی و که در څخه هېر سوی وي نـو معـذوره يې. ماورته وويل: چي هېر سـوی مـي نـه و مـاهم لـومړی هغـه اوښ راروان کړی وروسـته مـي فکـر وکړی چي دا اوښ تاسو ته زيات په کار راځي ابوذر ﷛ وويل: يوازي ماته په کـار راځـي مـا ورتـه وويل: هو ! يوازي تاسو ته په کار راځي اوستاسو د ضرورت لپاره مي پرې ايښـي و ده مبـارک راته وويل: زه د خپل ضرورت وخت درښيم؟ زمـا ضـرورت هغـه ورځ ده چي زه يـوازي پـه قبـر کـي وغورځول سوم دغه ورځ زما دضرورت او احتياج ورځ ده پـه مـال کښـي درې برخه لرونکـي سـته لومړي برخه لرونکی تقدير دئ چي دمال په بېولـو کـي د هيڅـا انتظـار نـه کوي ښه او بـد دواړه بيايي ، دوهم برخه لرونکی ستا وارث دئ چي ستا دمړيني وروسته ستامال اخلي اودريم برخـه لرونکی ته په خپله يې نو څومره چي دي په توان وي او کيدلای سي نو پـه درو برخـه لرونکـي کـي عاجزه مه جوړېږه ځکه الله ﷻ فرمايي:

🗐✍✸☹⍓❍ ▪❸⇯♍⬂♍👓✂ ☎✂❑⬈♍👓❑✡⬧✍ ♊⬧♍

👓♦👌◆❒ 🗐 ⚘♍❑♒⌛♓♦⬆👌 👓⬤☺♓👌 ☎✂❑➔☏♓⧆☪➔✍

(c) ketabton.com: The Digital Library

⅄✎👓✁ ❑♌⊠✉⬧▫ 🕮⬈⬄⌀⌧★ ♊⊗👌 ☎✁❑→✆⊗▦☪➔✍
✉○⊗○⊗⌚⬂⬧🖬⊠⑩🏱⌀ ⬀⌀⌘⬁ ([85])

ژباړه: هيڅکله به تاسو د نېکۍ کاملي درجې ته نه ورسيږئ تر څو هغه مال نفقه نه کړئ چي تاسو ته ډېر خوښ وي.

نو له همدې امله د خپل ځان لپاره تر ټولو ښه مال مخکي ولېږه. هغه مال چي ستا تر ټولو خوښ وي تر څو ستا لپاره جمعه سي.

فايده: په درو برخه لرونکو کي تر ټولو دعاجزانه جوړېدو مطلب دادئ چي څومره دي په توان وي د آخرت په زخيره کي يو شی جمعه کړه داسي نه چي مقدر غالب سي او هغه مال ستا څخه ضائع سي يا ته مړ سي مال دي د نورو په لاس کښېوزي بيا دي څوک پوښتنه نه کوي د کورنۍ غړي او ښځه به دي يو لږ وخت درپسي وژاړي بيا دي نه يادوي داسي ډېر خلګ سته چي په مړي پسي خيرات هم نه کوي.

په يوه حديث شريف کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: انسان تل دا وايي چي زما مال، زما مال ، حال دادئ چي دده مال هغه دئ چي ده وخوړی او ختم يې کړی يا يې واغوستی او زوړ يې کړی او يا يې د الله ﷻ په لاره کي مصرف کړی د ځان لپاره يې خزانه کړی ددې نه پرته نور چي دی هر څه مال يو ځای کړی وي هغه د نورو لپاره يو ځای کړي دئ.

په يو حديث شريف کي راغلي دي چي نبي ﷺ پوښتنه وکړه چي په تاسو کي څوک سته چي تر خپل مال يې د وارث مال خوښ وي؟ اصحابو وويل: يا رسول الله ﷺ! داسي څوک به نه وي چي د نورو مال يې تر خپل مال خوښ وي. (يعني داسي څوک نسته) نبي ﷺ وفرمايل: خپل مال يوازي هغه دئ چي سړی يې خپله وخوري او کوم مال چي پاته سو هغه د وارثانو مال دئ. ([86])

([85]) سورة آل عمران الاية (٩٢)
([86]) مشكوة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د حضرت جعفرؓ قصه

حضـرت جعفـرؓ د نبـي ﷺ د اکـا زوی و او د حضـرت علـي کـرم الله وجهـه سـکه ورور و. لومړی خو ددوی کورنۍ پـه سخا، بهادري او شجاعت کي نوموتې کورنۍ وه مګر د حضرت جعفر ؓ د مسکینانو سره خاصه رابطه او علاقه وه او زیاته ناسته یې ورسره کول کله چي د کافرانو څخه تنګ سو نو لومړی یې حبشې ته هجرت وکړی حبشې ته چي کافران پسي ورغلل نو ده خپله صفايي او پاکوالی نجاشي پاچا ته وړاندي کړی چي قصه يې د اول باب پـه لسـم شمېره کي تېره سوه د حبشې څخه یې بیا ومدینې منورې ته هجرت وکړی او د موتـه پـه غـزا کي شـهید سو چي قصه به یې دراتلونکي باب پـه پـای کي راسي دده مبـارک دوفـات سره رسول الله ﷺ دده کـور تـه تشـریف یـووړی تـر څـو دده دکـورنۍ سره غـم رازي وکړي او تسـلي ورکړي دده زامـن عبدالله، عوان او محمد يې راوغوښتل پر سرو يې لاس ورتېر کړی د برکت دعـا یـې ورتـه وکـړه د حضـرت جعفـر ؓ پـه ټـول اولادو کـي دده اثـر (اغیـزه) وه خـو پـه عبـد الله نـومي زوی کـي یـې د سخاوت صفت زیات و له همدي امله ده ته د قطب السخاء لقب ورکول سوی دئ یعني د سخاء ستوری د اوو کالو په عمر يې د نبي ﷺ سره بیعت وکـړی . یـو چا عبـد الله بـن جعفـرؓ و حضـرت علي ؓ ته د سپاربنت لپاره بوتی دده په سپاربنت د هغـه سړی کـار وسـو نـو هغـه سړی دده لپـاره څلوېښت زره روپۍ د نذراني په ډول را واستولې ده مبارک بېرته ورواسـتولي او ورتـه وي ویـل: موږ خپله نیکي نه خرڅوو یو بل چا هم درې زره روپۍ د نـذراني ورتـه راوړي ده پـه ناسـتو خلګـو وووېشلې خپله یې نه کړې قبولې یو وخت یو تاجر بازار ته شکره راوړې وه په بازار کي هیڅ خرڅه نه سوه د هغه تاجر سره ډېر فکر او غم و عبد الله بـن جعفر ؓ خپلو کـار کوونکو تـه وویـل: تاسو ددغه تاجر څخه شکره (بوره) رانیسئ او په خلګو يې مفته (وړیا) وویشئ. د شپې چي بـه ددوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

قو م ته میلمه راغلی نو دده په کور کې به يې خوراک او چیښاک کاوه او هر ډول اړتیاوي به يې ده پوره کولې.([87])

حضرت زبیر ﷺ په يو جنګ کې ګډون کړی و یوه ورځ يې خپل زوي عبدالله راوغوښتې او وصیت يې ورته وکړی په وصیت کې يې ورته وویل: فکر کوم چې زه به نن شهید سم ته زما پور ادا کړه او فلانکی اوفلانکی کار وکړه دا وصیتونه يې زوی ته وکړه په همدغه ورځ شهید سو زوی چې يې د پور حساب وکړی نو پر ده باندې دوویشت لکه روپۍ باندې وي هغه هم په دې ډول وي چې خلګو ده ته په امانت مالونه ایښودل ځکه دی په امانت داری کې زیات مشهور وکله چې به خلګو مال ورته راوړی ده به ورته وویل چې زما سره خو ځای نسته ستا مال يې پر ما قرض دا خبره به يې ورته وکړه مال به يې څني واخیستي دستي به يې صدقه کړی. دا يې هم وزوی ته ویلي وه که څه مشکل درته پېښ سو نو زما مولا ته وایه عبد الله وايي: چې زه په دې نه سوم پوه چې د مولا څخه يې مقصد څوک دئ نو ماپوښتنه څني وکړه چې ستامولا څوک دئ؟ ده مبارک راته وویل: زما مولا الله ﷻ دئ. آخر دا چې حضرت عبد الله ﷺ دده مبارک ټول قرضونه اداکړه، عبد الله بن زبیر ﷺ فرمايي: کله چې ماته مشکل ديوه قرض په ادا کولو کې پېښ سو نو ما به وویل: یا د زبیر مولا ! فلانی کار نه کیږي هغه کار به دستي وسو عبد الله بن زبیر ﷺ فرمايي: یوه ورځ ما وعبد الله بن جعفر ﷺ ته وویل: چې زما دپلار لس لکهه روپۍ د قرضونو په سر لیک کې ستاسو پر ذمه دئ ده مبارک راته وویل کومه ورځ چې دي خوښه وي په هغه ورځ راسه چې پیسې درکړم عبد الله ﷺ وايي زه ددې خبرې کولو وروسته پوه سوم چې ما غلطي کړې وه په حقیقت کې دده قرض زما د پلار پر ذمه و نو زه بیرته ورغلم و عبد الله بن جعفر ته مې وویل چې زه غلط سوی وم ستاسو زما پر پلار باندې قرض دئ ده مبارک راته وویل: ما ور وبخښلی

([87]) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ ماورته وويل: بخښنه نه غواړم ده مبارک راته وويل: ښه دئ، هره ورځ چي درته اسانه وي په هغه ورځ يې راکړه ماورته وويل: ددې پيسو په بدله کي مځکه زما څخه واخله ماته د غنيمت په مال کښې ډېره مځکه راغلې ده ، ده مبارک راته وويل: ښه دئ، مايوه کمزوري مځکه چي اوبه او نور داړتيا شيان يې هم نه درلوده ور مي کړه ده دستي را څخه قبوله کړه غلام ته يې امر وکړې چي په دغه مځکه کي د لمانځه مسئله اواره کړه غلام په هغه مځکه کي د لمانځه مسئله اوراه کړه عبد الله بن جعفر‬ﷺ پر هغه ځای دوه راکعته نفل وکړه او ډېره اوږده سجده يې وکړه د لمانځه څخه چي فارغه سو غلام ته يې وويل : داځای وکنده غلام چي هغه ځای وکندی دستي يوه چينه د اوبو راپورته سوه چي جوش يې واهه.(88)

فايده: داصحابو مبارکانو دغه کارونه وه چي ددې باب په قصو کي ليکل سوي دي يا په نورو قصو کي ليکل سوي دي دا ددوی لپاره څه لويه خبره نه وه بلکي دا ددوی عام عادتونه وه.

اوم باب

بهادري، زړه ورتوب او دمرګ ارزو

د مرګ د شوق لازمي نتيجه بهادري ده څوک چي تر خپل سر تير سي نو بيا هر څه کولای سي وبره، فکر کول، د ځان د ساتني لاري چاري لټول ، مال او شتمني ټوله دژوند لپاره دي کله چي دمرګ شوق پيدا سي دمال محبت پاته کيږي ددښمن وېره لمنځه ځي. ارمان چي ددې مبارکو انسانانو په برکت ماته هم دادولت را نصيب سوی وای.

(88) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابن جحش او حضرت سعد ﷺ دعا

حضرت عبد الله بن جحش ﷺ د احد په غزا کي و حضرت سعد بن ابي وقاص ﷺ ته وويل: اې سعد ! راسه چي په ګډه دعا وکړو په ما او تا کي دي هر يو د خپل ضرورت دعا وکړي هغه بل به امين وايي ځکه داسي دعا قبلېدو ته زياته نژدې ده دواړه مبارکان يو کونج ته ولاړل او هر يوه دعا وکړه لومړی حضرت سعد ﷺ پدي ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صبا و ماته په جنګ کي يو لوی بهادر انسان په مقابله کي راولې چي پر ما زوروره حمله وکړي او زه هم زوروره حمله پرې وکړم بيا ماته فتحه (برى) رانصيب کړې او هغه ستا د رضا لپاره ووژنم او غنيمت يې ماته حاصل کړې. حضرت عبد الله بن جحش ﷺ آمين پرې وايه وروسته حضرت عبد الله بن جحش ﷺ پدې ډول دعا وکړه: اې الله ﷻ! صباو ماته يو لوی بهادر په مقابله راولې چي پر ما سخته حمله وکړي او زه هم سخته حمله باندې وکړم او بيا ماستا په لاره کي شهيد کړي بيا پزه او غوږونه راځخه پرې کړي کله چي قيامت سي ته پوښتنه راځخه وکړې چي اې عبد الله ! ستا غوږونه او پزه ولې پرې سوي دي؟ زه درته ووايم چي يا الله ﷻ! ستا او ستا د رسول ﷺ په لاره کي پرې سوي دي حضرت سعد ﷺ پرې آمين ووايه. دوهمه ورځ جنګ شروع سو ددوی دعاوي په هغه ډول قبولې سوې لکه دوی چي کړي وې. (89)

سعد ﷺ وايي: د عبد الله بن جحش ﷺ دعا زما تر دعا غوره وه ما د احد د غزا په ميدان کي مابښام وليدل چي د جحش ﷺ غوږونه او پزه په يو تار پيودل سوي وه. هم دا ډول دده توره هم

---

(89) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماته سوې وه بيا رسولﷺ يو ښاخ ورکړی چي دده په لاس کي توره جوړه سوه تر ډېره وخته پوري هم داسي وه بيا په دوه سوه ديناره خرڅه سوه. (90) دينار د سرو زرو د يوې سيکي نوم دئ.

فايده: په دې قصه کي د يوې خوا لوی کمال بهادري او زړور توب دئ چي د يوه بهادر دښمن د مقابلې ارزوه دده دبلي خوا لوی کمال د خپل محبوب سره مينه او عشق دئ چي په لاره کي يې د ځان ټوک، ټوک کولو هيله ده په آخر کي چي پوښتنه ځني وسي چي داولي؟ دی ورته وواييې چي داستا لپاره.

رهيگا کوئی تو تيغ ستم کي يادرگارون مين ۞ مری لاشی لاشو کي تکری دفن کرنا کرسو مزارون مين

ژباړه: چيري خو به دظلم دتوري څخه يوه ټوټه د نښي په ډول پاته سي زما د وجود ټوټي په سلو قبرونو کي ښخي کړئ.

۲- داحد په غزا کي د حضرت عليؓ بهادري

د احد په غزا کي مسلمانانو ته يو څه ماته وه چي لوی لامل يې د نبيﷺ د يوه امر نه پر ځای کول وه چي بيان يې د اول باب په دوهمه قصه کي سوی دئ په دغه وخت کي مسلمانان د څلورو طرفونو څخه د کافرانو په منځ کي راغلل په همدې وجه ډېر مسلمانان شهيدان سوه يو څه و تښتېده نبيﷺ هم د کافرانو د يوې ډلي په منځ کي راغلی کافرانو دا اوازه خپره کړې وه چي نبيﷺ شهيد سو په دغه وجه هم ډېر مسلمانان و تښتېدل حضرت عليؓ فرمايي: کله چي کافرانو مسلمانان راګير کړه او نبيﷺ زما د سترګو څخه پټ سو نو لومړی ما د رسول اللهﷺ لټون

(90) اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژوندو کې وکړی نه مې کړی پیدا بیا مې په شهیدانو کې ولټوی هلته مې هم نه کړی پیدا نوما په خپل زړه کې وویل چې دا خو شوني نه ده چې رسول الله ﷺ دې د جنګ د میدان څخه تښتېدلی وي داسې معلومېږي چې الله ﷻ زموږ د عملونو له امله ناراضه سوی وي او خپل رسول ﷺ یې اسمانو ته پورته کړی وي نو د علاج لپاره بله لاره نسته بې له دې چې د کافرانو په ډله ورګډ سم ترڅو شهید سم ما خپله توره راواخیسته حمله مې وکړه تر داسې اندازې چې کافران د منځ څخه و یوې خواته سوه زما پر رسول الله ﷺ باندې سترګې ولګېدې زه ډېر خوشحاله سوم او پوه سوم چې الله ﷻ د ملائکو په واسطه د خپل محبوب حفاظت کړی دئ نو ولاړم د رسول الله ﷺ سره ودرېدم کافران ډلې ډلې راتلل پر رسول الله ﷺ یې حملې کولې نبي ﷺ و فرمایل: اې علي ! دا ډله منعه کړه زه هم د هغې ډلې مقابلې ته ورغلم یوا ځې مې د هغې ډلې مقابله وکړه او ځینې مې ځنې مړه کړه بیا یوه بله ډله پر نبي ﷺ د حملې په نیت رامخکې سوه رسول الله ﷺ زما و طرفته اشاره وکړه زه بیا ددوی مقابلې ته ورمخکې سوم ددوی مقابله مې وکړه. ددې څخه وروسته جبرائیل ﷺ راغلی د حضرت علي ﷺ د بهادرۍ او مرستې ستاینه یې وکړه رسول الله ﷺ وفرمایل: اِنهُ مِني وَ اَنَا مِنهُ یعني زه دده څخه یم دی زما څخه دئ. نبي ﷺ پدغه خبره سره په خپل منځ کې پوره یوالي ته اشاره وکړه جبرائیل ﷺ وویل: وَاَنَا مِنکُمَا یعني زه ستاسو دواړو څخه یم.[91]

فایده: یوا ځې سړی چې د یوې ډلې سره مقابله کوي او بیا نبي ﷺ پیدا کوي ببرته د شهادت په نیت د کافرانو په ډله ورننوځي داکه د یوې خوا د رسول الله ﷺ سره زیاته مینه او عشق څرګندوي خو د بلې خوا کامل او پوره دلاوري او زړورتوب دئ.

(91) قرة العیون

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣- حضرت حنظلة ﷺ شهادت

حضرت حنظلة ﷺ په لومړي وخت کي د احد په غزا کي ګډون نه وکړی وايي: چي ده واده کړی و د شپې د بي بي سره يو ځای سوی و سهاريې د غسل تياري کول د غسل لپاره ناست و سر يې مينځی چي نا ببره د مسلمانانو د ماتي رغ يې تر غوږ سو ددې اواز زغم يې نه درلودی دستي ولاړ سو توره يې واخيسته د جنګ ميدان ته يې ځان ورساوه پر کافرانو يې حملې شروع کړې او برابر پر مخ روان و چي په دغه حالت کي شهيد سو څرنګه چي شهيد که جنوب نه وي نو بېله غسله په قبر کي ښخيږي نو اصحابﷺ خو دده په جنابت نه وه خبر نو دده سره يې هم داسي معامله وکړه خو نبي ﷺ وليدئ چي ده مبارک ته ملائکي غسل ورکوي نبي ﷺ واصحابو کرامو ته دده د غسل بيان وکړی ابو سعيد ساعدي ﷺ فرمايي: ماچي د نبي ﷺ فرمان واوريدئ نو زه ولاړم حنظلة مي وکاتی د حنظلة تر سر اوبه څڅېدې نبي ﷺ چي کله د احد د غزا څخه راغلی او څبرنه يې وکړل ورته معلومه سوه چي حنظلة د غسل پرته و غزا ته تللي و.([92])

فايده: دا هم کامله بهادري ده څکه بهادر سړي ته په خپله اراده کي ځنډ کول ګران کار دئ نو له همدې امله ده مبارک دومره انتظار هم نه سو کولای چي غسل وکړي.

۴- د حضرت عمرو بن جموح ﷺ د شهادت ارزو

حضرت عمر بن جموح ﷺ په پښه ګوډ وو څلور زامن يې درلوده زيات يې د رسول الله ﷺ په خدمت کي حاضرول او په غزاو کي يې ګډون کاوه. د احد په غزا کي دده سره هم دا فکر پيدا سو

([92]) ايضا

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کاشکې زه هم په غزا کې ګډون وکړم خلګو ورته وويل: چې ته معذور يې د ګډوالي لـه امله ستا لپاره تلل ګران کار دئ ده مبارک ورته وويل: دا څومره بده ده چې زما زامن جنت تـه ولاړ سي او زه دې پاته سم. بې بې يې هم د پيغور په ډول دده د تيارولو لپاره ورته وويل: زه وينم چې تـه د جنګ څخه راتښـتېدلی يې او بېرتـه راغلی يې عمروبن جموحؓ چې دا واورېدل وسله يې واخيستل د قبلې پر لـوري روان سو او دادعـا يې وويـل: : اَللهُمَّ لَا تُرَدِنِي اِلي اَهلِي ژبـاړه: اې خدايه ! مابېرته خپل کور ته مه راولې د ستي راغلی د نبي ﷺ په خدمت کې حاضر سو د خپل حال بيان يې ورته ووايه چې دی خپل قوم د غـزا څخه منعـه کړی و او دځان شوق يې هم ورتـه ووايـه اووې ويل: يار رسول الله ﷺ ! زه اميد لرم چې په دې ګـوډه پښـه پـه جنت کې وګرځم رسول الله ﷺ ورته وويل: الله ﷻ ته معذوره کړې يې نو ستا پـه نـه تلو کې څه تـاوان دئ ده مبارک بيا د خپلې مينې اوشوق څرګندونه ورته وکړه نو رسول الله ﷺ اجازه ورکړه. ابو طلحةؓ وايي: ماعمروبن جموحؓ په جنګ کې وليدئ چې سينه يې ايستلې وه نيغ روان و او دايې ويـل: قسم پـه الله ﷻ زه د جنت شوقي يم دده يو ځوی هم پـه ده پسې روان و دواړه جنګېدل آخر دواړه شـهيدان سوه دده بې بې دخپل مېړه او زوی جسدونه پر اوښ واچول ددفن کولو لپاره يې مدينې منورې ته راوړل خو اوښ کښېناستی هر څه چې يې په وکړه اوښ نه ولاړېدئ چې وي به واهه اوښ به بېرتـه د احد پر لوري مخ کړی بې بې يې ونبي ﷺ تـه بيـان وکړی نبي ﷺ ورتـه وويـل: دا اوښ تـه امر سوی دئ عمرو بن جموحؓ چې د کورڅخه وتی څه خوبه يې نه وي ويلي دې ورته وويل: عمروبن جموحؓ چې د کور څخه وتی مخ يې وقبلې ته کړی دادعا يې وويل: اَللهُمَّ لَا تُرَدِنِي اِلي اَهلِي. نبي ﷺ ورتـه وفرمايل: په همدغه وجه اوښ نه ځي.[93]

[93] قـرة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دداسي چانوم د جنت شوق دئ او هم د الله ﷻ او د هغه د رسول الله ﷺ سره ريښتني محبت دئ ځکه اصحاب ديوه ځاى ښخه بل ځاى ته ورسيدل خو دى مبارک د مرګ ښخه وروسته په هغه ډول دئ. ډېر کوشش يې وکړى چي ددې ځاى ښخه يې يوسي خو اوښ نه تلى يا به کښيناستى او يا به بېرته د احد پر لوري روان سو.

۵- د حضرت مصعب بن عمير ﷜ شهادت

حضرت مصعب بن عمير ﷜ د اسلام دراوړلو ښخه مخکي په ډېر ناز پالل کېده دډېرو شتمنو هلکانو ښخه و پلار به دده لپاره يوه جوړه کالي په دوسوه اخيسته بيا به يې په دده باندي اغوسته د نوي عمر ځوان و په ډېر ناز او نعمتو کښي لوى سوى و. د اسلام په پيل کي د کورنۍ د خلګو ښخه په پټه مسلمان سو دى هم په دغه حالت کي اوسېده چي يو چادده کورته خبر ورکړى چي مصعب AA مسلمان سوى دئ کورنۍ چي يې خبره سوه دى يې بندي کړى او وې تړى څو ورځي تېري سوې يو وخت يې موقع پيدا کړه وتښتېدئ کومو خلګو چي حبشي ته هجرت کاوه ده هم هجرت ورسره وکړى د هغه ځاى ښخه چي راغلى نو مديني منورې ته يې هجرت وکړى د پرهيزګارى او مسکنت ژوند يې تېراوه ، په تنګ حالت کي يې ژوند تېرواه. يوه ورځ رسول الله ◄ تېرېدئ مصعب ﷜ يوازي په يوه پټو کي و هغه هم داسي پټو و چي ځاى پر ځاى به شکېدلى و او ځاى پرځاى به د ټوکر ياد څرمني پنه ورکړل سوې وه نبي ﷺ دده داوسنى حالت او تېر حالت بيان وکړى سترګي مبارکي يې د اوښکو ډکي سوې.

داحد په غزاکي د مهاجرو مجاهدينو بيرغ ده مبارک نيولى و يو کافر ديوې خوا راغلى دى مبارک يې پر هغه لاس وواهه چي بيرغ يې په نيولى و ددې لپاره چي بيرغ ولويږي او مسلمانانو ته خپله ماته ښه ښکاره معلومه سي ده مبارک دستي په بل لاس بيرغ ونيوى کافر پر

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا بل لاس په توره وواهه ده مبارک بيرغ په ځيګر کې ښخ کړی يعني په منډوانو يې ونيوی مځکې ته يې نه پرېښودئ کافر دی مبارک په غشي وويشتی دی شهيد سو بل صحابي راغلی بيرغ يې پورته کړی هر کله چي يې دی ښخوی نو دده سره يو ازي يو پټو ورسره و چي سر به يې په پټ کړی پښې به يې ښکاره سوې چي پښې به يې ورپټې کړې سربه يې ښکاره سو رسول الله ﷺ امر وکړی چي د سر خوا يې ورپټه کړی پر پښو باندي يې پاڼې ورواچوی.(94)

فايده: داد هغه نازولي آخري ژوند دی چي په ناز ـ ناز سره لوی سوی و او يوه جوړه کالي يې په دوسوه درهمه اخيستل او اغوستل به يې نن دده مبارک يو کفن هم نه پيدا کيږي او دا يې مېړانه وه چي په خپل ژوند يې بيرغ و مځکې ته نه پرېښودئ لاسونه يې دواړه پرې سوه خو بيا يې هم بيرغ مځکې ته نه پرېښودئ. ډېر په ناز لوی سوي و خو د هغو خلګو ايمانونه دومره مضبوط سوي وه چي د ايمان د مينې له وجې به يې د ځان سره هيڅ شی نه پرېښودئ پيسې، ارام او شوق به يې هيڅ و ځان ته نه پرېښودئ او خپل ځان يې د ايمان په خوارۍ کې لګاوی.

۲- د قادسيې په جنګ کې د حضرت سعد ﷺ خط

دعراق په جنګ کې د حضرت عمر ﷺ اراده وه چي په جنګ کې ګډون وکړي خو دخاصو او عامو ډلو سره يې په دې کار کې تر څو ورځو پوري مشوره کېدله چي دعمر ﷺ پاتېدل به ښه وي او که به په جنګ کې تلل ښه وي دعامو خلګو داخوښه وه چي حضرت عمر ﷺ په جنګ کې ګډون وکړي او دخاصو خلګو داخوښه وه چي عمر ﷺ ګډون نه پکښې وکړي او په مدينه کې پاته سي دلښکرو انتظام وکړي. دمشورې په خبرو کې د سعد بن ابي وقاص ﷺ نوم واخيستل سو ټولو

(94) قرة - اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښ کړی او وې ویل: که سعد ولاړسي نو بیا عمر ﷺ ته اړتیا نسته حضرت سعد ﷺ مشهور بهادر وو د عربو په زمریانو کې شمېرل کېدئ لنډه دا چې سعد ﷺ و ټاکل سو او ولېږل سو کله چې په قادسیه کې د حملې لپاره ورسېدئ نود کسرا پاچا دده د مقابلې لپاره رستم خان را واستوی چې مشهور پهلوان و پر رستم خان باندې وېرې غلبه کړې وه او پوره کوشش یې کاوه چې پاته سي پاچا ته یې وېره نه ښکاره کوله په ښکاره به یې دا ویل چې مادلې پرېږده زه به دلته ستاسره په لښکر لېږلو ،صلاح او مشورو کولو کې ستاسره مرسته کوم خو پاچا چې نوم یې (یزدجرد) و ونه منل آخر د مجبورۍ څخه په جنګ کې شریک سو.(95)

حضرت سعد ﷺ چې کله روانېدئ حضرت عمر ﷺ ده ته وصیت وکړی چې د الفاظو لنډه ترجمه یې داده: اې سعده ! په دې خبره خطانه وزې چې ته د رسول الله ﷺ ماما بلل کېدې او د هغه صحابي وې الله ﷻ بدې په بدې نه مینځې بلکې بدې په نیکې مینځې د الله ﷻ او د بندګانو تر منځ هیڅ خپلوي نسته بلکې الله ﷻ ته یوازې بندګي قبوله ده د الله ﷻ په نزد باعزته او بې عزته ټوله یو برابر دې ټول د الله ﷻ بندګان دې او الله ﷻ د ټولو رب دئ د الله ﷻ نعمتونه په بندګۍ سره لاسته راځي په هر کار کې و هغه شي ته ګوره چې د نبي ﷺ طریقه وه په هم هغه شي باندې عمل کوه زما دا نصیحت یاد ساته ته دیوه لوی کار لپاره لېږل سوې یې چې خلاصون یې یوازې د الله تعالې په تابع دارۍ کې لګېدلای سي د خپل ځان او ملګرو سپېڅلې عادتونه جوړوه د الله تعالې څخه وېره اختیار وه د الله ﷻ څخه وېره په دوو خبرو کې یو ځای کېدای سي لومړې د الله ﷻ په اطاعت کښې ، دوهم د ګناه څخه په ځان ساتلو کې ، د الله ﷻ اطاعت چې د چاپه برخه سي د دنیا څخه به یې کرکه کېږي او د آخرت سره به مینه لري.(96)

---

(95) اشهر
(96) اشهر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ځخه وورسته حضرت سعد ﷺ په ډېره خوشحالی سره لښکر تیارکړی او د جنګ پر لوري روان سو دده د خوشحالي کیفیت دهغه خط څخه معلومیږي چي ده رستم ته لېږلی دئ ده مبارک په خپل خط کي لیکل دي: فَاِن مَعِيَ قَومِ يُجِبونَ المَوتَ كَمَا يُحِبونَ الا عَاجِمَ الخَمرَ) ژباړه : بېشکه زما سره داسي قوم ملګری دی چي د مرګ سره داسي مینه لري لکه عجم چي یې د شرابو سره لري.(97)

فایده: د شرابو د مینه لرونکو څخه که پوښتنه وسي چي په شراب چیښلو کي څومره خوند دئ؟ (نو هغه ته خامخا معلومیږي چي تر ټولو خوږو خوند ور دئ) څوک چي د مرګ سره په دغه پیمانه مینه لري نو کامیابي ولي دداسي چاپلونه نه موچوي؟

۷- د حضرت وهب بن قابوس AA شهادت د احد په غزاء کي

حضرت وهب بن قابوس ﷺ یو صحابي دي چي یو وخت مسلمان سو په صحراء کښي په یو کور کښي اوسېدئ بزې یې څرولې یو وخت یې د وراره سره بزې په یوه پړی وتړلې او د مدینې منورې پر لوري روان سو کله چي مدینې منورې ته ورسېدئ پوه سو چي محمد ﷺ د احد غزاء ته تللی دئ بزې یې هلته پرېښودې د محمد ﷺ ملاقات ته ورغلی په دغه وخت کي د کافرانو یوه ډله راغله رسول الله ﷺ و فرمایل: څوک دغه ډله خواره واره کولای سي چي زما سره به په جنت کي ملګری وي حضرت وهب ﷺ په ډېر زور سره توره وچلول کافران یې ټوله خواره واره کړل دوهم او دریم ځل بیا داسي پېښه وسوه رسول الله ﷺ وده مبارک ته د جنت زیری ورکړی ده چي دا واورېدل توره یې واخیستل د کافرانو په یوه ګڼه ډله ورننوتی او شهید سو.

(97) تفسیر عزیزي اول ټوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت سعد بن ابي و قاص ﷺ فرمايي: ما د وهب ﷺ په خبر بهادري او شجاعت د هيچا ندی ليدلی دده د شهادت څخه وروسته ما رسول الله ﷺ وليدئ چي دده د سر لوري ته ولاړ و او دايي ويل: الله ﷻ دي ستا څخه راضي سي زه ستا څخه راضي يم ددې څخه وروسته رسول الله ﷺ دی په خپلو مبارکو لاسونو سره ښخ کړی سره ددې چي په دغه غزاء کي رسول الله ﷺ هم ځني راضي سوي و حضرت عمر ﷺ فرمايي زما د هيچا په نيکو کارونو غبته([98]) نه وه سوې لکه د وهب په نيکو کارونو چي مي وسوه زما زړه غواړي چي د الله ﷻ څخه دده په خبر عمل نامه واخلم.([99])

فايده: په ده باندي د حضرت عمر ﷺ غبته کېدل د يو خاص کار له امله و ، هغه دا چي خپل ځان ته يي په ځان نه وه و يلي (يعني تر خپل سر تير و) که نه نو حضرت عمر ﷺ او د نورو صحابه کرامو ﷺ نيک کارونه تر دغه هم زيات وه.

۸- د بير معونه جنګ

([98]) غبطه ودې ته وايي چي يوڅوك يوه ځانګړتيا ولري بل كس چي يې ويني نو دافكر ورته پيدا سي چي كاشكي ماهم دغه ځانګړتيا درلوداى . حسد دې ته ويل كيږي چي يوڅوك يوه ځانګړتيا ولري بل كس فكر وكړى چي كاشكي دغه ځانګړتيا ده نه درلوداى بلكي ما درلوداى غبطه روا ده اوحسد ناروا دى .ژباړن

([99]) اصابه - قره

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بير معونه يو مشهور جنګ دئ چې د اصحابانو او پاکسيزه لوی جماعت په پوره ډول پکښې شهيد سوی دئ چې دوی ته قرآء (قاريان) ويل کيږي ځکه چې دوی ټوله د قرآنکريم حافظان وه زيات شمېر يې انصار وه پرته ديو څو کسانو څخه چې مهاجرين وو ددوی دنبي ﷺ سره ډېره مينه وه ځکه چې دوی د شپې زياته برخه په ذکر او تلاوت تېرول او دورځې به يې د نبي ﷺ د بيبيانو دکورونو ، اړتيا وي لکه لرګي، اوبه او داسي نور پوره کولې. دغه سپېڅلې ډله د نجد يو اوسيدونکي د بني عامر د قوم يو سړي چې نوم يې عامر بن مالک و او کنيه نوم يې ابوبراء و د خپل ځان سره يې تر خپل سيوري لاندي دتبليغ او وعظ په نامه ببولې وه که څه هم نبي ﷺ دوی ته ويلي وه چې زما سره داوېره ده چې اصحابو ﷡ ته کوم تاوان ونه رسيږي خو دغه سړي ډېره تسلي ورکړې وه نبي ﷺ دغه اويا اصحاب ﷺ ورسره کړه او يو خط يې د عامر بن طفيل په نامه چې دبني عامر رئيس و وليکی په خط کښې د اسلام بلنه ليکل سوې وه. دوی مبارکان د مدينې منورې څخه رخصت سوه کله چې بيرته معونه ته ورسېده هلته تم سوه ددوی دوو ملګرو هر يو حضرت عمر بن امية ؓ او حضرت منذر بن عمر ﷡ دخپلو ملګرو ټولو اوښان دڅرولو لپاره پر غاړه واخيستل او حضرت حرام ؓ ددوو ملګرو سره يو ځای وعامر بن طفيل ته ورغلل ددې لپاره چې د رسول الله ﷺ خط ورورې هلته چې نژدې سوه حضرت حرام ؓ و خپلو ملګرو ته وويل: تاسو دلې ودريږئ زه به ورسم کچيري يې زما سره دوکه وکړه نو تاسو ولاړ سئ ځکه ددرو تر مړه کېدو نو د يوه مرګ بهتر دئ. عامر بن طفيل د عامر بن مالک وراره و هغه عامر چې مسلمانان يې راوستلي وه عامر بن طفيل دمسلمانانو سره سخته دښمني درلوده حرام ؓ چې د رسول الله ﷺ خط ورکړی عامر بن طفيل مخکې تر دې چې خط ولولي حرام ؓ يې په نېزه داسي وواهه چې نېزه پوري ووري ترې ووتل حرام ؓ وويل: (فُزتُ وَرَبِ الكَعبَةِ) يعني د کعبې په رب قسم کوم چې زه کامياب سوم ددې وينا څخه وروسته شهيد سو عامر بن طفيل په دې هم بسنه ونه کړه چې قاصد وژل په هيڅ قوم کې روا کار نه دئ او نه يې دې ته کتل چې دغه حضرات زما اکا په خپله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنا کي راوستلي دي بلکي خپل قوم یې را جمعه کړی ددې لپاره چي دا ټول اصحابان ووژني او یو هم ژوندی پرې نه ږدي خو دده قوم په دې وجه چي عامر بن مالک دغه اصحابان په خپله پناه کي راوستلي دي د اصحابانو ووژلو ته تیار نسوه خو عامر بن طفیل د شاوخوا څخه خلګ راجمعه کړه یوه لویه ډله یې تیاره کړه پر مسلمانانو باندي یې حمله وکړه مسلمانانو هم مقابله وسره شروع کړه اخر مسلمانانو به ترکومه پوري ددوی سره مقابله کولای چي د څلور خواوو څخه کافرانو حمله پرې وکړې وه اودوی یې په منځ کي محاصره سوي وه ؟ د کعب بن زید AA پرته چي کافرانو مړ بللی وو نورټول اصحابان شهیدان سوه. حضرت منذر ﷺ او حضرت عمر بن امیة ﷺ چي اوښان یې څرول د اسمان و خواته یې وکتل وې لیدل چي مردار خواره مرغان الوتل دواړو وویل چي خامخا یو څه پېښه سوې ده نو بېرته د خپلو ملګرو و خواته راغلل کله چي راورسېدل وې لیدل چي ملګري یې ټول شهیدان سوي دي او شاوخوا په توره سمبال سواره پرې راګرځي دوی دواړو چي دا حالت ولیدی نو په خپلو منځو کي یې مشوره وکړه حضرت عمر بن امیة AA وویل: راځه چي بېرته ولاړ سو رسول الله ﷺ خبر کړو خو منذر ﷺ وویل رسول الله ﷺ خو به هغسي هم خبر سي زما زړه نه کیږي چي شهادت پرېږدم او ددې ځاي څخه ولاړ سم چي ملګري مي بیده پراته دي درځه چي د خپل ملګرو سره یو ځای سو نو دواړو و میدان ته ورودانګل حضرت منذر ﷺ شهید سو او حضرت امیة ﷺ ونیول سو. څرنګه چي د عامرمور د یوه غلام ازادول په یو کار کي نذر ایښی و نو عامر په هغه وجه عمربن امیة AA ازاد کړی.(100)

په دغه مبارکو انسانانو کي د حضرت ابوبکر ﷺ غلام عامر بن فهیره هم و دده مبارک قاتل جبار بن سلمي وایي: ماچي کله عامر بن فهیره په نیزه وواهی ده وویل: (وَ اللّٰه فُزتُ) یعني په الله ﷻ مي دي قسم وي چي زه کامیاب سوم ددې څخه وروسته ماولیدی چي دده جسد و

(100) اسلام

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسماني طرف ته پورته سو زه ډېر حيران سوم ددې څخه وروسته ما د خلګو څخه وپوښتل : چې دغه سړی ما په نيزه ووا هی دستي مې سو خو بيا هم دی وايي چې په الله ﷻ قسم چې زه کامياب سوم دده کاميابي نوپه چشي کي ده؟ خلګو راته وويل: دده کاميابي په جنت کي ده پدې وجه زه مسلمان سوم.(101)

فايده: دا هغه خلګ دي چې اسلام په دوی فخر کوي نو پر ځای خبره ده چې وويل سي: بېشکه دوی د مرګ سره دعجمو تر ميني د شرابو زياته مينه درلوده ولي به دوی ته مرګ خوښ نه و چې دوی په دنيا کي داسي کارونه کړي وه چې د الله ﷻ په نزد ددوی کاميابي يقيني وه نو دوی چي به مړه کېده کاميابه کېده.

۹- د حضرت عمير ﷺ وينا چې خرما خوړل اوږد ژوند دئ

د بدر په غزا کي رسول الله ﷺ په يوه خيمه کي تشريف درلودئ چي اصحابانو ته يې اشاره وکړه يعني ورته وې ويل: ولاړ سئ داسي جنت ته ورمخکي سئ چي پلنوالی يې تر اسمانو او مځکو زيات دئ اود متقيانو لپاره جوړ دئ يو صحابي حضرت عمير بن الحمام ﷺ چي دا خبره واوربدل وې ويل: واه ، واه ، رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: پر کومه خبره دي واه واه وويل ده مبارک ورته وويل: چي زه به هم غواړم چي ددغه خلګو څخه سم چي جنت ته ځي رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: ته هم ددغه خلګو څخه يې بيا يې د خرما کڅوړه راواخيستل اوخرماوي يې خوړلي بيا يې وويل زه چي دغه خرماوي خورم چي زما په لاس کي دي دا هم ډېر وخت دئ او

(101) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاصوم يې نو زه دومره انتظار نه سم کولای خرما وي يې وغورځولې توره يې واخيستل د کافرانو په يوه ګڼه ډله ورننوتی تر هغه وخته پورې وجنګېدی تر څو شهيد سو.[102]

فايده: په حقيقت کې هم دا خلک د جنت وړ وو او په جنت يې ټينګ يقين و زموږ که يقين ټينګ سي نو ټولې خبرې به سمې سي.

۱۰- د حضرت عمر ﷛ هجرت

د حضرت عمر ﷛ به څه بيان کوې هر سړی دده په بهادرې خبر دئ او دده په مېړانه اقرار کوي د اسلام په شروع کې چې مسلمانان په کمزورې حالت کې وو نبي ﷺ په خپله دا سلام د قوت لپاره دده د مسلمانېدو دعاوکړه او د رسول الله ﷺ هغه دعا قبوله سوه حضرت عبد الله بن مسعود ﷛ فرمايي: موږ د عمر ﷛ تر مسلمانېدو تر وخته پورې و کعبې ته نژدې په ښکاره لمونځ نه سوای کولای ، حضرت علي ﷛ فرمايي: په لومړي وخت کې به مسلمانانو په پټه هجرت کاوه يو ـ يو به تلې خو کله چې عمر ﷛ د هجرت اراده وکړه نو توره يې په غاړه کړه لېندۍ يې په لاس کې واخيسته او ډېر غشي يې هم د ځان سره واخيسته لومړی مسجد ته ولاړی په ښه ارامۍ سره يې طواف وکړی بيا يې په ښه ارامۍ سره لمونځ وکړی وروسته د کافرانو مجلسو ته ورغلی او ورته وې ويل: د چاچې زړه غواړې چې موريې پر وژاړې ، ښځه يې کونډه سي او اولادونه يې يتيمان سي هغه دې د مکې دباندې راووزې او زما مقابله دې وکړي دا وينا يې جلا ـ جلا ډلو ته وکړه بيا يې تشريف يووړی په هيچا کې دومره همت نه سو پيدا چې دده مقابلې ته وروزې.[103]

([102]) طبقات ابن سعد
([103]) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د موته د غزا قصه

رسول الله ﷺ و مختلفو پاچهانو ته د اسلام د بلنې لیکونه واستول چې په هغو کې یې یو د حضرت حارث بن عمیر ازدي ﷺ په لاس د بصرا پاچا ته ولیږی حارث بن عمیر ﷺ چې کله و موته ته ورسېدئ د قیصر د حاکمانو څخه یو کس چې شرحبیل غساني نومېدئ د غـه مبارک قاصد وواژی او حال دا چې د قاصد وژل د ټولو قومونو په اصطلاح کې یو ناروا کار بلل کېدئ پر نبي ﷺ باندې دا خبره ګرانه پرېوتل نو درې زره کسیزه لښکر یې تیار کړی حضرت زید بن حارثة ﷺ یې ور امیر کړی بیا یې ورته وفرمایل: که زید بن حارثه ﷺ شهید سي نو بیا د ي جعفر بن ابي طالب ﷺ امیر سي که دی هم شهید سي نو بیا دي عبد الله بن رواحة ﷺ امیر سي که دی هم شـهید سي بیـانو د مسـلمانانو چي هر څـوک زړه غوښـتی هغـه دې امیـر کـړي یـوه یهـودي دا خبـري واورېدې او وې ویل: د اکسان به خامخا شهیدان کېږي ځکه د لومړنیو انبیاؤ د دغه ډول خبرو څخه مطلب هم داسي و رسول الله ﷺ یو سپین بیرغ جوړ کړي حضرت زید ﷺ تـه یـې ورکـړی بیا رسول الله ﷺ اوددوی دیوې ډلي سره ددوی درخصـتولو پـه اراده د ښـار د بانـدي راووتـی دښـار دباندې چي مجاهدین رخصتېدل پاته خلګو دعا ورته کوله چي الله ﷻ دي تاسو کامیابه کړي او په خیر او سلامتیا سره مو رب تعالي ﷻ بېرته راولـه او الله ﷻ دي تاسـو د هر ډول بدی څخـه و ساتي حضرت عبد الله رواحة ﷺ ددوی په جواب کي درې بیتونـه وویـل چي مطلب یـې داسـي و: زه د خپل رب څخه د ګناهونو بخښنه غـواړم او یـوه داسـي تـوره وي چـي پـه هغـې سره زمـا د وینـو داري رواني سي او یا په یوه داسي نېزه ووهل سم چي زما تر کولمو او اینې ووزي څیري یـې کـړي کله چي څوک زما و قبر ته تیریږي نو وو ایي: الله ﷻ دي تالاربنود او کامیابه کړي ریښتیا هم تـه لمر او کامیاب وي ددې څخه وروسته دوی مبارکان روان سوه شرحبیل تـه هم ددوی د روانېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر وروررسېدئ د شرحبيل سره سل زره فوج تيار سو د مقابلې لپاره ، کله چې دوی مخکې ولاړل نو ورته معلومه سوه چې د روم پاچا هرقل هم د سلو زرو فوجيانو سره مقابلې ته راروان دئ ددې خبر په اورېدو سره اصحابان فکر من سوه چې ددې دومره لوی طاقت مقابله شروع کړې او که رسول الله ﷺ ته خبرورکړي په دغه حال کې عبد الله بن رواحهؓ په لوړ اواز وويل: اې خلګو ! تاسو د کومې خبرې څخه وېرېږئ ؟ تاسو د کوم مقصد لپاره راوتلي ياست ؟ ستاسو مقصد شهيد کېدل دي موږ هيڅ کله د قوت او د سړو د ډېروالي په زور نه يو جنګېدلي بلکې موږ يوازي د هغه دين په زور جنګېدلي يو چې د هغه دين په وجه الله ﷻ موږ ته عزت راکړی دئ. مخ په وړاندې ځئ ددوو کاميابيو څخه به يوه خامخا لاسته راوړئ يا به برياليتوب وي او يا به شهادت وي مسلمانانو چې دا خبره واورېده ميړانه يې وکړه پر مخ روان سوه آن تر دې چې موته نومې ځای ته ورسېده او جنګ شروع سو حضرت زيد ؓ بيرغ په لاس کې واخيستې ميدان د جنګ ته ورغلی زورور جنګ شروع سو د د شرحبيل ورور ووژل سو او ملګري يې و تښتېدل خپله شرحبيل هم و تښتېدئ يه يوه کلا کې پټ سو و هرقل ته يې د مرستې لپاره سړی ولېږی هر قل دوسوه زره فوجيان راولېږل جنګ په زيات زور سره شروع کېدئ چې زيد ؓ شهيد سو دستې حضرت جعفرؓ بيرع په لاس کې واخيستې د خپل آس پښې يې په خپله پرې کړې چې بيرته تګ يې د زړه څخه ووزي يو څو اشعار يې وويل چې مطلب يې دادئ: اې خلګو ! جنت څومره ښه شی دئ او جنت ته نژدې کېدل څومره ښکلی دئ او د جنت اوبه څومره يخې دي. دروم پرخلګو عذاب راغلی ماته په کار ده چې هغه ووژنم ، دا شعرونه يې وويل د آس پښې يې پخپله پرې کړې چې بېرته تلل يې د زړه څخه ووزي توره يې واخيسته کافرانو راسته لاس څنې پرې کړی بيا يې بيرغ په چپه لاس کې ونيوی کافرانو چپه لاس څنې پرې کړی ده مبارک بيرغ په موټانو کې ټينګ کړی په خوله يې کلک ونيوی يو سړی د شا دخوا څخه ورغلی د شا دخوا يې دوې ټوټې کړی ، دی مبارک غوزار سو دستې شهيد سو. عبد الله بن عمر رضي الله عنهما فرمايي: موږ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله شهيدان را ټولول دی چي مو راپورته کړی په بدن کي يې (۹۰) زخمونه وه. حضرت جعفر ﷺ چي شهيد سو خلګو عبد الله بن رواحة ﷺ ته اواز وکړی ده په دغه وخت کي د جنګ په يو طرف کي د غونبي يو ټوټه خوړله ځکه ددرو ورځو څخه يې هيڅ شی نه و خوړلی ده چي اواز واورېدئ دستي راپورته سو او وې ويل: حضرت جعفر ﷺ شهيد سوی دئ ته په دنيا اخته يې دستي راغلی بيرغ يې راپورته کړی سخت جنګ يې شروع کړی ګوته يې زخمي سوه په وځړېده ده مبارک د اځړېدلې ګوته په پښه ونيول لاس يې راکش کړی ګوته يې پرې سوه ليري يې و غورځوله په سخت جنګ او خفګان کي فکر من سو چي نه د مقابلې توان سته او نه همت.سته. لږ وخت ددې فکر تېرسوي و چي خپل زړه ته يې وويل: اې زړه ! اوس د څشي شوق او مينه درته پاته ده؟ چي ته يې له خطره وېرېږي د بي بي شوق غواړي؟ هغه په درې طلاقه طلاقه ده. ،د غلامانو شوق غواړې؟ هغه ټول ازاد دې د باغ او پيسو شوق غواړې؟ هغه ټوله د الله ﷻ په لاره کي صدقه دي ددې څخه وروسته يې يو څو اشعار وويل چي ترجمه يې داسي ده. اې زړګيه ! ته به ورکښته کېږې. په خوشحالي ورکښته کېږې که په خوابدی ورکښته کېږې ستا د ارام ژوند يوه زمانه تېره سوه. فکر وکړه ته د يو څاڅکي نطفې څخه پيدا يې کافران ګوره پر مسلمانانو په ډاډه زړه راروان دي تاته څه پېښه سوه چي جنت نه خوښوې که شهيد نه سې نو آخر خو هم مرې په دغه وخت کي د آس څخه راکښته سو د اکا زوی يې يوه ټوټه غوښې ورته ونيولې چي وې خوره ! ملا به دې سيده سي د څو ورځو څخه دې شی نه دی خوړلی ده د اکا دزوی څخه هغه ټوټه غوښه واخيستله ديو طرف څخه د حملې اواز راغلی ده هغه ټوټه غوښه وغورځول او سخت وجنګېدی ترشهيد کېدو پوري يې توره وچلول.(104)

(104) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: دا داصحابو کرامو د ژوند يوه نمونه ده ددوی مبارکانو هر قصه ددنياد فاني کېدو او د آخرت سره دمينې سبق ورکوي. د اصحابانو کرامو ﷺ څخه به څه پوښتنه کوې چې په تابعينو کې داسې خلک ختلې دي چې په يوه په قصه سره يې دغه باب ختموو چې د هغه رنګ بل ډول دئ ددښمن مقابله خو تاسو وليده اوس يې د حکومت په وړاندې د لاورې هم ووينئ:

۱۲- د سعيد بن جبير ﷺ او حجاج بن يوسف خبرې اترې

نبي ﷺ فرمايي: افضَل الجَهَادِ كَلِمَةُ حَقٍ عِندَ السلطَانٍ جَائِرٍ

ژباړه: بهترين جهاد د ظالم پاچا په وړاندې د حق خبره کول دي.

د حجاج بن يوسف ظلم او تېرى په ټوله دنيا کې مشهور دئ که څه هم د هغې زمانې ظالم پاچا په ظلم سره ددين د خورولو کار هم کاوه خو دعادل او ديندار پاچا په پرتله به دى بد ګڼل کېدئ او په دغه وجه به خلک دده څخه بېزاره وه.

سعيد بن جبير ﷺ دابن الاشعث ﷺ سره يو ځاى سو د حجاج مقابله يې شروع کړه حجاج د عبد المالک بن مروان له خوا حاکم و او سعيد بن جبير ﷺ مشهور تابعي و او دلويو علماؤ څخه و دحکومت دده سره دښمني درلودل په ځانګړي ډول حجاج دده سره زياته دښمني درلوده لکه څرنګه چې مبارک تابعي دحجاج سره مقابله شروع کړې وه او هغه ونه کړاى سواى چې دى ونيسي نو خامخا يې دښمني ورسره کول د ماتې وروسته و مکې ته په پټه ولاړى حکومت مکې ته نوى حاکم ولېږى زوړ حاکم يې راوغوښتى نوى حاکم چې ورغلى خطبه يې وويل او په آخر کې يې د عبد المالک بن مروان دافرمان خلکو ته واوروى چې هر چا چې و سعيد بن جبير ﷺ ته پناه ورکړه خير يې نسته وروسته حاکم د خپل ځان لخوا ورته وويل د هر چا په کور کې که دى پيدا سو نو هغه به وژل کيږي. يوازي دده کورنى نه بلکې د همسايه ګانو کورونه به يې هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورغورځوم لنډه دا چې د مکې حاکم په ډېر تکلیف سره نوموړې تابعي ونیوی او حجاج ته یې ولیږی حجاج ته د خپل درد (غصې) او وژلو موقع په لاس ورغله خپل مخ ته یې راوغوښتی او پوښتنې یې ځنې وکړې:

حجاج: ستا نوم څه شی دئ؟

سعید: زما نوم سعید دئ.

حجاج: ستا د پلار نوم څه شي دئ؟

سعید: زما د پلار نوم جبیر دئ. (سعید معنې نیک بخته او جبیر معنې اصلاح سوی) که څه هم په نومونو کې خو معنې مقصود نه وي خو حجاج ته د غه ښه معنې والا نوم هم خوند نه ورکوی نو پدې وجه یې ده ته وویل: ته شقي بن کسیرېې (شقي معنې بدبخته او کسیر معنې مات سوی)

سعید: زما مور زما نوم تر تا ښه پېژندی.

حجاج: ته هم بدبخته یې او ستا مور هم بدبخته ده.

سعید: په غیبو باندې ستا څخه علاوه یو بل ذات خبر دئ (یعني علام الغیوب الله ﷻ دئ)

حجاج: ګوره زه اوس تاوژنم.

سعید: نو زما مور زما نوم صحیح ایښی دئ.

حجاج: اوس زه تا دژوند په بدله کې دوزخ ته لیږم.

سعید: که ماته معلوم وای چې دوزخ ستا په لاس کې دئ نو ته به مې معبود جوړ کړی وای.

حجاج: د نبي ﷺ په هکله ستا څه عقیده ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید ﷺ هغه درحمت نبي و ، د الله ﷺ رسول و او په هدایت ښودلو سره ټولي دنیا ته لیږل سوی و.

حجاج: د خلفاو په هکله ستا څه نظر دئ؟

سعید ﷺ زه د هغوی محافظ یم هر څوک د خپل عمل زموار دئ.

حجاج: زه هغوی ته ښه وایم که بد ؟

سعید ﷺ په کوم څه چي زه نه یم خبر د هغه په هکله زه هیڅ نسم ویلای ماته یوازي خپل حال معلوم دئ.

حجاج: په دوی کي تاته تر ټولو خوښ څوک دئ؟

سعد ﷺ ماته تر ټولو خوښ زماد ښبتن تعالي ﷻ راضي کوونکي دئ. په ځینو کتابو کي ددې جواب پرځای داسي توري راغلي دي: دهغوي ځیني حالات پر ځینو باندي تر جیح ورکوي.

حجاج: د ټولو څخه زیات د مالک راضي کونکی څوک دئ؟

سعید ﷺ دغه کس و هغه چاته معلوم دئ چي د زړه پر ښکاره او پر پټ رازونو باندي علم لري.

حجاج: حضرت علي ﷺ به په جنت کي وي که به په دوزخ کي؟

سعید ﷺ زه ددې څخه کم یم چي په پټو حالاتو باندي خبر درکړم.

حجاج: ته زما سره د ریشتیا ویلو اراده نه کوي؟

سعید ﷺ ما درواغ نه دي ویلي.

حجاج: ته ولي نه خاندي؟

سعید ﷺ د خندا خبره نه ده سوي چي زه وخاندم او هغه څوک به څنګه خاندي چي د خاورو څخه جوړ وي قیامت ته یې تلل وي شپه او ورځ په فتنو کي اوسي.

حجاج: زه خو خاندم.

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعيد ﷛ الله ﷻ مورږ په مختلفو طريقو پيدا کړی يو.

حجاج: زه خو تاوژنم.

سعيد ﷛ زما د مرګ سبب پيدا کونکی د خپل کار څخه فارغ سوی دئ.

حجاج: زه و الله ﷻ ته تر تا ډېر خوښ يم.

سعيد ﷛ په الله ﷻ هغه څوک د لاوري نه سي کولاي چي تر خو خپله مرتبه معلومه نه کړي په غيبو يوازي الله ﷻ خبر دئ وبس.

حجاج: زه به ولي دلاوري نه کوم زه د ټولني د پاچا سره يم او ته د باغيانو د ډلي سره يې.

سعيد ﷛ زه د ټولني څخه جلا نه يم او نه فتنه خوښوم څه چي په تقدير کي دي هيڅوک يې نه سي بدلولای.

حجاج: کوم شيان چي مونږ دا مير المؤمنين لپاره جمعه کوو ته يې په اړه څه نظر لري؟

سعيد ﷛ زه نه يم خبر چي تاسو څه شي جمعه کوی؟

حجاج: سره زر، سپين زر، ټوکران او داسي نور ، بيا يې دا شيان را وغوښتل او د سعيد په مخکي يې کښېښودل.

سعيد ﷛ دا ښه شيان دي چي د خپلو شرطونو مطابق وي.

حجاج: شرطونه څشي دي؟

سعيد ﷛ شرطونه دادي چي په دغه سره داسي شيان واخلې چي د قيامت په ورځ امن پيدا کړي که نه نو د شيدې ورکونکي به تی روه دونکی هېر کړي او حمل به وغورځي او سړي ته به د ښه عمل څخه پرته بل هيڅ شی کار نسي کولای.

حجاج: مونږ چي دا شيان يو ځای کړي دي دا ښه شيان دي.

سعيد ﷛ ددې شيانو ښه والي تاته معلومېږي.

حجاج: ته په دې شيانو کي يو شی ځانته خوښوې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید🏛 زه یوازې هغه شي خوښوم چې الله ﷻ یې خوښوي.

حجاج: ستا دپاره دې هلاکت وي.

سعید🏛 هلاکت دې هغه چالره وي چې د جنت څخه لیرې سوی وي او دوزخ ته داخل سوی وي.

حجاج: وښیه زه تا په کومه طریقه ووژنم ؟

سعید🏛: کومه طریقه چې دځان لپاره خوښوې.

حجاج: ایا زه تا معاف کړم؟

سعید🏛 معافي د الله ﷻ په نزد ده ستا معافي هیڅ شی نه ده.

حجاج: جلاد ته امر وکړی چې سعید ووژني، سعید🏛 چې یې دباندې راوایستی سعید🏛 وخندل حجاج ته خبر ورکړل سو چې سعید🏛 وخندل حجاج راوغوښتی پوښتنه یې څني وکړه چې ولې دې وخندل؟

سعید🏛 ستا په زړورتیا باندې چې پر الله ﷻ یې لرې او دالله🗨 پر صبر باندې چې ستا په وړاندې یې لرې.

حجاج: زه هغه څوک وژنم چې د مسلمانانو په ټولنه کې بیلتون رامنځته کوي بیا یې جلاد ته وویل: دده سر زما په مخکې پرې کړه.

سعید🏛 وویل: زه دوه رکعته لمونځ کوم لمونځ یې وکړی او دا کلماتې یې وویل:

❽♉♎♒♈✁♉♍ "❻♐♑♍⇳♉◆❒ →●⇳♑▪♉◆❒ ❼♐❑❄♐➁

♫←⬀❻☞❁♏✁◆❒ ⬁✞◷◆❑◷⬔☺○○♍♏✁ ♦❷⬩➲⬩▫

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

🙰⮫⍉✌ ⚐🙵♦☼❐🕮 ✏🙵♦✌♦❐ ☎ 🙵☪▦⓿⍉☪⍓❍
(105) ⬗⍉⍉⬀ 🙰▫✓⍉🖅⍉❸⇳⌑🡐☺⬂♍🙵✁

ژباړه : ما خپل مخ د هغه ذات ولوري ته واړوی چي اسمانانونه او مځکي يې پيدا کړي دي په داسي حال کي چي د باطل څخه وحق ته ميل کونکی يم زه د مشرکانو څخه نه يم.

حجاج وويل: دده مخ د قبلي څخه واړوئ د نصاراوو و قبلي ته يې کړئ ځکه هغو هم په دين کي تفريق کاوه او اختلاف يې رامنځته کوی. ژر دده مبارک مخ واړول سو. سعيد ﷺ وويل:

❐♦✏★ ✁🙵➝▫☼◘⌖⇳❷⌧🖅⬀ 🗐 ⬄⬂❷⌧☼◘⇔⬂❷⌧⚇⮌

▫♦🕯❐③⬃☪♦☺⍓🙵 ✍➔❐♦♍ഀ❐✁☎ ▫♦✞♦☠▪ ❐♦♉⇳❍🡐

✁🙵✏★🗐 ☽⍉♍· ✁🙵✏⅄ ❐♦🕒♋⬘⬈⬈⬊♦🖬⍉⑩⚐⍉ ⬀⍉⬂⬂⬗ (106) الكافِي بِالسرَآئر

ژباړه: الله ﷻ لره ختيځ اولويديځ دئ هري خواته چي مخ واړوي هم هلته خدای ﷻ سته بېشکه الله ﷻ پراخي راوستونکی اوزيات عالم دئ. الله ﷻ کافي دی په پټو رازو کي يعني په پټو احوالو خبر دئ.

حجاج وويل: پړي مخ يې واړوئ موږ په ظاهر باندي د عمل کولو زمه وار يو.

ســـــــعيد ﷺ ووېـــــــــل: 🖂✌⍉☸⬃🙴◘🙵⌘⍓🖬■☽⬂✡◘🕒▤⬈☠⬁

❐♦▫⍉❸🙴◘🙵☼🡐➔⍉⓿⑨🡐🖅⬈☠⬁ ❐♦✌⍉☸⬃🙴◘🙵
(107) ⬗⍉⍉⬀ ▤❽♦❷⬃⌘🡅🕮 🕑◘♦❻🙵♦✍⬁☠⬈▤⬉♉⌧❷⬂③🡅✞

____

(105) سورة آل عمران الاية (٧٩)
(106) سورة بقرة الاية (١١٥)
(107) سورة طه الاية (٥٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه:موږ ددې مځکې څخه پيدا کړې ياست بېرته مو دې مځکې ته ورولو او بيا مو ددې مځکې څخه راباسو.

حجاج وويل: وي وژنئ ! سعيد ﷺ وويل: زه تا ددې خبرې شاهد جوړوم چې زه وايم. لا اله الا الله و اشهد ان محمد عبده ورسوله.

ته دغه کلمه په ياد ساته کله چې زه ستاسره د قيامت په ورځ يو ځای سم بيا به يې بدله درڅخه اخلم. ددې څخه وروسته شهيد سو. (انا لله و انا اليه راجعون)

دده په شهادت دده د بدن څخه زياته وينه ولاړه حجاج ورته حيران سو د خپل طبيب څخه يې پوښتنه وکړه چې ولې دومره وينه ځني ولاړه؟ طبيب ورته وويل: دده زړه ډېر ارام و په زړه کي يې د مرګ هيڅ وېره نه وه نو وينه يې پر خپل نورمال حالت باندي وه نو ځکه ډېر وينه ځني ولاړه. داسي نه لکه نور خلګ چې تر مرګ مخکي يې ټوله وينه دوېري څخه وچه سي.([108])

فايده: ددې قصې په سوال او جواب کي نور کتابونو زيادت او کمی کړی دئ نورو بيا ځني نور سوالونه او جوابونه رانقل کړي دي زموږ مقصد يوازي نمونه ښودل دي نو له دې امله مو په دغه اندازه بسنه وکړه.

ددې ډول څخه د تابعينو زياتي قصې راغلي دي (چې ددوی پر بهادري باندي ښودنه کوي) امام اعظم ﷺ ، امام مالک ﷺ، امام احمد بن حنبل ﷺ او داسي نورو مبارکو انسانانو د حق وينا په وجه ډېري سختۍ تيري کړي دي خو حق يې د لاسه نه دئ ورکړی.

اتم باب

(108) علماء سلف کتاب الامامة و السياسة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د علم شوق او په علم كنبي بوختيا

څرنګه چي د دين اصل د توحيد كلمة (لا اله الا الله محمد رسول الله) د ټولو كمالاتو بنسټ ده د دي كلمي پرته هيڅ سپېڅلي كار د قبول وړ نه دئ په همدي وجه اصحابانو خصوصا د اسلام په لومړيو وختو خپل ټول قوت د همدي كلمي په خپرولو كي مصرفوى ، د كافرانو سره به يي جهاد په پوره زور سره كاوه دوى مباركا ن د علم لاسته راوړلو ته فارغ او متوجه نه وو ددي دومره بو ختيا و سره ـ سره ددوى د علم سره دومره شوق او مينه وه (دومره علم يي لاسته راوړى) چي نن څوارلس سوه كاله وروسته د قرآن او حديث د علومو د بقا ذريعه ده ، دا يو څرګند حقيقت دئ ددي مباركو انسانانو چي د وخت په تيرېدو سره څه فراغت تر لاسته كړى او د مسلمانانو ډله هم يو څه لو سوه نو لاندينى آيات كريمه نازل سو:

♦♌❑↖☪⧖✌⬂⬧⭠☺⬂⬊♑♈✄ ♐♍♎⊠✍ ♈♦✌♦❒ ✉

♦❷⊠▦♦☼ ⬧⬧⬀❑■⬛⬧▫ 🗐 ☪❑⅄▫✎♈⬧🗎 ☎✄❒↖❷⧖▦✡♦⑩⧖♑

⋖❑⊠▦✗✶✎♈⬧◖ ⬀☠↙✍⬂❁⧖♓✌ ⌨❑⬧♎⬀❷⧖▫ ⬁♏⬊⬈✍ ♊⧖✌

⬖♊③⧖♏♈✎♈✄ ❼⬂× ☎✄❑←♑⊙◑⊠▦♦✌♦⑩⧖♋♑

✄⬧❶⬂◑ ⬄⚐←♑♦✌⬀❑⬧♎ ☎✄❒↓❻✐⓿✡↖⑩⧖♑♦❒

⬄⚐←♑✵⬛⍓➔⬧♑ ⬀☠✗✍⬀❸⬧♑⬂◑ ☎✄☑❑↖➔⍓♉♦❻

(109) ⬖⬗⌘⌘⬁ ♐♍❒↓❻⊠⓿⬊♦⬧⑥

---

(109) سورة التوبة الاية (١٢٢) ، بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: نه ښايي مومنانو لره چې ټول ه دې ووزي که چيرې داسې نه وې ددوی د هر ډلې څخه دې يوه کوچنۍ ډله ځي ددې لپاره چې پوهه په دين کښې حاصله کړي او کله چې بېرته قوم ته راسي نو خپل قوم دې د الله ﷻ د عذاب څخه ووېروي.

حضرت عبدالله بن عباس رضي الله عنهما فرمايي: کوم عاموالي چې ددغه آياتو څخه:

✁🙰☼▦⌇❷⬉❐✁☎⌘⇖▦☒🙰▫☸🙰❐◆⚐⌇◑⬧🙰⬧☪☎(110) اود ——

◑⌇⬧⬩✍⬧☪▦⌇❷⬉❐✁☎③⬉➔⍓⓿ℯ☞📪⇗⌛→☠⇗

⬉◆⓿☒✁📪🕒🙰🕮❐✆⌇⑩☺✞🙰 (111) هغه پدي آيات سره ❐◆👌◆🙰

📬☒🔔♍🙰✁🙰✆⬂☺←⬧⬃👌⌇☪⬉❐♌◆✆⌇⑩◆✡▦⌇❷⬉❐✁☎

🗏⬧🙰✎▫⅄◘☪ منسوخ سو. اصحابان رضي الله عنهم په پيل کې د شمېر له مخې لږ وه دوی اړ وه چې ددوی دغه کوچنۍ ډله ددين ټول کارونه سرته ورسوي خو کله چې د تابعينو په زمانه کښې اسلام تر لېرو ځايونو پورې خپور سو نو د مسلمانانو يو لويه ډله رامنځته سوه د اصحابو رضي الله عنهم په خبر لږ والی له مينځه ولاړی الله ﷻ ددين دهري څانګې لپاره خلک پيدا کړه. دحديثو لپاره خپله ډله پيدا سوه چې په پوره پاملرنه سره به يې د حديثو منظمول او خپرول کول، د فقهاؤ بېله ډله جوړه سوه، د صوفيانو، قاريانو، مجاهدينو او داسې نورو لپاره ډلې جوړې سوې. مطلب دا چې ددين دهري شعبې لپاره مستقل سمبالونکي پيدا سول په هغه وخت کښې داشی ضروري وو چې په يوه شعبه کښې دې ځان کمال ته ورسوي ځکه چې ددين په ټولو شعبو کښې ځان کمال ته رسول ګران کارو داصفت الله ﷻ و انبياؤ (عليهم السلام) ته ورکړی و خصوصا و سيد الانبياء ﷺ ته يې ورکړي و نو له همدې امله به پدې باب کښې د اصحابانو ترڅنګ دنورو مبارکو انسانانو

---

(110) سورة التوبة الاية (٤١)
(111) سورة التوبة الاية (٣٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

قصې هم ذکر سي ترڅو معلومه سي چې دوی مبارکانو په ډېرو سختیو کې د علم سره شوق دلوردئ.

۱ - د فتوا ورکونکي ډلي سرلیک

که څه هم اصحابان د اعلاء کلمة الله لپاره د جهاد په کولو سره مشغول وه خو بیا هم د دغه بوختیا سره ـ سره په علم هم بوخت وه او ددې علم خپرول او رسول هم ددوی دنده وه په دوی کې یوه ډله دفتوي لپاره خاصه سوې وه چې د نبيﷺ په زمانه کې یې هم د فتوي کار کاوه نومونه یې په لاندې ډول دي: حضرت ابوبکرؓ، حضرت عمرؓ، حضرت عثمانؓ، حضرت عبدالرحمان بن عوفؓ، حضرت عليؓ، حضرت ابی بن کعبؓ، حضرت عبدالله بن مسعودؓ، حضرت معاذ بن حبلؓ، حضرت عمار بن یاسرؓ، حضرت خذیفة AA ، حضرت سلمان فارسيؓ، حضرت زید بن ثابتؓ، حضرت ابو موسيؓ او حضرت ابودرداءؓ (112)

فایده:دا ددغه مبارکو انسانانو د کامل او بشپړ علم خبره وه چې د نبيﷺ په موجودیت کې دوی د فتوي ورکولو کارکاوه.

۲ د حضرت ابو بکرؓ د حدیثو د مجموعې سوځل

(112) تلقیح

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عائشةؓ فرمايي: زما پلار حضرت ابوبکرؓ د پنځوسوو حدیثونو يوه مجموعه تیاره کړې وه يوه شپه ما ولیدئ چي زما پلار ډېر ناارامه دئ پر ځاى باندي اړخ پر اړخ اوړي ما چي وليدئ ډېره خوابدې سوم پوښتنه مي ځني وکړه چي څه تکليف لرې او که دي څه دفکر وړ خبره اورېدلې ده ؟ لنډه دا چي ټوله شپه کټ پر کټ اوښتی سهار يې راته وويل: هغه زما د حدیثو مجموعه چي ما ستا سره ايښې وه هغه راوړه ما چي راوړه ده مبارک وسوځل ما پوښتنه ځني وکړه چي ولي دي وسوځل؟ ده مبارک راته وويل: زما سره ويره وه چي صبا به زه مړ سم او د احدیثونه به مي تر شا پاته سي حال دا چي په دې حديثونو کي داسي څه موجود دي چي د ځان څخه جو سوي دي په هغه وخت کي به مامعتبر روايتونه ګڼلي و خو وروسته راته معلومه سوه چي معتبر روايتونه نه دي او څه ګړ بړ پکښې دئ چي بيا به يې مسئوليت زما دغاړي وي ځکه زماد خوا خلګو ته ورپاته دي. (113)

فايده: حضرت ابوبکر ؓ چي د پنځوسوو حديثونو يوه رساله جمعه کړې وه داد ده پوره علم او د علم سره محبت و او داچي ده سوځل داده مبارک پوره احتياط و. داد مخورو اصحابانوؓ د حديثونو په هکله احتياط و همدا وجه ده چي د مخورو اصحابانوؓ څخه ډېر کم حديثونه روايت سوي دي ددې کار څخه زموږ لپاره سبق اخيستل په کار دي په ځانګړې ډول هغه کسانو ته چي پر منبرانو ناست وي او حديثونه رانقلوي چي د حضرت ابوبکر ؓ دا احتياط دغه حال وو . حال دا چي اصحابانؓ فرمايي چي ابوبکر ؓ په موږ ټولو کي لوى عالم و ددې تر څنګ د رسول الله ﷺ د وفات وروسته د بيعت خبره پېښه سوه نو ابوبکر ؓ په خپل تقرير کي هيڅ داسي حديث يا آيات نه دى پرې ايښى چي د انصارو په فضليت کي راغلي و ددې خبرې څخه

(113) تذكرة الحفاظ

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومېږي چې ابوبکر ﷺ په ټولو حدیثونو کې او په ټوله قرآن کې پوره معلومات درلودئ خو بیا هم دده څخه ډېر لږ روایتونه نقل سوي دي هم دا سبب دئ چې امام اعظم ډېر لږ روایتونه رانقل کړي دي.

۳- د حضرت مصعب ﷺ تبلیغ او د نبي ﷺ تعلیم ښودل

مصعب بن عمیر ﷺ چې قصه یې په اوم باب پنځمه شمېره کې تېره سوه نبي ﷺ دی مبارک دمنی ددرې دهغه مسلمانانو سره د تبلیغ او دیني تعلیم ښودلو لپاره لیږلي و کوم چې د مني په دره کې تر ټولو مخکې مسلمانان سوی وه. په مدینه منوره کې به دی هروخت په تعلیم او تبلیغ کولو مشغول و. خلکو ته به یې قرآنکریم ښودئ او ددین خبري به یې ورته ښودې. د اسعد بن زرارة ﷺ سره اوسېدئ د مقري په نامه مشهور سوی دئ. سعد بن معاذ او اسید بن حضیر چې دواړه سرداران وه په دې خبره ناراضه وه سعد واسید ته وویل: چې ته اسعد ته ورسه او ورته ووایه چې موږ اورېدلي دي چې تا یو ځوک مسافر پیدا کړی دئ د ځان سره دي کښېنولی دئ او زموږ ناپوه خلک تېر باسي. اسید چې اسعد ﷺ ته راغلی نو په سختۍ سره یې خبري ورسره وکړې اسعد ﷺ ورته وویل: ته راسه د هغه خبري واوره که دي خوښې سوې نو قبولي یې کړه که دي خوښې نه سوې نو بیا که یې منعه کړې پروانه لري اسید ورته وویل: دا ښه دانصاف خبره ده حضرت مصعب ﷺ و اسید ته د اسلام صفتونه واورول او د قرآنکریم آیاتونه یې ورته تېر کړل اسید چې دده خبري واورېدې نو وې ویل: دا ځومري ښې خبري دي دا ځومره ښه کلام دئ اسید زیاته کړه: اې مصعبه ؓ! تاسو چې ځوک په خپل دین کې داخلوی نو څنګه یې داخلوی؟ مصعب ﷺ ورته وویل: غسل وکړه د شهادت کلمة ووایه. اسید ﷺ دغه ټول کارونه وکړه او مسلمان سو د مسلمانېدو سره سم ولاړی سعد یې هم راوستی هغه هم دده خبري واورېدې مسلمان سو بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل قوم بنو الا شهل ته ولاړی او هغوته يې وويل: زه ستاسو په نظر څنګه سړی يم هغو ورته وويل: ته زموږ په نظر ډېر غوره او بهتر سړی يې پردې خبره باندې سعد ﷺ ورته وويل: ستاسو د نارينوو او ښځو سره زما خبرې تر هغه وخته پورې حرامې دي تر څو چې تاسو مسلمانيږی او په محمد ﷺ باندې ايمان راوړی ده مبارک په دې خبره سره د بنو الاشهل قوم ټول له نارينه او ښځينه مسلمانان سوه او حضرت مصعب ﷺ دوی ته په تعليم ورکولو باندې مشغول سو.([114])

فايده: د اصحابانو ﷺ دا عمومي قاعده وه چې کله به څوک مسلمان سو نود مسلمانېدو سره سم به دی يو مستقل تبليغ کوونکيو اوکومه خبره چې به د اسلام ده ته ورسېده نو ده به دستي نورو ته رسول او خورول به يې دا دده د ژوند يوه وظيفه وه په دغه وظيفه کې د پيسو، تجارت، دنده او کوم بل دنيوي مسلک نه و.

۴- د حضرت ابي بن کعب ﷺ تعليم

حضرت ابي بن کعب ﷺ يو مشهور صحابي دئ، د مشهورو قاريانو څخه دئ او د اسلام راوړلو مخکې يې ليک او لوست زده و په عربو کې د ليکلو دود نه وو خو د اسلام څخه وروسته د ليکلو دود عام سو دی مبارک د لومړی وخت څخه په ليک دود پوهه و دی مبارک به د رسول الله ﷺ په حضور کې حاضرېدئ او وحي به يې ليکلې. د قرآنکريم لوی ماهر و، نوموړی د هغه کسانو څخه و چې د نبي ﷺ په ژوند کښې يې قرآن ياد کړی و نبي ﷺ دده په اړه فرمايي: زما د امت لوی قاري ابي بن کعب دئ ده مبارک په پابندۍ سره په اتوشپو کښې د تهجد په لمانځه کښې قرآنکريم ختماوی نبي ﷺ يوه ورځ ورته وفرمايل: الله ﷻ ماته فرمايلي دي چې زه و تا ته قرآنکريم

([114]) تـلـقـيـح

(c) ketabton.com: The Digital Library

واوروم ده مبارک ورته وويل اې دالله ﷻ رسوله ! الله ﷻ زما نوم واخيستی ؟ نبي ﷺ ورته وفرمايل: هو، ستانوم يې واخيستی ده مبارک چې دا خبره واورېدل د ډېرې خوشحالۍ څخه په ژړا شو. شعر

ذکر ميرا مجه سی بهتر هی کی اس محفل می هی

يعني زما يادونه تر ما بهتره ده چې په دغه مجلس کې کيږي.

جندب بن عبد الله AA فرمايي: زه مدينې منورې ته دعلم حاصلولو لپاره حاضر سوم په نبوي مسجد کښې د حديثو لوستونکې ګڼ شمېر مبارکان ناست وو د شاګردانو ټولۍ په جلا ـ جلا ډول استاذانو ته ناستې وې زه په دې حلقو کې تېر سوم يو سړی د مسافر په ډول ناست و چې دوې جامې يې په تن وې حديث يې نورو ته ښودل ماد خلګو څخه وپوښتل: دا کوم بزرګ دئ؟ دوی راته وويل: دا د مسلمانانو سردار ابي بن کعب ﷛ دئ، زه هم دده مبارک د درس په ټولۍ کې کښېناستم کله چې د حديثو څخه فارغه سو کور ته تلی زه په پسې سوم کله چې دی کورته ورسېدئ ومې ليدئ چې کورېې ډېر زوړ، خراب او د کمزورې سامان لرونکی و او ډېر د عاجزۍ او زهد ژوند يې و.(115)

حضرت ابی بن کعب ﷛ فرمايي: يوه ورځ نبي ﷺ زما څخه امتحان واخيستی چې د قرآنکريم لوی آيات کوم دئ؟ (د برکت په لحاظ) ما ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! الله ﷻ او د هغه رسول ﷺ ښه پوهيږي نبي ﷺ دوهم ځل پوښتنه راڅخه وکړه ما داب له وجې په هغه ډول جواب ورکړی دريم ځل يې بيا راڅخه وپوښتل نوما په جواب کې ورته وويل: د آية الکرسي آيات دئ. نبي ﷺ ډېر خوشحاله سو او راته وې ويل: الله ﷻ دې تاته ستا علم مبارک کړي.

(115) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوځلي نبي ﷺ لمونځ ورکاوی یو آیات ځني پاتـه سو ابي بـن کعب ﷛ فتحه ورکړه (د لمانځـه د فراغت څخه وروسته) نبـي ﷺ و پوښـتل چي دافتحه چا راکړه؟ ابي بـن کعب ﷛ و فرمايل: دا زه وم. نبي ﷺ وفرمایل: زما هم دا ګمان و چي تابه ښودلی وي.[116]

فایـده: دا د ابـي بـن کعـب ﷛ علـم او قـرآن سـره مینـه ا و محبـت و او دده مبـارک خـاص خدمتونه وه، دده مبارک دنبي ﷺ سره په هره غزا کي ګډون کړی و د نبي ﷺ هیڅ داسي جهاد نه و چي دده ګډون نه وي پکښي کړی.

۵- د حضرت خذیفة ﷛ د فتنو دپېژندني اهتمام

حضرت خذیفة ﷛ دنومتو اصحابو څخه دئ دده مبارک لقب صاحب السر (راز ساتونکی) و نبي ﷺ د منافقینو او فتنو علم ده ته ښودلی دئ. ویـل سـوي دي:یو ځلي نبي ﷺ ده مبارک تـه تـر قیامتـه پـوري راتلونکي فتنې تـولي پـه شمارسره وښـودلې. نبـي ﷺ هـیڅ داسـي فتنـه نـه ده پـري ایښې چي په هغه کي دي درې سوه کسان شریک وي مګر ده ته یې دهغې فتنې حال او د لارښود نوم، د پـلار او مـور نـوم او د هغـه د قـوم نـوم یـې پـه څرګنـد ډول ښـودلي دئ. حضرت خذیفـة ﷛ فرمايي: خلګو به د نبي ﷺ څخـه د خیـر د خبرو پوښـتنه کـول خومابه د بدیو د خبرو پوښـتنه کـول ددې لپاره چي ځانونـه ځني وساتو، مـایوه ورځ دنبي ﷺ څخه و پوښـتل: ای د الله ﷻ رسولـه ! دغه برکتونه چي ستاپه وجه موږ ځني برخمن یو ایا ددې څخه وروسـته یـوه بـدي هم راتلـونکي ده؟ نبي ﷺ راته وفرمایل: هو، بدي راځي، مـا ورتـه وویـل: ددې بدی وروسـته بیـا نیکي راځي؟

[116] مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبي ﷺ راته وويل: اې خذيفة ﷺ! د الله ﷻ کلام وايه او په معناوو کې يې فکر کوه او د احکامو تابعداري يې کوه (دې مبارک وايي: زه فکر اخيستى وم) وه مې ويل: ددې بدى وروسته به نيکي راځي؟ نبي ﷺ و فرمايل: هو، نيکي راځي خو زړونه به داسې نه وي لکه لومړي چې وه. مابيا ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ددې نيکى وروسته به بيا بدي وي؟ نبي ﷺ راته وويل: داسې خلګ به پيدا سي چې نور به ګمراه کوي او ددوزخ لوري ته به يې بيايي ما ورته وويل: که زه په دغه زمانه کې موجود وم نو څه به کوم؟ نبي ﷺ راته وويل: که چيري په دغه وخت کې دمسلمانانو يوه متحده ډله وه او يو پاچا يې درلودئ نو ددوى سره واوسه که نه ووتولې ډلې پرېږده په يو کونج کې جلا کښېنه او يا ديوې درختي په بېخ کې کښېنه اوهم دلته تر مرګه پورې واوسه.

څرنګه چې رسول الله ﷺ و ده ته د ټولو منافقانو حال ښو دلې و نوله همدې امله به حضرت عمر ﷺ دده څخه پوښتنه کول چې زما په حاکمانو کې خو څوک منافق نسته؟ حضرت عمر ﷺ به هغه حاکم ددندې څخه ليري کوى چې غالباً به يې په خپل فراست (الهي پوهه) سره پېژندلى واى. کله چې به څوک مړسو نو عمر ﷺ به څېړنه کول چې خذيفة ﷺ يې په جنازه کې ګډون کوي که يا؟ که به خذيفة ﷺ په جنازه کې و نو عمر ﷺ به يې هم په لمانځه کولو کې ګډون کاوه که به يې ګډون نه وکړى نو عمر ﷺ به هم نه ورتلى. کله چې حضرت خذيفة ﷺ وفات کېدئ نو په ډېره نا ارامى سره يې ژړل خلګو پوښتنه ځني وکړه (چې ولې ژاړې؟) ده مبارک په جواب کې ورته وويل: ددنيا په پاته کېدو باندې نه ژړام بلکې مرګ خو زما خوښ دئ مګر زه پردې ژاړم چې زه به دالله ﷻ په رضاکې روان يم او که به ناراضي کې روان يم ددې څخه وروسته يې وويل: دا زما

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژوند وروستی ساعت دئ اې الله ﷻ! تاته معلومه ده چې زه ستاسره مینه لرم نو پدې وجه سره په خپل ملاقات سره ماته برکت راکړې.([117])

۷_د حضرت ابوهريرة ﷺ د حدیثونو یادول

حضرت ابوهريرة ﷺ یونوموتي اودرنښت وړصحابي دئ اودومره ډیر حدیثونه دده مبارک رانقل کړي دي چې دده په څیر بل صحابي نه دي نقل کړي دده مبارک وعلم ته خلک حیران وه ځکه دی په اووم کال دهجرت راغلی اومسلمان سو په یوولسم کال دهجرت نبيﷺ وفات سوی دئ په دومره لږ وخت کي چې ځلورکاله کیږي ده څنګه دومره ډیرحدیثونه یادکړل ؟ددې خبري وجه خپله حضرت ابوهريرة ﷺ ښودلې ده فرمایلي یې دي چې خلک وایي ابوهريرة ﷺ ډیرروایتونه رانقل کړي دي حال داچې زمامهاجر ورونو تجارت کاوه ، بازارته تلل اوراتلل اوزماانصارو ورڼو دکښت اوکروندې کار کاوه دوی ټوله په کارونو بوختوه (ماهیڅ بوختیانه درلوده) حضرت ابوهريرة ﷺ داصحاب صفه دمسکینا نو څخه یو مسکین ودنبيﷺ په خدمت کي به چې یوڅه دخوراک لپاره ورکړل سوه په هغه به یې صبر کاوه پروت به وپه داسي پېښوکي به دی مبارک موجودوچي نوراصحابان به نه وه موجود داسي شیان به یې یادول چې هغوی به نسوای یادولای.

ابوهريرة ﷺ فرمایلي دي: مایوورځ نبيﷺ ته دخپلي حافظې شکایت وکړی رسول اللهﷺ راته وویل ته خپل پټو هوارکړه ماچي پټوهوارکړی نبيﷺ په دواړولاسونو په پټوکي دیوشي

([117]) ابوداؤد – اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاره وکړه بیایې راته وویل: داپټو دځان سره یوځای کړه ماهم هغه پټو په خپله سېنه پوري ونیوی ددې څخه وروسته بیاهیڅ شی زما څخه نه سو هېر.([118])

فایده: اصحاب صفه وهغه کسانو ته ویل کېږي چي دنبيﷺ په خانقاه کي به اوسېدل ددوی مبارکانو دخوراک لپاره څه خاص انتظام نه و.دومري به وو ایو چي دوی دنبيﷺ میلمانه وه دکوم ځای څخه چي به څه هدیه یاصد قه راتله په هغه به ددوی ګوزاره وه حضرت ابوهریرة ﷺ هم په دې خلګو کي و دېروختونه به پردوی باندي په نهاره تېرېدل ځني وخت به دلوږي له امله دلیونتوب په څېرحالت کي سوه لکه چي ددریم باب په دریمه اوامه قصه کي تېرسوه ددې دومره سترپاووسره ـــ سره بیاهم ده مبارک حدیثونه یادول دادده شغل وچي له برکته یې ده ترټولو زیات حدیثونه ښودلي دي.

ابن جوزي ﷺ په (تلقیح) نومي کتاب کي لیکلي دي چي ابوهریرة ﷺ پنځه زره دري سوه څلوراو یا(۵۳۷۴)حدیثونه رانقل کړي دي.

یوه ورځ ابوهریرة ﷺ دجنازې اړوند یو حدیث بیان کړی چي دنبيﷺ ارشاددئ: څوک چي دجنازې لمونځ ادا کړي بېرته راسي یو قیراط ثواب ورکول کېږي اوڅوک چي دمړي په ښخولو کي شریک سي دوه قیراطه ثواب ورکول کېږي اودیوه قیراط ثواب د احد ترغره زیات دئ حضرت عبدالله بن عمرﷺ ته په دې حدیث کي یوڅه شک پیدا سو اوورته وې ویل: اې ابوهریرة ﷺ! په فکر سره خبري کوه ده مبارک ته درد(غصه) ورغله دستي وعائشېﷺ ته ورغلی اوورته وې ویل: زه تاته قسم درکوم چي دغه دقیراط حدیث تادنبيﷺ څخه اورېدلی دئ؟ عائشېﷺ وفرمایل: هو، اورېدلی مې دئ ، ابوهریرة ﷺ وفرمایل: زمالپاره خونه په باغ کي ددرختو اېښودلو څه کارو او نه په بازار کي دمال خرڅولو څه کارو زه به دنبيﷺ په دربارکي

([118]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروت وم يوازې داکار مې درلو دئ چې دیادولو څه خبره په لاس راسي او یا څه خوراک راکړل سي.

حضرت عبدالله بن عمر وويل: بېشکه ته ترمو ړ دنبيﷺ په حضور کې زيات حاضر وې او په حديثونو زيات پوهه يې.[119]

ددې سره سره ابوهريرة فرمايي: زه هره ورځ دولس زره واره استغفار وايم. دده سره يو تار و چې زرغوټې ورکړل سوي وې (دتسبوح په څېر)دشپې به تر هغه وخته پورې نه بيده کېدئ ترڅو چې دغه غوټې به يې په سبحان الله نه وي پورې کړې.[120]

۷ ـ دمسيلمة کذاب وژل او دقرآن جمعه کول

دنبيﷺ دوفات څخه وروسته دمسيلمة کذاب پر خلګو باندې اثر پر زياتېدو سو(ده د نبيﷺ په ژوندکې دنبوت دعوه کړې وه)څرنګه چې په عربوکې ددين څخه اوښتل په زورسره شروع سوه نو له وجهې يې دی نورهم طاقتور سو.حضرت ابوبکر دده سره جنګ وکړی الله

(119) مسند احمد
(120) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام ته برلاسی ورکړی او مسیلمة ووژل سو مګر په دې جنګ کي د اصحابانو یوه لویه ډله هم شهیدان سوه خصوصا د قرآنکریم د حافظانو یوه ډله هم شهیدان سوه.

حضرت عمر ﷺ د ابوبکر ﷺ حضورته ورغلی او ورته وې ویل: په دې جنګ کي قاریان ډېر شهیدان سوه که چیري په دغه ډول په یوه یادوو جنګو کي نور حافظان هم شهیدان سي نو د قرآنکریم ډېرو برخو د ضائع کېدو ویره ده نو د اقرآنکریم په یو ځای کي ولیکه چي وساتل سي حضرت ابوبکر ﷺ ورته ویل: ته څنګه په یوه داسي کار کي دلاوري کوې چي نبي ﷺ نه دئ کړی. حضرت عمر ﷺ پر دغه خبره باندي ټینګار کوی او داړتیا ځرګندونه یې کول په آخر کي د حضرت ابوبکر ﷺ نظر هم ورسره برابر سو نو حضرت زید بن ثابت ﷺ یې راوغوښتی (چي قصه یې په یوولسم باب اتلسم شمېره کي راروانه ده) زید ﷺ فرمایي: زه د حضرت ابوبکر ﷺ وحضورته ورغلم چي عمر ﷺ هم تشریف درلودئ حضرت ابوبکر ﷺ خپلي خبري او د عمر ﷺ ټولي خبري راته بیان کړې وروسته یې وفرمایل: (اې زیده ﷺ !) ته ځوان او د عقل څښتن یې پر تا باندي هیڅ ډول بدګما ن نسته د دې ټولو خبرو سره ته د نبي ﷺ په زمانه کي د وحیو لیکونکی پاته سوی یې نو لدې وجهي دغه کار هم ته وکړه د خلګو څخه قرآنکریم را جمعه کړه او یو ځای یې نقل کړه حضرت زید بن ثابت ﷺ فرمایي: په الله ﷻ قسم کوم که ابوبکر ﷺ ماته امر کړی وای چي فلانی غرونړوه اوودې خوا ته یې رابدل کړه ماته به تر دغه کار آسانه وای. ماورته وویل: تا سو څنګه داسي کار کوی چي نبي ﷺ نه دی کړی دوی مبارکانو به زه وپوهولم. (یعني قناعت به یې راکړئ) په یو حدیث کي راغلي دي چي حضرت ابوبکر ﷺ وزید ﷺ ته وفرمایل: که ته د عمر ﷺ ملګرتیا وکړې نوزه به هم د دغه کار حکم درکړم او که یې نه کوې نوزه هم د دغه کار اراده نه کوم زید بن ثابت ﷺ فرمایي: چي ډېرو خبرو وروسته الله ﷻ زما سینه ودې لوري ته خلاصه کړه چي قرآنکریم دي یو ځای جمعه کړل سي نوما هم د امر په عملي کولو کي د خلګو څخه قرآنکریم

(c) ketabton.com: The Digital Library

راجمعه کړئ چې جلا ،جلا ليکل سوي وه او هغه قرآنکريم مې هم راجمعه کړی چې د اصحابانو په سينو کي ساتل سوی و د ټولو لټه مې وکړه او سره يوځای مې کړی.([121])

فايده:ددې قصې څخه لومړی دا معلوميږي چې دوی مبارکان دنبيﷺ دتابعداری دومره پابنده وه چې دغره بدلول ورته اسانه کار و ترداسي کار چې نبيﷺ نه ووکړی.ددې دومري اخلاص په نتيجه کي اللهﷻ ديوه داسي کتاب جمعه کېدل چې ددين بنسټ دئ ددوی په عملنامو کي اېښي دئ. بيا حضرت زيد AA دقرآنکريم په جمعه کولو کي دومري احتياط کاوه چې هيڅ آيات به يې دليکلو پرته نه اخيستي (بلکي داسي آيات به يې په ليکلي ډول اخيستي) چې دنبيﷺ په زمانه کي به ليکل سوی و دغه آيات به يې دنورو سره يوځای کوی بيا به يې دحافظانو دلوستلو سره کاتی (چي ليکلي آيات او دياد سوي آيات خو فرق نسته) څرنګه چې قرآنکريم په جلا ـ جلا ځايونو کښي ليکل سوی و په همد غه وجه يې په پيدا کولو کي څه ستړيا او زحمت وه مګر ټوله قرآنکريم پيدا سو .ابي بن کعب AA چي نبيﷺ په خپله دقرآنکريم زيات پوه ورته ويلي و دقرآنکريم په جمعه کولو کي يې دزيد بن ثابت AA مر سته کول.په داسي زحمتونو سره قرآنکريم دغه مبارکو انسانانو ترټولو لومړی جمعه کړی.

۸- دحضرت ابن مسعود AA دحديث په روايت کي احتياط

حضرت عبدالله بن مسعود AA دنوموتو اصحابانو څخه دئ ، دهغه اصحابانو دډلي څخه دئ چي فتوي ورکونکي وه او داسلام په پيل کي مسلمانان سوی وه او دحبشې هجرت يې هم کړی و په ټولو غزاوو کي يې دنبيﷺ سره ګډون کړی و دخاص خد مت په وجه دصاحب النعل

([121]) دُر

(c) ketabton.com: The Digital Library

(څپلووالا) ، صاحب الوسادة(بالبنت والا) صحاب المطهرة(داوداسه ابووالا)لقبونه ورکړي سوي دي ځکه دنبيﷺ زيات خدمتونه ده ته سپارل سوي وه رسول اللهﷺ دده په اړه داهم فرمايلي دي: دمشورې پرته که مې څوک اميرټاکی نوعبدالله بن مسعود به امير ټاکم . نبيﷺ ده مبارک ته فرما يلي وه چي تاته هروخت دراتلو اجازه ده په بل ځای کي رسول اللهﷺ فرمايلي دي: څوک که غواړي چي په هغه ډول قرآنکريم ولولي چي نازل سوی دئ نودعبدالله بن مسعود ﷺ په طريقه دي يې ولولي نبيﷺ فرمايلي دي: ابن مسعود ﷺ چي کوم حديثونه بيان کړي هغه رښتيا بولی ابوموسی اشعريﷺ فرمايلي دي: موږچي کله ديمن څخه راغلو نو ترډېره وخته پوري مو ابن مسعود ﷺ داهل بيتو څخه ګڼی ځکه درسول اللهﷺ په کورکي دده او دمور تګ اوراتګ دومره زيات و لکه دوی چي يې دکور خلک وي.(122)

خوددې ټولوسره سره ابوعمرو شيبانيﷺ فرمايلي دي چي زه دابن مسعود ﷺ سره يو کال واوسېدم ما هيڅ کله دی نه وليدئ چي ديوې خبرې نسبت دي يې رسول اللهﷺ ته کړي وي که به يې نسبت رسول اللهﷺ ته کوی نو پربدن به يې رپېدل راغله. عمر بن ميمونﷺ وايي چي زه تر يو کاله پوري دهري پنجشنبې په ورځ ابن مسعود ﷺ ته ورتللم ماهيڅ کله دده څخه داسي خبره وانه ورېدل چي ده يې و رسول اللهﷺ ته نسبت کړي وي يوازي يوه ورځ يې حديث بيانوی پرژبه يې راغلل چي نبيﷺ وفرمايل نو بدن يې وريپدئ په سترګو کي يې اوښکي راغلې رګونه يې وپړسېدل او دايي وويل انشاءالله هم داسي به يې ويلي يا به يې دې ته نژدې ويلي وي او يا به په دغه ډول و، يابه ددې وينا څخه يو څه کم او يا به يې يو څه زيات فرمايلي وي.(123)

فايده: دادصحابانومبارکانوﷺ دحديثونو په اړه احتياط وځکه رسول اللهﷺ فرمايلي دي : څوک چي پر ما باندي دروا غ ووايي نو خپل ځای دي په اوردوزخ کي تيارکړي. دوی مبارکان

(122) بخاري
(123) مقدمه او جزمسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ویري څخه چي درواغ پررسول اللهﷺ راڅخه ونه ویل سي نوهره مسئله به یې درسول اللهﷺ دوینااوحالاتوسره برابره بیانول خودابه یې نه ویل چي دادرسول اللهﷺ وینا ده ځکه دوی مبارکان وېرېدل چي داسي نه چي پر رسول اللهﷺ باندي درواغ وویل سي ددوی په وړاندي که موږخپل ځانونه پرتله کړو نو بې شمېره بې څېړني حدیثونه بیانوو یوه ذره هم نه وېرېږو حال داچي دنبيﷺ ولوري ته دخبري دنسبت کولو اورانقلولو کاریوه لویه ذمواري ده .حنفي فقه هم زیاته دعبدالله بن مسعود ﷜ دویناوو څخه اخیستل سوې ده.

۹-وحضرت ابودرداء ﷜ ته دیوه حدیث لپاره دمدینې څخه ودمشق ته ورتلل

کثیربن قیس وایي چي زه ددمشق په مسجد کي دابودرداء ﷜ سره ناست وم چي یو سړی ابودرداء ﷜ ته راغلی او ورته وې ویل چي زه دمدینې څخه دیوه حدیث لپاره راغلی یم مااورېدلي دي چي تا هغه حدیث درسول اللهﷺ څخه اورېدلی دی ابودرداء ﷜ پوښتنه ځني وکړه چي دتجارت خودي څه کار نه و؟ هغه سړي ورته وویل:یا ، بیاابودرداء ﷜ تري وپوښتل:بل څه مقصدخودي نه و؟ سړي ورته وویل :یا ،یوازي دحدیث دزده کړي لپاره راغلی یم ابودرداء ﷜ ورته وویل: ما درسول اللهﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک دعلم لاسته راوړلو لپاره ځي اللهﷻ دهغه کس لپاره دجنت لاره اسانه کوي ،ملائکي خپل وزرونه دعلم دزده کونکي دخوښۍ په موخه غوړوي او دطالب العلم لپاره دآسمان اوځمکي اوسېدونکي دمغفرت غوښتنه کوي تردا سي بریده چي ماهیان په اوبو کښي طالب العلم ته دمغفرت غوښتنه کوي. دعالم ارزښت پرعبادت کونکي باندي داسي دئ لکه دسپوږمۍ ارزښت پرستوروباندي . علماء دانبیاؤ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وارثـان دي ، انبيـآء خپـل وارثـان دمـال او شـتمنۍ نـه جـوړوي بلکـي خپلـو وارثـانو تـه علـم پرېږدي.څوک چي علم لاسته راوړي هغه لوی دولت لاسته راوړی.([124])

فايده: حضرت ابـودرداء ﷛ پـه هغـه اصـحابانو کـي دئ چي پـه فقـه کښـي پوهـېدئ اودتـه حکيم الامت (دامت پوه) ويل سوي دي.ده مبارک فرمـايلي دي: مـادنبيﷺ دنبوت پـه وخت کي تجارت کاوه دمسلمانېدو وروسته مي وغوښتل چي تجارت اوعبادت دواړه وکړم خودواړه نه سره کېده نوتجارت مي پرېښودئ اوس مي زړه داسي دئ: که چيري دمسجد پـه دروازه کـي مي دکان وي يولمونځ هم نه راڅخه قضاکېږي ، دورځي څلوېښت ديناره وګټم اوبيا يې صد قـه کړم لامي هم تجارت نه خوښيږي.يو چاپوښتنه ځني وکړه:چي ولي دي داسي تجارت نه خوښيږي چي لمونځ هم نه درڅخه قضا کېږي اوهره ورځ دومره ګټه هم کوې بيايې داﷲﷻ په لاره کي خرڅوې؟ ده مبارک په جواب کي ورته وويل: حسـاب خوغـواړي. ابـودرداء ﷛ دا هم فرمـايلي دي چي زه دمرګ سره مينـه لـرم ددې لپـاره چي دخپـل بادارسره ملاقـات وکـړم ، دمسـکنت سره مينـه لـرم دعاجزۍ لپاره ، او دناروغـۍ سره مينه لرم ددې لپاره چي ګناه مي ومينځل سي.([125])

په پورتنۍ قصه کي (تاسو وليدل) چي يو صحابي ديوه حديث لپاره دومره لوی سفر کړي و ددوی مبارکـانو لپـاره دحـديثونو پـه لاسـته راوړلـو کي سـفر څـه ګـران کارنـه و ديـوه حـديث داورېدلو اوزده کولـو لپـاره ډېرلـري سفرکول دوی مبارکـانو تـه اسانه و. شـعبي ﷬ يومشـهور محدث دئ دکوفې اوسيدونکی دئ يوه ورځ يې خپـل شـاګرد تـه يـو حديث وايـه اوبيا يې ورتـه وويل واخله داحديث دي په خپل کورکي مفت (وړيا)پـه لاس درغلی کـه نـه نـو ددغـه يـوه حـديث لپاره به دي هم مديني منورې ته سفرکاوه ځکه پـه لومړيـو کي دحـديثونو خزانـه مدينـه منـوره وه. دعلم سره مينـه لرونکـو حضـراتو دعلـم لاسـته راوړلولپـاره ډېر لـوی او اوږده سـفرونه کـړي دي

([124]) ابـن مـاجة
([125]) تـذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سعید بن المسیب﷬ یو نوموتي تابعي دئ ، دی مبارک فرمایي: زه د یوه حدیث شریف لپاره څو ورځې او شپې پیاده(پلې) تللی یم امام الائمه امام بخاري﷬ په سنه ۱۹۴هـ کې پیدا سوی دئ په سنه ۲۰۵هـ کې یعني د یوولسو کالو په عمر یې د حدیثو د علم لوستل شروع کړي دي. عبدالله بن مبارک﷬ ټول کتابونه په کوچنوالي یاد کړل کوم حدیثونه چې په خپل ښارکې لاسته ورتلل هغه یې زده کول بیا یې په سنه ۲۱۲هـ کې سفر پیل کړی دده مبارک پلار وفات سوی و دی یتیم و په سفر کې یې مور ورسره ملګرې وه. د سفر د پیل څخه وروسته یې بلخ ، بغداد ، مکې مکرمې ، بصرې ، کوفې ، شام ، عسقلان ، حمص او دمشق ښارونو ته سفرونه وکړل او هر ځای چې به د حدیثو زخیره لاس ته ورتله په لاس یې راوړل په داسې کشرتوب کې د حدیثو استاذ سو چې پرمخ یې دږیرې وېښته نه و دی مبارک وایي: زه داتلس کالو وم چې ما د اصحابانو او تابعینو د فیصلو نومی کتاب جوړ کړی. حاشد﷬ او دده یو ملګري وایي چې موږ به د امام بخاري﷬ سره یو ځای استاذ ته ورتلو ما او ملګري به لیکل کول خو امام بخاري﷬ به داغسې چوپ ناست و یو وخت موږ ورته وویل: ته خو داغسې وخت تېروې؟ ده جواب رانه کړی موږ په تکرار سره دغه سوال ځنې وکړی ده مبارک راته وویل: زه مو ډېر تنګ کړم راوړی تاسو څه لیکلي دي موږ خپله لیکنه راوړه چې شا وخوا پنځلس زره (۱۵۰۰۰) حدیثه کېدل ده مبارک دغه ټوله حدیثونه په یاد راته وویل موږ بیخي ورته حیران سو.

۱۰- د حضرت ابن عباس﷠ و یو انصاري ته ورتلل

حضرت عبد الله بن عباس﷠ فرمایي: ما یو انصاري ته وویل: نبي ﷺ خو وفات سو تر اوسه پوري د اصحابانو یوه لویه ډله موجوده ده راځه ددوی څخه په پوښتنو مسئلې یادې کړو انصاري راته وویل: ددومره ډېرو اصحابانو په شتون کې به تاته خلک د مسئلې پوښتلو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځي؟لنډه دا چې هغه انصاري همت نه وکړی خوزه د مسئلو په زده کړه پسې روان سوم کله چې به زه خبرسوم چې فلاني صحابي فلانی حديث د رسول اللهﷺ څخه اوريدلی دئ زه به ورتلم او ځيرنه به مې ځني کوله. ماته د مسائلو ډيره لويه زخيره د انصارو څخه لاسته راغله ځينو خلګو ته به ورغلم نومعلومه به سوه چې بيده دئ نو خپل پټو به مې په دربندکې کښېښودئ هلته به کښيناستم که څه هم د باد او دوړو له امله به خاوري زما پر خوله او بدن باندي باد پدلې خو ما به انتظار کاوه کله چې به هغه راکښيناستی نوکومه خبره به چې ما به ځني زده کول هغه به مې ځني وپوښتل هغه سړي به راته وويل: ته دنبيﷺ د اکا زوی يې تاولي دومره تکليف ايستلی دئ ؟زه به درغلی وای ما به ورته وويل: زه د علم حاصلونکې يم او د علم حاصلونکی دراتلو مستحق وي. ځينو اصحابانو ﷺ به زما څخه پوښتنه وکړه چې د څه وخت څخه ناست يې؟ ما به ورته وويل ډېر وخت څخه ناست يم. هغه سړي به راته وويل: تا بد کول ولې دې خبر نه راکوئ؟ ما به ورته وويل: زما زړه نه غوښتل چې تاسو زما په وجه د خپلو اړتياو د خلاصېدو مخکې راسی آخر داسې وخت راغلی چې خلک به ماته راجمعه سول ددې لپاره چې علم راڅخه زده کړي. بيا هغه انصاري صاحب وويل: افسوس دغه هلک ترموږ ډېر هو ښيار و.([126])

فايده: دا هغه شی دی چې په وجه يې عبد الله بن عباس ﷺ ته يې د(حبر الامة) او د (بحر العلم) لقبونه ورکړي دي. کله چې دی مبارک وفات کېدی نو په طائف کې يې تشريف درلودئ د جنازې لمونځ حضرت محمد ﷺ ورکړی چې د حضرت علي کرم الله وجهه زوی و اووې فرمايل: نن ددې امت امام رباني رخصت سو. حضرت عبد الله بن عمر ﷺ فرمايي: د قرآنکريم د آياتونو د شان نزول په پېژندلو کې عبد الله بن عباس ﷺ تر ټولو ممتازو حضرت عمر ﷺ به ده ته د علماؤ په خاص صف کې ځای ورکاوه دا ټولـه دده دقرباني نتيجه وه کـه نـه نـو دی چې د خپلې

([126]) دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

صاحبزادګۍ په ګمان او سېدی (يعني دا چې زه د رسول اللهﷺ د اکا زوی يم) چيرې دې لوی مقام ته رسېدای سوای په خپله د آقای نامدار حضرت رسول اکرمﷺ ارشاد دئ چې فرمايي: د کوم چا څخه چې علم حاصلوی د هغه په مخ کې عاجزي کوئ په بخاري شريف کې د مجاهد څخه نقل سوی دئ: چې څوک په علم او زده کړه کې شرم يا کبر کوي علم لاسته نه سي را ورلای حضرت علي فرمايي: څوک چې ما ته يو حرف را وښيې هغه زما بادار دئ دده خوښه ده چې ما ازادوي که مې غلاموي.

يحيي بن کثير فرمايي: علم په ارامتيا او استراحت سره نه حاصليږي. امام شافعي فرمايي: څوک چې د ميني پرته او ياپه بې پروايۍ سره علم حاصل کړي د غه کس نه سي کامياب کېدلای څوک که علم په عاجزۍ او داړتيا په ډول لاسته راوړي کاميابه کېدای سي. يحيي بن مغيره يو لوی محدث دئ ، دی مبارک فرمايي: موږ به د استاذ څخه داسي وېرېدو لکه څوک چې د پاچا څخه وېرېږي: امام بخاري دده په اړه وايي: ده مبارک به د محدثينو دومره احترام کاوه چې ما دبل چا دومره احترام نه دئ ليدلی. امام ابو يوسف فرمايي: ما د مشرانو څخه اورېدلي دي چې څوک د استاذ احترام نه کوي هغه نه سي کاميابه کېدای. په پورتنۍ قصه کې د عبدالله بن عباس ديوې خوا د استاذانو احترام او د هغوی په وړاندې عاجزي معلوميږي د بلې خوا دده مبارک د علم سره مينه او شوق معلوميږي د چا څخه چې به يو حديث وو دی به په خبرسو دستي به ورتلی هغه حديث به يې زده کوی که هر څومره تکليف او زحمت پکښې وای. اصلي خبره دا ده چې څو تکليف پر ځان نه يوسي علم خوڅه کوي بلکي يو کوچنی شی هم لاسته نه سي راوړای دا يو مشهور متل دئ چې وايي: (مَن طَلَبَ العُلی سَهَرَ اليَالِي)

يعني څوک که لوړي مرتبې غواړي نو شپې به روڼوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

متفرقې علمي کارنامې

حارث بن يزيد ، ابن شبرمة ، قعقاع او مغيره څلور اصحابان وه دوى مبارکانو به دماخستن تر لمانځه وروسته يو علمي بحث شروع کړې دسهار تر اذانه پورې به يو هم نه جلا کېدئ. ليث بن سعد ﷺ فرمايي: امام زهري به دماخستن دلمانځه څخه وروسته په اوداسه باندې دحديثونو سلسله شروع کړه دسهار تراذانه به يې ورسول. [127]

(دارمي)دراوردي وايي: امام ابوحنيفة او امام مالک ماوليدل چې دماخستن ترلمانځه وروسته يې په يوه مسئله کې بحث شروع کړې پرسهار سو او هلته يې دسهار لمونځ وکړې هغه هم داسې مسئله وه چې ملامتول نه وه پکښې. [128]

ابن فرات بغدادي چې کله وفات سو اتلس ۱۸ صندوقه کتابونه ځني پاته سوه چې په دغه کتابو کې يې اکثره په خپل قلم ليکلي وه ستره خبره لاداده چې دمحدثينو په آند دنقل په صحت او نه والي کې دده ليکل سوى نه دليل دئ. ابن جوزي يو نوموتى محدث دئ دده مبارک پلار دده په درې کلنۍ کې وفات سو ده مبارک ديتيم والي په حالت وده وکړه. مګر دتکليف ايستلو يې دا حال و چې دجمعې دلمانځه پرته به بل چېرې دکور څخه ليرې نه تلى يوه ورځ يې پر منبر وويل: ما په دغه خپلو ګوتو دوه زره (۲۰۰۰) جلده ليکلي دي په دې کې تر دوه نيم سوه (۲۵۰) کتابونو زيات دده خپل وه. څلور برخې ليکل روزانه دده عادت و. ددرس يې دا سې حالت و چې په يو وخت کې دده شاګردان سل زره اټکل سوي دي. اميران ، پاچاهان او وزيران به دده ددرس په مجلس کې حاضره وه.

---

(127) دارمي
(128) مقدمة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن جوزي رحمه الله فرمايي: سلو زرو ۱۰۰۰۰۰ کسانو زمالاس نيوی کړي دئ او شل زره زما په لاس مسلمانان سوي دي. ددې سره چې د شيعه ګانو زور و ده مبارک ډېر تکليفونه پر ځان تېر کړي دي.(129)

ده مبارک د حديثو دليکلو په وخت کي قلمونه تراشل هغه تراش سوی پسپل يا هغه براده يې سره يوځای کول کله چي وفات کېدئ نو وصيت يې وکړی چي په دغه تراشنو (برادې) سره زما د غسل اوبه تودې کړی ده مبارک دومره قلمان استعمال کړي وه چي يوازي تراشني يې دومره زياتي وې چي دده مبارک د مړيني وروسته يې دده د غسل اوبه په تودې کړې يو څه تراشني لا پاته سوې.

يحيي بن معين رحمه الله يو نوموتي استاذ دئ ، دی مبارک وايي: ما په خپلو لاسونو لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ليکلي دي.

ابن جرير طبري رحمه الله يو مشهور مؤرخ دئ ،دی مبارک د اصحابانو او تابعينو په حالاتو ښه خبر دئ تر څلويښتو کالو پوري يې هره ورځ څلوېښت پاڼې ليکل عادت وو دده مبارک د وفات وروسته دده شاګردانو حساب وکړی څومره پاڼي چي ده په ژوندکي ليکلي وې د بالغ کېدو څخه تر وفات پوري يې ټولي پاڼي جمعه کړې بيا يې دده پر ژوند وويشلې نو پر ورځ باندي څوارلس پاڼي راووتې. دده د تاريخ طبري نومي کتاب مشهوره دئ په عمومي ډول تر ګوتو کيدای سي کله چي ده د تصنيف اراده وکړه نو د خلګو څخه يې وپوښتل چي د ټول عالم تاريخ ليکل به تاسو خوشحاله کړي ؟ خلګو پوښتنه څني وکړه چي اندازه به يې څومره وي ؟ ده په جواب کي ورته وويل: چي تقريبا ديرش زره پاڼي به راسي خلګو ورته وويل: ددې کتاب د پوره کېدو مخکي به عمرونه ختم وي يعني موږ به مړه سو بيا به بشپړ سي ده ورته وويل: انا لله ، همتونه ټيټ سوه

---

(129) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې څخه وروسته يې کتاب رالنډ کړی تقريبا درې زره پاڼې سو پـه همدغـه ډول دده تفسـير چي يادونه يې وسوه په عمومي ډول لاسته راتلای سي.

دارقطني ﷺ دحديثو يومشـهور مؤلف دئ دحديثو دزده کړي لپاره يې بغداد ،بصرې ، کوفې ، واسط ، مصر اوشام ته سفرونه کړي دي يوه ورځ داستاذ په مجلس کي ناست وو استاذ حديث لوستی ده يوشی دکتاب څخه نقل کاوه يوه ملګري يې نيوکه باندي وکړه چي ته بلي خواته متوجه يې ده ورته وويل: زمااو ستاپه توجه کي فرق دئ تـه راوښايه چي استاذ تراوسه پوري څومره حديثونه وويل ملګري يې پـه فکرکي ډوب سو ده ورتـه وويـل: استاذ اتلس ١٨ حديثونه وويل لومړی داو دوهم داوو په دغه ترتيب يې ټول‌ه حديثونه سره دسنده ورته وويل.

حافظ اثرم ﷺ يومحدث دئ ، ده مبارک دحديثوپـه يـادولوکي زيـات تمرين کـاوه يـو ځلي يې حج ته تشريف يوړی هلته حرم ته دخراسان څخه دوه لوی دحديثو عـالمان راغلي وه اوپـه حرم شريف کي يې په جلا ـ جلا ډول درس ورکاوه وهر يوه ته د زده کونکو يـوه لويـه ډلـه ناسـته وه دی مبارک د دواړوپه منځ کي کښېناستی او د دواړو څخه يې پـه يـوه وخت کي حديثونـه وليکل.

عبدالله بـن مبـارک ﷺ يومشـهور محـدث دئ دده مبـارک پـه علـم حاصـلولو کـي زحمتونـه زيـات مشهوره دي ده مبارک په خپله فرمايلي دي: چي ماڅلور زرو استادانو څخه حديث زده کړي دي .

علي بن حسـن ﷺ وايي: يوه شپه سخت يخ وو زه او ابـن مبـارک دماخسـتن دلمانځـه کولـو وروسته دمسجد څخه راتلو چي په دروازه کي ديوه حديث پـه اړه زما او د ده پـه منځ کي خبري شروع سوې مابه څه ويـل ده بـه هم يوڅه ويـل پـه همدغـه ځـای کـي پـه ولاړي ولاړ وو چي دسهار اذان وسو.

حميدي ﷺ يومشهورمحدث دئ نوموړي هغه کس دئ چي دبخاري اومسلم حديثونه يې يوځای کړي دي ټوله شپه به يې ليکل کول دګرمي په وخت کي چي به ډېر تنګ سو نو يوه تـالۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پیاله) به یې داوبو څخه ډکه کړه په هغه کې به کښېناستی لیکل به یې کول. دټولو خلگوڅخه به جلا او سېدئ او شاعر هم و چې دده یو شعر په دې ډول دئ:

لِقَآءَ الناسِ لیسَ یُفیدُ شَیئًا   سِوَي الهَذیَانِ مَن قِیلٍ وَقَالٍ

فَاقلل مَن لقَاءِ الناسِ اَلا   لَاَخذِ العِلمَ اَو اِصلاح حَالِ

ژباړه: دخلگو په ملاقات کې هیڅ گټه نسته دبې ځایه خبرو پرته نو دخلگو ملاقات لږکړئ ماسوا ددې څخه چې داستاذ څخه دعلم حاصلولو لپاره خبري وکړی یا دنفس داصلاح لپاره دشیخ سره ملاقات وکړئ.

امام طبراني یو مشهور محدث دئ ډېر کتابونه یې لیکلي دي یوچا دده دکتابونو ډېروالی ولیدئ نو پو ښتنه یې ځني وکړه چې څنگه دي لیکلي دي ؟ده مبارک ورته وویل: دیرش کاله مې شپه او ورځ پر بوریا) چټایي تېرکړي دي. ابوالعباس شیرازي وایي: مادطبراني څخه درې سوه زره ۳۰۰۰۰۰ حدیثونه لیکلي دي.

امام ابوحنیفة په ناسخ او منسوخ حدیثونو کې زیاته څېړنه کول کوفه چې په دغه زمانه کې دعلم کور ورته ویل کېده هرڅومره محدثین چې پکښې وه ده مبارک دټولو حدیثونو جمعه کړي وه کله چې به ددباندي څخه یو محدث راغلی نو ده به شاگردانو ته امر وکړی: چې که دده سره یو داسې حدیث وي چې زموږ سره نه وي نو څېړنه یې وکړی .امام ابوحنیفة چې به کله په یو علمي مجلس کې دیوې مسئلې څېړنه کول په دغه مجلس کې به په حدیثو او فقه پوه خلگ په زیات شمېر ناست وه نو کله به پردغه مسئله یوه میاشت خبري وسوې وروسته چې به فیصله وسوه نو هغه به دده مذهب وگرځول سو او وه به لیکل سوه

دامام ترمذي دنامه څخه به څوک ناخبره وي (یعني هرسړی یې پېژني)دحدیثو زیات یادول دده خصوصي ځانگړتیا وه او دحافظې په توان کې مشهوره و یو وخت دده څخه محدثینو امتحان واخیستی ځلوېښت داسې حدیثونه یې بیان کړه چې مشهوره نه و امام ترمذي دستي

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيان کړه .امام ترمذي﷫ فرمايي: ما يوه ورځ دمکې مکرمې په لاره کښې داستاذ څخه دوه حديثونه نقل کړه نابيره دهغه استاذ سره مې ملاقات وسو که څه هم هغه حديثونه ما نقل کړي وه خو مې غوښتل چې داستاذ څخه يې په خپله واورم نو داستاذ څخه مې دويلو غوښتنه وکړه استاذ حديثونه ويل شروع کړه نابيره داستاذ سترګي زما په لاس کي پر هغه کاغذ ولګېدې چې ماهغه دوه حديثونه پکښې ليکلي وه استاذ چې کاغذ وليدی نو دواړه حديثونه يې وليدل ناراضه سو او ماته يې وويل: ته نه شرميږي چې حديثونه دي زده دي اودرسره دي بيايي په ماهم وايي ماورته وويل: استاذه ! داحديثونه ماستاڅخه پرلاري واورېدل ته چې هر حديث ووايي زمادستي په يادوي داستاذ باور نه وسو نو راته وې ويل: ښه ته هغه حديثونه ووايه چې ما ويلي وي ، ماټوله حديثونه ورته وويل بيا استاذ راته وويل داحديثونه به ستا دپخوا څخه ياد وه ماورته وويل: استاذه ! ته اوس نوي حديثونه ووايه زه به يې دستي درته ووايم استاذ نوي حديثونه وويل ما دستي په ياد ورته وويل يوه غلطي مې نه وکړل. دا دپخوانيو محدثينو اوعلماو زحمتونه وه چې دعلم په لاسته راوړولو اوخورولو کي يې ګالل چې دهغه ټولو شمېرل هم ګران کاردئ.

قرطمة﷫ يو محدث دئ چې زيات مشهور نه دئ دده يوشاګرد داؤد﷫ وايي: خلګو به دابوحاتم﷫ اوداسي نورو دحافظې بيان کاوه خو ما چې دقرطمة﷫ حافظه ليدلې ده بل مې هيڅ چيري دومره حافظه نه ده ليدلې زه يوه ورځ قرطمة﷫ ته ورغلم ده راته وويل: په دغه کتابو کي چې دي هريو زړه غواړي راوايې خله زه يې په ياد درته وايم ما کتاب الاشربة راپورته کړی ده مبارک ددغه کتاب هر باب دسر څخه تر پايه پوري ټوله ووايه په دغه ترتيب يې ټوله کتاب په ياد تېرکړی.

ابوذرعة﷫ وايي: دامام احمدبن حنبل﷫ لس سوه زره ۱۰۰۰۰۰۰ حديثونه ياد وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسحاق بن راهویه‌ﷺوايي: ما سل زره حديثونه جمعه کړي دي او دديرشو زرو ډېر زما په ياد دي. خفافﷺوايي: اسحاقﷺمور ته يوولس زره حديثونه په ياد وليکل او بيا يې هغه ټوله په ليکل سوي ترتيب په ياد وويل يو حرف يې نه پکښې کم کړی دی او نه يې پکښې زيات کړی دی.

ابو سعد اصبهاني بغداديﷺ دابو نصر بغداديﷺ دحديثو دزدکړي لپاره دشپاړسو کالو په عمر بغداد ته روان سو پر لاري يې دده دوفات خبر واورېدئ بې اختياره يې وژړل او په چغو يې وويل: چي ددې استاذ دحديثو سند به بيا دچا څخه ترلاسه کوم. دا هغه وخت کېدای سي چي ديوچا ديو شی سره مينه وي. دده مبارک مسلم شريف ټوله په ياد و او په ياد به يې طالبانو ته ليکی. يوولس حجه يې کړي وه کله چي به خوراک ته کښېناستی نو سترګي به يې داوښکو څخه ډکي سوې. ابو عمرضريرﷺچي پيدا سو ړوند و خو دحديثو په حافظانو کي شمېرل کيږي. په علم فقه ، تاريخ او علم ميراث کي يې پوره مهارت درلودئ.

دابو الحسين اصبهانيﷺ بخاري او مسلم دواړه ياد وه بخاري خوبې داسي ياد و چي چابه دکوم حديث سند وو ايه ده دستي دهغه حديث متن ورته وايه. شيخ تقي الدين بعلبکي ﷺ په څلورو مياشتو کي مسلم ياد کړی او دجمع بين الصحيحين حافظ و ،دکرامت څښتن و ، بزرګ و او دقرآنکريم حافظ و. سورة الانعام يې په يوه ورځ په ياد کړی.

ابن السنيﷺدامام نسائيﷺ مشهور شاګرد دئ دژوند تر پايه پوري په حديثو کي مشغول و. زوی يې وايي: زما پلار ليکل کول آخريې قلم او مشواني کښېښوده لاسونه يې په دعا پورته کړه په دغه حالت کي مړسو. علامه ساجيﷺ په کوچنيوالي کي دفقه علم لاسته راوړی. بيا په حديثو مشغول و. په هرات کي لس کاله و اوسېدئ د دغه وخت په اوږدو کي يې شپږ واره ترمذي په خپل لاس وليکی دابن مندهﷺڅخه يې غرائب شعبه ، زده کاوه ابن مندهﷺ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دغه حالت کې د ماخستن تر لمانځه وروسته وفات سو . د استاذ علمي مينه د شاګرد تر علمي مينې د در نښت وړه ځکه د ژوند تر آخري پوري يې درس کاوه .

د ابو عمر خفاف سل زره حديثونه په ژبه ياد و. د امام بخاري استاذ عاصم بن علي چي کله بغداد ته ورسېدئ نو د شاګردانو دومره باندي ګڼه سوه چي زيات وخت به د شاګردانو شمېر سلو زرو ته ورسېدئ يوه ورځ د شاګردانو اندازه معلومه کړل سوه نو يو سل او شل زره شاګردان وه. ځني و ختونه به د حديثو ځني الفاظ څو واره تکرار بدل. دده يو شاګرد وايي چي يو وار (حدثنا ابو الليث) لفظ څوارلس واره تکرار سو ښکاره خبره ده چي څوک يو سل او پنځو ويشت زرو ته آواز رسوي نو خامخا به ځني الفاظ تکراريږي.

ابو مسلم بصري چي کله بغداد ته ورسېدئ نو په يو لوی ميدان کي د درس لپاره کښېناستی اوو نفرو به په ولاړه و نورو ته د ليکلو لپاره ويل کول لکه د اختر تکبيرونه چي ويل کيږي د درس څخه وروسته مشوانۍ و شمېرل سوې څلويښت زره وې او هغه کسان چي ليکل يې نه کول بلکي يوازي يې اوريدل کول د هغو شمېر تر ليکونکو زيات وو.

د فريابي په مجلس کي په دغه ډول دري سوه ليکوالان ولاړوه د شاګردانو د شمېر ډېروالي د دغه ليکوالانو څخه معلوميږي چي څومره به زيات وه چي يوازي فتحه ورکونکي دري سوه دي. په دغسي سترپاو تېرو لو سره د دغه پاک دين علم ترنن پوري ژوندی دئ.

امام بخاري وايي: د شپږو سوو زرو حديثونو څخه مي د بخاري د حديثونو انتخاب وکړی چي اوه زره دوه سوه پنځه اويا (۷۲۷۵) حديثونه دي او ده مبارک چي به هر حديث ليکی نو دوه رکعته نفل به يې کول بيا به يې حديث ليکی کله چي بغداد ته ورسېدئ نو محدثينو دده څخه امتحان واخيستی په دې ډول چي لس کسان وګمارل سو دغه کسانو ته يې لس، لس حديثونه انتخاب کړل بيا يې الفاظ وربدل کړل بيا يې دده څخه پوښتنه وکړه په غلط ډول به يې حديث ورته وو ايه بيا يې ورته وويل زه نه يم خبر چي حديث څه ډول دئ په دغه ډول لسو سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ځني وکړه ده مبارک په ترتیب سره لومړی و لومړی پوښتوونکي ته وویل: تا دا سوال وکړی حدیث دي په دې ډول ووایه دا غلط دئ اصل یې داسي دئ. بیا یې دوهم ته ووایه بیا یې دریم ته ووایه په دغه ترتیب یې لسو کسانو ته جواب ووایه او هر سړي ته به یې هغه الفاظ هم ویل چي هغه به اول غلط ویلي وه په دغه ډول یې سل حدیثونه دوی ته وویل.

امام مسلم د څوارلسو کالو په عمر د حدیثو زده کړه شروع کړه او د ژوند ترپایه پوري په دغه حدیثو مشغول و. دی مبارک فرمايي: ما د مسلم شریف د پاره د درو سوو زرو حدیثونو څخه حدیثونه انتخاب کړه او مسلم شریف مي ځني ولیکی چي دوولس زره حدیثه پکښې دي.

امام داود فرمايي: ما پنځه سوه زره حدیثونه اوربدلي دي په دغه ټولو کي مي څلورزره اته سوه حدیثونه انتخاب کړه او سنن ابي داود کتاب مي ځني جوړ کړی.

یوسف مزي یو مشهور محدث دئ ، د اسماء رجال (د حدیث د نقل کونکو د نومانو) امام دئ اول یې په خپل ښار کې فقه او حدیث زده کړل بیا یې مکې مکرمې ، مدینې منورې ، حلب ، حمات ، بعلبک او داسي نورو ځایونو ته سفرونه وکړل. ډېر کتابونه یې په خپل قلم سره لیکلي دي. تهذیب الکمال یې په دوه سوه ټوکه کې لیکلي دئ او کتاب الاطراف یې تر اتیاوو جلدو زیات دئ . دده مبارک عادت دا و چي زیات وخت به چوپ و د خلکو سره یې خبري کمي کولې زیات وخت به په کتاب مشغول و، د حسد کونکو له وجهي دښمني ورته پېښه سوه خو ده د هیچا څخه بدله نه واخیسته . دده مبارکانو حالات او قصې بیخي ډېري دي د ټولو لیکل لوی ، لوی کتابونه هم نسي کولای خو دلته مي دوې دري قصې د نمونې په ډول دده لپاره راوړي چي دا د حدیثو علم چي دیارلس سوه کاله وروسته داسي پیاوړی دئ ، دده لپاره څومره تکلیفونه ایستل سوي دي او په څومره قرباني سره ساتل سوی دي او کوم خلک چي د علم لاسته راوړلو دعوې کوي او ځانته طالب العلمان وايي هغه ده د علم لپاره څومره خواري تېره وي آیا په هغه ډول دي که یا ؟ او که صرف وخت تېرول دی ؟ او که چېري موږ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

آرامی ، استراحت ، عيش او عشرت ژوند غواړو او د دنيا په کارنو کې مشغول اوسو او دا مو فکر وي چې د نبيﷺ د دين او حديثو حفاظت کوونکي يو نو دا د (اين خيال است ومحال است وجنون) پرته بل شی نه دئ.

(يعني دا داسي يو فکر دئ چې شونی نه دئ او ليونتوب دئ)[130]

نـــهم بـــاب

دنبيﷺ فرمانبرداري ، حکم منل او دا کتل چې د نبيﷺ منشاء مبارکه څه ده؟

که څه هم د اصحابانو هر کار دنبيﷺ په تابعداري کې و او دتېرو قصو څخه هم دا خبره معلومېږي خو دلته يو څو قصې بيانوو چې مورږ د خپلو حالاتو سره په دې باب سره په خصوصي ډول مقابله وکړو او وګورو چې مورږ د اللهﷻ او دهغه د رسولﷺ فرمانبرداري تر کومې اندازې پورې کړې ده ، کوم چې زمونږ خلک په دې هيله دي چې هغه ترقي او نصرت به مورږ ته راسي لکه دوی مبارکانو ته چې راغلی و که زمونږ خلک رښتيا د دې هيله لري نو په هغه ډول دې ژوند اختيار کړي لکه دوی چې وکړی او دنيا ته يې وښودئ.

١- دحضرت عبدالله بن عمرو بن العاص‏رضي الله عنهما پټو سوځل

(130) نومورې بيت په پوره ډول داسي دی . هم خدا خواهی هم دنيا خواهی هم بنون — اين خيال است ومحال است وجنون .
ژباړه : هم خدای غواړی هم دنيا غواړي هم زامن غوړي دا يوازي خيال دی امکان نه لري اوليونتوب دی په پورته موضوع کې شيخ وفرمايل : چې څوك داسي په عيش اوعشرت کې علم لاسته راوړل غواړي دا داسي دی لکه څوك چې خدای ، دنيا اوزامن ټوله غواړي لکه هغه چې ليونتوب دی په داسي ډول علم لاسته راوړل هم ليونتوب دی . ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عبدالله بن عمرو بن العاص AA فرمايي: چې موږ يو وار د نبيﷺ سره په سفر کې وو زه د نبيﷺ حضور ته ورغلم پر ما باندي يو پټو و چې په کسم (زېړ ډوله رنګ) باندي لږ رنګ سوی و نبي ﷺ چې پټو وليدئ نو ماته يې وويل: دا دي څه شی پر ځان اچولی دئ؟ ما د نبيﷺ ددې پوښتني څخه دده مبارک د ناخوښۍ اثرات معلوم کړل دستي کورته ولاړم په کور کې ښځو په نغري کې اور بل کړی و ما پټو په اور کې واچوی. دوهمه ورځ چې راغلم نبيﷺ راته وويل: هغه پټو دي څه کړئ ما ورته قصه وکړه ده مبارک راته وويل: ولې دي وښځو ته نه ورکاوئ د ښځو لپاره خو يې پروا نه کول. ([131])

فايـــده: که څه هم دپټو سوځولو اړتيا خونه وه خو د چا په زړه کې چې د چا دناخوښۍ او ناراضۍ ګذارسوی وي هغه ددې هم نه وي جوګه چې لږ فکر وکړي چې آيا ددې پټو لپاره يوه بله لاره هم سته که يوازي له منځه وړل دي. البتـه زما پـه ډول نالايقه چاتـه بـه نو خدای خبر څومره فکرونه ورلوېدلي وای چې د نبيﷺ ناراضي څومره اندازه ده او پوښـتنه بـه مې کړې وای چې بله لاره هم لري د اجازې لپاره که يا؟ نبيﷺ خو پوښتنه کړې ده منعه خو يې نه ده کړې او داسي نور.

۲- د يو انصاري خپله ودانۍ نړول

نبيﷺ يوه ورځ د کور د باندي تشريف وړی و چې وې ليـدل يـو ګنبده لوړه جوړه سوې ده د ملګرو څخه يې پوښـتنه وکړه چې دا څه شی دئ؟ ملګرو ورتـه وويـل: دا فلانـي سړي ګنبده

(131) ابـو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

جوړه کړې ده نبيﷺ چوپ سو . يو بل وخت هغه انصاري د نبيﷺ و حضور ته ورغلی نبيﷺ ته يې سلام ووايه نبيﷺ مخ ځني واړوی انصاري فکر وکړی چي ښايي دنبيﷺ نه وي فکر سوی بيا يې سلام ورته ووايه نبيﷺ بيا هم جواب نه ورته ووايه انصاري ددې زغم نه سوای کولای دستي يې د ناستو اصحابانوﷺ څخه پوښتنه وکړه او خبړنه يې وکړه چي ولي زه د نبيﷺ په نظر نه ورځم ؟ اصحابانوﷺ ورته وويل: نن نبيﷺ دباندي تللی و ستا ګنبده يې وليده بيايې پوښتنه وکړه چي دا د چا ده ؟ انصاري چې دا واوريدل دستي ولاړی هغه ګنبده يې ونړول داسي يې د مځکي سره سمه کړه چي هيڅ نښان يې نسو پاته او بيا يې داهم ونه کړه چي راغلی وای او نبيﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د ناخوښۍ له وجي مي ګنبده ونړول ، نابيره نبيﷺ په خپله هلته تېرېدئ نو وي ليدل چي ګنبده نسته پوښتنه يې وکړه ، اصحابانوﷺ ورته وويل : څو ورځي مخکي چي تاسو دده څخه مخ اړولی و ده زموږ څخه پوښتنه وکړه ، موږ ورته وويل : نبيﷺ ستا ګنبده ليدلې ده دی ولاړی هغه ګنبده يې بيخي ونړول. نبيﷺ وفرمايل هره آبادي د سړي لپاره عذاب دئ مګر هغه آبادي نه چي دسختي اړتيا او مجبوری لپاره وي.(132)

فــايده: دا دپوره مينې خبري دي ، دوی مبارکانو داهم نه سوای زغملای چي درسول اللهﷺ مخ مبارک غمجن ووينې تر خپل ځان يې رسول اللهﷺ ګران بللی ، دغه مبارک صحابي خپله ګنبده ونړوله بيايې داهم نه کول چي د نړېدو وروسته راغلی وای او رسول اللهﷺ ته يې ويلي وای چي ستا د خوشحالی په موخه مي ګنبده ونړول بلکي نبيﷺ چي کله په پېښېدونکي ډول هلته ولاړی په خپله يې وليدل. نبيﷺ ته پر آبادۍ باندي پيسي مصرفول په خصوصي ډول ناخوښه کارو په ډېرو احاديثو کي ددې بيان راغلی دئ. په خپله د نبيﷺ د بيبيانو خوني دخرما د ښاخونو کوډلي وې او د دروازو پردې يې د کونيو څخه جوړې وې

(132) ابـو داؤد

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي لپاره چې د پردی سرې نظر دننه ولاړ نسي. يو ځل نبيﷺ يو ځای په سفر تللی وو ام سلميؓ ته يو څه مال په لاس ورغلی نو دې مبارکي خپله خونه د خرما وو د لښتو پر ځای په اومو خښتو جوړه کړه نبيﷺ چې کله وليده نو دې ته يې وويل: دادي څه کړي دي؟ دې مبارکي ورته وويل: په هغه خونه کې د بې پردګۍ شک و، نبيﷺ وفرمايل: بدترين شی پر تعمير باندي پيسې خرڅول دي. عبدالله بن عمرؓ فرمايي: يوه ورځ ما او زما مور د خپل کور ديوال سماوی چې ډېر خراب سوی و نبيﷺ چې وليدئ نو راته وې فرمايل: مرګ ددې ديوال ترنړېدو ډېر نژدې دئ.(133)

۳- د اصحابانو سَرَه پټوان راکښته کول

حضرت رافعؓ فرمايي: يوه ورځ موږ د نبيﷺ سره په سفر کې و او زموږ په اوښانو کي پټوان پراته وه چې په دغه پټوانو کي سور رنګه تارونه وو نبيﷺ وفرمايل: زه يو هيږم چې دغه سوروالی پر تاسو غالبه کيږي نبيﷺ چې دا ارشاد وفرمايه موږ په داسي وېره کې وغورزېدو چې اوښان يوې خوا او بلې خواته وتښتېدل او موږ دستي د اوښانو څخه پټوان راکښته کړه.(134)

فـــايده: اصحابانو مبارکانوؓ ته په ژوندکي داسي ښېښو اهميت نه درلودئ البته زموږ د ژوند په لحاظ سره وداسي ښېښو ته حيرانتيا کيږي ځکه د اصحابو کراموؓ عام ژوند هم داسي و، د حديبې صلح چې په لومړی باب دريمه قصه کي يې بيان وسو په دغه صلح کي عروة بن مسعود د کافرانو لخوا و مسلمانانو ته قاصد راغلی و ده د مسلمانانو ژوند په غور سره ترنظر تېر کړی کله چې مکې ته ولاړی و کافرانو ته يې وويل: زه و لويو ـ لويو پاچاهانو ته د

(133) ابـو داؤد
(134) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاصد په توګه تللی یم لکه د فارس ،روم او حبشې پاچاهانو سره چې مې لیدلي دي ماد هیڅ پاچا په دربار کې د درباریانو دومره درنښت نه دئ لیدلی چې خپل پاچا ته یې ورکوي لکه د محمد ﷺ ملګري چې محمد ﷺ ته تعظیم کوي.هیڅکله دده بلغم ومځکې ته نه پرېږدي بلکې هر یوه ته چې په لاس ورسي دستې یې پر مخ او بدن مږي ، کله چې دی ﷺ د یو شي امر کوي نو ټول ملګري یې تلوار کوي چې هغه کار وکړي . کله چې هغه اودس کوي نو داوداسه د اوبو اخیستلو لپاره ټوله تلوار کوي چې پر بدن یې ومږي د تلوار بڼه یې داسې وي چې ګویا دوی به په خپلو منځو کې جګړه کوي.او کله چې هغه خبري کوي نو ټوله چوپ سي هیڅوک دده د درنښت له وجهې دده لوري ته پورته نه ګوري.(135)

۴- دحضرت وائل ﷺ د ذباب په لفظ سره وېښته پرېکول

وائل بن حجر ﷺ فرمايي: زه یوه ورځ د رسول الله ﷺ حضور ته ورغلم زماد سرو ویښتان ډېر غټ سوي وه کله چې زه ورته مخامخ سوم نو نبي ﷺ راته وویل: ذباب،ذباب . مافکر وکړی چې دایې لکه چې زماد سر دوېښتانو په اړه وويل نو زه دستي ولاړم د سر وېښتان مې وکښل کله چې په دوهمه ورځ درسول الله ﷺ حضور ته ورغلم رسول الله ﷺ راته وفرمایل: ماتا ته نه وه ویلي مګر ښه دي وکړه (چې د سر وېښتان دي لري کړه).(136)

فـــايده: ذباب دسپېره په معني دئ او دبېکاره په معني هم دئ دادنبي ﷺ په اشارو باندي د اصحابو دقرباني خبره وه چې دمنشاء پېژندلو وروسته که هغه غلط پوه سوی وي بیا هم په عمل کولو کې به یې ځنډ نه راوستی. دلته نبي ﷺ ورته وویل:چې تاته مې نه و ویلي خو ده

(135) بخاري شريف
(136) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه خبره د خپل ځان په اړه بلل په دې وجه څه شونتیا وه چې ځنډ راغلی وای ، د اسلام په پیل کې په لمانځه کې خبرې کول روا وې بیا وروسته منعه سوې حضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه یوه ورځ د رسول اللهﷺ حضور ته ورغلی رسول اللهﷺ په لمانځه کولو اخته وه مبارک د عادت سره سم سلام ورته وواېه خرنګه چې په لمانځه کې خبرې منعه سوې وې نو نبيﷺ جواب ورنکړی. دی مبارک فرمايي: د نبيﷺ په جواب نه راکولو سره نوې اوزړې خبرې را پر زړه سوې په بيلو فکرونو کې ډوب سوم کله به مې فکر کاوه چې پر فلانی خبره به ناراضه سوی وي کله به مې فکر کاوه چې فلانی خبره پښتبه سوې ده پرهغه به ناراضه سوی وي کله چې نبيﷺ سلام وګرزاوه نو راته وې ويل چې په لمانځه کې خبرې کول منعه سوي دي نو په دې وجه مې د سلام جواب در نه کړی د نبيﷺ د دې خبرې په کولو سره په ما کې ساه وچلېده.

۵ - د حضرت سهيل بن حنظلية رضی الله عنه عادت او د خريم رضی الله عنه ويښته پرېکول

په دمشق کې سهيل بن حنظلية رضی الله عنه نومي صحابي اوسېدئ يوازې ژوند يې تېروی ډېر کم به يې د خلګو سره ګډون کاوه هيڅيري به نه تلی ټوله ورځ به په مسجد کې په لمانځه يا تسبوح مشغول و او يا به يې وظيفه کول ومسجد ته د تللو پروخت د حضرت ابو درداء رضی الله عنه سره مخ سو چې مشهور صحابي دئ ابودرداء رضی الله عنه ورته وويل: په تلو کې د خير يو څه خبرې کوه زموږ لپاره فايده ده تاته څه تاوان نسته نو سهيل رضی الله عنه به د نبيﷺ د زماني څه واقعاتي او حديثونه ورته وويل ، يوه ورځ سهيل رضی الله عنه پر لاري روان و ابودرداء رضی الله عنه د عادت مطابق خواست ورته وکړی چې يوه د خير خبره راته وکړه بيا ولاړ سه ده مبارک ورته وويل: يوه ورځ نبيﷺ وفرمايل: چې خريم اسدي رضی الله عنه ښه سړی دئ که چيري دا دوې خبري نه وای پکښې يو داچې د سرو ښتان يې لوی دي دوهم دا چې لنګ تربجلکو ښکته کوي کله چې خريم ته د نبيﷺ دا ارشاد ورسېدئ نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي يې چاړه راواخيسته د سر وېښتان يې تر غوړو کښته پرېکړل او لنګ يې تر نيمي پنډۍ پوري پورته تړل شروع کړل.([137])

فايـــده: په ځينو روايتو کي راغلي دي چي نبيﷺ خپله و خريم ته ارشاد وکړی او خريم ؓ قسم وکړی چي دادواړه به د اوس څخه نه وي په هرصورت په دواړو روايتو کي شک نسته، کېدلای سي چي وده ته يې خپله ارشاد فرمايلي وي او دده په نه موجوديت کي دي يې هم ارشاد فرمايلي وي چي اوربدونکی تللی وي او هغه ته يې خبر رسوليوي.

۷- د حضرت ابن عمرؓ د خپل زوی سره خبري نه کول

حضرت عبدالله بن عمرؓ يو ځلي وويل: نبي ◄ فرمايلي دي چي ښځو ته و مسجد ته د تللو اجازه ورکوئ دابن عمرؓ يو زوی وويل: چي موږ اجازه نسو ورکولای ځکه دوی وموږ ته بهانه جوړوي او دآزادۍ او فساد لاره خلاصوي. حضرت عبدالله بن عمرؓ ډېر ناراضه سو او زوی ته يې بد او رد وويل او ورته وې ويل چي زه د نبيﷺ ارشاد درته وايم ته وايي چي اجازه نسو ورکولای ددې څخه وروسته يې د تل لپاره دخپل زوی سره خبري پرېښودي.([138])

فايده: دده مبارک دزوی د اجازې نه ورکول له دې وجهې څخه و چي ښځي فساد ته بهانه جوړوي (دخپلې زمانې دښځو حال يې ليدلی و) په همدې وجه حضرت عائشةؓ په خپله فرمايي: که چېري نبيﷺ د اوسنيو ښځو حالت ليدلی وای نو ښځو ته به يې و مسجد ته د تللو اجازه نه وای ورکړې او حال دا چي د عائشيؓ زمانه د نبيﷺ څخه ليري نه وه خو ابن عمروؓ دا نسوای زغملای چي دی دي د نبيﷺ ارشاد و وايي او څوک دي يو څه شک پکښي پيدا کړي

([137]) ابـو داؤد
([138]) مسلم ، ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازي پر دي خبره چي هغه د نبيﷺ د ارشاد څخه انکار وکړي ټول عمر يې د خپل زوی سره خبري نه وکړي . مبارکو اصحابانو ﷺ ته په دي کي ډېر تکليفونه راغلل د يوې خوا د نبيﷺ د ارشاد اهميت و چي دوی خپل ځان باله او د ښځو اجازه پکښي امر سوې وه او د بلي خوا د فتنو او فساد بيره وه نو دوی مبارکانو ته هم د ښځو اجازه مشکل کار سو او بندول يې هم مشکل کار سو . حضرت عاتکة ﷺ چي څو واري يې نکاح سوې وه او د حضرت عمر ﷺ سره يې هم نکاح سوې وه دا به مسجد ته تلل د حضرت عمر ﷺ پر طبيعت ښه نه لګېده يو چا ورته وويل چي ته مسجد ته ځې د حضرت عمر ﷺ نه خوښېږي دي ورته وويل چي دده نه خوښېږي نو منعه دي وکړي . د حضرت عمر ﷺ تر وفات وروسته دي د حضرت زبير ﷺ سره نکاح وکړه د حضرت زبير ﷺ نه خوښېده چي دا مسجد ته ځي خو ددي دلاوري يې نسوای کولای چي منع دي يې کړي (ځکه د رسول اللهﷺ د اجازي ارشاد و) يو وار زبير ﷺ د شپې د ماخستن دلمانځه پر وخت پر لاري ورته کښېناستی کله چي دا تېره سوه نو وې ځورو له ده ته خو جائزه وه ځکه مېړه يې و دي د تياري له امله و نه پېژندی چي دا څوک دئ ددي څخه وروسته دي و مسجد ته تلل پرېښودل، حضرت زبير ﷺ پوښتنه ځني وکړه چي مسجد ته تلل دي ولي پرېښودل ؟ دي ورته وويل: اوس هغه زمانه نه سوه پاته کوم چي د رسول اللهﷺ زمانه وه .

۷-د حضرت ابن عمر ﷺ څخه پوښتنه چي د لمانځه قصر په قران کي نسته

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حضرت ابن عمر ﷺ څخه چا پوښتنه وکړه چې د کورني سړي د لمانځه بیان خو په قرآن کي سته د ویري د لمانځه بیان سته او د مسافر دلمانځه بیان په قرآن کي نسته ؟ ابن عمر ﷺ و فرمایل: واوره ! الله ﷻ نبي ﷺ جوړ کړی بیا یې راولیږی موږ نه پوهیدو هیڅ مونه پېژندل اوس نو موږ چې هغه مبارک په څه ډول په کولو لیدلی دئ هم غسي به کوو.(139)

فایـــده: مقصد دادئ چې د هري مسئلې وضاحت په قرآن کریم کي لازمي نه دئ بلکي د عمل لپاره د نبي ﷺ څخه تائیدول بسه کوئ. پخپله نبي ﷺ فرمایلي دي: ماته قرآنکریم راکړل سوی دئ او ددې برابر نور حکمونه راکړل سوي دي ډېر ژر هغه زمانه راتلونکې ده چې د مړې ګیډې وخلک به پر خپلو ګدیانو ناست وي اوو ایي به چې بس قرآنکریم ټینګ ونیسئ کوم احکام چې په قرآن کي دي په هغه عمل وکړئ.(140)

٨- د حضرت ابن مغفل ﷺ د خذف په وجه خبري پرېښودل

حضرت ابن مغفل ﷺ یوه ورځ یوه ځوان وراره ولیدئ چې ډبري یې غورځولې لوبې یې په کولې نو ده ورته وویل: اې وراره ! دا کار مکوه ځکه د نبي ﷺ ارشاد دی: چې دا کار نه ښکار دئ او نه دښمن ته څه تاوان په رسیږي نابېره به پر یو چا ومښلي د هغه به یا سترګه وچوي او یا به یې غاښ مات سي. وراره چې یې کم عمره و دا کار یې نه پرېښودی بلکي چې اکا به یې ولیدي نو بیا به یې ډبري ویشتل شروع کړه اکا یې ورته وویل: زه د نبي ﷺ ارشاد تاته وایم تـه دغه کار نه پرېږدې په الله ﷻ دي مي قسم وي چي بیا به هیڅکله ستا سره خبري نه وکړم پـه یوه بله قصه کي

---

(139) شفـاء
(140) ابـوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

راغلي دي چې ده ورته وویل: په الله ﷻ قسم کوم چې زه به ستا په جنازه کې ګډون نه کوم او نه به ستا د ناروغۍ پوښتنې ته درځم.(141)

فایـــده: خذف دې ته وایي چې پر بټه ګوته کوچنۍ ډبره کښېږدي بیا یې غورځوي په کوچنیانو کې عموماً د دا ډول لوبو مرض وي دا داسې ډبرې غورځول دي چې ښکار نه پرې کیږي که نابېره د چا پر سترګه ومښلي نو هغه به زخمي کړي حضرت عبدالله بن مغفل ؓ دا نسوای زغملای چې د رسول الله ﷺ د ارشاد وروسته دې هغه کوچنی بیا هم دغه کار کوي. موږ هره ورځ د نبي ﷺ ځومره ارشادات اورو او بیا د هغه ځومره اهتمام کوو هر سړی خپله د خپل ځان په اړه پرېکړه کولای سي.(جالبه خو لا داده چې موږ خپل اولادونه دهغه کارونو څخه نه منعه کوو چې رسول الله ﷺ یې منعه کړې ده بلکې موږ خپل ماشومان په داسې کارونو امر کوو چې درسول الله ﷺ مخالفت پکښې وي دمثال په ډول ښکنځل په کوو اوداسې نور دضرر رسولو کارونه په کوو او هم هغه توکي ورته په خپل لاس برابروو چې نبوي منعه پرې راغلې ده لکه ډبرو غورځولو ځیني ربړي الات ، پلاستکي توپکان اوداسې نور.)

۹- د حضرت حکیم بن حزام ؓ د سوال نه کولو ژمنه

حضرت حکـیم بـن حـزام ؓ یـوه ورځ د نبـي ﷺ و حضـور تـه ورغلـی او یـو شـی یـې ځنـي وغوښتی نبي ﷺ ورکړی بیا یې په بله موقع کښې یو څه ځني وغوښـتل نبـي ﷺ بیا ورکړه دریم واري یې بیا یو څه ځني وغوښته نبي ﷺ ورکړه او ورته وې وفرمایل: اې حکیمه ! مـال داسـې دئ لکه شین باغ خو قاعده یې داده چې کـه چېـرې د زړه پـه شـتمنۍ سـره راسـې نـو پـه دې مـال کـې

(141) ابن ماجه ، دارمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

برکت دئ او که په طمعه او دوکې سره لاسته راسي نو بیا برکت نسته پکښې بیا داسې کیږي (لکه د غوايي د لوږي ناروغي) چې هر وخت خوراک کوي خو نه مړیږي. حضرت ابن حزم ﷺ وویل : اې د الله رسوله ! ستا څخه به وروسته زه هیڅوک نه تنګوم . وروسته بیا د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ په خلافت کې ابوبکر ﷺ و ابن حزام ﷺ ته د بیت المال څخه د یوشی د ورکړې اراده وکړه خو ده انکار وکړی وروسته بیا حضرت عمر ﷺ پخپل خلافت کې دیو شي د ورکړې اراده وکړه او ټینګار یې وکړی خو ده انکار وکړی.([142])

فایــــده : همدا وجه ده چې نن سبا زموږ په مالو کې برکت نسته چې په چل او طمعه سره لاسته راغلي دي.

۱۰- د حضرت خذیفة ﷺ د جاسوسۍ (مخبرۍ) لپاره تلل

حضرت خذیفة ﷺ فرمایي : چې د خندق په غزا کې د مکې کافران زموږ طرفته وه او د دوی سره د کافرانو نوري ډیري ډلي وې چې پر موږ باندې راختلي وې او د حملې لپاره تیاري وې او دلته په مدینه منوره کې د بني قریظوو یهودیان وه چې هر وخت د دوی څخه دا ویره وه چې دوی مدینه منوره خالي ووینې او زموږ اهل او عیال بیخې را ختم کړي موږ د مدینې دباندې د جنګ په سلسله کې پراته وو منافقانو به د کور د یوازیوالي او خالي والي په بهانه د نبيﷺ څخه اجازه غوښته او بېرته به کورو ته راتلل نبيﷺ به هر اجازه غوښتونکي ته اجازه ورکول په دغه بهیر کې یوه شپه دومره سخته سیلۍ (باد ، دوړې) راغلې چې نه ددې څخه مخکې راغلي وې او نه وروسته او تیاره دومره زیاته وه چې د یو سړی لیدل خو څه کوې خپل

([142]) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس نه ليدل کېده ، با د دومره سخت و چې بوربهاري يې د برق په څېر و منافقان خپلو کورو ته بېرته تلل زمونږ دري سوه کسيزه ډله په دغه ځای کي وه نبيﷺ د هر يوه پوښتنه کوله او دهري خوا ښېرنه يي کول په دغه لړ کې نبيﷺ زما خواته تېرېدئ زما سره نه د دښمن څخه د حفاظت وسله وه اونه د يخ دمخنيوي لپاره څه جامه وه يو کوچنی پټو را سره و چې ما اغوستی و پر پوندو باندي پر مځکه پوري منبتي ناست وم نبيﷺ پوښتنه وکړه چې څوک يې ؟ما ورته وويل: خذيفة يم ، زه د يخ له امله ولاړېدای نسم او د شرم له وجي په مځکه پوري پيوست سوم نبيﷺ راته وويل: ولاړ سه و دربړه د دښمنانو ټولګيو ته ولاړ سه او دهغوی حال راوړه چې څه کېږي ؟زه په دغه وخت کې د بېري او يخنۍ له وجهي تر ټولو په بد حالت کې وم خو د رسول اللهﷺ د امر منلو لپاره ولاړ سوم دستي روان سوم کله چې زه روان سوم نو نبيﷺ داسي دعا وکړه:

اللهم احفظه من يديه و من خلفه و عن يمينه وعن شماله ومن فوقه ومن تحته.

ژباړه: اي الله ! دده ساتنه دمخ دلوري او د شا د لوري څخه وکړې د راسته او چپه لوري څخه يې (ساتنه وکړې) د لوړي او لاندي خوا څخه يې (ساتنه وکړې) .خذيفةﷺ وايي نبيﷺ چې دا دعا وکړه زما څخه بيره او يخني بيخي ولاړل او پر هر قدم ماته معلومېده چې ګويا زه په ګرمۍ کې را روان يم او زما د روانېدو په وخت کي نبيﷺ دا هم راته وويل: چې په پټه خوله ولاړ سه هيڅ حرکت مه کوه محض وګوره چې څه کيږي ، زه چې هلته ورسېدم نو ومي ليدل چې اور بليږي خلګ ځانونه ورته تودوي يو سړی مي وليدی چې پر اور لاس تودوي بيايي پر تشي مږي هري خواته ناري دي چې بېرته ولاړ سئ (يعني درځئ کوروته) هر سړی د خپل قوم وخلګو ته د بېرته تلو ناري وهي د دوی پر خيمو باندي د څلورو طرفو څخه با د ډبري اوروي ، خيمي يي شکيږي، آسونه او نور حيوانات يې هلاکيږي . ابو سفيان چې د ټولو قومونو لکه سردار داسي جوړ سوی و پر اور يې ځان توداوی په زړه کي مي راغله چې له منځه يې يوسم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دستي مي د ترکش څخه غشي راوکښی خو دنبيﷺ ارشاد را په ياد سو چي حرکت ونه کړې وګوره راسه ! بېرته مي غشي وترکش ته واچوی دوی ته يو څه شک پيدا سو اووي ويل: په تاسو کې يو څوک جاسوس سته هر يو دي خپل ملګري تر لاس ونيسي ما هم ژر يو سړی تر لاس ونيوی او پوښتنه مي څني وکړه چې ته څوک يې؟ هغه راته وويل: سبحان الله ته ما نه پېژنې زه فلانکی يم زه دهغه ځای څخه بېرته را روان سوم کله چې نيمي لارې ته راورسېدم تقريباً شل سواره دشا له خوا راپسي راغله چې لنګوټې يې تړلې وې او راته وې ويل: چې ته خپل آقا ته ووايه چي اللهﷻ د دښمنانو چاره وکړه ته بې غمه اوسه زه چې کله بېرته راورسېدم نبيﷺ يو کوچنی پټو پر سرکړی و لمونځ يې کاوه د نبيﷺ مبارک عادت داو چې کله به د ويري څه خبره پېښه سوه ده مبارک به د لمانځه و لوري ته توجه کول ، کله چې رسول اللهﷺ دلمانځه څخه فارغه سو ما خپل د حال ټوله قصه ورته بيان کړه کومه چې مي ليدلې وه نبيﷺ چې د جاسوسۍ قصه واورېده نو غاښونه مبارک يې (دخندا څخه) وځلېدل ، نبيﷺ زه د خپلو پښو مبارکو سره پرې ايستلم او دخپل پټو يوه برخه يې پر ما واچول ما خپله سينه د رسول اللهﷺ د تلو مبارکو سره ومښلول.(143)

فايـــده: دا د دوی مبارکانو برخه وه او دا د دوی لپاره مناسبه وه چې په دومره سختو تکليفونو کې د رسول اللهﷺ امر منل د خپل بدن ، مال ، ځان او تر ټولو ورته خوښ و.اللهﷻ دې داستحقاق او اهليت پرته ما ناپاکه ته هم د دوی داتباع يوه برخه را نصيب کړي.

(143) درمنثور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم باب

دښځو ديني جذبه

حقيقت دادئ چي که چېري په ښځو کي د دين جذبه پيدا سي نو په اولادو کي ددې اثر وجود لازمي دئ او حال دا چي زموږ په ټولنه کي ددې پر خلاف اولادونه په لومړيو وختو کي په يوه داسي چاپېريال کي ساتل کيږي چي پر اولادو باندي د دين خلاف اثر پرېوزي يا لږ تر لږه ودين ته نه پاملرنه پکښي پيدا سي کله چي يوماشوم د پيل څخه د دين په خلاف چاپېريال کي وساتل سي نو نتيجه يې هغه نتيجه ده چي ښکاره ده.

١- د بي بي فاطمې ﷺ تسبيحات

حضرت علي ﷺ يوه ورځ خپل يو شاګرد ته وويل: چي زه د ځان او د بي بي فاطمې ﷺ قصه درته وکړم چي د نبي ﷺ نازولې لوروه ؟ شاګرد ورته وويل: بيخي يې راته وکړه علي ﷺ ورته وويل: بي بي فاطمې ﷺ په خپلو لاسونو مېچن چلول تر داسي اندازې پوري چي په لاسو کي يې تڼاکي پيدا سوې پخپله به يې اوبه راوړلې چي د سلواغو د رسۍ نښې به يې په سينه کي معلومي سوې دکور ټول کارونه لکه جارو او داسي نور به يې پخپله کول تر داسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازي پوري چي کالي به يې خيرن سوه. يو وار نبيﷺ ته څه غلامان او مينځي راغلې ما وفاطمې ته وويل چې ته هم ورسه دنبيﷺ څخه يو خادم وغواړه چې د کور په کارو کي مرسته درسره وکړي دا مبارکه دنبيﷺ و حضور ته ورغله هلته چي ورغله ګنه ګونه وه ددې مبارکي په طبيعت کي شرم او حيا ډېره وه نو د شرم له وجهي وپلار ته د نورو مخکي ورتلل شرم او حيا ورته وګڼل سوه نو بېرته راغله دوهمه ورځ نبيﷺ پخپله زموږ کورته تشريف راوړی او وې ويل: اې فاطمې ! پرون ته راغلې وې څه کار دې و؟ فاطمې د شرم له وجهي چوپ سوه. علي وايي ما وويل: چي اې دالله رسوله ! دا په داسي حالت کي ده چې د ميچني له وجهي يې په لاسو کي تڼاکي پيدا سوي دي د اوبو راوړلو له وجهي يې په سينه کي درسۍ نښي معلوميږي د کور په کارو کي دومره بوخته ده چې هره ورځ يې کالي خيرن وي نو ما ورته وويل: چي رسول اللهﷺ ته څه غلامان او مينځياني راغلي دي ته هم ورسه يو خادم ځني راوله چي مرسته درسره وکړي ددغه لپاره درغلې وه. په ځينو رواياتو کي راغلي دي چې بي بي فاطمې وويل: اې د الله رسوله ! زه او علي د څرمني يوه بستره لرو د شپې پکښي بيديږو او د ورځي بيا اوښ ته دانه او واښه پکښي ايږدو. رسول اللهﷺ ورته وويل: لوري !صبر کوه د حضرت موسي او دهغه د بي بي تر لسو کالو پوري يوه بستره وه هغه هم د موسي چينه وه د شپې به پر بيديدل ، ته تقوي حاصله کړه د اللهﷻ څخه وويرېږه او دخپل څښتن تعالي رضاء لاسته راوړه د کور خدمت کوه کله چي بيديږې درودیرش واره سبحان الله وايه ، درودیرش واره الحمدالله وايه او څلوردېرش واره الله اکبر وايه دغه تسبيح تر خادم ښه دي بي بي فاطمې وويل: زه د اللهﷻ او د هغه د رسولﷺ څخه راضي يم.[144]

(144) ابو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایــــده: یعني کوم څه چي د الله ﷻ او دهغه د رسول ﷺ زما لپاره خوښ وي او د دوی پکښي رضا وي زه په راضي یم ماته په خوشالۍ قبول دي. دا د دواړو جهانو د سردار د لور ژوند و. زموږ خلک چې دوې پیسې پیدا کړي نو د کور کارونه خو څه کوي خپل کار هم نسي کولای په تشناب کي د اوبو ګډوه بل څوک ورته ایږدي یوازي په پورتنی واقعه کښي د بیدېدو دوخت دذکر بیان سوی دئ. په نورو حدیثونو کي تر هر لمانځه وروسته پورتنۍ دري کلمې درودېرش واره ویل ښودل سوي دي او یو وار لاندینۍ کلمې ویل هم راغلي دي: لا اله الا الله وحده لا شریک له، له الملک وله الحمد و هو علي کل شئ قدیر.

۲- د حضرت عائشي ؓ صدقه

د حضرت عائشي ؓ و حضور ته دوې لوی، لوی ګونۍ دپیسو ډکي راوړل سوې چي تر سلو زرو درهمو زیاتي پکښې وې حضرت عائشې ؓ څو لوښي را وغوښتل او هغه یې په ډک کړل وېشل یې شروع کړل تر ماښامه پوري یې ټولي خیرات کړې یو درهم یې لا هم نه پرېښودئ خپله یې روژه وه و مینځي ته یې وویل چې د روژمات لپاره یو شی راوړه مینځې یوه ډوډۍ او څه د زیتون تیل ورته راوړه او ورته وې ویل: څومره به ښه وای چې نن مو د یوه درهم غوښي را غوښتي وای او په غوښو مو نن روژه ماته کړې وای دې مبارکي ورته وویل: اوس نو په پیغور څه کیږي هغه وخت به دي را په یاد کړي وای چي پیسې مي وېشلې ما به راغوښتي وای.(145)

---

(145) تذکره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايـــده: د حضرت عائشې‌رضي الله عنها وحضور ته به دغه ډول نذراني د امير معاويةرضي الله عنه ، عبدالله بن زبيررضي الله عنه او داسي نورو حضراتو لخوا وړاندي کېدي ځکه دغه زمانه د فتوحاتو زمانه وه دنيوي فراخي وه په کورو کنبي به د غلو په څېر د اشرفيو زخېري وي ددې ټولو اسانتياوو سره، سره دې مبارکي ډېر ساده او کمزوري ژوند تېراوى آن تر دې چې د روژه مات لپاره به هم د خدمتګار د يادولو اړتياوه تر سلو زرو درهمو پوري يې پيسې خيرات کړې دا يې هم په فکر کي نه راغله چې زما روژه ده د غوښو راغوښتل غواړي په اوس وخت کي داسي پيښي دومره ليري سوي دي چي په خپله ددې واقعاتو په ريشتيا کېدو کي لا شک پيدا کيږي خو د کومو کسانو چي دهغې زمانې ژوند تر نظر تېر کړى وي پر داسي واقعاتو او نورو په سوونو واقعاتو باندي هيڅ حيرانتيا نه کوي . په خپله د حضرت عائشې‌رضي الله عنها ډېري واقعاتي نژدې ، نژدې دي يو واريې روژه وه په کور کې يې د يوې ډوډۍ پرته بل هيڅ نه وه يو فقير راغلی سوال يې وکړی دې مبارکي و خادمې ته وويل چي هغه يوه ډوډۍ ورکړه خادمي ورته وويل چي د روژه مات لپاره په کور کي هيڅ شی نسته دې مبارکي ورته وويل پروا نه کوي ته هغه ډوډۍ ورکړه خادمي هغه ډوډۍ ورکړه.([146])

يو واري يې په کور کي مار مړکړی په خوب کي يو چا ورته وويل چي مسلمان دي مړ کړی دئ دې ورته وويل چي مسلمان و نو د نبيﷺ د بيبيانو کور ته به نه راتلی هغه ورته وويل چې په پرده کي راغلی و په دې خبره سره ډېره ووېرېده راوينبه سوه دولس زره درهمه يعني د يوه انسان دويني تويولو سره برابر يې خيرات کړل.

عـروةرضي الله عنه فرمـايي: مـا يوه ورځ وليـده چي اويـا زره درهمـه يې خيـرات کـړل او خپلـه يې قميص پيني درلودې.([147])

([146]) موطا
([147]) طبقـات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د حضرت ابن زبير ﷛ د عائشې ﷞ منعه کول دصدقې څخه او ددې خوابدتيا

حضرت عبدالله ابن زبير ﷛ د حضرت عائشې ﷞ خوريي و دې مبارکې دده سره مينه درلوده ګويا خوريي والى يې ورسره پاللى و عبدالله بن زبير ﷛ پـه دې ډېر پريشانه و چې عائشة ﷞ پر خپل ځان دومره تکليفونه تېروي او هر څه چې يې کورته راځي خيراتوي يې يو ځل يې وويل چې د خاله لاس به څنګه ددې کار څخه بندوم حضرت عائشې ﷞ ته دا خبر ورسېدئ نو ډېره خوابدې سوه چې دى زما لاس دخيرات څخه بندوي نود نذر په ډول يې قسم وکړى چې دده سره به خبري نه کوي حضرت عبدالله بن زبير ﷛ د خپلې خاله پـه خوابدتيا سره ډېر پـه تکليف سو نو ډېر خلګ يې ورته واسطه کړه چې دده سره خوشاله سي خو هغې به دقسم عذر کاوه آخر عبدالله بن زبير ﷛ ډېر زړه تنګى سو نو دنبي ﷺ د ماما خيلو څخه يې دوه کسان د سپارښت لپاره د ځان سره بوتلل دعائشې ﷞ کورته ورغلل دوى مبارکانو د دننه تلو لپاره اجازه واخيستـه دننه ورغلل دى هم پـه پټـه ورسره ولاړى د پردې شاته کښېناستل بي بي عائشة ﷞ د پردې بلې خواته ناسته وه خبري شروع سوې ، دى د پردې دننه خواتـه ورغلى لاس يې پـه غاړه کې وروا چوى ډېر يې وژړل او خوشامندى يې کولې هغـه دوو مبارکانو هم د سپارښت خبري کولې او دمسلمانانو دخبرو نه کولو پـه اړه چې رسـول الله ﷺ د منعي کـوم حديثونه وه هغه يې ورته ويل او دنبي ﷺ چې کوم حديثونه د پخلا کېدو پـه اړه راغلي وه هغه يې ورته بيانول ،حضرت عائشې ﷞ چې درسول الله ﷺ حديثونه واورېدل نو هغه عذابونو تـه يې طاقت ونسو چې دمسلمان دخبرو نه کولو پـه اړه رسول الله ﷺ فرمايلي وو نو پـه ژړا سوه دى يې معاف کړى خبري يې ور سره شروع کړې خو ددغه قسم پـه فديه کې يې پـه واروار غلامان ازاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړل آن تردې چې څلویښت غلامان یې آزاد کړل کله چې به د غه قسم په یادورغلی نو دومره به یې وژړل چې پوړنی به یې په اوښکو لوندکړی.(148).

فایـــده: مونږ د سهار څخه تر ماښامه پوري څومره قسمونه په یوه ساه اخلو بیا یې څومره پروا کوو ؟ددې جواب پخپله په فکر وهلو کې دئ. دکوم چا سره چې د الله ﷻ دنامه عزت وي او هغه د الله ﷻ په نامه قسم وکړي بیا ترې و پوښتې چې په نه وفا یې پر زړه څه تیریږي؟ همدا وجه وه چې عائشې رضي الله عنها ته به قسم په یاد ورغلی ډېر به یې ژړل.

۴- د حضرت عائشې رضي الله عنها د الله ﷻ څخه د ویرې حالت

د رسول الله ﷺ چې د عائشې رضي الله عنها سره څومره محبت و د چا څخه پټ نه دئ آن تردې چې چا به د نبي ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې ستاسو دچا سره ډېر محبت دئ ؟ رسول الله ﷺ به و فرمایل چې دعائشې رضي الله عنها سره ددې سره ، سره دا مبارکه په مسئلو دومره خبرداره وه چې لوی ، لوی اصحابان به د مسئلې دخبرلو لپاره ددې حضور ته ورتلل . جبرائیل علیه السلام به دې ته سلام وایه . رسول الله ﷺ ته په جنت کې ددې د بي بي کېدو زیری ورکړل سوی دئ. منافقانو چې پردې تهمت ولګاوی په قرآنکریم کې ددې دبرائت آیاتونه نازل سوه.په خپله عائشة رضي الله عنها فرمایي: په ما کې لس داسي خصوصیات سته چې بله بي بي یې نلري . ابن سعد AA په تفصیل سره رانقل کړي دي.

ددې مبارکي دسخا حالت د پورتنیو قصو څخه معلوم سو خو ددې سره ، سره ددې د الله ﷻ د ویرې څخه داسي حالت و چې ویل به یې : کاشکي زه درخته وای چې د الله ﷻ تسبیح

---

(148) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

مې ويلاى او په آخرت كې زما څخه مطالبه نه واى ، كاشكې زه ډبره واى ، كاشكې زه لوټه واى ، كاشكې زه نه واى پيدا سوې ، كاشكې زه ددرختې پاڼه واى،كاشكې زه واښه واى.(149)

فايـــده: دالله ﷻ څخه د ويرې بيان په ورته ډول په دريم باب ، ېنځمه قصه كې هم تېر سوې دئ د دوى مباركانو دا عمومي حالت و دالله ﷻ څخه ويره ددوى يوه برخه وه.

۵- د حضرت ام سلمة[redacted] د خاوند دعا او هجرت

ام المؤمنين حضرت ام سلمې[redacted] د نبي ﷺ څخه مخكې د ابوسلمة[redacted] په نكاح وه دوى دواړو په خپل منځ كې دومره محبت درلودئ چې ددې قصې څخه يې اندازه معلومېږي يوه ورځ ام سلمې[redacted] و ابو سلمة[redacted] ته وويل چې ما اورېدلي دي چې مېړه او ماينه دواړه جنتيان وي او ښځه چې د بل مېړه سره نكاح نه وكړي الله ﷻ په جنت كې دغه ښځه وهغه سړي ته په نكاح وركوي نو راسه ددې لپاره چې ما او تا ژمنه وكړو چې په موږ كې هر يو مخكې مړ سو د بل چا سره به نكاح نه كوي.ابوسلمة[redacted] وويل: چې ته به زما خبره ومنې؟ام سلمة[redacted] وويل چې زه مشوره كوم ددې لپاره چې ستا خبره ومنم .ابوسلمة[redacted] وويل چې زما تر مرګ وروسته ته نكاح وكړه ، بيا يې دعا وكړه چې اې خدايه !زما څخه وروسته ام سلمة[redacted] ته تر ما غوره خاوند ورنصيب كړې چې نه دا تنګوي او نه يې په عذابوي .دوى دواړه يعني ښځه او خاوند د اسلام په شروع كې و حبشې ته يو ځاى مهاجر سوه دحبشې د هجرت وروسته يې بيا مدينې منورې ته هجرت وكړى چې خپله ام سلمة[redacted] يې قصه په تفصيل سره داسې بيانوي : ام سلمة[redacted] وايي: كله چې ابوسلمة[redacted] د هجرت اراده وكړه نو اوښ يې تيار كړى زه او زما زوى

(149) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلمة يې پر سپاره کړو ابوسلمة د اوښ مهار کشاوی زما پلرګنۍ بنو مغيره چې موږ ولیدو نو ابوسلمة ﷺ ته يې وويل چې ته دخپل ځان اختيار لرې آزادیې موږ خپله نجلۍ ستا سره نه پرېږدو چې ته يې ښار په ښار ګرځوې دستي يې د ابو سلمة ﷺ د لاس څخه د اوښ مهار کش کړی زه يې په زوره راکښته کړم زما خسرګنۍ بنو الاسد خبر سوه چې د ابو سلمة خپلوان وه هغوی چې دا حالت وليدی نو زما د پلرګنۍ سره په جنګ اخته سوه او ورته وې ويل چې تاسو ابوسلمة ته نجلۍ په لاس نه ورکوی نو تاسو هم دخپلې نجلۍ اختيار لری مګر زموږ هلک سلمة په لاس نه درکوو (چې ددوی مبارکانو زوی و) دا مبارکه وايي چې زما خسرګنۍ هلک را څخه وګرزوی زه يې دپلرګنۍ په لاس ورکړم په دغه حالت کې موږ درې سره پر درې لارې سو ابوسلمة ﷺ مدينې ته ولاړی زه د پلرګنۍ سره پاته سوم او زوی مې د نيکه کور ته ورسېدئ زه به هره ورځ ميدان ته راتلم تر ما ښامه پورې به مې ژړل پوره يو کال مې وژړل چې نه زه خاوند ته ورتلای سوم او نه ماته زوی راکول کېدئ يوه ورځ زما د اکا زوی پرما زړه وسو خپلو خلګو ته يې وويل: تاسو ولې پردې مسکينې رحم نکوی دمېړه څخه موجلا کړې ده د زوی څخه مو جلا کړې ده دا ولې نه پرېږدی چې خپل مېړه ته ولاړه سي؟لنډه دا چې زما داکا زوی په خبرو دوی راضي کړه دوی ماته اجازه راکړه چې که مېړه ته ځې نو ولاړه سه. بنوالاسد(زما دخاوند قريبانو) چې دا حال وليدئ نو هغوی هم زما زوی را سره کړی ما يو اوښ تيار کړی او زوی مې په غېږ کې ونيوی يوازې مدينې ته روانه سوم درې څلور ميله تللې وم چې په تنعيم کې مې عثمان بن طلحة وليدی ده زما څخه پوښتنه وکړه چې يوازې چېرې ځې؟ ما ورته وويل چې پخپل خاوند پسې مدينې ته ځم بيايې راته وويل ستا سره بل څوک سته ؟ ما ورته وويل: د الله ﷻ پرته بل څوک نسته را سره نو ده د اوښ مهار ونيوی مخکې روان سو . په الله ﷻ قسم کوم چې ما تر عثمان بن طلحة شريف سړی نه و ليدلی . کله چې به زه کښته کېدم نو اوښ به يې چوک کړی دی به خپله د يوې درختې شاته جلا کښېناستی کله چې به د سپرېدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت سو نو اوښ به يې نژدې ماته چوک کړی زه به پر سپره سوم بيا به ده د اوښ مهار ونيوی روان به سو پر دغه ترتيب مدينې ته ورسېدو کله چې قبا ته ورسېدو نو عثمان راته وويل: ستا خاوند دلته دئ تر دغه وخته پورې ابو سلمة AA په قبا کې اوسېدئ عثمان بن طلحة زه مدينې ته ورسولم دی بېرته مکې ته ولاړی دا مبارکه بيا وايي په الله ﷻ قسم کوم چې ما دعثمان بن طلحة په څېر شريف او کريم سړی نه دی ليدلی. پدې کال کي چې ما څومره زحمتونه تېر سوي دي ښايي پرهيچا نه وي تېر سوي.([150])

فايــــده: دا پر الله ﷻ باندې د توکل خبره وه چې يوازې يې د هجرت اراده وکړه الله ﷻ په خپل فضل سره ددې د سفر دسامان انتظام وکړی او ددې مرسته يې وکړه څوک چې پر الله ﷻ باندې توکل کوي الله ﷻ د هغه مرسته کوي د بندګانو زړونه د الله ﷻ په قدرت کې دي دښځې لپاره چې هجرت فرض وي يوازې هم سفر کولای سي که څه هم محرم نه وي ورسره هم دا وجه ده چې ددې پر سفر باندې شرعي نيوکه نسته.

۶- دحضرت ام زياد ▲ د يو څو ښځو سره دخيبر په جنګ کي ګډون

د رسول الله ﷺ په زمانه کي نارينوو د جهاد مينه او محبت درلودئ چې په زيات شمېر سره يې قصې راغلي دي خو د جهاد دګډون په شوق کي ښځې هم تر دوی نه وې پاته تل به يې د

([150]) اسد الغابة . کومه ښځه چې دوهمه نکاح وکړي په اړه يې دوه حديثه راغلي دي په يوه حديث کي راغلي دي چې دوهم مېړه ته په جنت کي ورکول کيږي په دوهم حديث کي راغلي دي چې ښځي ته اختيار ورکول کيږي دکوم مېړه سره چې اوسېدل غواړي دهغه سره به اوسيږي. پدې خبره کي هم اختلاف سته چې په جنت کي به يوه سړی ته څومره بيبيانې ورکول کيږي . هذا الهامش من الشيخ ▲

(c) ketabton.com: The Digital Library

جهاد سره مينه درلوده کله چې به موقع په لاس ورغله نو ځان به يې رساوه ، حضرت ام زياد فرمايي: موږ شپږ ښځې په جهاد کې د شريکېدو لپاره رواني سو نبيﷺ چې خبر سو نو موږ يې راوغوښتلو او په مخ مبارک کې يې د درد(غصې) نښې ښکارېدې راته وې فرمايل : تاسو د چا په اجازه راغلې یاست ؟موږ ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ! زموږ وړې وړېشل زده دي او په جهاد کې اړتيا ورته پېښېږي او دواوې هم زموږ سره دي که نور هيڅ نه وي نو د مجاهدينو سره خو په غشو ورکولو کې مرسته کولای سو ،که څوک زخمي سي نو د هغه درملنه خو کولای سو ، د اوبو لوښي موښې ډکولای سو ،د چيښلو لپاره خو اوبه برابر ولای سو.(151)

فايده: اللهﷻ په هغه وخت کې په ښځو کې داسې دلاوري پيدا کړې وه چې دنن سبا سړي يې نه لري ، ګورئ دغه مبارکې اصحابياني د خپل شوق له مخې د جهاد ډګر ته رسېدلې وې او ځومره کارونه يې دځانو لپاره په خپله وټاکل ، حضرت ام سليم سره ددې چې عبدالله بن طلحه يې په نس وو يعني حامله وه دحنين په غزا کې يې ګډون وکړی او يوه چاړه يې د ځان سره ساتلې وه رسول اللهﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې دادې دڅه لپاره ساتلې ده ؟دې ورته وويل: که کوم کافر ماته نژدې کېدئ نو زه به يې په دغه چاړه ووهم تردې مخکې د احد په غزا کې هم شريکه سوې وه د زخميانو او ناروغانو دارو درمل به يې کاوه حضرت انس فرمايي: ما حضرت ام سليم او عائشة وليدې چې د اوبو لوښي يې په چابکې سره ډکول او راوړل يې زخميان يې اوبول کله چې به لوښي خالي سوه بيا به تللې.

۷- د ام الحرام د البحر په غزا کې د شرکت خواهش

(151) ابـو داؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ام حرام د انس خاله وه نبي به د هغې کورته زيات تشريف وړی او کله ـ کله به يې د غرمې آرام هم ددې په کور کې کاوه يوه ورځ نبي ددې په کور کې آرام کاوه په مسکا راپورته سو ، ام حرام پوښتنه څني وکړه چې زما مور او پلار دې تر تا قربان سي پر څه شي مسکی سوې؟ ده مبارک وفرمايل: زما د امت څه خلګ ماته وښودل سوه چې د درياب پر څنډه د جنګ په اراده داسې پر آسانو سپاره دي لکه پاچهان چې پر تختو ناست وي ام حرام وويل: اې دالله رسوله ! ماته هم دعا وکړه چې الله مې په دوی کې شامله کړي ، نبي وفرمايل: ته به هم په دوی کې شامله سې له دې څخه وروسته بيا نبي آرام وکړی ، بيا راپورته سو مسکی ام حرام دمسکا سبب څني وپوښتی نبي په هغه ډول جواب ورکړی دې بيا ورته وويل : اې دالله رسوله ! ماته دعا وکړه چې زه هم د دوی په ډله کې داخله سم نبي ورته وويل: ته به په لومړی ډله کې يې

د حضرت عثمان په خلافت کې امير معاويه دشام حاکم و پر جزائر قبرص باندې يې د حملې کولو اجازه وغوښته حضرت عثمان اجازه ورکړه ، امير معاويه يو لښکر تيار کړی او حمله يې وکړه په دغه لښکر کې ام حرام او ددې مېړه دواړه موجود وه د بېرته راتګ پر وخت ام حرام پر يوه غاتره سپره وه چې هغه غاتره و توريده دا مبارکه څني ايله سوه مغزی يې مات سو او وفات سوه او هم هلته خاورته وسپارل سوه.([152])

فايده: داد جهاد سره مينه وه چې په هره غزا کې به يې دګډون شوق کاوه خو لکه څرنګه چې د ام الحرام په دوهم جنګ کې ګډون په تقدير کې نه و ليکلی نو ځکه يې ګډون نه وکړی او رسول الله هم دعا نه وه ورته کړه.

---

(152) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- د حضرت ام سلیم‌ ؓ دزوی د مرګ سره ، دخپل میړه سره یو ځای والی

حضرت ام سلیم ؓ د حضرت انس ؓ مور وه کله چې د انس ؓ پلار وفات سو نو دانس ؓ د پالنې په موخه یې تر څه وخته پوري نکاح نه وکړه ځو ورځې وروسته یې د ابو طلحة ؓ سره نکاح وکړه د ابو طلحة ؓ څخه یې یو زوی ابو عمیر پیدا سو نبيﷺ چې به کله د دوی کورته تشریف یو وړی نود ابو عمیر سره به یې خوشطبعي کول. ناببره ابوعمیر وفات سو ام سلیم ؓ ښه پاک ولمبوی کفن یې ورکړي پر یو کټ یې پرې ایستی د ابو طلحة ؓ روژه وه د خوراک شیان یې ورته برابر کړه او خپله یې ځان ښه ښایسته کړی خوشبویي یې ولګول ماښام چې یې خاوند راغلی ډوډۍ یې وخوړله او دخپل زوی پوښتنه یې وکړه دي ورته وویل: چي هغه خو اوس آرام دئ بیخي ښه سوی دئ نو خاوند یې ډاډه سو دشپې یې د خپلې میرمنې سره یو ځای والی وکړی کله چې سهار سو ام سلیم ؓ و ابو طلحة ؓ ته وویل: که څوک تاته څه پیسې په قرض درکړي او بیا یې بېرته غواړي نو بېرته یې ورکول په کار دي او که نه؟ ابو طلحة ؓ ورته وویل: ورکول یې په کار دي د ځان سره دساتلو هیڅ حق نه لري دهغه شی دی بیرته یې غواړي. وروسته ام سلیم ؓ ورته وویل: ستا زوی چي اللهﷻ تاته امانت درکړی و بېرته یې واخیست په دې خبره سره ابوطلحة ؓ غمجن سو او ورته وې ویل: تا ولې زه نه خبرولم . سهار درسول اللهﷺ حضور ته ورغلی او ټوله قصه یې ورته وکړه نبيﷺ ورته دعا وکړه او وې فرمایل چي ښایي اللهﷻ په دغه شپه کي برکت واچوي. یو انصاري وایي چي ما دنبيﷺ دهغې دعا برکت ولیدی دهغې شپې دحمل څخه عبدالله بن طلحة ؓ پیدا سو چي دده بیا نهه اولادونه وسوه ټولو قرآن کریم ولوستی.[153]

[153] بخاري - فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ډېر دصبر خبره ده چي خپل زوی يې مړ سي او په دغه ډول دي يې وزغمي چي خاوند يې هم په پوه نسي ځکه چي د خاوند يې روژه وه که چېري خبر سي نو د خوراک څخه به ووزي.

۹- د حضرت ام حبيبې رضي الله عنها خپل پلار پر بستره نه کښېنول

ام المومنين حضرت ام حبيبة رضي الله عنها د نبي ﷺ څخه مخکي د عبدالله بن جحش په نکاح کښي وه دوی دواړه يعني مېړه او مايينه يو ځای مسلمانان سوي وه او د حبشې هجرت يې هم يو ځای کړی و کله چي حبشې ته ولاړل نو مېړه يې د اسلام څخه واوښتی مرتد سو دکفر په حالت کي مړ سو دې مبارکي د کونډتوب وخت په حبشه کي تېر کړی نبي ﷺ د نکاح پيغام ورواستوی او دحبشې د پاچا په معرفت نکاح وسوه چي ددې باب په پای کي به دبيبيانو په بيان کي راسي ، د نکاح څخه وروسته يې مديني منورې ته تشريف راوړی د حديبې د روغي جوړې په وخت کي ددې پلار ابو سفيان مديني منورې ته راغلی چي د نبي ﷺ سره د روغي جوړې د ټينګوالي لپاره خبري وکړي ، د لور دملاقات لپاره کورته ورغلی کله چي دی ورغلی ددې په کور کي بستره غوړېدلې وه ابوسفيان پر کښېناستی حضرت ام حبيبې رضي الله عنها هغه بستره ژر راټوله کړه پلار يې حيران سو چي ددې پر ځای چي بستره را هواره کړي ، هواره کړې بستره يې ټوله کړه پوښتنه يې ځني وکړه چي زه په دې بستره نه ارزېدم چي راسه ټوله دي کړه او که يې زه وړ نه وم؟ ام حبيبې رضي الله عنها ورته وويل: دا د الله ﷻ دپاک نبي ﷺ بستره ده او ته ناپاکه مشرک يې زه تا څنګه پردې بستره کښېنوم ، پلار يې ډېر ورته په درد (غصه) سو او ورته وې ويل: چي له ما څخه د جلاکېدو وروسته په ډېرو بدو عادتونو اخته سوې يې خو د ام حبيبې رضي الله عنها په زړه کي چي د رسول

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله‌ﷺ کوم درنښت و دهغې په وجه يې دانسواى زغملاى چې يو ناپاک مشرک دې يې پر بستره کښېني که يې پلار وي يا بل څوک وي.

يوه ورځ يې د نبيﷺ څخه د ثابت د دوو لسو رکعتونو فضيلت واورېدى نو تل به يې په پابندۍ سره کول.

ددې پلار چې اوس يې قصه تېره سوه وروسته مسلمان سو کله چې وفات سو نو لورېې دريمه ورځ خوشبويي را وغوښتل او استعمال يې کړه او وې ويل چې زما و خوشبويي ته اړتيا نه وه او نه مې شوق ورته کېدئ خوما دنبيﷺ څخه اورېدلي دي چې ښځې ته د مېړه پرته جائز نه ده چې پر بل چا باندې تر درو ورځو زيات غم وکړي يوازې به پر مېړه باندې څلور مياشتې او لس ورځې غم کوي زه له دې وجهې خوشبويي استعمالوم چې غم ونه ګڼل سي. کله چې يې د وفات وخت را ورسېدئ نوحضرت عائشة يې را وغوښتله او ورته وې ويل چې زما او ستا د بنوالي ژوند و او دبنو تر منځ خامخايو څه راځي نو الله‌ﷻ دې ماته بخښنه وکړي او ته يې هم راته وکړه حضرت عائشې ورته وويل: الله‌ﷻ دې تاته ټول شيان دروبخښي او معافي دې درته وکړي ، دې چې دا واورېدل نو ورته وې ويل: تا ماته ډېره خوشحالي راوبخښل الله‌ﷻ دې تاته هم خوشحالي درکړي او الله‌ﷻ دې تر او تازه و لره وروسته يې ام سلمې ته هم سړى ور ولېږى.(154)

فايده: دبنو په منځ کې داسې اړيکې وې چې يوه دبلې درنګ ليدل هم نه غوړې خودې ته دا معلومه وه چې د دنيا اړيکې پر همدې ځاى خلاصېږي او دآخرت بارونه به مې پر سر پاته سي. ددې چې دنبيﷺ سره څومره محبت و اودنبيﷺ چې څومره درنښت ددې سره و په پورته قصه کې د بسترې څخه معلوم سو.

(154) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰- د حضرت زینب ﷺ د افک په معامله کې پاکوالی او صدقه

ام المومنین حضرت زینب بنت جحش ﷺ په قرابت کې د نبي ﷺ د خاله لور وه د اسلام په پیل کې مسلمانه سوې وه په اول کې ددې نکاح د حضرت زید AA سره سوې وه نوموړی د نبي ﷺ ازاد سوی غلام و او نبي ﷺ په زوی سره هم نیولی و په همدې وجه ورته زید بن محمد ﷺ ویل کېدل.

د زید AA د زینب ﷺ سره جوړوالی نه راغلی نو زید AA طلاق ورکړی نبي ﷺ پدې موخه چې د کفر دوخت دا دود مات کړي چې کوم څوک به په زوي والي سره نیول سوی و هغه د سکه زوی په څېر و د مابینې سره به یې نکاح نه کول (یعني لکه چې د مړوور سره نکاح نه ده روا د کفر په وخت د نیول سوي زوی د مېرمنې سره هم نکاح روا نه وه دا چې دغه رواج مات سي) نو نبي ﷺ و زینب ﷺ ته د نکاح پیغام ورواستوی زینب ﷺ ورته وویل: زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره کوم دستي یې اودس تازه کړی دلمانځه نیت یې وکړی او وې ویل: چې د الله ﷻ د مشورې پرته زه کار نه کوم ، ددې ددغه پاک نیت برکت و چې الله ﷻ پخپله د نبي ﷺ نکاح د زینب ﷺ سره وکړه او دا آیات نازل سو:

🙰□🙵⬀☸🙜♓🖎 🙲⑨⬃③🖾🙞 🗐🙲✾🙲⬩🕭 🙰⭘☺■🖬⬩▫

♦♌❑⬈▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩🗄🙜🙖 🙰🖾♑⬩▤🕓□✡⇳♉☐❒🖾🙞 ✃🕉❷⬩⬖◆❒

☑❼🙟✗ 🙲●♦❷🖾❍ ♦✗✓🙜☪🙜🖎⬃⬩🡐☺⬂🙖🙰✃ ❼■✍♦⬉

✃⬩➊🙟☽ ⬀☠🙟♑🙲✶✎🙰◆⓿🙜⬉⬃⑩❒🕮 ⮫●🕓◆❒⬂🙞❒🕮

(c) ketabton.com: The Digital Library

☙♍🔔☒📫◆❒ 🗐 ✂🕉❷⬩⮈◆❒ ⭘♊⬋&⬃☸🙰👌 ☎✂⬀❑•🙵⬩🔔
(155) ⮊▩🙵⮉ ☪⬩❑⬉➔⬂🪟♦👌★✎👓✂⬉❷⬂👌❒🕮

ژباړه: نو کله چي زيد خپله اړتيا له هغې(زينبؓ) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينبؓ) ستا په نکاح کښې درکړه دپاره ددې چې پر مومنانو باندي تنګي را نسي په ښځو کي د زوی نيول سوي (يعني دنيول سوي زوی دښځي سره نکاح روا سي) کله چي هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د اللهﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

کله چي زينبؓ ته ددې آيات د نازلېدو زيری ورکړل سو نو دې زيري کونکي ته هغه کالي ورکړه کوم چي يې اچولي وه او پخپله پرسجده پرېوته او دوې مياشتي روژه يې نذر کړه.

دحضرت زينبؓ دا وياړ په برخه و چي نکاح يې په آسمان کي وسوه او په قرآن کي نازله سوه او دنورو بيبيانو نکاحي د دوی د خپلوانو لخوا سوي وي دا د عائشيؓ مقابلې ته راغله ځکه پر نبيﷺ باندي د عائشيؓ ترټولو د محبوبيت ناز و او ددې دآسمان دنکاح ناز وو. ددې سره ـ سره چي کله پر عائشيؓ باندي د تور لګولو قصه پېښه سوه نو نبيﷺ د نورو تر څنګ ددې څخه هم پوښتنه وکړه دې په جواب کي ورته وويل چي زه په عائشهؓ کي د نيکۍ پرته بله بدي نه وينم دا ريښتني ديندار ده. (دادې مبارکي دښي په وړاندي دريزوو)کنه نو همدغه پر بن باندي د تور لګولو وخت و او ددې وخت و چي دمېره د نظر څخه يې وغورځوي او نازبينه هم وه (ځکه د بني خو هغه بن بيخي نه خوښيږي چي پر مېړه ګرانه وي) ددې سره يې د زړه له کومې د عائشيؓ صفايي وکړه.

حضرت زينبؓ ډېره بزرګه وه ډېري روژې يې نيولې او ډېر نفلونه يې هم کول پخپلو لاسو به يې زيار ايستي څه چي به په لاس ورغلل خيراتول به يې ، د رسول اللهﷺ د وفات په

---

(155) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې بیبیانو پوښتنه وکړه چې ستاسو سره به لومړی کومه بي بي ملاقات کوي رسول اللهﷺ وفرمایل : د چا چې لاسونه اوږده وي دوی مبارکانو لرګي راواخیستل د لاسو اندازه کول یې شروع کړل وروسته معلومه سوه چې د لاسو د اوږدوالي څخه مقصد ډېر خیرات او ورکړه ده ځکه تر ټولو مخکې زینب[redacted] وفات سوه .

حضرت عمر AA چې کله د نبيﷺ بیبیانو ته تنخوا مقرره کړه او دې ته یې ددې برخه دوولس زره درهمه ور ولېږل دې فکر وکړی چې دا د ټولو بیبیانو دي نو وې ویل چې د وېش لپاره نوري بیبیاني ور دي قاصد ورته وویل: دا پیسې یوازي ستا دي او دټول کال لپاره دي دي په حیرانتیا سره وویل: سبحان الله دستي یې پر مخ یوه زړه ټوټه ټوکر واچوی ددې لپاره چې دا مال نه ووینې بیا یې وویل چې د خوني په کونج کې یې واچوه او یو ټوکر یې پرې واچوی بیا یې برزه AA ته وویل: (د قصې نکل کوونکې دئ) ددې مال څخه یو موټ فلاني ته ورکړه او یو موټ فلاني ته ورکړه لنډه دا چې په قریبانو او مسکینانو یې یو ـ یو موټ ووېشی آخر لږ پیسې پاته سوې نو برزه AA یې هم غوښتنه وکړه دې مبارکې ورته وویل: کومې پیسې چې تر ټوکر لاندې پاته سوي دي هغه ته واخله برزه AA وايي: ما پاته پیسې واخیستې او حساب مې کړې څلور اتیا درهمه وې ددې څخه وروسته یې دعا وکړه چې اې الله[redacted] ! راتلونکی کال ماته دا سې پیسې مه راکوې ځکه په راتلو کې یې فتنه ده ، ددې دعا قبوله سوه د راتلونکې کال مخکې دا وفات سوه کله چې حضرت عمر AA ته خبر ورغلی چې دې مبارکې هغه ټولې پیسې خیرات کړې نو دوولس زره نوري یې ورواستولې دې هغه هم خیرات کړې. سره ددې چې مسلمانانو ډېري فتوحاتې کړې وې او ډېرې لاسته راوړنې یې درلودې خو ددې څخه د وفات په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کي هیڅ مال نسو پاته یوازي هغه کور ورته پاته سو چي دا پکښي اوسېده ددې دېري صدقي له امله ددې لقب ماءوی المساکین و یعني د مسکینانو تم ځای.[156]

یوه ښځه وایي چي زه دحضرت زینب په کور کي وم موږ د کالو په رنګولو اخته وو نبيﷺ تشریف راوړی موږ چي یې ولیدو ببرته ولاړی د زینب دا فکر سو چي نبيﷺ ته جامې رنګول خوښ نه سوه نو دستي یې هغه رنګ سوي جامې ببرته پرېولې رنګ یې ځني بوتیدوهم ځل نبيﷺ تشریف راوړی هغه د رنګ اثر نه و نو خوني ته یې تشریف یووړی.[157]

۱۱- د حضرت خنساء دخپلو څلورو زامنو سره په جنګ کي ګډون

حضرت خنسآء یوه مشهوره شاعره وه د خپل قوم د څو کسانو سره یو ځای مدیني ته راغله مسلمانه سوه. ابن اثیر وایي : د علماؤ پر دې اتفاق دئ چي په ښځو کي تر دې چا ښه شعر ونه ندي ویلي نه مخکي اونه وروسته . دحضرت عمر په خلافت کي په سنه ۱۲ هـ کښي دقادسیې جنګ وسو په دغه جنګ کي دا د خپلو څلورو زامنو سره شریکه سوه د جنګ یوه ورځ مخکي یې خپلو زامنو ته نصیحت وکړی د جهاد جذبه یې پکښي پیدا کړه او ورته وې ویل: اې زما زامنو ! تاسو پخپله خوښه مسلمانان سوی یاست پخپله خوښه مو هجرت کړی دئ په هغه ذات دي مي قسم وي چي دده څخه ماسوا بل څوک د عبادت نسته لکه څرنګه چي تاسو دمور د یوه نس څخه پیدا سوی یاست په همدغه ډول د یوه پلار څخه پیدا سوي یاست ما ستاسو د پلار سره خیانت ندئ کړی نه مي ستاسو ماماګان شرمولي دي او نه مي ستاسو پر عزت څه خال پیدا کړی دی . تاسو ته معلومه ده چي د کافرانو سره جهاد کول څومره ثواب لري

(156) طبقات
(157) ابوداؤد

(c) ketabton.com: The Digital Library

اللهﷻ زيات ثوابونه پکښي ايښي دي دا هم ياد ساتى چي په آخرت کي تل ژوند کول د دنيا تر ژوند ډېر بهتر دئ ځکه اللهﷻ فرمايي :

☎✁❑⇖✡♦✌✁◆⬈ ☙▫⇦♉♘⅄✐ℰ✁ ℰ⍓♑➓③❒♁❋⌚♦③
☎✁❒⇖❷⚐✉ℰ❁⌚♦❒ ☎✁❒⬅❸☜☙⇳⌚ℰ✁
⅄✐ℰ✁ ☎✁❑→◑☐✍ℰ✁♦❒ ☎✁❑⬈➲⚐✉✁◆❻♦❒
(158) ⮘✂☜☜⇨☙♍❑←•⚐▣⍂▤➔✍⇨☠⬈▤✦▣⍓➔•☙

ژباړه: اي هغه کسانو ! چي ايمان يې راوړى دئ صبر وکړئ پر تکليفونو باندي صبر وکړئ (د کافرانو سره پر جنګ باندي) (د کافرانوو جنګ ته) تيار و اوسئ د اللهﷻ څخه وويريږئ ښايي چي تاسو خلاص سئ.(159)

نو په همدي وجه کله چي تاسو سهار په سلامتيا سره را کښېناستاست نو په ډېر فکر سره د کافرانو دمقابلې په جنګ کي شريک سئ د کافرانو په مقابله کي د اللهﷻ څخه مرسته وغواړئ په جنګ کي مخکي ځئ کله چي تاسو ووينئ چي جنګ تېز سو لمبې يې پورته سوې نو تاسو هغه تيزو لمبو ته ورننوځئ د کافرانو د سردار سره مقابله وکړئ انشاء الله په جنت کي به په عزت سره کامياب واوسيږئ. هم داسي وسوه کله چي سبا جنګ په تېزۍ سره شروع سو نو ځلور زامن يې نوبت پرنوبت مخکي کېده او د مور نصيحت يې په شعرو کي وايه چي د خلګو شوق اوجذبه په زياته سي آخر به شهيد کېدئ بيا به بل مخکي سو شهيد به سو لنډه دا چي ځلور زامن يې ټوله شهيد سوه کله چي يې مور ته خبر ورغلى چي ځلور زامن دي ټوله شهيدان

(158) سورة آل عمران الاية (٢٠٠)
(159) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوه دې وویل: الله ﷻ لره دې شکر وي چې د دوی په شهادت سره یې ماته عزت راکړی د الله ﷻ څخه هیله لرم چې زه هم په هغه سایه کې واوسم چې د الله ﷻ د رحمت سایه پر دوی خلوروده.(160)

فایده:داسې میندې هم وې چې خپلو ځوانانو زامنو ته یې په تیز جنګ کې د ورننوتلو هڅونه ورکول او کله چې شهیدان سوه نو د الله ﷻ شکر یې ادا کړی.

۱۲- د حضرت صفیې رضي الله عنها په یوائې سر دیهودي وژل

حضرت صفیة رضي الله عنها د نبي ﷺ عمه وه او د حمزة رضي الله عنه خور وه د احد په غزا کې یې ګډون کړی و په دغه غزا کې چې مسلمانانو شکست وخوړی نو کله چې به یو مسلمان تښتېدی دې به پر مخ په نېزه وهی او بیرته به یې د جنګ لوري ته استوی ، د خندق په غزا کې رسول الله ﷺ ټولې ښځې په یوه کلا کې بندي کړې حسان بن ثابت رضي الله عنه یې باندې محافظ کړی و یهودیانو دا موقع ګټه وبلل او یوې ډلې یې پر ښځو دحملې اراده وکړه ځکه دوی اصلي دښمنان وه نو یو یهودي د حال معلومولو لپاره راغلی صفیې رضي الله عنها دلیري څخه ولیدئ حضرت حسان رضي الله عنه ته یې وویل چې د کلا څخه دباندي ور ووزه هغه یهودي مړ کړه احسان رضي الله عنه کمزوري سپین ږیری و دلاوري یې ونه کړه نو دې خپله د یوې خیمې موږی را واخیستی دباندي ور ووته هغه یهودي یې په یوازي سر مړ کړی دا چې هغه یهودی نامحرم و نو دیهودي سامان یې نه را واخیستی دسر او پښو څخه ئي شیان نه وایستل راغله وحضرت حسان رضي الله عنه ته یې وویل چې هغه یهودي ما مړ کړی ته ورسه سامان یې راوړه او سر یې هم ورپرې کړه ده بیا د کمزورۍ له وجهې دلاوري ونه کړه دا په خپله ور ووته سامان یې ځني راوړی او سر یې ځني پرې کړی رایې وړی پر دیوال باندي یې د

---

(160) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودیانو پر یوې ټولې باندې وروغورزوی یهودیانو چې سر ولیدی وې ویل چې محمد ﷺ خپلې ښځې یوازې نه پرېږدې خامخا محافظین ور پرېږدي او په کلا کې د ننه موجود دي.[161]

فایده: حضرت صفیة ﷞ د هجرت په شلم کال د دروا ویا کلو په عمر وفات سوې ده او د خندق غزا د هجرت په پنځم کال کې سوې ده نو په دغه وخت کې د دې عمر (۵۸) کاله کیږي په اوس وخت کې زموږ ښځو ته په دومره عمر کې د کور کار لا ورته ګران وي پر یوازې سر سړی قتلول خو لا ایسته پرېږده په داسې حال کې چې یوې خواته ښځې وې او بلې خواته د یهودیانو نارینوو ډله وه .

۱۳- د حضرت اسماء ﷞ د ښځو د ثواب په هکله پوښتنه

حضرت اسمآء بنت یزید ﷞ یوه صحابیه وه د نبيﷺ وحضور ته ورغلل او ورته وې ویل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! زما مور او پلار دې تر تا قربان سي زه د مسلمانانو ښځود استازې په توګه راغلې یم تاسو الله ﷻ د نارینوو او ښځو دواړو لپاره پیغمبر لېږلی یې موږ ښځې پر الله ﷻ او پر تاسو ایمان لرو موږ په کورو کې ګیرېو نارینوو موږ په کورو کې ښځې کړې یو د نارینوو خواهشات زموږ څخه پوره کېږي د دوی اولادونه موږ په نس وړو ددې ټولو خبرو سره ـ سره نارینه تر موږ په دیني کارو کې مخکې دي ، د جمعې لمونځ کوي ، لمونځ په جماعت کوي ، د ناروغانو پوښتنه کوي ، په جنازو کې ګډون کوي ، د حج پسې بل حج کوي او تردې ټولو زیات جهاد کوي ، کله چې دوی حج ، عمرې او جهاد ته ځي نو موږ ښځې د دوی د مالو حفاظت کوو ، جامې ور جوړوو او اولادونه یې ور پالو ایا موږ د دوی سره په ثواب کې شریکې نه یو؟

[161] اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

نبيﷺ چي ددې خبرې واورېدې اصحابو ته متوجه سو ورته وې ويل: آيا تاسو د دين په اړه تر دې ښځې ښه سوال کوونکې ليدليدئ؟ اصحابو ورته وويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄! موږ هم فکر نه کاوه چي ښځې دې هم داسي سوال کولای سي رسول اللهﷺ د اسماء ؓ و لوري ته متوجه سو او ورته وې ويل: اې اسماء! ښه يې واوره او ځان په پوه کړه او هغه ښځو ته يې وښيه چي ته يې راليږلې يې چي دښځې د خپل مېړه سره ښه سلوک، د مېړه خوښې لاسته راوړل او په امر يې عمل کول دهغه دټولو ثوابونو سره برابر دئ اسماء ؓ چي دا خبره واورېدل ډېره خوشحاله سوه او بېرته ولاړل.(162)

فايده: دښځو د خپلو مړو سره ښه سلوک کول او د دوی اطاعت کول ډېر قيمتي شی دئ خو ښځې په ناخبره دي. اصحابانو يوه ورځ رسولﷺ ته وويل: عجم خلکو خپلو پاچهانو او سردارانو ته سجده کوي ته تر دوی ډېر حقدار يې موږ به تاته سجده کوو نبيﷺ منع وکړه او ورته وې ويل: که چيري د اللهﷻ پرته بل چاته سجده روا وای نو ښځو ته به يې امر کړی وای چي خپلو مړو ته سجده وکړي بيا نبيﷺ وفرمايل: په هغه ذات دې مي قسم وي چي زما روح يې په قدرت کي دئ چي ښځه به تر هغه وخته د خپل خدای حق ادا نه کړي تر څو د مېړه حق يې نه وي ادا کړي، په يو حديث کي راغلي دي چي که يوه ښځه په داسي حال کي مړه سوه چي مېړه يې ځني راضي و جنت ته به ځي، په يوه حديث کي راغلي دي چي که چيري يوه ښځه د خپل مېړه څخه نا راضه سي او ولاړه سي جلا شپه تېره کړي ملائکي لعنت باندي وايي، په يوه حديث کي راغلي دي چي د دوو کسانو لمونځ چي تر سر پورته سي د قبوليت لپاره آسمان ته نه ځي يو غلام چي د بادار څخه تښتېدلی وي دوهمه ښځه چي مېړه ځني ناراضه وي.

(162) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۴ - د حضرت ام عمارؓ اسلام او په جنګ کې ګډون

حضرت ام عمارؓ يوه انصاري صحابيه ده چې د اسلام په پيل کې مسلمانه سوې ده او په بيعةالعقبة کې يې ګډون کړی دی دعقبة معنې دَرَه ده نبيﷺ په اول کې خلګ په پټه مسلمانانول ځکه کافرانو دغه مسلمانانو ته بيا ډير تکليفونه ورکول دمدينې څخه خلګ د حج په زمانه کې راتلل د منې په غره کې يوه دره وه په دغه دره کې به پټه مسلمانانېدل . د هجرت وروسته چې کله د جنګونو سلسله پيل سوه نو دا په زياتو جنګونو کې شريکه سوې ده خصوصاً د احد ،حديبة ، خيبر ، عمرةالقضاء ، حنين او ديمامة په جنګونو کې يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کې دا خپله قصه کوي چې د احد په غزا کې ما لوښې د اوبو ډک کړي وه احد ته روانه سوم ددې لپاره چې ورسم مسلمانان د نژدې څخه ووينم چې څه حال يې دئ که تږي وه اوبه به ورکړم او که څوک زخمي و دوا به ورکړم په دغه وخت کې ددې عمر دروځلوېښت کاله وو اوددې دوه زامن او مېړه هم په دغه غزا کې وه دا وايي په اول کې مسلمانانو فتحه تر لاسه کړه وروسته د کافرانو برلاسی ښکاره سوه ما رسول اللهﷺ ته نژدې ځان ورسوی کوم کافر چې به درسول اللهﷺ و خواته تلی هغه به مې منع کوی په اول کې ددې سره ډال نه وو ورسره وروسته بيا ورکړل سوچې د کافرانو حملې به يې په منعه کولې يو تورکر يې تر ملا تړلې و د رښکيو (زړوتوکرانو) څخه ډک و کله چې به څوک زخمي سو نو دستي به يې يو توکر راواخيستی وبه يې سوځی او هغه زخم به يې په ډک کړی خپله هم زخمي سوه دوولس يا ديارلس ځايه زخمي سوه په دغه زخمو کې يو زخم ډيرزيات و . ام سعيدؓ وايي : ما ددې پر اوږو يو ژور زخم وليدئ ما پوښتنه څنې وکړه چې دازخم څنګه جوړ سوی دئ؟ دې راته وويل: د احد په غزا کې کله چې خلګ لالهانده يوې او بلې خواته ګرځېدل نو ابن قيمة را مخکې سو او وې ويل : محمدﷺ چيري دئ؟ماته يې يو څوک راوښياست که نن ژوندی ولاړی نو بيا زما خلاصون نسته. مصعب بن عمير ؓ او څو کسان يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ومخته ورغلل په هغو کسانو کې زه هم وم ابن قیمة زما پر اوږه ګذار وکړی ما هم څو ګذارونه پر وکړه خو هغه دوې زغرې اغوستې وې هیڅ تاثیر یې پر ونه کړی. دغه زخم داسې سخت زخم و چې په ټوکرانو سره مې علاج وکړې خو علاج یې نه و سو. کله چې رسول اللهﷺ د حمراء الاسد د جنګ اعلان وکړی ام عمارؓ هم ملا وتړله خو لکه څرنګه چې زخم یې ډېر تازه و په دغه وجه یې شرکت نه وکړی، رسول اللهﷺ چې کله د غزا څخه راغلی نو لومړی یې ددې حال معلوم کړی کله چې خبر سو چې دا ښه ده نو ډېر خوشاله سو ددې څخه علاوه نور زخمونه هم ددې پر بدن د احد په غزا کې جوړ سوي وه، ام عمارؓ فرمایي چې په اصل کې دوی سپاره وه موږ پلي (پیاده) وو که چیرې دوی یعني کافران هم پیاده وای نو اصلي مقابله به معلومه سوې وای، کله چې به پر آس یو څوک سپور راغلی نو دهغه حملې به ما په ډال منعه کولې خو کله چې به هغه بلې خواته روان سو نو ما به دهغه دآس پښه پرېکړه آس به غوزار سو سپور به هم راپرېوتی کله چې به هغه راپرېوتی نو نبيﷺ به زما زوی ته ناره وکړه زوی به مې راغلی زما مرسته به یې وکړه په دواړو به مو مړ کړی ددې زوی عبدالله بن زید ؓ فرمایي: زما چپه مټ زخمي سو وینه یې نه درېدل نبيﷺ وفرمایل چې پر دغه مټ پټۍ وتړه زما مور راغله دملا څخه یې رښکۍ را وایستل او پټۍ یې را وتړل بیا یې راته وویل: ځه ولاړسه دکافرانو سره مقابله وکړه نبيﷺ دا ښبنه ولیدل او وې فرمایل: اې ام عمار! دا ستا په ډول څوک همت لري؟ (یعني هیڅوک دومره همت نه لري چې خپل زخمي زوی دي جنګ ته استوي). نبيﷺ په دغه حالت کې دې او ددې کورنۍ ته څو ـ څو واره دعاوې وکړې او ستاینه یې وکړه ام عمارؓ فرمایي یو وار یو کافر راغلی نبيﷺ وفرمایل: اې ام عمار! دا هغه سړی دئ چې ستا زوی یې زخمي کړی دئ دا وایي ما حمله پرې وکړه پر پنډۍ مې وواهه هغه زخمي سو دستې کښېناستی بیا زموږ څو خلګ ورمخته سوه هغه مو مړ کړی نبيﷺ مسکی سو او راته وې ویل: د خپل زوی بدله دې واخیستل. دا وایې: کله چې نبيﷺ موږ ته دعاوې کولې ما ورته وویل: اې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دالله ﷻ رسوله ◄ ! مورِ ته دعا وکړه چي الله ﷻ مو ستا سره په جنت کي يو ځای کړي کله چي نبي ﷺ دغه دعا ورته وکړل دې ورته وويل: چي اوس نو زه هيڅ پروانه کوم هر څومره تکليفونه چي په دنيا کي پر ما تېر سي.د احد د غزا څخه علاوه دا په نورو غزاوو کي هم شريکه سوې ده کارنامې يې معلومي سوي دي.د نبي کريم ﷺ د وفات وروسته د اسلام څخه اوښتل زيات سوه او په يمامة کي سخت جنګ وسو دا په دغه سخت جنګ کي هم شريکه سوه په دغه غزا کي ددې يو لاس پرې سوی دئ او يوولس زخمونه يې پر بدن باندي جوړ سوي دي ددغه زخمو په حالت کي مدينې منورې ته ورسېده.(163)

فايده: دا د يوې ښځي دکارنامو حال دئ چي د احد په غزا کي يې عمر دروڅلوېښت کاله و او ديمامة په غزا کي يې عمر دوپنځوس کاله وبيايې هم داسي په جنګو کي ګډون کاوه دي ته نو کرامت ويل کيږي.

۱۵ - د حضرت ام حکيم ﷺ اسلام او په جنګ کي ګډون

ام حکيم بنت حارث دعکرمة بن ابي جهل بي بي وه او داحد په غزا کي يې د کافرانو د لوري څخه ګډون کړی وکله چي مکة مکرمه فتحه سوه نو مسلمانه سوه دخپل خاوند سره يې زيات مينه وه خوهغه دخپل پلار ابو جهل د اثر له وجهي نه و مسلمان سوی کله چي مکة فتحه سوه نو خاوند يې يمن ته وتښتېدئ دي درسول الله ﷺ څخه د خپل مېړه دپاره امن وغوښتی بيا خپله يمن ته ولاړه اومېړه يې په ډير تکليف راضي کړی چي ستا لپاره مي د نبي ﷺ

---

(163) طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمن کې امن غوښتی دئ ته د رسول اللهﷺ د توري څخه پناه پیدا کولای سې نو هغه مدینې منورې ته ورسره راغلی مسلمان سو د اړو په خوشحالیژوند تېر اوه.

وروسته د حضرت ابو بکر AA په خلافت کې د روم جنګ وسو عکرمة AA ګډون پکښې وکړی دغه ښځه هم ورسره وه ، عکرمة AA په دغه غزا کې شهید سو ، بیا د دغه بي بي سره حضرت خالد بن سعید AA نکاح وکړه ده مبارک په دې سفر کې په مرج الصفر نومي ځای کې د یو ځای کېدو غوښتنه وکړه دې ورته وویل: اوس لاهم د دښمن وېره ده یو څه صبر وکړه ده ورته وویل: زه په دغه جګړه کې خپل شهادت په سترګو وینم نو په یوه خیمه کې یو ځای والی وکړی سهار د ولیمې انتظام کېدئ چې د رومیانو فوځیان راپورته سوه سخت جنګ شروع سو حضرت خالد بن سعید AA شهید سو ام حکیم هغه خیمه راوا خیستله چې شپه یې پکښې تېره کړې وه خپل ټول سامان یې پکښې وپیچی خپله یې د کافرانو مقابله شروع کړه اووه کسان یې په یوازې سر ووژل.([164])

فایده: زموږ ښځې وګوره د یوې خوا خو په داسې حالت کې نکاح ته نه تیاریږي که تیاري هم سي نو په داسې ناڅاپه مرګ سره ترډېرو ورځو پورې ژاړي جهاد کول خو لا څه کوي دې مبارکې د ژړا پر ځای جهاد شروع کړی او اوه کسان یې په ښځینه لاس ووژل.

۱۲- د حضرت سمیة ام عمار شـــهادت

سمیة بنت خیاط د حضرت عمار AA مور وه چې قصه یې د اول باب په اوومه شمېره کې تېره سوې ده دې هم د خپل خاوند او زوی په خبر د اسلام لپاره ډول ، ډول تکلیفونه تېر

([164]) اسد الـغـابـة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې دي خو د اسلام مینې چې ددې په زړه کې کوم کور جوړ کړی و له وجهې يې ددې په زړه کې يوه ذره فرق هم نه راتلی دا به یې د ګرمۍ په سخت وخت پر ډېرو پرې ايستل د او سپنې تودې زغرې به یې په واغوستلې بیا به یې ودرول ددوبې په ګرمې کې چې اوسپنه ډيره توديږي دا به په ډېر سخت تکليف کې وه نبي ﷺ چې به کله د دوی وخواته تېرېدئ نو د صبر نصيحت به يې ورته کاوه او د جنت وعده به يې ورکول یوځلې بي بي سميةﷺ ولاړه وه ابوجهل په ډېر درد او غصه سره دا مبارکه په نېزه په شرمګاه کې ووهل او دهغه زخم څخه وفات سوه. د اسلام په خاطر دا تر ټولو لومړۍ شهيده ده.(165)

فايده: د ښځو دومره صبر زغم او همت د غبتې ورځ يعنې (دا چې کاشکې زه هم داسې وای) خو اصلي خبره داده چې د چا په زړه کې چې کوم شی کور جوړ کړي بيا د هيڅ شي پروا نه کوي او هر څه ورته اسانه کيږي ، اوس هم داسې په لس ګونو قصې راځي چې خلک خپل ځانونه قربانوي مګر که ځان قربانول د الله ﷻ په لاره کې وي ، ددين لپاره وي او دهغه ژوند لپاره وي چې ترمرګ وروسته راځي نو د کاميابی سبب ګرځي اوکه دنيوي مقصد پکښې وي نو دنيا خو يې ولاړه آخرت يې هم برباد سو.

۱۷- د حضرت اسماء بنت ابوبکرﷺ ژوند او تنګ لاسي

حضرت اسماءﷺ د ابوبکر ﷺ لور وه ، د حضرت عبدالله بن زبير ﷺ مور وه او د حضرت عائشېﷺ ميرېزی خور وه او مشهوره صحابيه بي بي ده د اسلام په پيل کې مسلمانه سوې ده ويل سوي دي چې د ا دلسو نارينوو څخه وروسته مسلمانه سوې ده او د هجرت څخه اوويشت

(165) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاله مخکې پيدا سوې ده کله چې حضرت محمدﷺ او حضرت ابوبکر AA و مدينې منورې ته هجرت وکړ ی نو زيد AA او داسې نوريې ولېږل ددې لپاره چې د دوی اهل او عيال راولې دهغې خوا د دوی سره حضرت اسماء هم راغله کله چې قباء ته راورسېده نو عبدالله بن زبير AA پيدا سو د هجرت وروسته دا لومړی پيدا ايښت دئ. ددغه زمانې فقر ، مسکنت مشهور و خو ننګ ، همت زړه ورتيا او جفا کشي يې هم بې ساري وه ، په بخاري شريف کې د اسماء بنت ابي بکر د ژوند حالات په خپله ددې څخه نقل سوي دي چې داوايي: کله چې زما نکاح د زبير AA سره وسوه ، دده سره نه مال وو ، نه جايداد وواو نه غلام و يو اوښ يې درلودئ چې اوبه به يې پرې راوړلې او يو آس يې درلودی ، ما به هم داوښ لپاره واښه راوړل ، خرما خستکي به مې ورته راوړلې ميدولې به مې د دانو په ډول به مې په خوړلې .ما به پخپله اوبه راوړلې د اوبو ځلواغه چې به وشکېده په خپله به مې ګنډله او هم به مې د آس خدمت په خپله کوی، واښه او دانې به مې ورکولې او د کور ټول کار او خدمت به مې کاوه مګر ډوډۍ پخول مې ښه نه وه زده نو اوړه به مې واغښل د همسايه انصارو کور ته به مې وروړل د همسايه د کور ډېره ريشتني مخلصه ښځه وه زما ډوډۍ به يې را پخه کړه. رسول اللهﷺ په مدينه کې وزبير AA ته يوه ټوټه ځمکه ورکړه چې نژدې دوه ميله ليري وه ما به دهغه ځای څخه پر خپل سر د خرماوو هډوکي راوړل زه يوه ورځ په دغه ډول چې بار مې پر سر و نبيﷺ په مخه راغلی چې پر اوښ را روان و او يوه ډله انصار هم ورسره وه نبيﷺ چې زه وليدم نوآس يې ودراوه او اوښ ته يې د چوکېدو اشاره وکړه ددې لپاره چې زه پر سپره سم زه د خلګو په مخکې پر اوښ باندې په سپرېدو شرمېدمه او دامې هم په فکر کې وه چې زبير AA ډېر غيرتمن دئ کېدای سي دده پر طبيعت ګرانه پرېوزي ، نبيﷺ ته زما حال معلوم سو چې دا شرمېږي نو بيرته کورته روان سو او زه چې خپل کورته چې ورسېدم و زبير AA ته مې قصه وکړه چې زه شرمېدم هم او ستا دغيرت فکر مې هم کاوه ،زبير AA وويل: قسم په اللهﷻ چې ستا پر سر د هډوکو راوړل ماته تر دغه هم ګران دي (

(c) ketabton.com: The Digital Library

مګر مجبوري وه مسلمانان زيات وخت په جهاد او نورو د دين په کارو اخته وه نو له دې امله زيات د کور کارونه ښځو کول) دا مبارکه وايي ددې څخه وروسته زما پلار ابوبکر ﷛ يو غلام راواستوى چې نبيﷺ ده ته ورکړى و هغه غلام د آس خدمت کاوه زه د آس د خدمت څخه ډېره سترې وم غلام چې راغلي زه داسې سوم لکه د لوى بند څخه چې خلاصه سوم.([166])

فايده: د عربو دا رواج و او اوس يې هم دا رواج دئ چې د خرما وو هډوکې ميده کړې بيا يې ميچن کړي وروسته يې په حيواناتو د دانې په ډول خوري .

۱۸- د حضرت ابوبکر ﷛ دهجرت په وخت کې د اسماء ﷚ خپل نيکه ته تسلي ورکول

حضرت ابوبکر ﷛ چې کله د هجرت اراده وکړه نو فکر يې کاوه چې ښايي پر لارې د ډېرو تکليفونو سره مخ سو او نبيﷺ هم ورسره و نو څه پيسې چې ورسره وې ټولې يې د ځان سره واخيستې (چې نژدې پنځه يا شپږ زره درهمه کېدې)ددې څخه وروسته د حضرت ابوبکر ﷛ پلار ابوقحافه چې په سترګو ړوند و او تر دغه وخته پورې لا مسلمان سوى هم نه و خپلې لمسۍ ته د تسلي لپاره راغلی او ورته وې ويل افسوس چې ابوبکر ﷛ په خپل تګ سره تاسو ته تکليف ورساوى او ښايي خپل ټول مال يې هم وړى وي دا بيا بل تکليف دئ، اسماء ﷚ وايي چې ما ورته وويل : يا ، نيکه ! زما پلار ډېر مال پرې ايښى دئ دا خبره مې ورته وکړه د ستې مې کوچنۍ، کوچنۍ ډبرې را ټولې کړې او په يوه ټوکره کې مې غوټه کړې او په هغه تاخچه کې مې کښېښودې چې پيسې به ايښودل کېدې نيکه چې لاس پر وګرځاوه ورته معلومه سوه چې تاخچه د پيسو ډکه ده نو وې ويل دا يې ښه کړي دي ستاسو به ګوزاره په وسې اسماء ﷚ وايي

([166]) بخاري -فتح

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسم په خدای ﷻ زما پلار یوه پیسه هم نه وه پرې ایښې خو ما د خپل نیکه د تسلي لپاره او ددې لپاره چې غمجن نسي دغه چم مې ورته وکړی.(167)

فایده:داد همت او صبر خبره ده که نه نو تر نیکه به دغه نجونو زیات غم کاوه او هرڅومره شکایتونه چې یې نیکه ته په دغه وخت کې کړي وای صحیح و ځکه ظاهري اسره یې په دغه نیکه وه په دغه وخت کې چې نیکه ودې ته متوجه کړې چې د یوې خوا د پلار جلا والی دئ او دبلې خوا د مال نیستي ده ددې سره ،سره دمکې او سیدونکي د دوی سره چندانې اړیکي هم نه لرلي او اکثره یې دښمنان وه ځکه دوی مسلمانان وه خو الله ﷻ دغه مبارکو انسانانو هر یوه ته جلا جلا نارینه وکه ښځینه وو یوه ـ یوه ځانګړتیا ورکړې وه چې د انسان غبته پرې کېږي یعني دا چې کاشکې ما هم داسې ځانګړتیا درلودای ، حضرت ابوبکر ﷺ په اول کې زیات مالدار و او لوی تاجرو خو اسلام ته د راتلو وروسته یې د الله ﷻ په لاره کې دومره پیسې خرڅي کړي چې دتبوک په غزا کې یې ټوله مال راوړی او وریې کړي لکه د شپږم باب په ځلورمه قصه کې یې چې بیان په تفصیل سره وسو په همدا وجه رسول الله ﷺ فرمایي: ماته دهیچا مال دومره فایده نه ده رسولې لکه دابوبکر ﷺ مال چې فایده را رسولې ده ما دهر چا د احسانونو بدله ورکړې ده خو دابوبکر ﷺ د احسانونو بدله به الله ﷻ ورکوي.

۱۹- د حضرت اسماء ﷺ سخاوت

حضرت اسماء ﷺ ډېره سخي وه په اول کې به یې صدقه په ټاکلي اندازه ورکول یعني په تول او ترازو یا په پیمانه به یې خیرات کاوه خو کله چې رسول الله ﷺ ورته وویل: پیسو ته

(167) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوټه مه ورکوه ، تړل مکوه او حساب مه کوه څومره چې دې توان وي صدقه ورکوه بیا یې زیات خیراتونه کول خپلو لونړو او دکور ښځو ته به یې داسې نصیحت کاوه: کله چې د الله ﷻ په لاره کې صدقه کول غواړی نو ددې انتظار مه کوئ چې پیسې به زیاتې سي بیا به صدقه ورکړم که مو دا انتظار کاوه هیڅکله پیسې نه زیاتیږې ځکه اړتیاوې هم ور سره ډېرېږي او که مو بېله انتظاره پیسې مصرفولې نو ستاسو په پیسو کې به هیڅ کمی رانسي.([168])

فایده: ددې مبارکو انسانانو لاسونه چې په پیسو کې څومرې تنګ وه پدغه پیمانه د دوی لاسونه په صدقه ورکولو کې پراخ او لوی وه.(عجیبه داده چې د رسول الله ﷺ په زمانه کې هیچا د مسکنت شکایت نه کاوه) او اوس ټول خلګ د مسکنت څخه شکایت کوي سره ددې چې هیڅ به اوس داسې ډله پیدا نه کړی چې په نسو پوري یې ډېري تړلې وي یا یې څو ورځې په نهاره تېرې کړې وي .

۲۰- د نبيﷺ د لور حضرت زینب ؓ هجرت او وفات

د دواړو جهانو د سردار حضرت محمد ﷺ لور زینب ؓ د نبوت لس کاله مخکې پیدا سوې ده یعنې هغه وخت چې نبي کریمﷺ دېرش کلن و او د خپلې خاله د زوی ابوالعاص بن ربیع سره یې نکاح وسوه کله چې نبيﷺ هجرت کاوه نو دا نه ور سره ولاړه ددې خاوند د کافرانو له لوري د بدر په غزا کې راغلی و بیا ونیول سو دمکې خلګو چې کله د خپلو بندیانو لپاره فدیې راواستولې نو دې مبارکې هم د خپل خاوند لپاره فدیه راواستول په هغه فدیه کې امیل و چې خدیجې ؓ و دې ته د واده په وخت کې ورکړی و نبيﷺ چې امیل ولیدی نو بي بي خدیجة ؓ ور

[168] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ياد سوه او دسترګو څخه يې اوښکې راغلې ، د اصحابو په مشوره دا پرېکړه وسوه چې ابوالعاص دې د فديې پرته آزاد سي په دې شرط چې دی مکې ته ولاړ سي نو زينب دې مدينې ته راولېږي ، دوه کسان د زينبې د راوستلو لپاره ورسره کړل سوه يعني هلته چې ورسيږي نو دغه دوه مسلمانان به د مکې دباندي تم سي ، ابوالعاص به دوی ته دا مبارکه په لاس ورکړي زينب خپل ليور کنانة پر اوښ سپره او روانه سوه. د مکې کافران چې په دې پېښه خبر سوه نو اور پر بل سو دستي يې يوه ډله دمقابلې لپاره ولېږل چې په هغو کې يو بن اسود و چې دخديجې د تربره زوی وو په همدې لحاظ د زينبې د ورور په درجه کې و او يوبل نفر ورسره و. پرحضرت زينب باندي يې د نېزې واری وکړ ی دا مبارکه د اوښ څخه راولوېده ، څرنګه چې ماشوم يې په نس و نو هغه ماشوم يې هم ضايع سو اکثره وايي چې دغه حمله کونکی جبار و کنانة د دوی سره د غشو مقابله شروع کړه ابو سفيان ورته وويل د محمد ﷺ لور چې په دومره ښکاره ډول مدينې ته ځي دا خو موږ نه سو زغملای نو دا سي وکړه چې اوس بېرته ولاړ سئ بل واري په پټه ولاړ سئ کنانة ورسره خوښه کړه د زينبې دغه زخم تر ځو کاله پوري و او ددغه زخم څخه ناجوړه سوه او په اتم کال د هجرت وفات سوه

(رضي الله عنها و ارضاها)

نبي ﷺ فرمايي: زينب زما تر ټولو ښه لور وه ځکه زما په مينه کې يې ډېر تکليفونه وزغمل دښځېدو په وخت کي نبي ﷺ خپله ددې وقبر ته کښته سو دا يې ښخه کړه نبي ﷺ چې کله وقبر ته کښته سو نو ډېر غمجن و کله چې راپورته سو نو مخ يې ډېر روښانه (خوشاله) و اصحابانو پوښتنه ځني وکړه (چې يا رسول الله ◄ !ولې دي مخ مبارک خوشاله دئ؟)ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

مبارک ورته وویل: چې زه د زینبې ﷺ د ناتوانۍ په فکر کې وم نو دعا مې وکړه چې الله ﷻ دې ښه تکلیف او دقبر تنګوالی لیرې کړي الله ﷻ دعاقبوله کړه.([169])

فایده: د نبي ﷺ لور د دین په خاطر دومره تکلیفونه تېر کړل چې آخر یې ساه پکښې ورکړل بیا هم د قبر د پراخوالي لپاره د نبي ﷺ د دعا اړتیا ورته پیدا سوه نو زموږ به څه حال وي؟ په همدې وجه د قبر د پراخوالي لپاره زیاتې دعاوې پکار دي ځکه نبي ﷺ به زیات وختونه دتعلیم په منځ کې دقبر د عذاب څخه پناه غوښتله.

اللهم احفظنا بمنک و کرمک و فضلک.

۲۱ – د حضرت ربیع بنت معوذ ﷺ دیني غیرت

ربیع بنت معوذ ﷺ یوه انصاري صحابیة وه په زیاتو غزا وو کې د نبي ﷺ سره ملګرې وه دزخمیانو درملنه به یې کول او د وژل سوو شهیدانو جسدونه به یې را پورته کول د نبي ﷺ د هجرت مخکې مسلمانه سوې وه او دهجرت وروسته واده سوه ددې د واده په ورځ نبي ﷺ ددې وکور ته تشریف یووړی هلته نجونو هغه شعرونه ویل چې د اسلامي کارنامو او اسلامي مشرانو بیان پکښې سوي و چې د بدر په غزا کې شهیدان سوي وه په دوی کې یوه نجلۍ دا مصرع ویل: وَفِينَا نَبِي يَعلَمُ مَا فِي غَد . یعني په موږ کې یو نبي دئ چې د سبا په حال خبر دئ. نبي ﷺ ددغه شعر څخه منع کړه چې د سبا په حال خو یوازي الله ﷻ خبر دئ دربیع ﷺ پلار معوذ په هغو کسانو کې وچې ابو جهل یې وواژه یوه ورځ یوه ښځه چې اسماء نومېده دیو څو ښځو سره یو ځای دربیع کور ته ورغلل دې عطر خرخول نو دربیع څخه یې د معرفي کېدو غوښتنه وکړه

([169]) خمیس ، اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه د ښځو چي همداسي دود دئ ربيع خپل ځان ورته معرفي کړی يعني خپل او د پلار نوم يې وروښودل هغې ښځي چي د معوذ نوم واورېدئ نو ورته وې ويل : د خپل سردار د قاتل معوذلور يې؟(څرنګه چي ابو جهل د عربو سردار ګڼل کېدی نو له همدې وجهې دغي ښځي ورته وويل چي دخپل سردار د قاتل لور يې) ربيع چي ددې سوال واورېدئ ډېر درد(غصه) ورغله او ورته وې ويل زه د خپل غلام د قاتل لور يم (دربيع زړه نه منله چې ابو جهل دې ددې دپلار سردار ونومول سي.) اسماء چي ددې خبره واورېده چې ابو جهل ته يې د غلام نسبت وکړی درد(غصه) ورغله ورته وې ويل زما عطر خرڅول پر تا باندي حرام دي ربيع ورته وويل پر ما باندي هم حرام دئ چي ستا څخه عطر واخلم ما په هيڅ عطرو کي دومره بد بويي نه وه ليدلې لکه ستا په عطروکښي چي سته.(170)

فايده: ربيع فرمايي: چي د بدبويي لفظ مي ددې د سوځولو لپاره ووايه دا ددې مبارکي غيرت نه منل چي د دين ددښمن په اړه دي د سردار لفظ واوري. په نن زمانه کښي د دين د لويو دښمنانو لپاره د سردار تر لفظ لوړ الفاظ استعماليږي که يې څوک منعه کړي نو خلک تنګ نظره ورته وايي او حال دا چي نبيﷺ فرمايي: تاسو منافق ته سردار مه وايا ست که چيري هغه ستاسو سردار سو نو تاسو خپل رب ناراضه کړئ (171).

معلومات

دنبي اکرمﷺ بيبياني او اولادونه

(170) اسد الغابة
(171) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل آقا او د دواړو جهانو سردار نبي اکرمﷺ د بيبيانو او اولادو حالات معلومول يو لوی شوق دئ او هر مسلمان ته په کار دئ چي د دوی په اړه يو لنډ معلومات پـه لاس راوړي او په لنډ دول يې وليکي ځکه تفصيلي حالات ليکل يې لوی لوی کتابونه غواړي دنبي اکرمﷺ د نکاحو شمېر چي د محدېثنو او مؤرخينو پرې اتفاق دئ د يوولسو بيبييانو سره دئ تر دغه شمېر په زياتو بيبييانو کښې اختلاف سته او پر دې خبره هم اتفاق دئ چي د نبيﷺ لومړی نکاح د بي بي خديجېﷺ سره سوې ده خديجةﷺ کونډه وه کله چي نبي ▲ نکاح ورسره کول دده مبارک عمر (۲۵) کالـه و او ددې مبارکې عمر (۴۰) کالـه و د نبيﷺ اولادونه دابراهيم څخه پرته نور ټول ددې څخه پيدا سوي دي چي بيان به يې وروسته راسي .

۱- د حضرت خديجېﷺ حالات

د حضرت خديجېﷺ لومړی نکاح د ورقة بن نوفلﷺ سره پـه پـلان کښې وه خود نکاح نصيب نه و سوی وروسته بيا د دوو نورو کسانو سره ددې نکاح سوې ده دا چي پـه دې دوو کسانو کښې به يې اول دچا سره نکاح کړې وي پدې کي اختلاف دئ زيات تاريخ پوهان پـه دې آند دي چي اول يې دعتيق بن عائذ سره نکاح سوې وه چي دده څخه يې يوه لور پيدا سوې وه چي نوم يې هنده وه کله چي غټه سول نو مسلمانه سوه او د اولادو خاونده سول. ځينو ليکلي دي چې د عتيق څخه يې يو زوی پيدا سو چي نوم يې عبدالله يا عبدالمناف و د عتيق څخه وروسته يې بيا نکاح د ابوهالة سره سوې ده د ابو هالة څخه يې دوه اولادونه سوي دي چي يو يې هند نومېده اوبل يې هالة نومېده ځينو ويلي دي چي هند هلک و او هالـة نجلۍ وه ځينو بيا ويلي دي چي دواړه هلکان وه خو هند د حضرت علي کرم الله وجهه تر خلافت پـوري ژوندی و کله چي ابو هالة وفات سو بيا يې د حضرت رسول اکرمﷺ سره نکاح وکړه پدغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښبي ددې عمر (۴۰) کاله و د نبيﷺ سره په نکاح کښبي (۲۵) کاله پاته سوه دنبوت پر لسم کال د روژې په میاشت کې د (۲۵) کالو په عمر وفات سوه د نبيﷺ ددې سره زیاته مینه وه ددې په ژوند یې د هیڅ بلې ښځې سره نکاح ونکړه تر اسلام مخکې ددې لقب طاهره وپه همدې وجه ددې اولادونه د نور ځښتنان دي او بنو طاهره ورته ویل کیږي ددې مبارکي فضائل (مناقب)د حدیثو په کتابو کښبي زیات راغلي دي ددې دوفات څخه وروسته نبيﷺ پخپله ددې و قبر ته ورکښته سو او په خپلو مبارکو لاسونو یې ښخه کړه تر دغه وخته پوري دجنازې د لمانځه حکم نه و راغلی وروسته بیانبيﷺ د حضرت عائشې او سودې سره نکاحي کړې دي پدې خبره کښبي هم اختلاف دئ چي لومړی یې د چا سره نکاح وکړه ځینو تاریخ پوهانو لیکلي دي چي اول یې د عائشې سره نکاح وکړه ځینو ویلي دي چي لومړی یې د سودې سره نکاح وکړه او وروسته یې دعائشې سره نکاح وکړه.

۲- دحضرت سودې حالات

حضرت سوده هم کونډه وه ددې دپلار نوم زمعه بن قیص و ددې اوله نکاح د خپل داکا د زوی سکران بن عمرو سره سوې ده دواړه مسلمانان سول او حبشې ته یې هجرت وکړی سکران په حبشه کښبي وفات سو ځینو لیکلي دي چي مکې ته راغلی بیا وفات سو دده دوفات وروسته د نبوت په لسم کال چي کله خدیجة وفات سوه څو ورځې وروسته دنبي اکرمﷺ ددې سره نکاح وسوه ددې سره واده د حضرت عائشې تر واده د تولو په آند مخکې سوی دئ دنبيﷺ مبارک عادت دا و چي په زیات وخت به په لمانځه کې مشغول و یو ځلي نبيﷺ ته دې وویل چي ماښام تا دومره اوږده رکوع وکړه چي زه پر دې وببرېدلم چي د پزې څخه به مې وینې ولاړې سي (دې به د نبيﷺ وروسته په نبيﷺ پسي لمونځ کاوه څرنګه چي دا دبدن څخه درنه وه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو له امله به يې تکليف ور پېښ سوی وي) يو ځلي نبيﷺ ددې د طلاق اراده وکړه دې مبارکې ورته وويل چي اې د اللهﷻ رسوله! زه د مېړه خواهش نلرم خو دا مې خوښه ده چي په جنت کې ستا په بيبيانو کښي داخله يم نو تاسي وماته طلاق مه راکوئ زه د خپلي شپې نوبت و حضرت عائشيؓ ته ورکوم په همدې وجه به ددې د شپې واري د حضرت عائشيؓ په برخه کښي راتلې په (۵۴) يا (۵۵) هجري کال کښي وفات سوې ده ځينو ليکلي دي چي د حضرت عمر ؓ په خلافت کښي وفات سوه ددې څخه علاوه يوه بله ښځه د سودې په نامه هم سته چي د قريشو د قوم څخه ده دهغې سره هم نبيﷺ د نکاح کولو اراده وکړه دې ورته وويله چي زما تر ټولو دنيا ته خوښ يې خو زما پنځه يا شپږ اولادونه دي ماته دا خبره ګرانه ده چي هغه ستا سرته ولاړ وي ژاړي او چيغي وهي نبيﷺ ددې خبره خوښه کړل او ددې ستاينه يې وکړل او دنکاح اراده يې پرېښوده.

۳- د حضرت عائشيؓ حالات

دحضرت عائشيؓ سره په مکة مکرمة کښي دنبوت پر لسم کال د کوچني اختر په مياشت کښي رسول اللهﷺ نکاح وکړه په دغه وخت کي ددې عمر شپږ کاله و د نبيﷺ په بيبيانو کي يوا ځې دا پيغله وه نوري ټولي کونډياني وې چي نکاح يې ورسره وکړل د نبوت څلور کاله وروسته دا پيدا سوې ده د هجرت په وخت کښي ددې عمر نهه (۹) کاله و د (۱۸) کالو په عمر يې د حضرت محمدﷺ سره مخه ښه وکړه يعني نبيﷺ ځيني وفات سو په (۵۷) هجري کال کښي دروژې پر اوولسمه دسې شنبې په شپه د (۶۲) کالو په عمر وفات سوه دې مبارکې وصيت وکړی چي ما په عمومي هديره کښي د نورو بيبيانو سره ښخه کړئ داغسې هم وسوه په بقيع(نومي هديره) کښي دفن سوه، په عربو کښي دا خبره زياته مشهوره وه چي د کوچني اختر په مياشت کښي نکاح بې برکته وي حضرت عائشةؓ فرمايي: زمانکاح دنبيﷺ سره هم د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوچني اختر په میاشت کښي وسوه او واده مي هم د نبيﷺ سره د کوچني اختر په میاشت کښي وسو دنبيﷺ په بیبیانو کښي چې تر ما زیاته برخمنه وه بي بي خدیجة وه. دخدیجې تروفات وروسته خولة دحکیم لور دنبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ویل چي اې د اللهﷻ رسوله ! تاسو نکاح نکوئ؟ نبيﷺ وفرمایل دچا سره ؟ دې ورته وویل پیغله هم سته او کونډه هم سته نبيﷺ ورته وویل چي څوک دي؟دې ورته وویل چې پیغله ستاسو دډېر دوست حضرت ابوبکر صدیقAA لور عائشه ده او کونډه سوده بنت زمعه ده، نبيﷺ وویل ښه خبره ده وې کړئ داددې ځایه څخه د ابوبکرصدیقAA کورته ولاړه او د حضرت عائشې مور ام رومان ته یې وویل چې زه د یو لوی خیر او برکت سره راغلې یم هغې پوښتنه وکړه چې څنګه برکت دئ؟ دې ورته وویل چي نبيﷺ زه د عائشې سره د نکاح کولو لپاره رالیږلې یم ، ام رومان ورته وویل چي عائشه خو دنبيﷺ وربره ده د هغه سره څنګه نکاح کېدلای سي خو بیا هم ښه دئ چې ابوبکرAA راسي حضرت ابوبکرAA پدغه وخت کښي په کور کي نه و تر راتګ وروسته دې دغه بیان ورته وکړی هغه هم دغه جواب ورکړی چي دا خو دنبيﷺ وربره ده دنبيﷺ سره نکاح څنګه کېدای سي خولة ولاړه نبيﷺ ته یې قصه وکړل نبيﷺ ورته وویل چي ابوبکرAA خو زما د اسلام ورور دئ دهغه دلور سره زما نکاح جائز ده خولة راغله و ابوبکرAA ته یې د نبيﷺ وینا واورول دڅه وخت وروسته ابوبکرصدیقAA وویل: نبيﷺ را وغواړه نبيﷺ دابوبکر صدیقAA کور ته تشریف یووړی نکاح وسوه هجرت چي وسو څو میاشتي وروسته ابوبکرAA و نبيﷺ ته وویل چي تاسو خپله بي بي یعني عائشة ولي نه و دوئ؟ نبيﷺ د سامان د نه برابرېدو عذر ورته وکړی حضرت ابوبکر صدیقAA د نذرانې یوڅه پېسې وړاندي کړې چي په دغه پېسو سره د واده تیاري وسوه د هجرت وروسته دکوچنی اختر دمیاشتي په لومړی یا دوهمه ورځ د څاښت په وخت کې د ابوبکرAA په کور کي واده وسو دغه درې نکاحي د نبيﷺ دهجرت مخکي سوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ددې ځخه وروسته څومره نکاحې چې سوې دي تر هجرت وروسته سوې دي د حضرت عائشې ځخه وروسته د حضرت عمر AA د لور حفصې سره نکاح وسوه.

۴- د حضرت حفصې حالات

حضرت حفصة پنځه کاله مخکي تر نبوت په مکة کې پيدا سوې ده لومړۍ نکاح يې په مکة کي د خنيس بن حذافة AA سره سوې ده دی هم زوړ مسلمان و لومړی يې حبشي ته هجرت وکړی بيا يې مدينې منورې ته هجرت وکړی دبدر په غزا کي يې ګډون کړی دی په دغه غزا يا داحد په غزا کي زخمي سو چې ددغه زخمه ځخه جوړ نسو په دوهم يا دريم کال د هجرت وفات سو .حضرت حفصې هم دخپل خاوند سره حبشې هجرت کړی و بيا مدينې ته راغلې وه کله چې کونډه سوه نو حضرت عمر AA لومړی د حضرت ابوبکر AA ځخه غوښتنه وکړه ددې لپاره چې دده دلور حفصې سره نکاح وکړي حضرت ابوبکر AA چوپ سو کله چې د حضرت عثمان AA بي بي حضرت رقية وفات سوه نو حضرت عمر AA و حضرت عثمان AA ته دخپلې لور حفصې دنکاح يادونه وکړه عثمان AA په جواب کي ورته وويل: زه فی الحال دنکاح اراده نه لرم. حضرت عمر AA و نبي ﷺ ته شکايت وکړی چې دوی زما د لور سره نکاح نه کوي، نبي ﷺ وفرمايل: زه د حفصې لپاره تر عثمان بهترسړی درښيم او د عثمان لپاره تر حفصې بهتره ميرمن ښيم وروسته نبي ﷺ په دوهم يا دريم کال د هجرت پخپله د حفصې سره نکاح وکړه او عثمان AA ته يې خپله لور ام کلثوم په نکاح ورکړه.

د حفصې په لومړی خاوند کي د تاريخ پوهانو اختلاف دئ ځيني وايي چې د بدر په غزا کي زخمي سو او دهغه زخم ځخه شهيد سو او ځيني وايي چې د احد په غزا کي زخمي سو دبدر غزا په دوهم کال د هجرت وه او داحد غزا په دريم کال د هجرت وه په همدې وجه ددې مبارکي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکاح په نېټه کې هم اختلاف سته حضرت ابوبکر AA فرمايي:ماته چې کله عمر AA د حفصې دنکاح وويل نو زه له دې وجهې چوپ سوم چې نبيﷺ ددې د نکاح بيان ماته کړی و، قبلولای مې ځکه نسوه چې نبيﷺ يې د نکاح اراده درلوده او انکار مې ځکه نسو کولای چې د نبيﷺ راز مې نسو ښکاره کولای(ځکه که مې انکار کړی وای عمر AA دليل راخخه غوښتی درواغ مې نسوای ورته ويلای خامخا به مې رشتيا ورته ويلای) که چېري نبيﷺ د حفصې د نکاح اراده نه درلودای نو خامخا به ما نکاح ور سره کړې وای. حضرت عمر AA وايي ما ته د عثمان AA تر انکار دابوبکر AA انکار ډېر غموونکی و. حضرت حفصة ډېره عابده وه زيات وخت به د شپې وينېده وه عبادت به يې کاوه او زيات وخت به يې روژې نيولې ، نبيﷺ يو وخت په يو څه وجه دې ته طلاق ورکړی او پر دغه خبره باندې د عمر AA خوابدتيا پکاروه نو حضرت جبرئيل تشريف راوړی او وې ويل: چې اللهﷻ فرمايي چې حفصې ته بېرته رجوع وکړه دا به د شپې زيات وخت بيداره وه (عبادت به يې کوی) او زيات وخت به يې د ورځې روژې وې . د عمر AA لحاظ هم پکښې منظور و په همدغه وجه نبيﷺ بېرته رجوع ورته وکړه ، په پنځه څلوېښتم هجري کال د جمادي الاولي (ددريمې خور) په مياشت کې د دروشپېتو کالو په عمر وفات سوه ځينو ليکلي دي چې په يو څلوېښتم هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زينب سره نکاح وکړه.

۵- د حضرت زينب بنت خزيمة حالات

حضرت زينب د خزيمة لوروه ددې مبارکې په لومړۍ نکاح کې اختلاف دئ ځينو ليکلي دي چې لومړۍ نکاح يې د عبدالله بن جحش سره سوې ده چې د احد په غزا کې شهيد سو قصه يې په اووم باب اوله شمېره کې تېره سوه وروسته يې دنبيﷺ سره نکاح وسوه ځينو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلي دي چې لومړی نکاح یې د طفیل بن حارث سره وسوه بیا ده طلاق ورکړی د طلاق وروسته دده ورور عبیده بن حارث په نکاح کړه عبیده بن حارث ﷛ د بدر په غزا کې شهید سو وروسته نبي ﷺ نکاح د هجرت یو دېرش میاشتې وروسته په دریم هجري کال د روژې په میاشت کې ور سره وکړه، اته میاشتې د نبي ﷺ په نکاح کې وه وروسته په څلورم هجري کال د دوهمې خور په میاشت کې وفات سوه . د نبي ﷺ په بیبیانو کې حضرت زینب او حضرت خدیجه ﷞ د نبي ﷺ په ژوند کې وفات سوي دي نوري ټولي نهه سره دده مبارک تر وفات وروسته وفات سوي دي حضرت زینب ﷞ ډېره سخي وه په همدغه وجه د اسلام مخکې ددې نوم ام المساکین و یعني د مسکینانو مور ، بیا نبي ﷺ ددې نوم ام سلمة کښېښودئ. ددې د نکاح وروسته د نبي ﷺ نکاح د حضرت ام سلمة ﷞ سره وسوه .

۲- د حضرت ام سلمې ﷞ حالات

حضرت ام سلمة ﷞ د ابو امیة لور وه ددې مبارکې لومړی نکاح خپل د اکا د زوی ابو سلمة ﷛ سره سوې ده چې اصلي نوم یې عبدالله بن عبدالاسد و ، ام سلمة ﷞ او خپل خاوند په اول کې مسلمانان سوي دي وروسته د کافرانو د لاسه تنګ سوه حبشې ته یې هجرت وکړی د حبشې څخه بیا مدینې ته راغلل په حبشه کې یې یو زوی وسو چې سلمة نومېدئ چې قصه یې د دغه باب په پنځمه شمېره کې په تفصیل سره تېره سوه په مدینه کې چې او سېدل یو هلک د عمر په نامه یې پیدا سو ا دوې لوڼې یې د دره او زینب په نامه پیدا سوې ابو سلمة ﷛ د لسو نارینوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه وروسته مسلمان سوی دئ د احد او بدر په غزاوو کي يې ګډون کړی دئ د احد په غزا کي زخمي سو ددغه زخم څخه يې ډېر تکليفونه پرځان تېر کړل وروسته د صفري په مياشت کي د ثلورم کال دهجرت و يوې سريې ته ولاړی (سريه معنی د کافرانو سره کوچنی جنګ چي رسول الله ◄ پکښې ګډون نه وي کړی) دهغې خوا د راتګ پر وخت يې زخم تازه سو ددغه زخم څخه په ثلورم کال دهجرت د ثلورمي خور (جمادي الثاني) په مياشت کي شهيد سو . حضرت ام سلمة په دغه وخت کي حامله وه يعني عيال داره وه زينب يې په نس وه.کله چي پيدا سوه نو عده يې پوره سوه ، حضرت ابوبکر صديق ﷜ و دې ته د نکاح خواهش وکړی دي عذر ورته وو ايه وروسته رسول الله ﷺ د نکاح غوښتنه څني وکړه دې مبارکي ورته وويل: يو خو زما سره زوی سته او بل زما په طبيعت کي غيرت سته زما هيڅوک قريب نسته (يعني دا چي زما غيرت نه قبلوي چي د قريبانو پرته پر خپل سر نکاح وکړم) رسول الله ﷺ ورته وويل: ستا د زوی خو الله ﷻ ساتونکی دئ او غيرت به ولاړ سي ستا د قريبانو څخه به هيڅوک دا نسب نا خوښه نه کړي چي تا نکاح ور سره کړې ده دې مبارکي خپل زوی سلمة ته وويل چي زما نکاح د نبي ﷺ سره را وتړه ، په ثلورم کال دهجرت د کوچني اختر د مياشتي په آخره ددې نکاح د نبي ﷺ سره وسوه ځينو دوهم او ځينو دريم کال ليکلي دئ. ام سلمة فرمايي:ما دنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي چاته مصيبت ورسيږي اولاندي دعا ووايي الله ﷻ به دهغه سوي تاوان غوره بدله ورکړي: اللهم اجرني في مصيبتي واخلفني خيرا منها . ژباړه: اې الله ﷻ !ماته د غم مزدوري راکړې او دغم په بدل کي غوره بدله راکړې.ام سلمة وايي:کله چي ابو سلمة ﷜ وفات سو نوما دغه دعا ويل او فکر به مي کاوه چي تر ابو سلمة ﷜ به نو بهتر څوک وي الله ﷻ زما نکاح د رسول الله ﷺ سره راوکړه. ددې د ښايست ډېر نوم تللی وو عائشة وايي ما ددې ډېر تعريف اورېدلی و نو کله چي ددې نکاح وسوه نوزه په يوه بهانه په پټه ، پټه ولاړم ورته ومي کتل کله چي مي وليدل نو تر هغه ډېره ښائسته وه چي ما يې تعريف اورېدلی و بيا ما حفصې ته ددې بيان وکړ حفصې

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته وویل: یا دومره نه ده ښائسته لکه نوم چې یې تللي دئ د رسولﷺ په ببیبیانو کې تر ټولو وروسته په (۵۹) هجري کال او یا په (۲۲) هجري کې وفات سوه په دغه وخت کې یې عمر څلور اتیا کاله و چې په دغه لحاظ نهه (۹) کاله مخکې تر نبوت پیدا سوې ده څرنګه چې ددې نکاح تر زینب بنت خزیمة تر وفات وروسته وسوه نو ځکه دا د زینب بن خزیمة په خونه کې اوسېده ، دا چې هلته ورغلل په خونه کې په یوه ټوکره کې لږ اوربشي غوټه دي یوه میچن پرته ده دې مبارکې هغه اوربشي میده کړې پخې یې کړې غوړې یې ور واچول د مالیدې په څیر یې یو شی ځنې جوړ کړی په اوله ورځ یې نبيﷺ ته د خوراک لپاره کښېښودئ ددې د نکاح وروسته نبيﷺ د زینب بنت جحش سره نکاح وکړه.

۷- د حضرت زینب بنت جحش حالات

داد نبيﷺ د عمة لور وه لومړی نکاح یې د زید بن حارث سره سوې وه چې نبيﷺ په زوی والي سره نیولی و وروسته ده طلاقه کړه بیا الله ﷻ پخپله ددې نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړه چې قصه یې په سورة احزاب کې بیان سوې ده دغه وخت ددې عمر پنځه دېرش کاله و ،دمشهوري وینا مطابق ددې نکاح دمیانی په میاشت کې سوې ده ځینو یې کال دهجرت دریم کال ښودلیدئ خو صحیح خبره داده چې پنځم هجري کال و پدغه حساب نو داد نبوت اولس کاله مخکې پیدا سوې ده دې په دې وجه فخر کاوه چې دټولو ببیبیانو نکاحي د هغو خپلوانو کړي دي او زما نکاح الله ﷻ کړې ده ،کله چې حضرت زید دې ته طلاق ورکړی نبيﷺ دې ته د نکاح پیغام ولېږی، دې په جواب کې ورته وویل زه تر هغه پوري فیصله نکوم تر څو زه د خپل خدای ﷻ سره مشوره ونکړم ، دا یې وویل اودس یې تازه کړی دوه رکعته نفل یې وکړ بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې داسې دعا وکړه: اې الله که ته زما نکاح ستا د پيغمبر سره کول غواړې او زه د هغه قابله يم نو زما نکاح د رسول اللهﷺ سره وکړې دې چې دا خبره وکړه الله ﷻ دا آيات نازل کړې:

✍□&⬀❁♉♓✌ ⌀⑨⬃③◳♒ 🗐⌀✽⌀⬩🕭 ✍●☺■🖬⬩▫
♦♌❑⬈▤♦③ ⬩⬩ ⬀❼⬩🗍♉🙜 ✍◳♑⬩▤🕔□✡⇳♉❑❒◳♒ ✃ॐ❷⬩⬖◆❒
☑❼♐× ⌀●♦❷◳❍ ♦×✓♉☪♉✌⬀⬩🡠☺⬂🙜✍✃ ❼■✍♦⬉
✃⬩➊♐➀ ⬀☠♐♑⌀★✏✍◆⓿♉⬉⬃⑩❒🕮 ⮫●🕓◆❒⬂♒❒🕮
🙠♍🕭⌧🖏◆❒ 🗐 ✃ॐ❷⬩⬖◆❒ ◆♊⬋&⬃❁♉✌ ☎✃⬀❑⬩♓⬩🕭
([172]) ⬗⯐♓⮊ ☪⬩❑⬉➔⬂▦♦✌★✏✍✃⬉❷⬂✌❒🕮

ژباړه: نو کله چې زيد خپله اړتيا له هغې(زينب) څخه پوره کړه (جوړوالی يې ورسره نه راغلی) نو موږ هغه (زينب) ستا په نکاح کښې درکړه د پاره ددې چې پر مومنانو باندې تنګي را نسي په ښځو کې د زوی نيول سوي (يعني د نيول سوي زوی د ښځې سره نکاح روا سي) کله چې هغوی خپل ضرورت پوره کړی وي ، او د الله ﷻ امر خامخا کېدونکی دی.

د غه آيات چې نازل سو نبيﷺ دې ته زېری ور واستوی، دا چې خبره سوه د خوشحالۍ څخه پر سجده پرېوته ، نبيﷺ ددې د نکاح وليمه (د واده ډوډۍ) په لوړ شان وکړه يوه بزه يې حلاله کړه د غوښو او ډوډۍ ميلمستيا يې وکړه ټولو خلګو ته يې په ماړه نس ډوډۍ ورکړه يوه ډله چې به فارغه سوه نو بلې ډلې ته به يې بلنه ورکړه ، زينب ډېره سخي وه او پخپله به يې خواري کښله چې يو شی به ځنې زيات سو هغه به يې خيراتوی، ددې په باره کې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: چې زما سره به تر وفات وروسته لومړی بې بې هغه ښوک وي چې لاسونه يې اوږده وي ، بيبيانو يوه لښته راوخيستله ظاهري اوږدوالی يې مراد کړی خپل لاسونه يې اندازه کړه په ټولو

([172]) سورة الاحزاب الاية (٣٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کي د سودې لاسونه اوږده وه د نبيﷺ تر وفات وروسته چې دستي دا وفات سوه نو معلومه سوه چي دلاسو داوږدوالي څخه ظاهري اوږدوالی نه دئ مراد بلکي سخا تري مراد ده دې مبارکي ډيري روژې هم نيولې د هجرت په شلم کال د پنځوسو کالو په عمر وفات سوه دجنازې لمونځ حضرت عمر AA ورکړی.ددې قصه په هم دغه باب کي په لسمه شمېره کي تېره سوه. ددې څخه وروسته نبيﷺ د جويريې بنت الحارث بن ابي ضرار سره نکاح وسوه.

۸- د حضرت جويرية بنت الحارث حالات

داد مريسيع په غزا کي په بنديانو کي راغلي وه د غنيمت د مال د وېش پر مهال و حضرت ثابت بن قيس AA ته په برخه ورغلل دبندي کېدو مخکي د مسافع بن صفوان په نکاح کښي وه حضرت ثابت AA دا په نهه اوقيو سرو زرو په بدله کي مکاتبة کړه ، مکاتبة دې ته ويل کېږي چي بادار وخپل غلام ته ووايي چي ته ماته دومره پېسې راوګټه يا يې راپيدا کړه زه به تا آزاد کړم. يوه اوقيه څلوېښت درهمه ده او يو درهم درې نيمې انې کيږي([173]) په اوسنی حساب د نو (۹) اوقيو قيمت اته اويا درهمه او دولس آني کيږي ، که چيري درهم څلور اني سي نو نوي(۹۰) درهمه کيږي.

دا مبارکه د نبيﷺ حضور ته ورغله او ورته وې ويل: اې د اللهﷻ رسوله ◄ ! زه د خپل قوم د سردار حارث لور يم ماته چي کوم مشکل پېښ دی و تاسي ته معلوم دئ اوس زه په دومري پېسو باندي مکاتبه سوې يم دغه پيسې زما د توان څخه وتلي دي اوس ستاسي په اميد راغلې

([173]) په حقيقت کي درهم د يوې زړې سکي نوم دی چې درې ماشي سپين زر کيږي د شيخ په زمانه کي نو درهم درې نيمي آني کېدی ، آنه يو پاکستانی اوهندی واحد دی چي هره آنه (۱۵) پېسې کيږي او سل پېسي يوه پاکستانۍ ياهندی روپي کيږي . دشيخ (رحمة الله عليه په زمانه کي يودرهم درې نيمي آنې کيده اوس يوه اوقية زياتي پيسې کيږي .) ژباړن

(c) ketabton.com: The Digital Library

يم نبيﷺ ورته وويل زه به تاته ډېره ښه لاره دروښيم هغه دا چې پيسې به درکړم آزاده به دې کړم او نکاح به در سره وکړم ، رښتيا هم تر دې ښه لاره نه وه دې هم په خوشحالۍ سره قبوله کړه د مشهوري وينا له مخې په پنځم هجري کال يې نکاح وسوه ځينو شپږم هجري کال ښودلی دئ اصحابو کرامو چې کله واورېدل چې په بنو المصطلق د نبيﷺ خسرګنۍ سوه نو دوی هم ددې خپلوۍ په درنښت خپل خپل غلامان آزاد کړل ويل سوي دي چې د يوې حضرت جويريې له وجهې سل کورنۍ آزادي سوې چې نژدې اووه سوه نارينه پکښې شامل وه دنبيﷺ په ټولو نکاحو کښې دا ډول مصلحتونه موجود وه.

حضرت جويرية ډېره ښايسته وه په مخ کښې يې ملاحت ((نمکي والي)) موجود و ويل سوي دي چې چا به ورته وکتل نو نه به تري ولاړېدئ، حضرت جويريې ددې جنګ څخه مخکي يو خوب ليدلی و چې د يثرب څخه يوه سپوږمۍ را روانه وه او زما په غيږ کښې را ولوېده دا وايي چې زه کله بندي سوم نوماته دخپل خوب د ختلو اميد پيدا سو دغه وخت ددې عمر شل (۲۰) کاله ؤ دمخکني قول مطابق دا مبارکه په پنځوسم (۵۰) هجري کال په لومړۍ خور کښې د (۲۵) کالو په عمر په مدينه منوره کښې وفات سوه په ځينو رواياتو کښې ددې وفات په (۵۶) هجري کال کښې د (۷۰) کالو په عمر ليکل سوي دئ.

۹- د حضرت اُم حبيبې حالات

دا مبارکه د ابوسفيان لور ده ددې په نامه کي اختلاف دئ ډېرو مرمله ددې نوم ښودلی دئ او ځينو بيا هند ښودلی دئ ددې اوله نکاح په مکة مکرمه کښې د عبدالله بن جحش سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوې ده دا او ددې خاوند په اوله کښې مسلمانان سوي دي دوی دواړه د کافرانو د تکلیفونو له امله خپل وطن پرېښودئ حبشې ته يې هجرت وکړی هلته چې ورسېدل مېړه يې پر اسلام پاته نسو بلکه نصراني سو دې هم په دغه شپه کښې خپل خاوند په خوب کښې په ډېر بد شکل ولیدئ سهار ورته معلومه سوه چې دی نصراني سوی دئ پردې چې په یوازې والي کښې کوم حالت تېر سوي دئ هغه یواځې و الله ﷻ ته معلوم دئ خو الله ﷻ ودې ته دا بدل ورکړی چې د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله نبي ﷺ د حبشې پاچاه ته پیغام ولیږی چې د ام حبیبې رضي الله عنها نکاح زما سره وکړه نجاشي ابرهه نومي ښځه ودې ته د خبر لپاره ولېږل ، دې په خوشحالۍ کښې خپل دواړه بنګړي چې په لاسو يې وه ، د پښو پازيبونه ، ګوتمۍ ، کړې او داسي نور شیان ورکړل نجاشي ددې نکاح وکړه او دخپل طرفه څخه يې څلور سوه دیناره مهر ادا کړی ډېر شیان يې ورکړل کوم خلګ چې د نکاح په مجلس کښې ناست وه هغوی ته يې دخوراک تر څنګ پیسې هم ورکړې دډېرو تاریخ پوهانو په آند دغه نکاح په اووم هجري کال کښې سوې ده ځینو بیا شپږم کال ښودلی دئ دخمیس لیکوال لیکي: چې ددې نکاح په شپږم کال کښې وسوه او واده يې په اووم کال وسوکله چې دا مدینې ته را ورسېده نجاشي پاچا ډېري خوشبویاني ، سامانونه او داسي نور شیان ورکړي وه دنکاح وروسته يې د نبي ﷺ حضور ته ولېږل ځینو د تاریخ کتابونو لیکلي دي چې ددې نکاح ددې پلار وتړل مګر د حدیثو څخه نه معلومیږي او بل دا چې دا خبره ځکه صحیح نده چې ددې پلار تر دغه وخته پوري مسلمان سوي نه و تر ددې قصې وروسته مسلمان سو ددې یوه قصه هم ددې باب په (۹) شمېره کښې تېره سوې ده . ددې په وفات کښې ډېر اختلاف دئ ډېرو خلګو (۴۴) سنه ښودلې ده او ددې څخه علاوه (۴۲) هجري سنه ، (۵۰) هجري سنه ، (۵۵) هجري سنه او داسي نوري سنې هم ښودل سوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

١٠ - د حضرت صفيې حالات

حضرت صفيه د حيي لور ده د حضرت موسي عليه السلام د ورور حضرت هارون عليه السلام د اولادې څخه ده اول د سلام بن مشکم په نکاح کښې وه وروسته بيا د کنانة بن ابي حقيق په نکاح کښې راغله دده سره يې په داسي وخت کښې نکاح وسوه چې جنګ شروع سوی وا او ددې خاوند وژل سوی و ،د خيبر د جنګ څخه وروسته د حيه کلبي رضي الله عنه نومي صحابي د نبي ﷺ څخه يوه مينځه وغوښته نبي ﷺ صفية ورکړه. څرنګه چې په مدينه منوره کې دوې لوی قبيلې يعني بنو قريظه او بنو نضير مخ په وده وې دا ديو سردار لور وه په دغه وجه ډېرو خلکو وويل چې ددې مينځيتوب ډېرو خلکو ته ناخوښه دئ که نبي ﷺ دا په نکاح واخلي نو د ډېرو خلکو د زړه تسلي به وسي ، په دغه وجه نبي ﷺ و دحية رضي الله عنه ته ډېر شی په بدله کې ورکړی دا يې ځني واخيسته آزاده يې کړه او په نکاح يې واخيسته او د خيبر څخه د راتګ پر مهال په يو کور کښې ددې واده وسو سهار نبي ﷺ و اصحابو ته وويل: د چا سره چې کوم د خوراک شيان دي هغه راوړی اصحابانو چې جلا جلا د خوراک شيان درلوده لکه خرماوي ، پنير ،غوړي او داسي نور هغه يې راوړه دخرمني پر يو ستر خوان باندي يې کښېښوده په ګډه يې وخوړل دا وليمه وه (يعني د واده ډوډۍ وه).په ځينو روايتو کي راغلي دي چي نبي ﷺ ددې ته اختيار ورکړی او ورته وې ويل : که ته په خپل قوم او هيواد کي اوسېدل غواړې نو آزاده يې ولاړه سه او که زما سره په نکاح کي اوسېدل غواړې نو دلته اوسه دې ورته وويل : چې اې د الله جل جلاله رسوله ! زه چې د شرک په حال کي وم ما ستا خواهش درلودئ اوس چې مسلمانه سوم څنګه ولاړه سم ، ددې څخه مراد غالباً هغه خوب و چې دې د مسلمانېدو څخه مخکي ليدلی و دې مبارکي خپل خوب وخپل مېړه کنانة

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ويلی و چې ديثرب ښځه د سپوږمۍ يوه ټوټه زما په غيږ کې ولوېده مېړه يې يوه ټينګه چپلاخه داسې په زور ووهل چې په سترګو کې يې نښې معلومې سوې او ورته وې ويل چې ته د يثرب د پاچا سره نکاح کول غواړې؟. يو وار يې لمر په خوب ليدلی و چې ددې په سينه کې راغلی و دغه خوب يې هم خپل خاوند ته بيان کړې و هغه ورته ويلې وه چې ته غواړې د يثرب د پاچا په نکاح کې راسې ؟ چا ويلې دي چې دې خوب ليدلی و چې د سپوږمۍ يوه ټوټه يې په سينه کې راغلې وه دغه خوب يې خپل پلار ته بيان کړی و پلار يې هم يوه ټينګه چپلاخه پر مخ وهلې وه او ورته ويلې يې وه چې ته غواړې چې ديثرب پاچا ته ولاړه سې (دغه دوه درې ډوله روايتونه راغلي دي دا چې کوم يو به صحيح وي)ممکنه ده چې دغه خوب يې مېړه او پلار دواړو ته ويلي وي او يا يې سپوږمۍ دوه واره ليدلې وي. د صحيح قول مطابق دا مبارکه د روژې په مياشت په سنه (۵۰) هجري کال د شپېتو کالو په عمر وفات سوه. دا وايي چې زه کله د نبيﷺ په نکاح کښې راغلم نو زما عمر اولس کاله لا نه و.

۱۱- د حضرت ميمونې ؓ حالات

حضرت ميمونة ؓ د حارث بن حزن لور وه او اصلي نوم يې بره وو نبيﷺ ددې نوم بدل کړی ميمونه نوم يې باندې کښېښودئ لومړی د ابو رحم بن عبدالعزي په نکاح کښې وه د ډېر تاريخ پوهانو هم دا وينا ده چې نوموړی کس ددې لومړی خاوند و ځينو بيا ليکلي دي چې دې د نبيﷺ مخکې د دوو کسانو سره نکاح کړې ده . نبيﷺ چې کله په اووم هجري کال و عمرې ته تلی نو ددې سره يې د ميانۍ په مياشت کې په سرف نومي ځای کې نکاح وکړه د نبيﷺ اراده وه چې د مکې ښځه تر ببرته ستنېدو وروسته ددې سره واده وکړې خو څرنګه چې د مکې خلګو نبيﷺ ته په مکة کې د اوسېدو اجازه ورنکړه نو ځکه تر بيرته راتګ وروسته يې په سرف کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده وسو په سرف کي هم خاص په هغه ځای کي چي د واده خيمه وه. د صحيح قول مطابق دا مبارکه په سنه (۵۱) هجري کال کې وفات سوه ځينو ددې دوفات تاريخ سنه (۲۱) هجري ښودلې ده په دغه وخت کي ددې عمر يواتيا کاله و او هم هلته يې قبر جوړ سو. دا هم د عبرت ځای دئ او تاريخي پېښه ده چي په يوه سفر کي نکاح وسي په دوهم سفر کي واده وسي او څه وخت وروسته يې هلته قبر جوړ سي.

حضرت عائشة رضي الله عنها فرمايي: ميمونة رضي الله عنها په مونږ ټولو کي زياته پرهېزګاره او وسيله کونکي وه، يزيد بن اصم رحمه الله وايي: چي ددې بوختيا لمونځ او يا د کور کار و که چېري د دوا ړو څخه به فارغه سوه نو مسواک به يې واهه. د بيبيانو په نکاحو کي د ميمونې رضي الله عنها نکاح تر ټولو آخره وه په دغه خبره کي د ټولو محدثينو او مؤرخينو اتفاق دئ البته د بيبيانو د نکاحو په ترتيب کي اختلاف سته چي په وجه يې د دوی د نکاح په تاريخو کي اختلاف پيدا سوی دئ چي په مختصر ډول معلومه سوه، د نبي ﷺ دوې بيبياني يعني خديجة او زينب بنت خزيمة رضي الله عنهما د نبي ﷺ په ژوند کي وفات سوي دي نوري ټولي دنبي ﷺ په وفات کي موجودي وې. ددغه بيبيانو څخه علاوه ځينو محدثينو او مؤرخينو دنبي ﷺ نوري نکاحي هم ښودلي دي چي په کېدو کي يې اختلاف و نو ځکه ما دهغه بيبيانو حالات ليکلي دي چي دمحدثينو پرې اتفاق دئ او دنورو حالات مي نه دي ليکلي کوم چي پکښي اختلاف دئ.

معلومات

دنبي ﷺ اولادونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحدثينو او مؤرخينو پر دې خبره اتفاق دئ چي د نبيﷺ څلور لوڼي وي او دډيري څيړني وروسته معلوميږي چي تر ټولو مشره حضرت زينب‌ رضي الله عنها ده دوهمه حضرت رقيه‌ رضي الله عنها ده دريمه حضرت ام کلثوم‌ رضي الله عنها ده څلورمه سيدتنا حضرت فاطمه‌ رضي الله عنها ده ، او په زامنو کي يې ډېر اختلاف دئ ځکه چي دوی مبارکان ټوله په کوچنيوالي وفات سوي دي. په دغه وخت کي د عربو د تاريخ چنداني پروا نه وه او سرتيري اصحابان هم په دغه وخت کي زيات نه وه چي هره خبره يې په پوره ډول ساتلې وای دزياتو علماؤ څېړنه داده چي د نبيﷺ درې زامن حضرت قاسم ، حضرت عبدالله، او حضرت ابراهيم(عليهم السلام) سوي دي ځينو ويلي دي چي دنبيﷺ نارينه اولادونه پنځه وو څلورم يې حضرت طاهر او پنځم يې حضرت طيب دي ، ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر داوړه دنبيﷺ ديوه زوی نومان دي که داسي وي نو دنبيﷺ نارينه اولادونه څلور کيږي ،ځينو ويلي دي چي طيب او طاهر دواړه د عبدالله نومونه وه که داسي سي نو د نبيﷺ نارينه اولادونه درې کيږي ، ځينو ويلي دي چي د نبيﷺ دوه زامن نور وه چي مطيب او مطهر دي دوی ليکلي دي چي طيب او مطيب يو ځای پيدا سوه او طاهر او مطهر يو ځای پيدا سوه په دغه ډول نود نبيﷺ د نارينه اولادو شمېر اوو ته رسيږي ، خو د زياتو علماؤ څېړنه داده چي دنبيﷺ نارينه اولادونه درې دي. همدا ډول د نبيﷺ ټول اولادونه د ابراهيم عليه السلام څخه پرته د خديجې‌ رضي الله عنها څخه پيدا سوي دي.

١- د حضرت قاسم عليه السلام حالات

حضرت قاسم عليه السلام تر ټولو مخکي پيدا سوی دئ خو په دې کي اختلاف دئ چي حضرت زينب‌ رضي الله عنها تر ده مشره وه او که کشره وه حضرت قاسم عليه السلام په کوچنيوالي کي وفات سو چي عمر يې دوه کاله و ځينو تر دې کم او زيات عمر ليکلي دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- د حضرت عبدالله‌؁ حالات

د نبيﷺ دوهم زوی حضرت عبدالله‌؁ دئ د نبوت څخه وروسته پيدا سوی دئ په هم دغه وجه دده مبارک ته طيب او طاهر ويل کيږي دئ هم په کوچنيوالي وفات سوی دئ دده مبارک په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ځينو ليکلي دي چي د حضرت قاسم په وفات باندي کافران ډېر خوشاله سوه ددې لپاره چي د نبيﷺ نسل ختم سي او دا به يې ويل چي د نسل د ورکېدو څو ورځي وروسته به دده نوم هم ورک سي د دوی ددغه وينا په جواب کي الله‌جل‌جلاله سورة کوثر نازل کړی چي دده مبارک نوم به ورک نسي هم داسي وسوه چي نن څوارلس پيړۍ وروسته هم دده مبارک نوم د سلهاوو زرو انسانانو په زړو کي سته.

۳- د حضرت ابراهيم‌؁ حالات

دنبيﷺ دريم زوی حضرت ابراهيم ؄ دئ چي د ټولو په اتفاق تر هجرت وروسته د لوی اختر په مياشت کي په اتم هجري کال کي پيدا سو د نبيﷺ دغه مبارک زوی دنبيﷺ د مينځي حضرت ماريې؅څخه پيدا سو او دنبيﷺ تر ټولو وروستی نارينه اولاد دئ نبيﷺ دده په اوومه ورځ دده عقيقه وکړه دوه پسونه يې حلال کړه (يعني د شکرانې په ډول يې اومه ورځ ولمانځل) نبيﷺ دده د سر د ويښتانو په اندازه سپين زر خيرات کړل. ابو هند بياضي؄ دده مبارک سر وروخرايه او د سر ويښتان يې ښخ کړه، نبيﷺ وفرمايل: ما د خپل پلا رابراهيم‌؁ نوم پر ده باندي کښېښودئ. دی مبارک د شپاړسو مياشتو په عمر د لومړۍ خور په لسمه نېټه په سنه (۱۰) هجري کي وفات سو. ځينو بيا دده عمر مبارک اتلس مياشتي ښودلی دئ. نبيﷺ فرمايلي دي: چي ابراهيم ؄ لپاره په جنت کي شيدې ورکونکي مقرره سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- د حضرت زینب حالات

حضرت زینب د نبيﷺ تر ټولو مشره لوروه ځینو مؤرخینو ددې مبارکې نوم بل ډول لیکلی دئ خوصحیح نه دئ دا مبارکه د نبيﷺ د نکاح پنځه کاله وروسته پیدا سوه په دغه وخت کې دنبيﷺ عمر دیرش کاله و ، د خپل مور او پلار په غیږ کې لو سوه ، مسلمانه سوه ، دخپل خاله د زوی سره یې نکاح وکړه چې ابوالعاص بن ربیع AA نومېده د بدر دغزاء څخه یې وروسته هجرت وکړی په دغه هجرت کښې د کافرانو د ناپاکو حرکتونو په لړ کښې زخمي سوه چې قصه یې ددې باب په (۲۰) شمېره کښې تېره سوه دهمدغه زخم له امله د ژوند تر پایه پوري ناروغه وه اود (۸) هجري کال په شروع کښې وفات سوه ددې خاوند هم په (۲ ، یا ۷) هجري کال کښې مسلمان سو کله چې یې خاوند مدینې منورې ته ورسېدئ نو دا مبارکه هم دده په نکاح کښې پاته سوه د بي بي زینبې AA دخپل خاوند څخه دوه اولادونه پیدا سوي دي چې یو هلک او بله نجلۍ وه د هلک نوم یې علي و چې د خپلې مور د وفات وروسته د بلوغ څخه لږ څه مخکې د نبيﷺ په ژوند کښې وفات سو همدغه علي د نبيﷺ سره دمکې د فتحې په سفر کښې پر اوښه باندې سپورو.د نجلۍ نوم یې حضرت امامه وه دا هغه نازولې وه چې دحدیثو په کتابو کښې یې ډېرې قصې راځي چې کله به نبيﷺ لمونځ کاوه سجدې ته به ولاړی دا به یې پر ملا سپره سوه دا دنبيﷺ تر وفات وروسته ژوندۍ وه.

حضرت فاطمة چې ددې خاله وه کله چې وفات سوه ددې نکاح د حضرت علي AA سره وسوه دحضرت علي AA تر وفات وروسته یې بیا د مغیره بن نوفل سره نکاح وکړه د حضرت علي AA ددې څخه هیڅ اولاد ندی سوی مګر د مغیره څخه ځینو دیحیي په نوم یو زوی لیکلیدئ ځینو بیا دا خبره رد کړې ده.ویل سوي دي چې حضرت فاطمة کله وفات کېده نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصیت یې کړی و چې زما ځخه وروسته دې حضرت علي زما د خورزې سره نکاح وکړي حضرت امامة په سنه (۵۰) هجري کښې وفات سوه.

۵- د حضرت رقیې حالات

دنبي ﷺ دوهمه لور حضرت رقیة وه دا مبارکه تر خپلې خور حضرت زینب دري کاله وروسته پیدا سوې ده په دغه وخت کښې دنبي ﷺ مبارک عمر (۳۳) کاله و ځینو رقیة تر زینب مشره ښودلې ده خو صحیح خبره داده چې دا کشره وه د نبي ﷺ د اکا ابو لهب دزوی عتبه سره یې نکاح سوې ده کله چې د ابو لهب په شان کښې د الله ﷻ د لوري ځخه سورة(لهب) نازل سو نو ابولهب خپلو دوو زامنو عتبه او عتیبه ته وویل:که چېري تاسو د محمد ﷺ لوړنو ته طلاق ورنکړی نو زما ملاقات ستاسو سره حرام دئ عتیبه ته نبي ﷺ دریمه لور ام کلثوم ورکړې وه په همدا وجه دوی دواړو د نبي ﷺ لوڼې طلاقې کړې د دوی نکاح په کوچنیوالي کښې سوې وه په دغه وخت کښې لا د دوی واده نه و سوی کله چې مکة مکرمة فتحه سول نو د رقیې خاوند عتبه مسلمان سوی و خو بې بې ته یې لا پخوا طلاق ورکړی و او نکاح یې د حضرت عثمان سره ډېر وخت مخکې سوې وه حضرت عثمان او حضرت رقیة په دواړو وارو کښې وحبشې ته هجرت کړی و چې بیان یې د اول باب په لسمه شمېره قصه کښې تیر سو تر دغه هجرتو وروسته نبي ﷺ و فرمایل ماته هم دهجرت امر کېدونکی دئ او زما د هجرت ځای به مدینه منوره وي د نبي ﷺ ددې خبرې سره اصحابانو مدینې ته سفر شروع کړی په دغه سلسله کښې د نبي ﷺ تر هجرت مخکې دوی دواړه مبارکان مدینې ته ورسېدل د نبي ﷺ تر هجرت وروسته چې یې کله د بدر وغزا ته تشریف وړی پدغه وخت کښې رقیة ناروغه وه نبي ﷺ ددې د ناروغۍ په وجه حضرت عثمان ورته پرېښودی د بدر دغزا د فتحې زیری چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصحابانو ته را رسېدئ په دغه وخت کې دوی د رقیې د ښځېدو مراسم بشپړ کړي وه په همدغه وجه رسول اللهﷺ ددې په ښخیدو کې هم شریک نسو ددې داول خاوند سره واده نه و سوی نو دهغه مېړه څخه یې اولاد هم ندی سوی مګر د حضرت عثمان څخه یې یو زوی د عبدالله په نامه په حبشه کښې پیدا سوی دئ د خپل مور تر وفات وروسته هم ژوندی و او په سنه (۴) هجري کښې دشپږو کالو په عمر وفات سو ځینو بیا لیکلي دي چې تر خپلې مور تر مرګ یو کال مخکې وفات سو ددغه زوی پرته د رقیې بل هیڅ نارینه اولاد ندئ سوی.

۲- دحضرت ام کلثوم حالات

دنبيﷺ دریمه لور ام کلثوم ده په دې کښې هم اختلاف دئ چې ځینې وایي فاطمة مشره وه او ځیني وایي چې ام کلثوم مشره وه خو دزیاتو په آند ام کلثوم مشره ده ددې نکاح هم لومړی د عتیبه سره سوې وه واده یې لا نه و سوی چې د سورة(لهب) په نازلېدو سره عتیبه د پلار ابولهب په امر طلاق ورکړی لکه چې د رقیې په قصه کې تیر سو خو دهغې خاوند وروسته مسلمان سو او ددې خاوند عتیبه چې طلاق ورکوی نو د نبيﷺ حضور ته راغلی او په ډېره ګوستاخه ، بې ادبه او نامناسبه الفاظ یې د خولې څخه را وایستل نبيﷺ ښراوي ورته وکړې او وې ویل چې اې اللهﷻ ! د خپلو سپو څخه یو سپی پر ده مقرر کړې ابوطالب لا په دغه وخت کې ژوندی وکه څه هم مسلمان سوی نه و خو دنبي ◄ د ښراوو څخه بیرېدئ او ده ته یې وویل چې ددغو ښراوو څخه ستا خلاصېدل نسته او همدغسې وسول یوه ورځ عتیبه وشام ته سفر کاوه پلار ابو لهب یې دنبيﷺ د ډېري دښمنۍ سره ـ سره وده ته وویل چې زما سره دنبيﷺ د ښراوو فکر سته د قافلې وتولو خلکو ته یې وویل چې زما پر زوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي بەزيات پام او فکر کوئ دوی يوځای تەورسېدل پەهغەځای کښې ډېر زمريان موجود وە دقافلې خلګو دقافلې ټولەشيان سرەيو ځای کړل او يوەلويەغونډۍ يې ځنې جوړەکړل دشپې يې عتيبەسربېرەپر دغەغونډۍ بيدەکړی دوی خپلەدڅلورو طرفو نو څخەشاوخواپرې را وګرځېدل کلەچې دوی بيدەسول يو زمری راغلی دټولو خولې يې بوی کړې آخر د کالو غونډۍ تە پورتەسو پر سر باندي يې عتيبە پيدا کړی سر يې د بدن څخەورجلا کړی يوەنارەيې وکړەخلګ چې راپورتەسول کار يې تر کار تېر سوي و يعني مړ سوی و، ځينو مؤرخينو ليکلي دي چې داپېښەو عتبەتەپېښەسوې دە او عتيبەمسلمان سوی و خو پەهرصورت د ام کلثوم او حضرت رقيېﷺ پەخاوندانو کښې يو تن مسلمان سوی دئ او بل تن تەيې دغەدعبرت قصەور پېښەسوې دە پەهمدې وجەخلګ د اللهﷻ د دوستانو د دښمنۍ څخەبيرېږي اللهﷻ پەحديث قدسي کښې فرمايي:(من عادى لي وليا فقد اذنتەبا لحرب) ژباړە: څوک چې زما د دوست سرەدښمني کوي هغەتەزما د جنګ اعلان دئ.د حضرت رقيېﷺ تر وفات وروستەپەسنە(۳) هجري کې د ام کلثومﷺ نکاح د حضرت عثمان AA سرەوسوەد نبيﷺ ارشاد دئ چې ما د ام کلثومﷺ نکاح د عثمان AA سرەدآسماني وحيو پەامر وکړل، ځينو ويلي دي چې نبيﷺ دغەوينا د ام کلثوم او رقيېﷺ دواړو پەاړەوەد ام کلثومﷺ د لومړی مېړەسرەوادەنەو سوی نو اولاد خو يې بيخي دهغەمېړەڅخەندئ سوی او د حضرت عثمان AA څخەيې هم اولاد ندئ سوی دامبارکەپەسنە(۹) هجري د برات پەمياشت کښې وفات سوە، نبيﷺ ددې د وفات څخە وروستەوفرمايل: کەچيري زما سل لوڼي وای پەهمدغەډول وفات کېدلای نو ما بەيوپەبل پسې و حضرت عثمان AA تەپەنکاح ورکولای.

۷- دحضرت فاطمېﷺ حالات

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نبيﷺ څلورمه لور د جنتيانو ښځو سرداره حضرت فاطمهؓ ده چې په عمر کې د زياتو تاريخ پوهانو په آند کشره وه دنبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوه پدغه وخت کې د نبيﷺ عمر مبارک (۴۱) کاله و ځينو ليکلي دي چې د نبوت پنځه کاله مخکې پيدا سوې ده چې دنبيﷺ عمر (۳۵) کاله و وايي چې ددې نوم دالهام يا د وحيو په ذريعه اېښودل سوی دئ د فطم څخه اخيستل سوی دئ په معنې د منع کولو دئ دا مبارکه هم د دوزخ له اوره څخه محفوظه ده په سنه(۲) هجري د حسن حسين، صفري ، خدای تعالي او يا د روژې په مياشت کښې يې نکاح دحضرت عليؓ سره وسوه اوه مياشتي او پنځلس ورځي وروسته يې واده وسو دا نکاح هم د اللهﷻ په حکم وسوه پدغه وخت کښې ددې عمر پنځلس کاله او پنځه مياشتي و ، ددغه خبري څخه هغه وينا تائيدېږي چې دا مبارکه د نبوت څخه يو کال وروسته پيدا سوې ده پدغه وخت کښې د حضرت عليؓ عمر يوويشت کاله پنځه مياشتي او يا څلرويشت کاله يوه نيمه مياشت و دنبيﷺ په ټولو لونو کښې ددې سره زياته مينه وه نبيﷺ چې به کله يو ځای په سفر تلی نو تر ټولو وروسته به يې ددې څخه رخصت اخيستيا وکله چې به يې د سفر څخه تشريف راوړی نو لومړی به يې ددې کور ته تشريف وړی. حضرت علي کرم الله وجهه د ابوجهل دلور سره د دوهمي نکاح کولو اراده وکړه دا غمجنه سوه او نبيﷺ ته يې شکايت وکړی ، نبيﷺ وفرمايل: فاطمهؓ زما د بدن ټوټه ده که چادې ته تکليف ورسوی ماته يې تکليف ورسوی په همدې وجه حضرت عليؓ ددې په ژوند کښې بله نکاح نه وکړه ددې تر وفات وروسته يې ددې مبارکي دخورزې حضرت امامهؓ سره نکاح وکړه چې بيان يې د زينبؓ په حالاتو کښې تير سو ، دنبيﷺ دوفات څخه شپږ مياشتي وروسته حضرت فاطمهؓ ناروغه سوه يوه ورځ يې خدمتګاري ته وويل: زه غسل کوم اوبه راته تياري کړه (اوبه يې تياري سوې)غسل يې وکړی پاکي جامې يې واغوستي بيا يې وويل چې زما بستره دکور په منځ کښې کړئ (بستره چې کښېښودل سوه) دې مبارکي تشريف وروړی مخ يې وقبلې ته کړی خپل راسته لاس يې تر مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې کښېښودی اووې ويل: زه اوس مړه کېږم داېې ووېل وفات سوه. د نبيﷺ د اولادو سلسله ددې څخه را روانه ده او تر قيامته پورې به چلېږي ددې مبارکې شپږ اولاده وسوه درې يې زامن وه او درې يې لوڼې وې لومړی يې د نکاح په دوهم کال حضرت حسن AA زوی پيدا سو .د نکاح په دريم کال يعنې سنه (۴) هجري کښې يې حضرت حسين AA پيدا سو بيا حضرت محسن AA پيدا سو او د کوچنې والي په وخت کښې وفات سو په لوڼو کې يې حضرت رقيهؓ په کوچنې والي کې وفات سوې ده په همدې وجه ځينو مؤرخينو نده ليکلې ، دوهمه لور يې حضرت ام کلثومؓ وه چې لومړی نکاح يې د اميرالمؤمنين حضرت عمر AA سره وسوه دده څخه يې يو زوی د زيد په نامه او يوه لور د رقيې په نامه پيدا سوه د حضرت عمر AA د وفات څخه وروسته د ام کلثومؓ نکاح د حضرت عون بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هيڅ اولادونه سو دده دوفات وروسته يې نکاح دده د ورور محمد بن جعفر AA سره وسوه دده څخه يې هم هيڅ اولاد ونه سو ، دده د وفات وروسته يې د عبدالله بن جعفر سره نکاح وسوه او هم دده په نکاح کښې ام کلثومؓ وفات سوه ددې د وفات په ورځ ددې مبارکې زوی زيد هم وفات سو دواړې جنازې په يو واري پورته سوې او ددې مبارکې د اولادو هيڅ سلسله ونه چلېدل دا درې مبارکان حضرت عبدالله ، عون او محمدؓ هغه ورونه دي چې په شپږم باب يوولسمه شمېره کې يې قصه تېره سوه د حضرت علي AA وريرونه دي او د حضرت جعفر طيار AA زامن دي.د حضرت فاطمېؓ دريمه لور حضرت زينبؓ ده چې د عبدالله بن جعفر سره يې نکاح وسوه او دوه زامن يې عبدالله او عدن پيدا سول او هم دده په نکاح کښې وفات سول ددې د وفات وروسته حضرت عبدالله بن جعفر ددې د خور حضرت ام کلثومؓ سره نکاح وکړه. دا هم د حضرت فاطمېؓ اولادونه دي ، ددې مبارکې تر وفات وروسته چې علي AA د کومو بيبيانو سره نکاحې کړې دي د هغوی څخه يې هم اولادونه سته چې تاريخ پوهانو دوديرش ليکلي دي

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي په هغې کښې شپاړس زامن او شپاړس لوڼې دي. د حضرت امام حسن ﷺ پنځلس زامن او اته لوڼي دي او د حضرت حسين ﷺ شپږ زامن او درې لوڼي دي.

رضي الله تعالي عنهم وارضا هم اجمعين وجعلنا بهديهم متبعين والله اعلم و علمه اتم.[174]

يوولسم باب

دکوچنيانو ديني جذبــه

د اصحابو ﷺ کوچنيانو اولادونو چي کومه ديني جذبه درلوده داپه حقيقت کي د دوی دمشرانو د ښې تربيې نتيجه وه. که چېري مور او پلار او نور دوستان دخپل اولاد د مينې د ضايع کيدلو پر ځای د دوی د ديني حالت پوښتنه کوي او ورته نصيحت کوي نو د دين کارونه به د دوی د اولادو په زړو کښې ځای ونيسي کله چي لوی سي دغه کارونه به د دوی عادت وګرځي بدبختانه چي مورږ د اولادو پر بدو کارو نو سترګي پټوو او که مو زيات د مينې جوش راسي نو په خوشاليږو که چيري د دين په کارو کښې سستوالی کوي نو مورږ خپل زړه ته تسلي ورکوو او وايو چي لوی سي په خپله به سم سي او حال داچي کوم عادتونه چي په کوچنيوالي کښې تخم کرلي وي هغه عادتونه پاخه سوي دي بيا نه ايستــه کيږي. تاسو غواړی چي د زوزو تخم وکرئ او بيا په حاصل کي غنم لاسته راوړئ دا خبره مشکله ده که تاسو غواړئ چي په اولادو کښې مو ښه عادتونه پيدا سي او د دين په ټولو کارو کښې دي پوره پاملرنه وکړي نو

(174) ملخص من الخميس والزرقاني علي المواهب والتلقيح والاصابة و اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسي پخپلو اولادو کښې د کوچني والي څخه د دين د اهتمام عادت جوړ کړئ، اصحابو چې به د کوچني والي څخه د خپلو اولادو نګراني کوله او ديني کارونه به يې په پابندۍ سره په ادا کول، د حضرت عمر په خلافت کې يو سړی نيول سوی راوستل سو چې د روژې په مياشت کې يې شراب چيښلي وه او روژه يې نه وه نيولې حضرت عمر ورته وفرمايل: چې تبا او برباد سې زموږ کوچنيان لا روژې نيسي او ته روژه خورې.([175])

١- د کوچنيانو روژه نيول

ربيع بنت معوذ چې قصه يې د لسم باب په آخر کښې تېره سوه فرمايي: نبيﷺ يو ځلي اعلان وکړی چې نن د عاشورا ورځ ده ټوله روژه ونيسئ موږ به ددې څخه وروسته ټولو روژې نيولې په کوچنييانو به مو هم روژې نيولې کله چې به هغوي د لوږې څخه ژړل نو موږ به د پنبوو څخه د لوبو يوشی ورجوړ کړی او په هغه به مو د روژه مات تر وخته پوري مشغول ساتل.([176])

فايـده: په ځينو حديثو کښې دا هم راغلي دي چې ښځو به و شيدو رودونکو ماشومانو ته شيدې نه ورکولې که څه هم د هغه وخت بدنونه ډېرتوانا وه او د اوس خلګ ډېرناتوانه دي نو ځکه د هغه وخت خلګو او کوچنييانو تحمل درلودای سوا و دې ته هم کتل پکار دي چې د اوس خلګ څومره تحمل لري او هغو څومره تحمل درلودی ځکه تحمل ته کتل ضروري دي د تحمل په درلودلو کښې کمزوري کول يقيناًنامناسبه کار دئ.

(175) بخاري
(176) بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د حضرت عائشې حدیثونه او دآیت نازلېدل

حضرت عائشة د شپږو کالو په عمر د نبي ﷺ په نکاح کښې راغله او د(۹) کالو په عمر پـه مدینـه منوره کښـې واده سوه دا مبارکـه د (۱۸) کـالو وه چې نبي ﷺ ددې نړۍ څخـه تشـریف یـووړی (۱۸) کالـه عمـر نـو څـه شـي دئ دي پـه دومـره لږ وخت کـي د نبي ﷺ څخـه دومـره زیـات حدیثونه ، دیني علمونه او دیني مسئلې رانقل کړیدي چې اندازه یې نسته .

مسروق فرمايي: ما لوي ـ لوي اصحابان ولیدل چې د حضرت عائشـې څخـه بـه یـې د مسئلو پوښتنه کوله .

عطاء فرمايي: دا مبارکه تر نارینوو په مسئلو باندي زیاته باخبره او عالمه وه.

ابو موسي فرمايي: موږ ته چې به کوم علمي مشـکل پـیښ سـو نـو حـل بـه یـې د حضرت عائشې دلوري څخه رارسېدی.[177]

ددې مبارکې دوه زره دوه سوه لس(۲۲۱۰) حدیثونه د حدیثو په کتابو کښې موجود دي.[178]

دا مبارکه پخپله فرمايي: چې ما په مکة مکرمة کي په کوچنيوالي کښې لوبې کولې چې پرنبي ﷺ باندي د سورت قمر لاندینی آیت نازل سو :

⬀☠➔♎🡐⑨🙜⬉⬀❑♦✍ ➔◘♦⬉🙠○○🙣🙠✁ ⬀✍♦✉

⬅🙤🙜⬀ ❾❷♦✍❐📖♦❐ 🗐❻⮹♎⬂⑩❐📖 ➔◘♦⬉🙠○○🙣🙠✁♦❐

([179])

([177]) اصابـة

([178]) تـلـقـيح

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مبارکه تر اتو کالو پوري په مکة مکرمة کي پاته وه په دومره کم عمر کي يې دا د آيت په نازلېدو خبره وه او بيا يې يادول دا ددين سره په خاص محبت کيږي که نه نو اته کاله عمر نو څه شي دئ؟

۳- د حضرت عمير ﷺ په جهاد کښي د ګډون شوق

حضرت عمير ﷺ د ابي اللحم غلام و، کوچنی هلک وو پدغه وخت کي د جهاد شوق په لوی او کوچنی کښي و. حضرت عمير ﷺ دخيبر په جنګ کښي دګډون غوښتنه وکړه دده سردارانو هم د نبيﷺ په حضور کښي دده سپارښت وکړی چي وده ته په جنګ کښي د ګډون اجازه ورکړي نبيﷺ هم اجازه ورکړه او يوه توره يې ورپه غاړه کړه خو توره لو وه او دده قد کوچني و توره پر مځکه ورسره ځکېدل پدغه وخت کښي ده د خيبر په جنګ کښي ګډون وکړی مګر څرنګه چي دی کوچنی هم واو غلام هم و نو په مال دغنيمت کښي پوره ونډه ورنکړل سوه خو بيا هم د انعام په ډول يو څه سامان يې ورکړی.(180)

دده په څېر مبارکانو ته دا معلومه وه چي په مال دغنيمت کښي زموږ پوره ونډه نسته خو ددې سره ـ سره به يې د نورو په واسطه و نبيﷺ ته سپارښت کاوه چي په جهاد کښي د ګډون اجازه ورکړي په همدې وجه داد ديني جذبې او د الله تعاليﷻ او دهغه دريښتني رسولﷺ پر وعدو باندي دتسلي پرته بل شی نسي کېدای.

۴- د حضرت عمير ﷺ د بدر په غزا کي په پټه د شرکت کوشش

---

(179) سورة القمر الاية (٤٦) بخاري
(180) ابوداود

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت عميربن ابي وقاص ﷺ يو کم عمره صحابي و د اسلام په شروع کي يې اسلام راوړی و د مشهور اصحابي سعد بن ابي وقاص وروړو سعد ﷺ فرمايي: چې ما خپل وړور عمير ﷺ وليدئ چي د بدر دغزا دلښکر د روانېدو پر وخت پټ يوې خوا او بلي خواته کېدی چي ځوک مي ونه ويني ما چي دا حال وليدی نو ورته حيران سوم او پوښتنه مي ځني وکړه چي ولي پټ-پټ ګرځې؟ده راته وويل: چې په دې وجه پوټېږم چي نبيﷺ مي ونه ويني او د کوچنی خيال را باندي ونکړي او د جنګ څخه مي منع نکړي ، که يې وليدم بيا به زه نسم تلای او زه دا غوارم چي خامخا په دې جنګ کي ګډون وکړم. کېدلای سي چي اللهﷻ ماته په دې جنګ کي په يو ډول شهادت را نصيب کړي ، آخر چي کله لښکر را وړاندي سو نو ده ته چي کومه خطره وه هغه پېښه سوه او نبيﷺ دی مبارک د کم عمر په وجه وجنګ ته دتللو څخه منع کړی خو دشوق غلبه وه ددې تحمل يې نسوای کولای نو په ژړا سو نبيﷺ ته چي دده دشوق او دژړا حال معلوم سو نو اجازه يې ورکړه هيله يې پوره سوه او دوهمه ارزو يې هم پوره سوه په دغه غزا کي شهيد سو ، دده ورور سعد ﷺ فرمايي: دده کوچنيوالي او دتورې د لوی والي له وجهي ما دده د توري و تسمې ته غوټې ورکولې چي پورته سي.([181])

۵- د وه انصاري هلکان او د ابوجهل قتل

حضرت عبدالرحمن بن عوف ﷺ د مشهورو او لويو اصحابانو څخه دئ ،دی مبارک فرمايي: چي زه د بدر په ميدان کي د جنګ کوونکو په قطار کي ولاړ وم ما وليدل چي را ستنه او

([181]) اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

چپه طرف ته مي دوه انصاري هلکان ولاړ دي ما فکر وکړی چي کاشکي زه د توانا خلګو په منځ کي ولاړ وای نو ښه به وای چي د اړتیا په وخت کي مو یو د بل سره مرسته کولای په دغه وخت کي یوه تر لاس ونیوم او راته وویل: کاکاجانه ! ته ابو جهل پېژني ؟ ما ورته وویل: هو څه یې کوې؟ ده راته وویل چي زه خبر سوی یم چي ده رسول اللهﷺ ته ښکنځل کړي دي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح یې په قبضه کي دئ که زما سترګي پرده ومښتلې تر هغه به زه ځني جلا نسم چي زه دی وژنم او یا دی ما وژني. زه ددې هلک په سوال او جواب کي حیران وم چي هغه دوهم هلک پوښتنه راڅخه وکړه پداسي ډول لکه اول هلک چي راڅخه کړې وه ، نا ببره په دغه وخت کي ابو جهل راښکاره سو زما چي سترګي پرې ولګېدې نو دوی ته مي وویل: کوم څوک چي ستاسو پکار و هغه دی روان دئ دوی چي ولیدئ نو په ځغاسته ورغلل توري چلول یې پر شروع کړه تر داسي وخته پوري چي هغه یې را غوزار کړی.([182])

فایـــده: دغه دواړه هلکوان معاذ بن عمرو بن جموح او معاذ بن عفرا ﷺ وه. معاذ بن عمرو ﷺ فرمایي: ما د خلګو څخه اوریدلي وه چي ابو جهل هیڅوک نسي وژلای هغه په ډېر حفاظت کي اوسیږي دهغه وخت څخه زما دا خیال و چي دی به وژنم ، دغه دوه هلکوان پیاده وه او ابو جهل سپور و ، عبدالرحمن بن عوف ﷺ فرمایي: کله چي دغه دوه هلکان په ځغاسته ورورسېدل نو پر آس سپور باندي حمله ګرانه وه په همدې وجه یوه پر آس حمله وکړه او بل د ابو جهل پر پښه حمله وکړه چي په دغه حمله سره آس هم غوزار سو او ابو جهل هم غوزار سو پورته کېدای نسو په هغه ځای کي پروت و تاو تاو کېدی د معاذ بن عفراء ورور معوذ بن عفراء نور هم زخمي کړي چي ولاړ نسي خو مړ نسو ددې څخه وروسته عبدالله بن مسعود ﷺ یې سر د بدن څخه ور جلا کړی.معاذ بن عمرو وایي ما چي کله د ابو جهل پر پښه حمله وکړه دده سره خپل

[182] بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوی عکرمة ورسره و. زوی يې زما پر اوږه حمله وکړه زما لاس بيخي پرې سو خو يوازي په څرمن پيوندو.(183)

دی مبارک وايي: ما خپل په څرمن پيوند لاس تر شا واړوی او تول ورځ په دا بل لاس وجنګېدم کله چي زه د لاس څخه په تکليف سوم. نو هغه ځړېدلي لاس مي تر پښه لاندي کړی او راکش مي کړی لاس پري سو ومي غورځوی.(184)

۲- د حضرت رافع او حضرت ابن جندب رضي الله عنهما مقابله

دنبي ﷺ مبارک عادت داوو چي کله به لښکر دمديني څخه ووتی نو دستي به يې لښکر معاينه کاوه د لښکر حال به يې ځان ته معلوماوه او اړتيا وي به يې ځانته معلومولې د لښکر اصلاح به يې کول کم عمره هلکان يې بېرته استول زيات هلکوان به په خپل شوق سره د غزا لپاره ووتل نبي ﷺ چي کله د احد غزا ته تشريف وړی نو د معايني لپاره يې يو ځای لښکر ودراوه او کم عمره هلکان يې د کوچني والي په وجه بېرته استول چي پدغه هلکانو کښې دغه لاندي مبارکان وه. عبد الله بن عمر زيد بن ثابت، اسامه بن زيد ، زيد بن ارقم ، براء بن عازب ، عمرو بن حزم ، اسيد بن ظهير ، عرابه بن اوس ، ابو سعيد خدري، سمرة بن جندب او رافع بن خديج رضي الله عنهم ددوی عمرونه نژدې (۱۳) او (۱۴) کاله وو کله چي دوی ته د بيرته تللو امر وسو نو حضرت خديج رضي الله عنه و نبي ﷺ ته د خپل زوی رافع سپارښت وکړی او ورته وي ويل چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دزوی غشي ويشتل ډېر ښه زده دي رافع چي د پلار دا خبره واورېدل دا جازې په شوق جګ جګ سو چي قدم يې اوږد معلوم سي نبي ﷺ اجازه ورکړه. سمرة بن جندب رضي الله عنه خپل

(183) اسد الغابة
(184) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلندر مره بن سنان ته وويل چې نبي ﷺ رافع ته اجازه ورکړه او و ماته يې اجازه رانکړه حال دا چې زه پر رافع باندي غښتلي يم که چيري زما او د هغه مقابله وسي نو زه به هغه راچپه کړم نبي ﷺ ددوی دواړو مقابله وکړه رېښتيا هم سمرة رافع راچپه کړی پدې وجه نبي ﷺ سمرة ته هم اجازه ورکړه ددې څخه وروسته نورو کوچنيانو هم د اجازې هڅې وکړې په هغو کښې هم ځينو ته اجازه ورکړل سوه پدغه بهير کښې شپه سول نبي ﷺ د ټول لښکر د حفاظت انتظام وکړل سو او پنځوس کسه يې د ټول لښکر د حفاظت لپاره مقرر کړل بيا يې وفرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سو او وې ويل چې يا رسول الله !زه و دې کار ته تيار يم نبي ﷺ ورته وويل چې ستانوم څه شي دی؟ ده مبارک وويل ذکوان دئ نبي ﷺ وفرمايل: ښه دئ ته کښېښه بيا يې و فرمايل: څوک به زمونږ حفاظت وکړي؟ يو ملګری ولاړ سووې ويل: يا رسول الله ﷺ زه و دې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابو سبغ (دسبغ پلار) دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېښه ، نبي ﷺ دريم ځلي بيا پوښتنه وکړه چې زمونږ حفاظت به څوک کوي؟ بيا يو ملګری ولاړ سو چې يا رسول الله ﷺ زه ودې کارته تيار يم نبي ﷺ د نامه پوښتنه څني وکړه ده ورته وويل چې زما نوم ابن عبد القيس دئ نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ښه دئ ته کښېنه لږ وخت وروسته نبي ﷺ و فرمايل هغه درې سره کسان دې راسي يو ملګری د نبي ﷺ حضور ته راغلی نبي ﷺ ورته وفرمايل چې ستا هغه نور دوه ملګري څه سول؟ ده ورته وويل: اې د الله ﷻ رسوله ! درې سره واره زه ولاړ سوی وم نبي ﷺ دعا ورته وکړه او د حفاظت امر يې ورته وکړی ده هم ټوله شپه د نبي ﷺ د خيمې حفاظت وکړی.([185])

فايـــده: داد مبارکو اصحابانو شوق او جذبې وي ،کوچنيان وه که لويان وه داسي مست وه چې ځان قربان ول يې خپل هدف و همدا وجه وه چې تل به بريـاليتوب ددوی قدمونه ښکلول

([185]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

رافع بن خديج ﷺ د بدر په غذا کښې هم ځان وړاندې کړی وخو په هغه وخت کښې اجازه ورنکړل سول بيايې د احد په غزاء کښې ځان وړاندې کړی چي قصه يې اوس تېره سول ددې څخه وروسته په هره غزاء کښې يې ګډون کاوه داحد په غزاء کښې يو غشي دده پر سينه باندې ولګېدئ کله چي يې راکښې ټوله راوختې مګر يوه ټوکه يې دننه په بدن کښې پاته سول هغه پاته سوی ټوټې يې ديو زخم شکل اختيار کړی په آخر عمر کښې چي سپين ږيرو والي ته نژدې و دغه زخم تازه سو او د مرګ سبب يې وګرځېدئ. (186)

٧- د حضرت زيد ﷺ د قرآن په وجه وړاندې والی

حضرت زيد بن ثابت ﷺ د هجرت په وخت کښې د يوولسو کالو وو او د شپږو کالو په عمر يتيم سوي دئ د بدر په غزاء کښې يې ځان راوړاندې کړی خو اجازورنه کړل سول بيا داچي د احد په غزاء کښې ووتی خو بيرته راواستول سو لکه اوس چي يې قصه تېره سوه ځينو ويلي دي: څرنګه رافع بن خديج ﷺ او سمرة بن جندب ﷺ ته اجازه ورکړل سول په همدغه وجه ده ته هم اجازه ورکړل سول ددې څخه وروسته به په هره غزاء کښې شريک کېدئ دتبوک په جنګ کښې د بنو مالک قوم بيرغ د حضرت عمار ﷺ پلاس کښې و ، نبي ﷺ د عمار ﷺ څخه واخيست او حضرت زيد ﷺ ته يې ورکړی عمار ﷺ فکر وکړی چي ښايي زما څخه يو څه غلطي سوې وي او يا په يو څه وجه نبي ﷺ زما څخه خوابدی سوی وي نو پوښتنه يې وکړه چي اې د الله ﷻ رسوله ! زما د څه شي شکايت تاسو ته دررسېدلی دئ؟ نبي ﷺ وفرمايل دا خبره نه ده بلکي زيد ﷺ تر تا قرآن ډېر ويلی دئ قرآن ددې بيرغ په پورته کولو کښې مخکي کړی.(187)

(186) اسد الغابه
(187) اسد الغابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دنبي ﷺ عمومي عادت و چي په دیني ځانګړتیا وو کښبي به یې هغه چاته ترجیح ورکول چي ددین په اعمالو کي به تر نورو زیات و دلته که څه هم د جنګ موقع وه د قرآن د زیات ویلو مداخله نه وه پکښې مګر بیا هم نبي ﷺ د بیرغ پورته کول و هغه چاته ورکړی چي قران یې زیات ویلي و په داسي ډیرو کارو کښبي نبي ﷺ ددین لحاظ کړی دئ آن تردې چي که به چیري اړتیا پېښه سوه چي څو مړي به په یوه قبرکي ښخ سي نولو موړی به یې هغه څوک مخکي کاوه چي قرآن به یې ډېر لوستلی و لکه داحد په غزا کښبي چي داسي سوه.

٨-د حضرت ابو سعید خدري ﷺ په کوچنیوالي کښبي د پلار وفات

ابو سعید خدري ﷺ فرمایي: زه دديارلسو کالو وم داحد په غزا کي رامخکي سوم خو نبي ﷺ اجازه را نه کړه بیا مي پلار سپارښت وکړی ونبي ﷺ ته یې وویل چي دی په قوت کي ښه دئ او هډونه یې هم غټ دي نبي ﷺ به وماته پورته وکتل بیا به یې کښته وکتل لنډه داچي ماته د کم عمرۍ په وجه اجازه نه راکړل سوه زما پلار په دغه غزاء کښبي شریک سو او شهید سو زما د پلار مال او داسي نور سامانونه هیڅ نه سوه پاته زه د نبي ﷺ حضور ته د سوال کولو په نیت ورغلم نبي ﷺ چي ماته وکتل راته وې ویل: څوک چي د الله ﷻ څخه صبر غواړي الله ﷻ و هغه ته صبر ورکوي، څوک چي د الله ﷻ څخه عفت او پاکوالی غواړي الله ﷻ و هغه ته پاک لمنی او عفت ورکوي ، څوک چي د الله ﷻ څخه شتمني غواړي اللهﷻ شتمني ورکوي. ماچي د نبي ﷺ داخبري واورېدې بیا مي هیڅ ونه غوښتل په چوپه خوله بېرته راغلم. ددې څخه وروسته الله

(c) ketabton.com: The Digital Library

وده تـه دومـره لویـه مرتبـه ورکـړه چې دده پـه خبـر کـم عمـره اصـحابان بـه بیـا پـه مشـکله پیـدا کیږي.[188]

فایده: دا څومره لوي همت دئ چې د پلار د شهادت د غم تر څنګ ډېر زیات محتاجه هم وخو دنبي ﷺ په یو عام نصیحت په چوپه خوله راولاړ سو بېرته ولاړی د خپل غم څرګندونه یې هیچاته نه وکړه. په اوس وخت کې لوی کسان دومره صبر کولای سي؟ رشتیا هم الله ﷻ د خپل رسول ﷺ د ملګرتیا لپاره داسي کسان غوره کړي وه چي رسول الله ﷺ د ملګرتیا اهل وه پـه همدې وجه نبي ﷺ فرمایي: الله ﷻ د ټولو انسانانو څخه زما اصحاب انتخاب کړي دي. دغه حدیث به ددې کتاب په آخر کې راسي.

۹- د حضرت سلمة بن اکوع رضی الله عنه په غابه کې څغاسته

غابه د مدینې منورې څخه څلور پنځه میله د باندي یوه ابادي وه پـه دغـه ځـای کـې دنبي ﷺ یو څه اوښان څرېدل عبد الرحمان فزاري د کافرانو یـوي ډلـي سره مـل دغـه اوښـان لـوټ کـړل او ځرونکی(شپانه) یې وواژه دغه کسـان پـه سـلاوو سـمبال او پـر آسـونو سـپاره وه روان سـوه نـابېره حضرت سلمة بـن اکـوع رضی الله عنه د ځـان سره غشـي او لینده اخسـتي دي دغابـة پـر لـور پیـاده روان دئ نابېره یې پر دوی سترګې ومښتي هلک وخو ډېر تیز و دده د څغاستي تېزوالي ډېر مشـهور و تـر داسي اندازې چې ده بـه عربـي آس لانـدي کـولای سـو او نیـولای بـه یـې سـو خـو آس دی نسـوای نیولای او نه یې لاندي کولای سوای هم دا ډول دی مبارک په غشي ویشتلو کې هم ډېر مشهور و دستي د مدینې پر یو غره باندي وخاتی او د لوټ اعـلان یـې وکـړی پـه خپلـه یـې پـه غلـو پسـي و

---

[188] اصابـه – استیـعاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځغستل کله چې ورورسېدئ نو پر هغويې داسې د غشو باران شروع کړې چې د هغو دا فکر سو چې دا يوه ډله ده خودي يواځې و او پياده و نو چې کله به يو چا آس پسې راګرځوی دی به د يوې درختې شاته پټ سو کله چې به هغه تير سو نو ده به د شاد خوا څخه د غشې واری پر وکړی آس به يې زخمي سو سپور به فکر وکړی که ونه ګرځم آس به مې د حرکته ولوېږي زه به ونيول سم نود مقامت پرته به بيرته ولاړی. حضرت سلمة ﷺ فرمايي چې پردغه ترتيب دوی ځغاسته ماپسې ځغستل تر داسې اندازې پورې چې دوی هغه ټول اوښان پرېښودل چې دوی لوټ کړي وه ددې څخه علاوه د ېرش نيزې او د ېرش پټوان هم ځني پاته سوه په دغه وخت کي عيينة بن حصن د يوې ډلي سره د غلو مرستي ته راورسېدئ او دوی ته هم دا معلومه وه چې زه يوازې يم نو ددوی ډله پياوړې سوه نو څو کسان يو ځای په ماپسې راروان سوه زه پر يوه غره وختلم دوی مې هم راوغوښتل کله چې دوی رانژدې سوه نو په لوړ اواز مې ورته وويل چې يواورې ودرېږئ زما يوه خبره واورئ هغه دا چې تاسو ماپېژنئ چې زه څوک يم؟ هغو راته وويل: چې ته ځان راوښيه چې ته څوک يې؟ ده ورته وويل زه ابن الاکوع يم زما دې په هغه ذات قسم وي چې محمد ﷺ ته يې عزت ورکړی دئ که په تاسو کي يو څوک غواړی چې ما ونيسي نو نه مې سي نيولای او که زه په تاسو کي يو څوک نيول و غواړم نو نيولای يې سم دا چې دی په ځغاسته کي ډېر نوموتي و نو دا څه عجيبه خبره نه وه چې ده و هغو ته ويل ځکه اعرابي آس دده مقابله نسوای کولای. سلمة ﷺ فرمايي زما هدف داو چې دوی ته خومرسته راورسېده ګوندي ماته هم مرسته راورسيږي په همدې وجه مې دوی په خبرو اخته کول او ماهم دراتګ په وخت کي پر غره باندې اعلان کړی و لنډه دا چې زه په دغه خبرو اخته وم چې دمدينې و خواته مې ددرختو په منځ کي په غور سره وکتل ومې ليدل چې زما دمرستي لپاره يو ډله راروانه ده په مخ کي يې اخرم اسدي ﷺ و دراتلو سره سم يې پر عبد الرحمان فزاري باندي حمله وکړه عبدالرحمان هم ده ته متوجه سو پر ده يې حمله وکړه ده مبارک دعبد الرحمان د آس پر پښو حمله وکړه پښې يې پرې سوې دی راغوزار سو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده بيا پر خرم اسدي ﷺ باندي حمله وکړه چي په دغه حمله سره اخرم اسد ﷺ شهيد سو عبد الرحمان فزاري دستي دده پر آس سپور سو ابو قتاد ﷺ دستي پر عبد الرحمن فزاري حمله شروع کړه عبدالرحمن د ابو قتاد ﷺ د آس پر پښو باندي حمله وکړه ابو قتاد ﷺ غوزار سو دستي يې پر عبدالرحمن حمله وکړه پدغه حمله سره عبد الرحمن ووژل سو ابو قتاد ﷺ دستي پر هغه آس سپور سو چي عبد الرحمن د اخرم اسدي ﷺ څخه اخيستي و.(189)

فايده: ځينو د تاريخ کتابونو ليکلي دي چي حضرت سلمة ﷺ اخرم اسدي ﷺ د حملې کولو څخه منع کړی او ورته وې وويل چي يو لږ ساعت ودرېږه چي د مسلمانانو نور کسان هم راسي ده ورته وويل چي ماپرېږده چي شهيد سم وايي چي په مسلمانانو کښي يو اځي دی شهيد سو او په کافرانو کښي ډېر کسان مړه سول ددې څخه وروسته د مسلمانانو يو لويه ډله راورسېدل او کافران وتښتېدل حضرت سلمة ﷺ نبي ﷺ ته خواست وکړی چي زما سره سل کسان را سره کړه چي په دوی پسي ولاړ سم نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي هغه اوس خپلو ډلو (ځايونو) ته ورسېدل. د تاريخ د زياتو کتابونو څخه معلومېږي چي پدغه وخت کښي د حضرت سلمة ﷺ عمر دولس يا ديارلس کاله و، نو ددولسو يا د ديارلسو کالو هلک چي پراسونو سپاره يوه لويه ډله ځغلوي او هغه داسي وار خطا کوي چي غلا کړی شيان پرېږدي او خپل سامانونه هم ځني پاتېږي دا دهغه داخلاص برکت و چي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ ډلي ته ورپه برخه کړی و.

۱۰- د بدر مقابله او د حضرت براء ﷺ شوق

(189) ابو داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بدر غزاء تر ټولو غزاوو بهترينه ده ځکه په دغه غزاء کښې مقابله ډېره سخته وه او مسلمانان ډېر لږ وه ټوله مسلمانان (۳۱۰) تنه وه يواځې درې آسان، شپږ يا نهه زغرې، اته تورې او (۷۰) اوښان ورسره وه پر يوه اوښ به څو څو کسان په وار سره سپرېدل ، کافران (۱۰۰۰) تنه وه (۱۰۰) آسان (۷۰۰) اوښان او د جنګ پوره سامان ورسره وو په همدې وجه کافران په ډېر ارامتيا د باجو او سندورو ويونکو ښځو سره ميدان ته راغلل پدې خوا کښې نبي ﷺ ډېر فکر من و ، ځکه مسلمانان ډېر په کمزورې حالت کښې وه نبي ﷺ چې ددواړو خواوو اندازه و لګول نو داسې دعاې وغوښتل: اې الله ﷻ دا مسلمانان پياده دې ته سپرلۍ ورکونکې يې ، دوی په بدن لوڅ دې ته جامه ورکونکې يې ، دوی اوږې دې ته مړه ونکې يې ، دوی ناداره دې ته غني کوونکې يې دنبي ﷺ دعا قبوله سوه سره ددې ټولو خبرو حضرت عبدالله بن عمر رضي الله عنهما او حضرت براء بن عازب ﷺ دواړه په جنګ کښې د ګډون په شوق د کور څخه راروان سول نبي ﷺ دوی دواړه د کوچني والي له امله بېرته کورونو ته واستول.(190)

دغه دواړه مبارکان د احد په غزاء کښې هم بېرته واستول سوه لکه په لومړۍ قصه کښې چې ددوی بيان تير سو د احد غزا د بدر تر غزا يو کال وروسته وه نو د احد په غزا کې چې دوی په کوچنيانو کښې شمارل کېدل نو د بدر په غزاء کښې خو بيخي کوچنيان وه دا ددوی مبارکانو شوق و چې د کوچني والي څخه يې په زړو کښې شوق او جذبې حرکت کاوه او په هر جنګ کښې يې د ګډون او اجازې اخيستلو کوشش کاوه.

۱۱- د حضرت عبدالله رضي الله عنه بن عبد الله بن ابي د خپل پلار سره معامله

(190) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پنځم هجري کال کښې د بنو المصطلق مشهوره جګړه وسوه پدې کښې د یو انصاري اود یو مهاجر په خپل منځ کښې جنګ وسو دا ساده خبره وه خو آخر لویه سوه هر یوه د خپل قوم ځخه کومک و غوښتی ددواړو لورو څخه یوه ـ یوه ډله پیدا سوه نژدې و چې د جنګ میدان ګرم سوی وای خو ځینې خلګ راغلل او صلحه یې وکړل عبدالله بن ابي د منافقانو سردار و او مشهور منافق اود مسلمانانو سخت دښمن وخو لکه څرنګه چې یې ځان په ښکاره مسلمان ښودئ په همدې وجهه یې د مسلمانانو سره په ښکاره مخالفت نه سوای کولای دا هم په دغه وخت کښې د منافقانو سره عامه معامله وه کله چې ده ته ددغه قصې خبر ورسېدئ نو ده دنبي ﷺ په اړه ډیري بې ادبي خبري وکړې او خپلو دوستانو ته یې وویل چې دا هر څه ستاسو دخپله لاسه دي تاسو دې خلګو ته په خپلو ښارو کي ځای ورکړی خپل مالونه مو ددوی سره په سم نمایي ووېشل اوس هم که چیري تاسو ددې خلګو مرسته پرېږدئ نودوی به ددې ځایه څخه تښتیدلی ولاړ سي. دغه منافق زیاته کړه چې په الله جلاله دي مي قسم وي که چیري مونږ مدینې ته ورسېدو نو مونږ عزتمن به سره راټول سو او دا ذلیل خلګ به وباسو (مراد یې مهاجر مسلمانان) وه حضرت زید بن ارقم رضی الله عنه دنوي عمر هلک وددغه منافق خبري چې یې واورېدې نو د زغم پیاله یې ډکه سوه منافق ته یې وویل زما دي په الله جلاله قسم وي چې ته ذلیل یې ځکه تاته خپل قوم هم په سپکه سترګه ګوري او ته هیڅوک مرستیال نلرې حضرت محمد ﷺ عزتمن دئ الله جلاله د هر لوري څخه عزت ورکړی دئ او په خپل قوم کښې هم عزتمن و عبد الله بن ابي ورته وویل چې ښه دئ چوپ سه ما خو هسې ټوکي کولې حضرت زید بن ارقم رضی الله عنه ولاړی و نبي ﷺ ته یې قصه وکړه حضرت عمر رضی الله عنه وویل چې یا رسول الله ﷺ !ددې منافق سر دي ور پرې سي خو نبي ﷺ اجازه ورنه کړه عبدالله بن ابي چې خبر سو چې نبي ﷺ په قصه خبر سوی دئ نود رسول الله ﷺ و حضور ته ورغلی او ددرواغو قسمونه یې ورته اخیستل چې ما ددې خبرو څخه یوه خبره هم نه ده کړې. زید بن ارقم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ﷺ درواغ ویلي دي په دغه مجلس کي د انصارو هم یو څه کسان موجود وه هغو هم دده سپارښت وکړی او وې ویل چي عبد الله بن ابي د قوم سردار دئ لوی سړی شمېرل کیږي د یو کوچني هلک خبري دده په مقابل کښي د قبلېدو وړ ندي ممکنه ده چي په اورېدو کي څه غلطي ځني سوې وي او یا کوچنی سم نه وي پوه سوی نبي ﷺ دده عذر قبول کړی حضرت زید ﷺ چي کله خبر سو چي عبد الله بن ابي ددرواغو په قسمونو سره ځان رښتني ثابت کړی دئ او زه یې درواغجن ثابت کړی یم نو زید ﷺ د شرمه څخه د باندي وتل پرېښودل او د شرمه څخه د نبي ﷺ و حضور ته نه راتلی تر داسي وخته پوري چي سورة منافقون نازل سو د منافقانو احوال پکښي وه د زید ﷺ رښتینوالی پکښي ثابت سو او د عبد الله بن ابي ددرواغو قسمونه پکښي ښکاره سوه د حضرت زید ﷺ عزت د مخالفو او منافقو خلګو په وړاندي زیات سو او د عبد الله بن ابي قصه هم و ټولو ته ښکاره سوه کله چي مدیني ته نژدې راغله نو د عبد الله بن ابي یو زوی و دربدئ او پلار ته یې وویل تر هغه وخته پوري دي د مدیني منورې و ښار ته نه پرېږدم تر څو چي ددې اقرار ونکړې چي زه ذلیل یم او محمد ﷺ عزتمن دئ پلار یې ډیر حیران سو چي دغه زوی خو به تل عمر زما عزت او درنښت کاوه او نیک ژوند به یې راسره کاوه خو د نبي ﷺ په مقابله کښي دربدای نه سوای مجبوره سو اقرار یې وکړئ او وې ویل چي قسم مي دي په الله ﷻ وي چي زه ذلیل یم او محمد ﷺ عزتمن دئ تر دې اقرار وروسته و مدیني ته داخل سو.([191])

۱۲- د حضرت جابر ﷺ په حمراء الاسد کښي ګډون

([191]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان چې کله د احد د غزا څخه فارغه سوه او مدينې ته ورسېدل نو د جنګ او سفر له و جهې څخه ډېر ستړي او ستومانه وه خو مدينې ته درسېدو سره سم د ابو سفيان له لوري څخه خبر راورسېدی چې ابو سفيان په حمراء الاسد نومي ځای کښې د بيا جګړې لپاره تياري نيولې ده ابو سفيان دخپلو ملګرو سره مشوره کړې وه او ورته ويلي يې وه چې مسلمانان په احد کښې ماته و خوړه بايد مونږ دا غنيمت و ګڼو بيا معلومه نده چې داسې موقع په لاس راسي او که يا؟ په همدې وجه دنبي ﷺ د قتلولو ورو سته (نعوذ باالله) بيرته تلل پکار دي نو دوی د مشورې وروسته بېرته راوګرځېدل وجنګ ته تيار سول نبي ﷺ اعلان وکړی چې هغه کسان دي ودې جنګ ته زما سره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې زمونږ سره راسره وه ددوهمې حملې لپاره تلل پکار دي که څه هم داحد په غزاء کښې ګډون کوونکي مسلمانان ډېر ستړي وه بياهم ټوله مسلمانان ددوهمې حملې لپاره تيار سوه. لکه څرنګه چې نبي ﷺ امر کړی و چې يوازې دې هغه کسان راسره ولاړ سي چې د احد په غزاء کښې يې ګډون کړی و په همدې وجه نور خلګ پاته سوه او د احد شريکان تيارسوه يوازې حضرت جابر ﷺ و حضرت محمد ﷺ ته خواست وکړی چې يا رسول الله ◄ ! زه د احد په غزا کښې شريکېدم خو پلار مې اجازه رانکړه او راته وې ويل چې ستا اووه خوندې دې بل نارينه په کور کې نسته نو په ما او تا کې ديوه پاته کيدل ضروري دي نو پلار مې پخپله دتلو اراده وکړه او زه پاته سوم هغه داحد په غزا کښې شهيدسو اوس ماته اجازه راکړه چې ستا سو سره ولاړ سم نبي ﷺ اجازه ورکړه د حضرت جابر ﷺ پرته بل هيڅوک د هغو کسانو څخه په دغه سفر کې موجود نه و چې د احد په غزاء کې يې ګډون نه وکړي.([192])

فايده: د حضرت جابر ﷺ دغه مينه او محبت دجهاد سره څومره دهمت او غيرت قابل دئ چې پلار يې اوس شهيد سوی دئ ډېر قرضونه يې پر ذمه پاته دي هغه هم د يهوديانو وه او

([192]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

یهودیانو د خلګو سره ډېره سخته معامله کول دده سره یې بیا بیخي سخته معامله کول ددې څخه علاوه دده اووه خوندي وې دهغوی د ګوزارې فکر و او پلار یې ددوی په وجهه داحد اجازه هم نه وه ورکړې خو دده شوق پردې ټولو ستونزو باندې برلاسی سو او د جهاد اجازه یې ترلاسه کړه.

۱۳- د حضرت ابن زبیر ﷺ دروم په جنګ کښې بهادري

په سنه ۲۷ هـ کښې د حضرت عثمانAA په خپل خلافت کښې چې کله دمصر د حاکم عمر بن عاصAA پر ځای عبد الله بن ابي سرحAA و ټاکی نو دی مبارک دروم د جنګ لپاره د شل زره کسیزه لښکر سره راووتی د رومیانو لښکر دوه سوه زرو ته نژدې و ډېر سخت جنګ و سو د رومیانو امیر جرجیر اعلان وکړی چې هر څوک چې عبد الله بن ابي سرح ووژني زه به و هغه ته خپله لور په نکاح ورکوم او سل زره اشرفۍ به انعام ورکوم په دې اعلان سره ځیني مسلمانان فکر من سول عبد الله بن زبیر ﷺ چې خبرسو نو وې ویل داد فکر او تشویش خبره نده مونږ به هم اعلان وکړو چې څوک جر جیر ووژني دهغه لور به دده ته په نکاح ورکوو ، یو لک اشرفۍ به انعام ورکړو او ددې سره سره به یې د هغه ښار امیر هم جوړ کړو لنډه دا چې تر ډېره وخته پوري جګړه وسوه حضرت عبد الله بن زبیر ﷺ جرجیر ولیدئ چې د ټوله لښکر وروسته روان دئ او لښکر ځني مخته سوی دئ پر ده باندې دوممینځیانو د طاؤوس په وزرو سایه کول عبد الله بن زبیر ﷺ په پټه د خپل لښکر څخه جلا سو او پر هغه یې حمله وکړه دده دراتګ پر وخت هغه دا فکر کاوه چې کېدلای سي هغه د یوروغي او جوړې پیغام د ځان سره راوړی وي خو دی برابر وروسېدی حمله یې پرې وکړه سر یې ځني پرې کړی بیا یې په نیزه پیودلی راوړی او ټول خلګ ورته حیران سوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: حضرت عبدالله بن زبير ﷺ تنکی ځوان و تر هجرت وروسته په مهاجرينو کي لومړي کوچنی دی وو چي پيدا سو دده په پيدائش سره مسلمانان ډېر خوشحاله سوه ځکه تر يوه کاله پوري د هيڅ مهاجر په کور کي کوچنی نه و پيدا سوی او يهوديانو به دا ويل چي مونږ په دغه مهاجرو باندي جادو کړی دئ چي ددوی په کور کښېي هلک نه سي پيدا د نبي ﷺ د کوچنيانو سره بيعت کول عادت نه و خو د عبد الله بن زبير ﷺ سره يې داوو کالو په عمر بيعت وکړی ددغه جنګ په وخت کښېي دده عمر څلوريشت يا پنځه ويشت کاله و خو په دوه لکه فوځ ورننوتل او د پاچا سر ورپرې کول دا څه اسانه خبره نه ده.

۱۴– د حضرت عمرو بن سلمه ﷺ د کفر په حالت کښېي د قرانکريم يادول

عمرو بن سلمه ﷺ فرمايي چي مونږ د مديني په لاره کښېي يو ځای او سېدو چي تلونکي او راتلونکي به زمونږ د ټاټوبي څخه تېرېدل کوم خلګ چي به د مديني څخه راتلل مونږ به د هغو څخه د حال او احوال پوښتنه کول او دا به مو ورته ويل چي هغه صاحب څنګه دئ چي د نبوت د عوه يې کړېده هغو به راته ويل چي هغه وايي پر ما باندي د الله ﷻ وحي نازلېږي چي دغه ـ دغه اياتونه دي دی وايي زه کم عمره هلک وم دوی چي به کوم اياتونه ماته بيانول ما به يادول زما تر مسلمانېدو مخکي ډېر قرانکريم يادو. د عربو ټولو خلګو د مسلمانېدو لپاره د مکې و خلګو ته انتظار کاوه کله چي مکه فتحه سوه نو هره ډله د مسلمانېدو لپاره حاضره سوه زما پلار هم د يو څو سړو سره د خپل قوم په استازيتوب د نبي ﷺ و حضور ته ورغلی نبي ﷺ زما و پلار ته د شريعت احکام و ښودل لمونځ يې ورزده کړی او په جماعت سره يې دلمانځه کولو طريقه وروښوده او ورته وې فرمايل چي د کوم چا چي په تاسو کښېي ډېر قرآن شريف په يادوي هغه کس د جماعت ورکولو لپاره بهتر دئ څرنګه چي ما د اسلام مخکي ډېر اياتونه ياد کړي وه نو زه تر ټولو زيات د قرآن شريف حافظ وم نو ټولو خلګو زما لټه وکړه اوزه يې امام جوړ کړم په دغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېي زما عمر شپږ يا اووه کاله و کله چي به څه ګنه ياد جنازې موقع راغله نو زه به يې امام جوړ کړم.(193)

فايده: دا ددين و لوري ته د طبعي ميلان او رغبت اغيز و چي په دومره لږ عمر کي د مسلمانېدو پرته يې د قران شريف ډېره برخه يادوه پاته دا خبره سوه چي په کوچنی پسي لمونځ کېدلای سي که يا؟ ددې په جواب کي بايد ووايو چي د کوچنی په امامت کي اختلاف سته ځيني يې جائز بولي هيڅ شک نه پکښې کوي ، او ځيني يې جائز نه بولي هغوی ددې سوال په جواب کي وايي چي نبي ﷺ دوی ته امر کړی و چي په تاسو کي دي د قران زيات حافظ امام سي د رسول الله ﷺ مطلب کوچنی نه و (دا ددوی پر خپل سر کار و چي کوچنی يې امام و ټاکی).

۱۵ د حضرت ابن عباس ﷺ د خپل غلام په پښو کښېي بېړی اچول

د حضرت عبد الله بن عباس ﷺ غلام عکرمة ﷺ د مشهورو علماؤ څخه دئ ، دی وايي چي زما آقا عبد الله بن عباس ﷺ به و ماته قرانکريم، احاديث او شرعي احکام لوسته نو زما په پښو کښېي به يې زولنې اچولي وې چي زه يوې خوا او بلې خواته ولاړ نسم ده مبارک و ماته قران شريف او احاديث ښوده.(194)

فايده: که څه هم د تنګ او راتګ په وخت کښېي خو هم زده کړه کېده خو کوم شوک چي د زده کړي په وخت کښېي سيل او د بازار ميلې کوي د غه کس بېکاره خپل عمر ضايع کوي يعني علم لاسته نه سي راوړلای هم د دغه شی اغېزه وه چي د غلام عکرمة څخه حضرت عکرمة ﷺ جوړ سو

---

(193) بخاري و ابو داود
(194) بخاري ، ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

او بحرالامة ، حبر الامة په القابو سره یاد سویدئ قتادﷺ وايي چي په ټولو تابعينو کښي څلور لوی عالمان دي چي په هغو کښي يو عکرمة‌ دی.

۱۷- د حضرت ابن عباس په کوچنيوالي کښي قران شريف يادول

پخپله حضرت ابن عباس فرمايي چي زما څخه د تفسير پوښتنه کوئ ما په کوچنيوالي کښي قران شريف ياد کړی دئ په بل حديث کښي راغلي دي چي ما دلسو کالو په عمر اخري منزل ويلی و.(195)

فايده: د هغه زماني يادول داسي نه و لکه داوس زماني چي د پرديو ژبو د ښتنانو يادول دي بلکي هغو چي به څه ياداوه په پوره تفسير سره به يې يادوی پدې وجه حضرت عبد الله بن عباس د تفسير لوی امام دئ د کوچنيوالي يادول ډېر محفوظ وي. د تفسير حديثونه چي څومره دعبد الله بن عباس څخه نقل سوي دي د بل چا څخه نه دي نقل سوی عبد الله بن مسعود ﷺ فرمايي: د قران شريف بهترين مفسر عبد الله بن عباس دی ابو عبد الرحمن ﷺ فرمايي: کوم اصحابانو چي به مونږ ته قران شريف راښودئ هغوی فرمايي چي اصحابو به د نبي ﷺ څخه لس آياتونه زده کړل ورپسي به يې تر هغه پوري نور اياتونه نه زده کول تر څو چي ددغه لسو اياتونو برابر علم او عمل په لاس نه وای ورغلی.(196)

(195) بخاري ، فتح
(196) منتخب کنز

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: عبد الله بن عباس دديارلس کالو و چي نبي ﷺ وفات سو په دومره لږ عمر کښي دی مبارک د تفسیر او حدیث هغه درجې ته ورسېدئ چي د تفسیر امام سو او لوی ، لوی اصحابانو به دده څخه د تفسیر پوښتنه کول دا ښکاره کرامت دئ او د عبرت خبره ده دا دنبي ﷺ ددعا برکت و ځکه نبي ﷺ یو وخت استنجا ته تشریف یووړی عبد الله بن عباس داوبو لوښی ورږدک کړی نبي ﷺ دغه خدمت خوښ سو او دعاېي ورته وکړه چي الله ﷻ دي تاته فهم او هوښیاري په دین کي درکړي او په قرانکریم کي دي الله تاته پوهه درکړي ددې څخه وروسته یو وخت نبي ﷺ نفل کول ده هم نیت وکړی په نبي ﷺ پسي ودرېدئ نبي ﷺ راکش کړی او خپل څنګ ته یې ودراوی ځکه که مقتدي یو سړی وي نو دامام و څنګ ته برابر درېدل پکار دي نبي ﷺ چي پر لمانځه ودرېدئ دی بېرته لږ شاته سو کله چي نبي ﷺ د لمانځه څخه فارغه سو نو پوښتنه یې ځني وکړه چي ولي شاته سوې ده ورته وویل چي ته دا الله ﷻ رسول یې زه څنګه ستا سره برابر ودرېږم نبي ﷺ ده ته د علم د زیاتوالي دعا وکړه.([197])

۱۷- د حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص په کوچني والي کي د احادیثو یادول

حضرت عبد الله بن عمرو بن العاص د هغو زاهدانو اصحابانو څخه دئ چي په یوه ورځ یې قران شریف ختماوی او ټوله شپه به په عبادت مشغول و او دورځي به یې ټول عمر روژه وه نبي ﷺ به ددومره زیات تکلیفونو ایستلو څخه منع کاوی او ورته فرمایل به یې چي په داسي حالت کي به دي بدن ډېر کمزوری سي ټوله شپه ویښ یې سترګي به دي خرابي سي دبدن هم پر تا حق دئ، د اولادو هم پر تا حق دئ او د میلمنو هم پر تا حق دئ ،دی مبارک وایي چي مابه هره ورځ قرانکریم ختماوی نبي ﷺ راته وویل چي په ټوله میاشت کښي یو قرانکریم ختموه ماورته

[197] اصابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وويل اې د الله رسوله ! ماته اجازه راکړه چي د خپلي ځوانۍ څخه ګټه واخلم نبي ﷺ ورته وويل ښه دئ په شلو ورځو کي يې ختموه ماورته وويل يا رسول الله ﷺ !داډېر کم تلاوت دئ ماته اجازه راکړه چي د ځوانۍ څخه ګټه واخلم اخر داچي په درو ورځو کښي يې د يو ختم اجازه راکړه دده مبارک عادت داو چي د نبي ﷺ ارشادات يې ليکل چي په ياد يې پاته سي دده سره دنبي ﷺ د حديثونو يو مجموعه ليکل سوې پرته وه چي د الصادقه نوم يې پر ايښى و دى وايي ماچي به هرحديث دنبي ﷺ څخه اورېدئ هغه به مي ليکى خلګو زه منعه کړم چي نبي ﷺ خو انسان دئ کله په غصه کي وي، کله د خوابدتيا په وخت کي وي يو څه فرمايي او کله د خوشحالۍ په وخت کي چاته بل څه فرمايي ته په هر حالت کي هر څه ليکې نو ما ليکل پرېښوده يو ځلي مي نبي ﷺ ته ددغي خبري بيان وکړى نبي ﷺ راته وويل چي ليکه يې زما دي په هغه ذات قسم وي چي زما روح دده په قدرت کي دئ دده دخولې څخه چي کوم شى وزي ددرد په حالت کي وي که د خوشحالۍ په حالت کي وي د حق نه پرته نه وزي.([198])

فايده: حضرت عبد الله بن عمرو ؓ سره ددې چي په عبادت او صفوف کښي بې ساري شمېرل کېږي بيا هم ابوهريرة ؓ فرمايي چي په اصحابو ؓ کښي تر ما زيات دحديثو روايت کوونکى نسته ماسوا د عبد الله بن عمرو ؓ څخه چي هغه به ليکل او مانه ليکل ددې څخه معلومېږي چي د عبد الله بن عمرو ؓ روايتونه تر ابوهريرة ؓ ډېر دي که څه هم زمونږ په زمانه کښي د ابو هريرة ؓ روايتونه دده تر روايتو زيات په لاس راغلى دي چي يو شمېر لاملونه لري خو په هغه وخت کي دده ددومره زيات عبادت ترڅنګ دده حديثونه زيات موجود دي.

۱۸- د حضرت زيد بن ثابت ؓ قران شريف يادول

([198]) مسند احمد و ابن سعد

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زيد بن ثابت ﷺ په جليل القدر اصحابانو ﷺ کښې دئ چې په خپل وخت کښې لوی عالم او لوی مفتي ګڼل کېږي په ځانګړي ډول د ميراث په علم کښې زيات ماهر و و يل کيږي چې په مدينه منوره کښې دی مبارک په فتوا ، قضا ، ميراث او قرائت کښې په لوړو کسانو کښې ګڼل کېدئ کله چې نبي ﷺ هجرت وکړی مدينې منورې ته يې تشريف راوړی پدغه وخت کښې دی کم عمره هلک وچې عمر يې يوولس کاله و په همدې وجه ده ته په لومړنيو جګړو کښې لکه د بدر او داسي نورو کې د ګډون اجازه ورنکړه سول د هجرت پنځه کاله مخکې د شپږو کالو په عمر يتيم سو نبي ﷺ چې تر هجرت وروسته مدينې منورې ته ورسېدئ خلګ د نبي ﷺ حضور ته ورتلل او خپل هلکان يې د برکت حاصلولو لپاره د ځان سره راوستل. زيد ﷺ حضورته وروړاندې سو يو چاورته وويل چې داد انصارو د کور يو هلک دئ ستاسو تر راتګ يې مخکې اوولس سورتونه پياد کړی دي. نبي ﷺ د امتحان لپاره ماته د ويلو امر وکړی ماسورت ق ورته وواية نبي ﷺ زما لوستل خوښ کړل. نبي ﷺ چې به يهوديانو ته کوم خطونه لېږل هغه به يې په يهوديانو ليکل يو ځلې نبي ﷺ وماته امر وکړی چې زه د يهوديانو په ليکلوباور نلرم داسي نه چې غلط يې وليکي ته د يهوديانو ژبه زده کړه (ما هم داسي وکړه) ددې ځخه وروسته چې به هغوی ته کوم خط تلی ما به ليکی او ديهوديانو له خوا څخه به چې کوم خط راتلی مابه وايه په يو بل حديث کښې راغلي دي چې نبي ﷺ ارشاد و فرمايه چې ماته ځينو خلګو په سرياني ژبه خطونه ليکلي دي پدې وجه يې ماته د سرياني ژبې دزده کولو امر وکړی ما په اوولسو ورځو کښې سرياني ژبه زده کړه.(199)

(199) فتح ــــ اصابة

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹- د حضرت حسن ﷜ په کوچنې والي کښې علمي بوختيا

د سيد السادات حضرت حسن ﷜ پيدا يښت دزياتو علماؤ دوينا سره سم په سنه ۳ هـ کال کې دروژې په مياشت کښې سوی دئ په همدې اعتبار دده عمر دنبي ﷺ ود وفات په وخت کښې اووه کاله او څو مياشتې و. اووه کاله به څه عمر وي؟ چې پدې کم عمر کښې يې علمي کمال حاصل کړی خو ددې سره دده مبارک څخه څو حديثونه نقل سوي دي ابو الحوراء ﵀ د حضرت حسن ﷜ څخه پوښتنه وکړه چې تاته د نبي ﷺ څه خبره ياد ده ، ده ورته وويل: هوه زه د نبي ﷺ سره پر لاره روان وم پر لارې دخيرات د خرما وو يوه کوټه پرته وه ما ددغو خرماوو څخه يو خرما پورته کړه او په خوله کښې مې واچول نبي ﷺ ماته وفرمايل: کخ، کخ (توکه توکه) او زما د خولې څخه يې راوايستل او راته وې ويل چې مونږ د خيرات مال نه خورو. دی مبارک زياتوي چې ما پنځه واړه لمونځونه درسول الله ﷺ څخه زده کړي دي.(200)

حضرت حسن ﷜ فرمايي: نبي ﷺ ماته د وترو لپاره دا دعا ښودلې ده:

اللهم اهدني فيمن هديت و عافني فيمن عافيت و تولني فيمن توليت و بارک لي فيما اعطيت و قني شر ما قضيت فانک تقضي ولا يقضي عليک انه لايذل من واليت تبارکت ربنا و تعاليت.

ژباړه اې الله ﷻ! ماته د هغه چاڅخه هدايت وکړې چې تا هدايت ورته کړی دئ او صحت راکړې ماته په هغه خلکو کې چې صحت دي ورکړی دئ ته زما سرپرست (متولي) جوړ سې لکه څرنګه چې د نورو سرپرست يې، کوم څه چې تاماته راکړي دي په هغو کې برکت واچوې او څه چې دي زما په تقدير کې ليکلي دي د هغو د بدۍ څخه مې وساتې څه فيصلې چې ته وکړې هغه

---

(200) مسند احمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

کيږي او ستاپه خلاف څوک فيصله نسي کولای دکوم چاچي ته مرسته وکړې هغه هيڅوک نسي ذليله کولای ستا ذات برکت والادئ.

حضرت حسن AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي چي څوک دسهار لمونځ وکړي پرهغه ځای باندي ترلمر ختلو پوري کښيني اللهﷻ به يې ددوزخ داور څخه خلاص کړي. حضرت حسن AA څوحجونه پرپښو باندي کړي دي اوفرمايل يې چي ماته پردې خبره شرم راځي چي زه مړ سم دا اللهﷻ سره يوځای سم اوزه دي دهغه وکور ته پرپښو باندي نه يم ورغلی.دی مبارک ډيرصبرناک و په مسنداحمد کي دده ذکر په زيات شمېر روايتو کي سوی دئ. دتلقيح ليکوال هم دئ په هغه اصحابانوﷺ کي ذکر کړی دئ چي ديارلس حديثونه څني نقل سوی دي. اوه کاله به څه عمر وي ده مبارک په دومره لږ عمر کي دومره علم لاسته راوړی دئ دا دحافظې کمال دئ اودشوق نهايي نقطه ده.افسوس چي زموږ خلګ تر اوو کالو پوري خپل زوی ته ددين معمولي خبره هم نه ښيي.

۲۰ـ دحضرت حسين AA په کوچني والي کي علمي بوختيا

سيدالسادات حضرت حسين AA ترخپل ورور حضرت حسن AA يوکال کشر و په همدې وجه دده مبارک عمر درسول اللهﷺ دوفات په وخت کي نور هم کم و يعني شپږ کاله اوڅو مياشتي و دشپږو کالو کوچنی به څه ددين خبري وساتي ؟ خو دده دومره کوچني والي سره بياهم دده روايتونه دحديثو په کتابو کي رانقل سوي دي اومحدثينو په هغه اصحابانو کي شمېرلی دي چي اته حديثونه څني رانقل سوي وي. حضرت حسين AA فرمايي: مادرسول اللهﷺ څخه اوريدلي دي کوم مسلمان نارينه اويا ښځي ته چي کوم غم ورسيږي ډير وخت وروسته ورپه ياد سي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووايي: انا لله وانا اليه راجعون.(يعني دغم په وخت خو يې ويلي وي ډير وخت وروسته چي ورپه يادسي بيا يې هم ووايي) دغه كس ته الله ﷻ دومره ثواب وركوي لكه دغم په وخت كي چي يې وركوي. داهم دنبيﷺ څخه روايت دئ چي فرمايي: زما امت چي په كښتۍ كي سپرېږي دا آيت دي ووايي : 🗀⊠♑⇔○⚲🏱⇐ ✂🙵✎★ 👍⊠♑⬂❷🗁🗁♑⊠🙵

◻◆✌⇖❷⬀🙳⊠🖰♑⊠🙵✎🗐 ◑⚲⚲♌◻ ❻◆🗁■⚲❼ 🏵⬥⇔⬥⊞→❏❻⌧ ❻▪○⚲➚☹⊀ الله ﷻ به يې دغرقېدو څخه وساتي .حضرت حسين AA پنځويشت حجونه پرپښو كړي دي . لمونځونه به يې هم زيات كول اوروژې به يې هم زياتي نيولې .په خيرات اوددين په هركار كي يې زياته هڅه كول .ربيعة AA فرمايي : ما دحسين ﷺ څخه پوښتنه وكړه چي دنبي ﷺ بله كومه خبره ستا ياد ده ؟ده مبارك راته وويل: هو زه يوه ورځ پر يو كلكين باندي وختم هلته خرماوي پرتې وي مايوه دانه راواخيسته په خوله مي كړه نبي ﷺ راته وفرمايل: وې غورځوه موږ دخيرات خوړلو څخه منعه يو . حضرت حسين AA درسول الله ﷺ څخه روايت كوي چي نبي ﷺ فرمايي: دسړي داسلام ښه والى دادئ چي بې كاره كارونه پرېږدي.([201])

ددې څخه پرته نور روايتونه هم دده مبارك څخه سوي دي.

فايـده: ددې ډول څخـه داصـحابانو ﷺ څخـه ډيـري واقعـاتي رانقـل سـوى دي چـي دوى مباركانو په كوچني والي كي درسول الله ﷺ څخه نقل كړي وي محمود بن الربيع AA يوصحابي دئ چي دنبي ﷺ په وفات كي دده عمر پنځه كاله و دى مبارك فرمايي: زه به ټول عمر داخبره هېره نه كړم چي نبي ﷺ زموږ كورته راغلى زموږ په كور كي يو څاه و ددې څاه د اوبو څخه يې يوه لپه اوبه زما پر مخ واچولې.([202])

([201]) اسد الـغابـة ، استيعاب .
([202]) اصابـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورې خپل کوچني اولادونه په بې ځایه خبرو کې اخته کړي دي دد درواغو قصې ورته کوو (چې ځني خلګ ورته نکلونه وايي)او په بې ځایه شیانو مو ماغزه ور خراب کړي دي که چیرې مورې د سپېڅلو انسانانو قصې پیدا کړو او خپلو ماشومانو ته یې وکړو اویا ددې پر ځای چې ماشومانو ته د پیریانو ، دېبانو او داسې نورو شیانو قصې کوو او زړونه یې ورو برو و بايد زړونه یې د الله ﷻ په عذاب سره ور وربېږدو دوی ته به په دنیا کښې په کار ورسي او په اخرت کې به خامخا ګټه ورته وکړي د کوچني والي په وخت کې حافظه ډېره زوروره وي او د کوچني والي د وخت شی هیڅکله نه هیرېږي په داسې وخت کښې که چیرې قرانکریم حفظ کړي نو نه به څه تکلیف ورته وي او نه به یې وخت لګیږي ماد خپل پلار صاحب څخه (الله ﷻ دې یې پر قبر باندې نور واوروي) ډېر واري او رېدلي دي او دخپل کور د سپین سرو ښځو څخه مې هم اورېدلي دي چې زما پلار صاحب چې کله د تې څخه پری سو نو یوربع یې (د سپاري څلورمه برخه) یې په یادوه او د اوو کالو په عمر کښې یې ټول قرآن په یاد سو او زما پلار زما د نیکه په پته د فارسي ډیري برخې لکه بوستان، سکندر نامه او داسې نور شیان ویلي وه زما پلار ویل چې ماته به پلار د قرانکریم دختمېدو وروسته ویل چې اوس نو دورځې یو قران ختموه او نور ټوله ورځ رخصتې کوه نو زه به دده د امر مطابق دسهار تر لمانځه وروسته د کور پر بام باندې کښېناستم په شپږو یااوو ساعتو کې به مې ټوله قرانکریم ختم کړی د غرمې ډوډۍ به مې وخوړه وروسته به مې د خپلي خوښۍ سره سم فارسي ویل تر شپږو میاشتو پوري مي پرله پسي دا عادت و هره ورځ به مي یو قرآنکریم ختماوی وروسته به مي نور سبقان ویل داهم د اوو کالو په عمر څه معمولي خبره نه ده . ددغه زیات تلاوت فایده داوه چې دده څخه قرآنکریم نه هېرېدئ او نه ځني ګډوډ ېدئ خرنګه چې ددوی ظاهري ګوزاره دکتابونو په تجارت وه اود کُتب خانې ډېر کارونه یې په خپل لاس سره کول نو هیڅکله داسې نه ده پېښه سوي چې دوي دي په لاس کار کاوه او په خپله خوله دي یې تلاوت نه وي کړي .کله کله به دوی ته د مدرسې څخه جلا درس ویل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېدئ دا درې کارونه به يې په يوه وخت سرته رسول د تعليم ډول داسي نه و کوم ډول چي په عمومي توګه په مدرسو کښې دئ چي زيات پشار پر استاز وي بلکي د خاصو طالبانو سره طريقه داسي وه چي شاګرد به عبارت وايې ترجمه به يې کول مطلب به يې بيانوی که به چيري هغه مطلب صحيح و نو استاذ د مخکي تللو امر ورته کاوی که به يې غلطي پکښې وکړه نو که به د غه غلطي ته د تهديد اړتيا وه شاګرد به يې تهديد کړی او که به د ښودلو وه وروه به يې ښودله داد پخوا قصه نه ده بلکي د همدې پيړۍ واقعه ده په همدې وجه دا خبره د منلو وړ نه ده چي د اصحابانو ﷺ په ډول طاقتونه اوس نسته.

دولسم باب

دنبي ﷺ سره د محبت قصې

که څه هم کومي قصې چي مي تر اوسه پوري را نقل کړی دي هغه ټول دنبي ﷺ سره د محبت قصې دي چي د دوی مبارکانو د عاشقانه ژوند سبب و د ځان، مال، ژوند ، مرګ، هيڅ پروا به يې نه کول د دې څخه علاوه د محبت قصې هيڅ شی نه دي داد هغو حالتونو څخه يو حالت دئ چي تر الفاظو او عبارتونو پورته دئ محبت يو داسي شی دئ چي په زړه کي ځای ونيسي نو محبوب لره پر هرشی غلبه ورکوي نه بيا د ننګ او ناموس پرو الري او نه د عزت او شرافت پروا لري. الله ﷻ دي پخپله مهرباني او دخپل محبوب په برکت سره خپل اود خپل رسول محبت را نصيب کي (که داسي وسي) نو په هر عبادت کښې خوند دئ او ددين په هر تکليف کښې هوسايي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د حضرت ابوبکر صدیق ﷛ د اسلام اعلان او تکلیف

د اسلام په پیل کښې چې به څوک مسلمان سو نو تر خپله وسه به یې اسلام پټ ساتی نبي ﷺ به هم نوموړي کس د اسلام و پټولو ته هڅاوی چې د کافرانو دخوا کوم تکلیف ور ونه رسیږي کله چې د مسلمانانو شمېر (۳۹) نفرو ته ورسېدئ نو ابو بکر ﷛ د اسلام د ښکاره کولو لپاره خواست وکړی چې په ښکاره ډول تبلیغ وکړل سي نبي ﷺ اول ځل انکار وکړی خود ابو بکر صدیق ﷛ په ډېر ټینګار یې دده غوښتنه قبوله کړه د اسلام د ښکاره کولو اجازه یې ورکړه دوی ټول مبارکان د کعبې مسجد ته ولاړه حضرت ابو بکر صدیق ﷛ د تبلیغ خطبه ورته شورع کړه دا په اسلام کښې تر ټولو لومړی خطبه وه چې ده مبارک وویل په دغه ورځ سید الشهداء حضرت حمزه ﷛ د نبي ﷺ اکا هم اسلام راوړی او تر دغه ورځې درې ورځې وروسته حضرت عمر ﷛ په اسلام مشرف سو خطبه چې شروع سول د څلورو طرفونو څخه کافرانو او مشرکانو پر مسلمانانو چپاو راوړی حضرت ابو بکر صدیق ﷛ سره ددې چې په مکة مکرمه کښې دده عزت او درنښت منل سوی و خو کافرانو دومره وواهه چې مخ مبارک یې د وینو ډک سو پزه او غوږونه یې ټوله په وینو رنګ سول اونه پېژندل کېده په سوکانو او لغتو یې وواهه او سربېره پکښې وغورځېده څه چې یې نسوای کولای هغه یې ورسره وکړل ابوبکر صدیق ﷛ بې هوښه سو دده مبارک خپل قوم بنو تمیم خبر سول او ددغه ځای څخه یې پورته کړی را یې وړی او ټولو خلګو ته دایقنیې وه چې ابوبکر صدیق ﷛ ددې حیواني حملې څخه ژوندی نسي پاتېدلای بنو تمیم مسجد ته راغلل او اعلان یې وکړی چې کچیرې ابوبکر ﷛ ددې ووهلو څخه مړ سو نو موږ به یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بدله کښې عتبة بن ربيعة ووژنو عتبة د حضرت ابوبکر صديق ﷺ په وهلو کښې زيات دبدبختيو اظهار کړې و تر ماښام پورې ابوبکر صديق ﷺ بې هوښه و دوی چې به هر څه ورته وويل هغه به خبرې نه کولې ماښام دوی ډير ږغونه ورته وکړه ددې لپاره چې خبرې وکړې ده مبارک هم خبره وکړه خو خبره يې داوه چې د محمد ﷺ څه حال دئ هغو ورته وويل چې دهغه د لاسه دومره غم درته پيښ سو ټوله ورځ د مرګ په خوله کښې وې ته يې لاپوښتنه کوې ټوله ورځ دي دمرګ او ژوند درک نه و معلوم اخر چې څه ساه در پکښې پاته ده هغه دي هم د نبي ﷺ خبرې وکړې خلګ ولاړ سوه ده مور ام خير ته يې وويل چې ده ته د خوړلو او څيښلو لپاره يو شی برابر کړه موريې هم يو شی برابر کړی راپې وړی اوده ته يې په خوړلو ټينګار وکړی خو دده مبارک هغه يوه خبره وه چې د نبي ﷺ څه حال دئ پر هغه څه تېر سول؟ دده مبارک مور ورته وويل زه خو په هغه نه يم خبره ده ورته وويل چې دحضرت عمر ﷺ خور ام جميل ﷺ ته ورسه او دده مبارک پوښتنه ځنې وکړه هغې غريبې د خپل زوی د مظلومانه او پرېشانه حالت د غوښتنې د پوره کولو لپاره و ام جميل ﷺ ته ورغله. او د نبي ﷺ دحال پوښتنه يې ځنې وکړه هغې هم د عامو مسلمانانو په څېر خپل اسلام پټ ساتلی و ودې ته يې وويل چې زه هيڅ څوک نه پېژنم او محمد ﷺ څوک دئ؟ ستا د زوی ابوبکر ﷺ په حال خبره سوم ډېره خوا بدې سوم کچيرې ته وايې ستاسره به ولاړه سمه او ستاد زوی حال به ووينم د ام خير ورسره خوښه سوه دواړې يو ځای راغلې او د ابوبکر ﷺ حال يې وليدئ ام جميل ﷺ چې ورته وکتل د توان څخه يې ووتل بې اختياره په ژړا سوه چې دي بدعملو پر څه حال باندې کړی دئ الله ﷻ دې دوی ته خپله سزا ورکړې حضرت ابوبکر صديق ﷺ ددې څخه پوښتنه وکړه چې نبي ﷺ پرڅه حال دئ؟ ام جميل ﷺ دابو بکر د مور و طرف ته اشاره وکړه چې داپې اورې ابوبکر ﷺ ورته وويل ددې څخه مه ويرېږه ام جميل ﷺ ورته وويل چې رسول الله ﷺ بيخې جوړ او روغ دئ ابوبکر صديق ﷺ پوښتنه ځنې وکړه چې اوس چيرې دئ ام جميل ﷺ ورته وويل چې دارقم په کور کښې دئ ابوبکر ﷺ و فرمايل

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي زما دي په الله ﷻ قسم وي چي تر هغه وخته پوري به هیڅ خوړل او څیښل ونه کړم ترڅو رسولﷺ ونه وینم . دده مبارک مور بیا پدې وجه ناارامه وه چي دی یو څه خوراک او څیښاک وکړي ترڅو یوڅه توانایي یې په بدن کي پیدا سي ځکه کافرانو ټوک ، ټوک کړی و.دبلي خوا دده مبارک قسم کوی چي زه به تر هغه وخته پوري خوراک ونه کړم چي نبي ﷺ ونه وینم په همدې وجه موربې انتظار وکړی چي دخلګو تلل او راتلل بند سي بیایې د رسول اللهﷺ د لیدلو لپاره بوزي پدې وجه چي څوک یې ونه ویني او تکلیف ورونه رسوي کله چي دشپې ډېره برخه تېره سوه نو ابوبکرﷺ یې دارقم کور ته بوتی کله چي ابوبکر AA ورورسېدئ درسول ﷺ په غاړه کي یې لاس ور واچوی او رسو ل الله ﷺ دده په غاړه کي لاس واچوی دواړه په ژړا سول ټول مسلمانان هم په ژړا سول ځکه چي د حضرت ابوبکر صدیق ﷺ حال د لیدلو نه و ددې څخه وروسته ابوبکر صدیق ﷺ خواست وکړی چي دا زما مور ده تاسو ددې لپاره د هدایت دعاء وکړی او دې ته د اسلام بلنه ورکړی نبي ﷺ اول دعاء ورته وکړه او وروسته یې اسلام ته و هڅول دا مبارکه په دغه وخت کي مسلمانه سول.(203)

فایده: د عیش او عشرت او د خوشحالي په وخت د مینې او محبت دعوه کوونکي ډېر دي خو عشق او محبت هغه دی چي د تکلیف او غم په وخت کښې هم پاته وي.

۲-د حضرت عمر ﷺ دنبي ﷺ پر وفات باندي غم

حضرت عمر ﷺ د بې ساري زړورتیا او قوت سره ـ سره چي نن څلوارلس پیړۍ وروسته یې هم زړورتیا مشهوره ده او ددې سره چي د اسلام ښکاره کېدل هم دده د اسلام راوړلو سره

(203) خمیس

وسو د مسلمانېدو وروسته يې خپل اسلام په پټه ساتل نه خوښوی دده مبارک د نبي ﷺ سره دمحبت يو کوچنی نمونه داده چې کله نبي ﷺ وفات سو نو دده د زغم څخه خبره ووته حيرانی واخيستی ، توره يې په لاس کي واخيستل ودرېدئ او وې ويل: که هر چا وويل چې نبي ﷺ وفات سوی دئ زه به د هغه سر ورپرې کړم نبي ﷺ د خپل رب و لوري ته تشريف وړی دئ لکه موسی ؈ چي طور غره ته تشريف وړی و ډېر ژر به راسي او د هغه خلګو لاسونه او پښې به پرې کړم چي دنبي ﷺ د وفات غلطي اوازې خپروي حضرت عثمان ﷜ تر دوهمي ورځې پوري ګونګی و هيڅ يې د خولې نه راوتل ګرځېدئ را ګرځېدئ خبري يې نه سوای کولای حضرت علي ﷜ چوپ ناست و بدن يې حرکت نه کاوه يوائې ابوبکر ﷜ و چې د غره په څېر ولاړو او ټول غمونه يې وزغمل چي درسول الله ﷺ سره يې اوس د محبت قصه تېره سوه پدغه وخت کي يې په ډېره آرامتيا سره تشريف راوړی اول يې دنبي ﷺ تندی مچ کړی وروسته د باندې راووتی حضرت عمر ﷜ ته يې وويل کښېنه وروسته يې خطبه وويل چي مطلب يې داسي و: کوم چاچي د نبي ﷺ عبادت کاوه هغه دې پوه سي چي نبي ﷺ وفات سو څوک چي دالله ﷻ عبادت کوي هغه دې پوه سي چي الله ﷻ ژوندی دئ او تل به وي وروسته يې د قرانکريم دغه مبارک آيات تر پايه پوري وواية: ([204])

⇳💣■🖬⌧⌘ ⇳⑨⬧🔔 ⮘✌❑←ↀ◆❻ ··◆🙸✆ ➘⑨⭘☺◻◆➔👍 👓◆👌◆❒

✗🕯⇦🙸✉⬧▭❒🕮 🗐 ⭦✍←ↀ❾❷☏👓✂ 🙰🕮🙸✂⬀⌨⬧🔔 ♊🙰👌

✂❼■✍◆⭦ ⬃☹⬈⬇⬀⌛■🖬⬧✆☼👓✂ •✍🙰☞➔🔔 ⬃❒❒🕮 ❁☠👓◻👌

🗐❼■✍◆⭦ ⬄🖬🙸🖬⬧✆☪◆③ ♊◆👌◆❒ 🗐 ⬀☠⬈🗏🙸⌛🕔⬧✆⇳⭦❒🕮

🗏 👓ॐ★⬂⓿⌧⅄ ⅄✎👓✂ ▪❸⮈➢◆③ ♊■🖬⬧▫ 🙰❍⬂⓿◆⌛🖎✆◆⭦

([204]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

♦×⇦❖❷⬁⌛🕔⊙⌖ᦶ⍝👓✂ ✦✎👓✂ ❽❖❽⇳➚◆⓿⌂ꝏ◆❒
([205]) ⬂⬂⬃⬃⬀

ژباړه: محمد ﷺ صرف پيغمبر دئ.(خدای خو نه دئ چي مرګ او فنا نه پرې راځي).
کچيري محمد ﷺ وفات يا شهيد سي نو تاسو بېرته له دينه څخه اوړئ؟ او که څوک له دين څخه واوړي هغه ته هيڅ تاوان نسي رسولای (يواځي خپل ځان ته تاون رسوي) او الله ﷻ به شکرګذاره خلګو ته ژر بدله ورکړي.([206])

فايده: څرنګه چي الله ﷻ د حضرت ابوبکر ؓ څخه د خلافت مهم کار اخيستی او دده شان هم پدغه وخت کي مناسب و په همدې وجه دده سره پدغه وخت کي دومره زغم موجود و چي د بل چاسره موجود نه و او دده مبارک ته چي د ښځېدلو او ميراث څومره مسئلې معلومې وې بل چاته نوې معلومې د نبي ﷺ د ښځېدو په ځای کي اختلاف سو ځينو وويل چي په مکه کي يې ښخوو ځينو وويل چي په مدينه منوره کي يې ښخوو او ځينو ويل چي په بيت المقدس کښې يې ښخو خو حضرت ابوبکر صديق ؓ وويل چي ماد نبي ﷺ څخه اورېدلي دي: پر کوم ځای چي پيغمبر وفات سي پر هغه ځای به يې قبر وي پر کوم ځاي چي د نبي ﷺ وفات سوی دئ پر هغه ځای دي قبر وکښل سي بيا يې و فرمايل: چي مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي د نبي ﷺ وارث هيڅوک نسي جوړېدلای کوم مال چي ځيني پاته سي هغه به خيراتيږي بيا يې وفرمايل: مادنبي ﷺ څخه اورېدلي دي چي څوک د مسلمانانو د حکومت سرپست سي او بيا په بې پروايې سره بل څوک امير جوړ کړي پرده دي لعنت وي بل خبره داده چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي قريش د امر او سلطنت مسئول او سرپرست دي. اوداسي......

([205]) سورة آل عمران الاية (١٤٤)
([206]) بـيـان الـقـران

(c) ketabton.com: The Digital Library

3- د يوې ښځې د نبي ﷺ د خبر په وجه بې ارامه کېدل

د احد په غزا کي چي مسلمانانو ته تکليفونه ورسېدل او ډير مسلمانان شهيدان سوه دغه دردونکی خبر چي مديني منورې ته ورسېدئ نو يوه ښځه لا لهانده د حالاتو د معلومولو لپاره دکوره څخه راووتل راغله د خلګو يوه ډله ولاړه وه دې په بې قراری سره پوښتنه څني وکړه چي رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو په جواب کي ورته وويل: چي ستا پلار شهيد سوی دئ دې انا لله وويل بيا يې په بې قراری سره پوښتنه وکړه چي رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ هغو ورته وويل چي ستا خاوند شهيد سو بل چا د زوی د شهادت ورته وويل بل چا بيا د ورور د شهادت خبر ورکړی چي دا ټول شهيدان سوی دي خو دې د نبي ﷺ پوښتنه کول چي رسول الله ﷺ څنګه دئ؟ خلګو ورته وويل چي په خير او خيريت کور ته راغلی ددې زړه ډاډ نه کاوی او وې ويل چي چيري دئ؟ خلګو ورته وويل چي په هغه ډله کي دئ دا په خپله ولاړه د رسول الله ﷺ په ليدلو يې خپلي سترګي يخي کړې د رسول الله ﷺ په ليدو يې وويل اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ستا د ليدو وروسته ماته هر غم کمزوری او پر هيڅ دئ په يوه روايت کي راغلي دئ چي دې نبي ﷺ تر جامو ونيوئ او ورته وې ويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! چي تاسو ژوندی او سلامت ياست نو ماته د هيڅ مرګ پروا نسته.([207])

فايده: ددې ډول څخه ډيري قصې راغلي دي په همدې وجه د مؤرخينو د نو موړې ښحې په نومونو کښې اختلاف دئ خو صحيح خبره داده چي قصې د څو ښځو څخه پيښې سوی دي.

۴- په حديبيه کي د ابو بکر صديق ؓ او مغيرة ؓ کار او د عامو اصحابو ؓ طريقه

([207]) خميس

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديبې مشهور جنګ په سنه ۲ هـ کې د ميانې په مياشت کې سوى دئ. کله چې نبي ﷺ د اصحابانو د يوې لويې ډلې سره د عمرې اراده وکړه دمکې کافران چې خبر سوه نو په خپل منځ کې يې مشوره وکړه چې مسلمانان دې دمکې څخه منعه سي ددغه لپاره يې لويه تياري وکړه او دخپلې مرستې لپاره يې ددباندې څخه هم خلګ راوغوښتل او يو لوى جماعت يې د مقابلې لپاره تيار کړى نبي ﷺ يو صحابي و ذوالحليفة نومي ځاى ته د حال معلومولو لپاره واستوى (هغه صحابي چې بېرته راغلى) دنبي ﷺ سره يې په عسفان کې وليدل او نبي ﷺ ته يې وويل چې دمکې خلګو د مقابلې لپاره لويه تياري نيولې ده او زيات شمېر خلګ يې ددباندې څخه هم راغوښتي دي نبي ﷺ د خپلو اصحابانو سره مشوره وکړه چې اوس څه کول پکار دي؟ يوه لويه لاره داده چې کوم خلګ چې دوى ددباندې څخه راغوښتي دي دهغو پر لورو حمله وسي هغه چې خبر سي نو بېرته به خپلو کورونو ته ولاړسي بله لار داده چې برابر پر ورسو. حضرت ابوبکر صديق ﷺ وويل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! موږ خو د بيت الله شريف د زيارت په اراده روان سوى يو د جنګ خو مو هيڅ اراده نه وه موږ به ځو که چيرې دوى مختـه راغلل موږ يې منعه کړو مقابله به وکړو که نه نو ځو به نبي ﷺ داخبره خوښه کړه او مخکې روان سو کله چې حديبې ته ورسېدل نو بديل بن ورقا خزاعي د يوې ډلې سره نبي ﷺ ته راغلى داخبره يې ورته وکړه چې کافران تاسو هيڅکله د مکې داخلېدو ته نه پرېږدي د جنګ لپاره يې لويه تياري نيولې ده نبي ﷺ ورته وويل چې موږ خو بيخي د جنګ په اراده نه يو راغلي زموږ مقصد عمره کول دي قريشو ته خو هره ورځ جنګونو ډېر تاوانونه رسولي دي ځانونه يې بيخي هلاک کړي دي که ددوى خوښه وي چې روغه جوړه وکړي زه روغي جوړې ته تيار يم زما او ددوى تر منځ به ژمنه وي چې زه ددوى سره جنګ نه کوم او که دوى زما سره جنګ نه کوي مادي نورو ته پرېږدي او که دوى په هيڅ شي نه راضي کيږي نو زما دي په هغه ذات قسم وي چې زما روح يې په قبضه کې دئ چې تر هغه وخته به ورسره جنګيږم چې اسلام غالب سي او يا زما سرپرې سي. بديل ورته وويل: ډېر ښه دئ زه به ستا

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيغام هغو ته ورسوم ، دې ولاړې هغو ته يې پيغام ورساوه خو هغه راضي نه سوه. په همدې ترتيب دداړو لورو څخه دتګ او راتګ لړۍ جاري وه چې يو وار پکښې عروة بن مسعود ثقفي د کافرانو له لوري څخه راغلی چې په دغه وخت کې لا مسلمان سوی نه و وروسته بيا مسلمان سو ده هم د بديل په څېر د نبيﷺ سره خبري وکړې او ورته وې ويل: اې محمد ﷺ ! که ته ټول عرب له منځه وړل غواړې دا خوشوني نه ده ځکه تر اوسه ستا مخکې داسي يو څوک نه دی پيدا سوی چي دغه کار يې کړی وي يعني ټول عرب دي يې لمنځه وړي وي او که چيري دوهم حالت سي يعني عرب پر تاسو برلاسي سي نو کوم کسان چي ستا سره دي هغه زه د شريفو خلګو ډله نه وينم ټول به در څخه ولاړ سي تابه يوازي پريږدي ابوبکرﷺ په دغه ځای کي ولاړ و دا خبره يې و نه زغمل دستي يې ورته وويل: دخپل خدای (لات) د بولو ځای و څټې ايا موږ به وتښتو ؟ او نبيﷺ به يوازي پريږدو ؟ عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبي ◄ ورته وويل: دا ابوبکر AA دئ عروة ورته وويل: ستا يو زوړ احسان پر ما پروت دئ هغه احسان ادا سو او که دي هغه احسان نه وای نو خامخا به مي ددې ښکنځلو جواب درکړی وای ددې خبرو د کولو څخه وروسته بيا د نبيﷺ سره په خبرو کولو مشغول سو ده د عربو ددود سره سم د نبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس وروړی ځکه دغه کار دوی د خواهش کولو پرمهال کاوه اصحابو دغه کار نسو زغملای نو د عروة وراره مغيرة بن شعبة AA په دغه ځای کي ولاړ و خود يې پر سر وه د توري په مټ يې خپل اکا (عروة) وواهه چي لاس دي ليري ساته (يعني دنبيﷺ وږيري مبارکي ته لاس مه وروړه) عروة پوښتنه وکړه چي دا څوک دئ؟ نبيﷺ ورته وويل: دا مغيرة AA دئ عروة ورته وويل: اې غداره ! ستا غداري تر اوسه پوري زغمم ستا زما سره دا وفا ده ؟(مغيرة د اسلام مخکې څو کافران وژلي وه عروة يې ديت ورکړی و په دغه ځای کي يې و هغه کار ته اشاره وه) لنډه دا چي عروة د نبيﷺ سره خبري کولې او پټ-پټ به يې د سترګو تر بيخو د اصحابانو حال هم معلوماوه کله چي بېرته و کافرانو ته ولاړی هغو ته يې وويل: اې قريشو ! زه د ډيرو پاچهانو دربارو ته تللی يم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دقیصر، نجاشي او دکسری دربارونه مې لیدلي دي او د هغوی اداب مې لیدلي دي قسم پـه الله ﷻ که ما دا یو پاچا سره د خپلو ملګرو دومره محبت لیدلی دئ لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ کله چې دی لاښې توکي دوی یې چابک په لاس را واخلي پر مخ او بدن یې موږي کوم امر چې دی وکړي د پوره کولو لپاره یې تولـه وڅغلي کله چې هغه اودس کوي نو د اوداسه د اوبو لپاره لاسونه ورته نیسي یو څاڅکی اوبه مځکې ته نه پرېږدي کوم یوه ته که څاڅکی ور ونه رسیږي نو دهغه بل یوه لوند لاس راکش کړي پر خپل مخ یې وموږي که د محمد ◄ په مځکې دوی خبري کوي نو پـه لوړ اوازیې نه کوي دادب لـه وجهې ده تـه لوړ نـه ګوري کـه د هغـه د سر یادږیري وینسته ولوېږي نو دبرکت لپاره یې پورته کوي مځکې تـه یـې نـه پرېږدي لنډه دا چې ما دهیچا دومره محبت دخپل مشر سره نه دئ لیدلی لکه د محمد ﷺ د ملګرو محبت چې دده سره دئ. وروسته نبي ﷺ عثمان ﷺ د قاصد په ډول مکې ته واستوی ځکه یو خو دی مسـلمان و او بـل دده په مکة کې ډیر عـزت و پـه همدې وجه دده پـه وړاندې ډیره ویره نـه وه چې خلګ دي تـاوان وروړسـوي. نـو ځکـه یـې دی د قاصـد لپـاره غـوره و بلـل سـو. ده مبـارک تشـریف یـووړی. مسلمانانو ارمان وکړی چې دی خو لاښه سو مکې ته ولاړی ښه په خوند به طوافونه وکړي نبي ﷺ وفرمایل: زما امید نسته چې هغه دې زما پرته طواف وکړي. کله چې عثمان ﷺ مکې ته داخل سو نو ابان بن سعید پـه خپلـه پناه کې واخیسـتی اورتـه وې ویـل: چې ولاړ سـه هر چیري چې ځې هیڅوک سـتا منعـه نسـي کولای عثمـان ﷺ هم شـاوخوا وګرځېدئ د ابو سفیان او د قریشـو د سردارانو سره یې ولیدل د نبي ﷺ پیغام یې ورو رساوه کله چې ببرته راتلی نو دمکې خلګو ورتـه وویل: چې اوس راغلي یې ونیسه طواف وکړه ده مبارک په جواب کې ورته وویـل عجیبـه ده چې رسول الله ﷺ به منعه کړل سوی وي او زه به طواف کوم دا هیڅکله نه سي کېدلای کـافران دده پر دې خبره په غصه سوه دی یې بندي کړی او مسلمانانو ته یې حال وروا ستوی چې عثمان شـهید

(c) ketabton.com: The Digital Library

سو نبي ﷺ چي دا خبر واورېدئ دا صحابانو ﷺ خخه يي تر آخري سلګۍ پوري د جنګېدو ژمنه واخيسته کافران چي د مسلمانانو پدي بيعت (ژمنه) خبر سوه دستي يي عثمان ﷺ ايله کړی.(208)

فايده: په دي قصه کي د ابوبکر AA وينا او دمغيرة ﷺ وهل، د اصحابانو ﷺ عامه تګ لاره چي عروة په ډېر ځير وليده هم دا ډول د عثمان ﷺ د طواف څخه انکار، هره قصه داسي ده چي د نبي ﷺ سره د بې اندازي ميني خبر ورکوي. دغه بيعت (ژمني) ته بيعت الشجر وايي په قرانکريم هم ددې بيعت بيان راغلی دئ چي الله ﷻ په سورة فتح کي فرمايي:

⇩♊♦⇖ ✦✐✍✁ ☙♉⬀⌧♦❻ ⇳⑨⬧◑⬆♐ ✉
☙①♦☼❑⇖➔⍨③✍♦🖮⇖③ ⬂❶⍨◑ ☙▫✓⍣☪⍣✌⬃⬧⇦☺⬂♐✍✁
❼⍨× ✍♦✌ ⌘☠⍨◘⬜➔⬧▫ ⌦❑♦❷⬜✗⊙⌖♐✍✁ ✾💣⬂♦❒✌
⬧◘◆☪⑩⬁▤❍❍♐✍✁ ♦✌♦❽☼❒🕯⬧▫ ⬁☠⌦✐⌦▯❑➔◘➔🔔
✍✡⌛③⌧❷⬧🔔 ✍☯⬧⬃✍⬧▫ ⬁☠⇦♑♦⌛🕔❒⚐❑🕮♦❑ ⬁☠⌦✐⬁❸■◘♦⇖
(209) ⇩⬄⍣⬀

پورتنی آيات به د ترجمي سره ژر په خاتمه کي راسي انشا الله.

۵- د حضرت ابن زبير AA وينه چيښل

نبي ﷺ يو ځلي ښکرونه ولګول او کومه وينه چي راووتل ابن زبير AA ته يي ورکړل چي دا يو سه يو ځای يي ښخه کړه ده مبارک هغه وينه را واخيستل خپله يي و چيښل او راغلی نبي ﷺ ته يي وويل چي وينه مي ښخه کړه نبي ﷺ ورته وويل: چيري دي ښخه کړه؟ ده مبارک ورته وويل چي

(208) خميس

(209) سورة الفتح الاية (١٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

و مي چيښل. نبي ﷺ ورته وويل: کوم بدن ته چي زما وينه ورسيږي هغه بدن او ر د دوزخ نسي مسحه کولای خو د خلکو څخه تا ته هلاکت دئ ستا څخه و خلګو ته هلاکت دئ.(210)

فايده: د نبي ﷺ لوي او کوچني اودس مات تول پاک دئ په دې کي هيڅ مشکل نسته دنبي ﷺ ددې ارشاد څخه مطلب دادی چي د خلګو څخه تاته هلاکت دی ستاڅخه و خلګو ته هلاکت دئ علماؤ ليکلي دي چي و امارت او سلطنت ته اشاره ده خو (ځيني بيا اختلاف کوي) کله چي عبد الله بن زبير ؓ پيدا سو هغه وخت هم نبي ﷺ ودې طرفته اشاره کړې وه او ورته ويلي يې وه چي ستا يو پسه د چرمونبانو په منځ کي دئ داسي چرمونبان دي چي کالي به يې اغوستي وي وروسته د يزيد او عبدالملک مشهور جنګ د ابن زبير AA سره وسو او په هغه کي هم شهيد سو.

۶- د حضرت مالک بن سنان AA وينه چيښل

داحد په غزاء کي چي د نبي ﷺ په مخ اويا سر مبارک د خود دوې کړۍ ننوتې نو د يوې خوا حضرت ابو بکر ؓ وروځغستل او د بلي خوا ابو عبيده ؓ وروځغستل او په غاښو يې د کړيو را ايستل شروع کړه لومړۍ ابو عبيده يوه کړۍ په غاښ راوايستل دوهم غاښ يې مات سو. ددې دوو کړيو په راوتو سره د نبي ﷺ د پاک بدن څخه وينه راووته د حضرت ابو سعيد خدري ؓ پلار مالک بن سنان AA دغه وينه په خپلو شونډانو و څښښل او وې رودل وينه يې تېره کړه. نبي ﷺ و فرمايل: د کوم بدن سره چي زما وينه يو ځای سي هغه بدن د دوزخ اور نه سي مسحه کولای.(211)

۷- د حضرت زيد بن حارثة AA و خپل پلار ته انکار

(210) خميس
(211) قرة العيون

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت زید بن حارثؓ د کفر په وخت کې د خپلې مور سره دانا او کورته تلی چې قافله یې بنو قیس و شکول او وې لوټل چې زیدؓ هم پکښې و دی یې غلام کړې د مکې په بازار کې یې خرڅ کړی. حکیم بن حزام د خپلې عمة خدیجې لپاره رانیوی د خدیجې چې کله د نبيﷺ سره نکاح وسوه نو خدیجې زید د نبيﷺ په خدمت کې وړاندې کړی. د زید پلار د خپل زوی په بیلتون ډېر غمګین و. ځکه طبعي خبره ده چې پلار د اولاد سره مینه لري. د زید پلار به د خپل زوی په جلاوالي کې ژړل او اشعار به یې ویل یوې خوا او بلې خواته به ګرځېدئ چې د شعرونو لنډه ترجمه یې داده: زه د زید په یاد کې ژاړم نه یم خبر چې هغه ژوندی دئ چې امید یې وکړم او که مرګی ختم کړی دئ په الله ﷻ قسم کوم چې دا هم نه ده راته معلومه چې اې زیده! ته پستې مځکې هلاک کړې یې او که د غره مځکې هلاک کړې یې. ارمان چې ماته معلومه وای چې ته بیرته راځې که یا زما په ټول عمر کې لوی ارمان دادئ چې ته بېرته راسې اې زیده! چې لمر راخیږي هم ته را یادېږې او چې باران کېږي نو هم ستا یاد ما ځوروي او کله چې بادونه چلیږي نو هم ستا یاد تازه کوي. های افسوسه زما غم او فکر څومره اوږد سو زه به دده په لټه او تلاش کې په ټوله دنیا د ګرځېدو لپاره د اوښ چابکې په کار واچوم پر ټوله دنیا د ګرځېدو څخه به نه سم ستړی اوښ که ستړی سي خو زه نه ستړی کېږم خپل ټول ژوند به په دې کښې تېروم که ماته مرګ راسي نو ډیر به ښه وي ځکه مرګ هر شی فنا کوي که څه هم هر څوک هر څومره امیدونه لري خو زه به د خپلوانو څخه فلانکي فلانکي ، آل اولاد ته وصیت وکړم چې په دغه ډول په زید پسې تلاش وکړي. لنډه دا چې دده به په ژړا ژړا کې دا اشعارو ویل او تلاش به یې کاوه ناڅاپه دده د قوم څوکسان حج ته ولاړل(212)هلته یې زید و پېژندئ او خپل د پلار حالت یې ورته بیان کړی

(212) تر اسلام مخکې کافرانو هم دحج یوډول دود درلودی چې لوځ به يې پر مکه مکرمة باندې طواف کاوه او چک چکې به

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پلار شعرونه يې ورته وويل او د هغه د بيلتون قصه يې ورته وکړه. حضرت زيد ﷺ وهغو ته درې شعرونه په لاس ورکړل چې مطلب يې داسې و. زه په خير او خيرت کې يم زه د ډېرو سخيانو خلکو په غلامۍ کې يم زما لخوا هيڅ فکر مه کوئ. هغه کسان چې ولاړل د زيد و پلار ته يې د زيد د خيريت خبر ورکړی او هغه اشعارېې ورته وويل چې زيد ورته ويلي وه او د زيد ادرس يې ورونبودئ. د زيد پلار او اکا روان سوه د غلامۍ د خلاصېدو په نيت يې د ځان سره فديه واخيسته د نبي ﷺ حضور ته ورغلل او ورته وې ويل: اې د هاشم اولاده ! او د خپل قوم سرداره ! تاسو خو د الله ﷻ د کور همسايګان ياست تاسو خو د حرم اوسېدونکي ياست تاسو خو خپل بنديان ازاده وی. وږو خلګو ته خوراک ورکوی موږ د خپل زوی د خلاصون لپاره راغلي يو پر موږ احسان او کرم وکړه زموږ فديه قبوله کړه. زما زوی ازاد کړه بلکي څومره چې فديه ده تر هغه زياتې پيسې واخله نبي ﷺ ورته وويل: څه خبره ده؟ دوی ورته وويل چې موږ د زيد په طلب راغلي يو نبي ﷺ ورته وويل. بس دومرې خبره ده؟ دوی ورته وويل. هو ، نبي ﷺ ورته وويل: هغه راوغواړئ او پوښتنه ځني وکړئ که چيري په خپله خوښه تلی نو ببله فديې يې بوزئ او که نه تلی نو زه پر داسي چا باندې زور نسم اچولای چې په خپله خوښه نه ځي دوی ورته وويل: تاسو تر حق هم زيات احسان وکړی دا خبره مو بيخي خوښه ده.زيد ﷺ راوغوښتل سو نبي ﷺ پوښتنه ځني وکړه چې ته دوی پيژنې؟ زيد ﷺ ورته وويل: هو ، دا زما پلار دئ او دغه بل مې اکا دئ نبي ﷺ ورته وويل: زما حال هم تاته معلوم دئ که په خپله خوښه زما سره اوسېدل غواړې خو زما سره اوسه او که ددوی سره ځې نو درته اجازه ده حضرت زيد ﷺ ورته وويل يارسول الله ◄ !زه ستاسي په مقابله کي هيڅوک نسم خوښولای ته زما د پلار پر ځای يې او د اکا پر ځای مې هم يې پلار او اکا دواړو ورته وويل: زيده ! د ازادۍ په مقابل کښې غلامې خوښوې؟ د پلار، اکا، کور

يې کولې . داسې نه ده چې دزيد خپلوان په دغه وخت کې مسلمانان وه فرضي حج يې اداکوی.ژباړن .

(c) ketabton.com: The Digital Library

او نور قریبانو په مقابل کښې غلام او سېدل غواړې؟ زید ﷺ ورته د نبي ﷺ و لوري ته اشاره وکړه اووې ویل: ماپه ده کې داسې شیان لیدلي دي چې په مقابله کې یې هیڅ شی نسم خوښولای نبي ﷺ چې دده خبرې واورېدې نو دی یې په غیږ کې ونیوی او وې ویل چې دی ما په زوی والي نیولی دئ. پلار او اکا چې یې دا حال ولیدئ ډېر خوشاله سوه او په خوشحالۍ سره یې پرېښودئ ولاړل.([213])

فایده: حضرت زید ﷺ په دغه وخت کې کوچنی هلک و چې پر خپل کور، پلار او نورو باندې یې د غلامۍ ژوند غوره کاوه داد هغه محبت ښودنه کوي چې ډېر ښکاره دئ.

۸- داحد په جنګ کې د حضرت انس بن نضر ﷺ عمل

د احد په غزاء کې چې مسلمانانو ماته و خوړل نو یو چا دا خبره مشهوره کړه چې نبي ﷺ شهید سو ددې دردونکې خبرې چې کومې اغیزې پر اصحابانو ﷺ باندې ښکاره وې هغه ډېره ښکاره خبره ده. مسلمانانو ددې ویره ونکې خبر په اورېدو سره هغه پاته همت هم دلاسه ورکړی حضرت انس ﷺ راروان و چې د مهاجرو او انصارو په یوه ډله کې یې حضرت عمر ﷺ او حضرت طلحة ﷺ ولیدل چې ټوله د خوابدتیا په حالت کې دي انس ﷺ پوښتنه وکړه چې دا څه پېښه ده چې مسلمانان خوابدي ښکاري؟ دوی ورته وویل چې نبي ﷺ شهید سو حضرت انس ﷺ ورته وویل چې دنبي ﷺ وروسته چې تاسو ژوندی پاته سئ نو څه به کوئ توري په لاسو کې واخلئ ځانونه قربان کړئ. حضرت انس ﷺ توره په لاس کې واخیستل د کافرانو په یوه ډله ورننوتی تر هغه پورې وجنګېدئ ترڅو چې شهید سو.([214])

([213]) خمیس
([214]) خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

فایده: دده مبارک مطلب دا و چې د کوم چالپاره چې ژوند و هغه نسو پاته نو بیا ژوند پاتـه کېدل د څه لپاره دئ هم داسې وسوه، چې خپل ځان یې قربان کړی.

۹- په احد کښې د سعد بن ربیع ﷺ پیغام

نبي ﷺ د احد په غزا کې پوښتنه وکړه چې د سعد بن ربیع ᴿᴬ حال معلوم نه سو چې څه بـه پر تېر سوي وي یو صحابي ᴿᴬ یې دده د تلاش لپاره ولېږی دغه صحابي د شهیدانو په ډله کې لټون وکړی چې ګوندې ژوندی وي بیا یې په لوړ اواز وویـل: زه نبي ﷺ رالېږلې یم چې د سعد ᴿᴬ خبر راوړه. د یو ځای څخه یو کمزوری اواز راووتی دغـه صحابي و هغـه طرفتـه ورغلـی کـه یې وکتـل سعد ᴿᴬ د شهیدانو په منځ کې پروت دئ لږ ساه پکښې ده کله چې نژدې ورغلی سعد ﷺ ورتـه وویل:چې نبي ﷺ ته زما سلام وایه چې زما د خوا دي الله ﷻ تاسو ته غوره بدل درکړي. کومـه بدلـه چې یوه نبي ته د امتي لخوا ورکړل سوې ده ترهغـه غوره بدلـه ، او مسـلمانانو تـه زمـا دا پیغـام ورسوه. که ونبي ﷺ ته کافران ورسېدل او په تاسو کې یو سترګې لغړونکی و یعنـي ژونـدی و نـو دالله ﷻ په وړاندې یې بیا هیڅ عذر نه قبلیږي. دا یې وویل وفات سو.([215])

فایده: فجزاه الله عنا افضل ماجزاي صحابیاً عن امة نبیه.

---

[215] خمیس

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حقيقت کې دغه مبارکو تر سرتيرو اصحابانو د خپلې سر تيرۍ ثبوت ورکړی دئ (الله ﷻ دې يې قبرونه د نور څخه ورډک کړي) په زخمو باندې زخمونه قبلوي ساه يې وزې مګر ددې فکر نسته چې شکايت، وېره او يا دې غم وکړي بلکې ددوی سره په دغه حال کې هم د نبي ﷺ د حفاظت او پر نبي ﷺ باندې د ځان قربانولو شوق او جذبه سته. ارمان! پـه ماغونـدې نااهله کې هم ددوی په څېر يوه لږه برخه مينه وای.

١٠- د نبي ﷺ په قبر ليدو سره د يوې ښځې مرګ

د حضرت عائشې رضي الله عنها حضـور تـه يـوه ښـځه راغلـه او ورتـه وې ويـل چې ماتـه د نبي ﷺ قبر مبارک راوښيه عائشې رضي الله عنها هغه مبارکه او د نوره ډکه کوټه ورخلاصه کړه چې دنبي ﷺ قبر مبارک پکښې و هغې ښځې چې قبر مبارک وليدئ په ژړا سوه په ژړا ژړا کې وفات سوه. رضي الله عنها و ارضا ها.([216])

فايده: ايا تاسو ددې عشق نمونه يو ځای ليدلې ده چې دقبر د زيارت توان هم ونه لري او هلته يې ساه و خيژي؟.

١١- د اصحابانو رضي الله عنهم دمحبت متفرقې قصې

د حضرت علي کرم الله وجهه څخه يو چا پوښتنه وکړه چې د نبي ﷺ سره څومره مينه لرې؟ ده مبارک ورته وويل زمادې په الله ﷻ قسم وي چې نبي ﷺ موږ ته تر خپلو مالو، مور او پلار، تر خپلو ځانو او د سختې تندې په وخت کې تريخو اوبو زيات محبوب دئ.([217])

([216]) خميس
([217]) شفـاء

(c) ketabton.com: The Digital Library

فايده: ده مبارک ريشتيا وويل: د اصحابانو مبارکانو هم داسي حالت و ځکه دوی د کامل ايمان ښتنان وه. الله ﷻ فرمايي:

⇗☠↗✍↗♦✎✍♦✍✂◆↗ ♦♌🔔☒✍ ♌♐◑ ⇗✍➔🔔

⇗☠↗▤←☼◷◆❑⬃⌘♐◑◆❒ ⇗☠→🗎↗♦✎✍☐✡⇗✍❒🕮◆❒

⬄⚐↗▤➔✍◆❸❷♎⌖♦⇖◆❒ ⇗✍↗▤⇖♉◷◆❒⬂♾❒🕮◆❒

✍⍓♎❑←☺←✌⬂▫◆❸♦✋⬂🔔✍✂ ➘✌◷◆❑⬂✌❒🕮◆❒

✍⍓♎⍓⑩✍✽❍☒✍ ♦♌⇗❑♦⌖⬂③❒✌ ⮜❑♦❷◷◘♑♎✌◆❒

❍🖪⍓❍❒🕮 ✎✍⍓♑♦☼⇗❑✽➢⇗❷⬩✍ ←♊⬁▤◷✽❍♦✌◆❒

◷♎🕮♐✎❑←♋◆❻◆❒ ★✎✍✂ ☙⮫♎♓✌ ☠→⌛⬂⓿⬩♇♐◑

◷♎🕮♐✂⓿♐🖮⍓♋ ❼♐× 🖮⑩✍⍓♑⬁♉◆❒

✦✎✍✂ ☙⑥♐✌▫🕯♦③ 🗐♓✹☹⍓❍ ☎✂❑⋂◷✸✍◆❸♦✋⬩▫

❽♎⑨⇗♧◆⑨ ⬩⬩ ✦✎✍✂◆❒ ▤ ◷♓■♓❺⇗🖓❒🕯♐✍

(218) ⮈♓♓⬀☙▫✓⮵◑⬁❍◷☒▦⬂♇✍✂ ♦⚐⇗❑⬩◑⬂♇✍✂

ژباړه: دوی ته ووايه: که چيري ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه ،ستاسو بيبياني، ستاسو قوم او هغه مال چي تاسو ګټلی دئ او هغه تجارت چي ستاسو سره د هغه وتلو وېره ده او هغه کورونه چي تاسو يې خوښوی (که چيري دا ټول شيان) تاسو ته تر الله ﷻ او د هغه تر رسول ﷺ او د الله ﷻ په لاره کښبي تر جهاد ستاسو خوښ وي نو تاسو صبر وکړئ تر هغه وخته پوري چي د الله ﷻ حکم راځي (او د الله ﷻ حکم نه منونکي خپل مقصود ته يعني عذاب ته رسوي)، الله ﷻ فاسقانو ته هدايت نه کوي.(219)

(218) سورة التوبة الاية (٢٤)
(219) بيان القران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې آیت کې د الله ﷻ د هغه کسانو سره د عذاب وعده ده چې د نورو شیانو سره تر الله ﷻ او تر رسول الله ﷺ زیاته مینه کوي. د حضرت انس ؓ څخه روایت دئ چې نبي ﷺ فرمایي: تر هغه به یو ستاسو څخه کامل مؤمن نسي تر څو زما سره تر خپل پلار، اولاد او ټولو خلګو زیات محبت ونه کړي. د حضرت ابوهریرة ؓ څخه هم داسي مضمون لیکل سوی دئ. علماؤ ویلي دي: چي ددې محبت څخه اختیاری محبت مراد دئ غیر اختیاري یعني اضطراري محبت نه دی مراد. که چیري ددې محبت څخه طبعي محبت مراد سي نو هم کېدای سي خو بیا د ایمان څخه د کاملي درجې ایمان مراد دئ لکه د اصحابانو ؓ ایمان چي و. حضرت انس ؓ فرمایي: چي نبي ﷺ ورته وفرمایل: درې شیان دي که په چا کښې موجود سوه نو د ایمان خوږوالی به ورپه برخه سي لومړي د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ چي تر هر شی زیات او خوندور دئ دوهم دا چي د یو چا سره محبت کوي دالله ﷻ د رضا لپاره وي. دریم دا چي د کفر ولوري ته تلل یعني کافر کېدل دومره ورته ګران سي لکه په اور کي پر بوتل.

یوه ورځ حضرت عمر ؓ وفرمایل: اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! ته ماته تر خپل ځان پرته تر ټولو شیانو محبوب یې رسول الله ﷺ وفرمایل: چي څوک تر هغه وخته پوري کامل مؤمن نسي جوړېدلای تر څوزه تر خپل ځان ورته محبوب نه سم. عمر ؓ وویل: اې دالله ﷻ رسوله ◄ ! اوس ته ماته تر خپل ځان هم محبوب یې رسول الله ﷺ ورته وویل: (الآن) یا عمر ! یعني اوس اې عمره ! دا چي د نبي ﷺ ددې جواب مطلب به څه وي علماؤ یې دوه مطلبه ښودلي دي. لومړی دا چي اوس ستا ایمان پوره سو. دوهم دا چي داخبرداری و چي اې عمره ! اوس دا خبره پیدا سوه پکار خو داوه چي د پخوا څخه وای. سهیل تستري رحمه الله فرمایي: څوک چي په هر حال کښې نبي ﷺ په خپل والي یعني آقا ونه ګڼي هغه د سنتو خوند نسي څکلای. یو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ویل چي د قیامت ورځ به کله راځي؟ نبي ﷺ ورته وویل چي د قیامت لپاره دي څه تیاري نیولې ده چي پوښتنه یې کوې صحابي ورته وویل ما ډېري روژې، خیراتونه او لمونځونه ندي کړي مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما په زړه کښې مې د الله ﷻ او د رسول الله ﷺ سره محبت دئ نبي ﷺ ورته وويل چې د قيامت په ورځ به ته د هغه چاسره ملګري يې چې ته مينه ورسره لرې دغه حديث ډيرو اصحابانو نقل کړې دئ چې په دوی کښې عبد الله بن مسعود ، ابو موسي اشعري، صفوان، ابوذر رضي الله عنهم او داسې نور مبارکان هم دي. حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې اصحابانو رضي الله عنهم ته چې پدې حديث سره مسلمانانو ته ځومره خوشحالي حاصله سوه په هيڅ شی دومره خوشحالي نه وه ورته حاصله سوې.دا ښکاره خبره ده چې اصحابانو رضي الله عنهم ته خوشحالي په کار وه ځکه د نبي ﷺ محبت د دوی په رګ او ريښه کښې موجود وو نو بيا به ولي نه خوشحالېدل .د حضرت فاطمې رضي الله عنها کور د نبي ﷺ د کور ځخه لرې ليري و نبي ﷺ وفرمايل: چې زما زړه غواړي ستا کور زما و کور ته نژدې سي حضرت فاطمې رضي الله عنها وويل: چې د حارثة رضي الله عنه کور تا ته نژدې دئ و هغه ته ووايا ست چې زما سره کور بدل کړي رسول الله ﷺ ورته وويل د حارثة رضي الله عنه سره مخکې هم يوځلې بدلون سوی دئ اوس ما ته حياء راځي. حارثه رضي الله عنه په دې خبر سو دستي د نبي ﷺ و حضو ته ورغلی او ورته وې ويل چې زه خبر سوی يم چې تاسو د فاطمې رضي الله عنها کور وخپل ځان ته نژدې غواړئ دغه زما کورونه دي او تر دغه وتاسو ته هيڅ کور نژدې نسته هر يو چې موخوښ وي د هغه سره يې بدل کړئ اې د الله ﷻ رسوله ﷺ ! زه او زما مال د الله ﷻ او د هغه د رسول ﷺ دي اې د الله ﷻ رسوله ! زما دې په خپل خدای ﷻ سره قسم وي کوم مال چې تاسو زما ځخه واخلی هغه زما ډېر خوښ دئ تر هغه مال چې زما ځخه پاته سي نبي ﷺ ورته وفرمايل چې رښتيا وايې او د برکت دعا يې ورته وکړه او کور يې ورسره بدل کړئ.[220]

يو صحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ورته وې ويل چې ستاسو سره زما تر ځان، مال، اهل او عيال محبت زيات دئ زه په خپل کور کښې ناست يم چې تاسو راپياد سی نو صبر مې نه

[220] طبقات

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېږي تر هغه وخته چي راسم او ستاسو زيارت ونه کړم او ماته په فکر کښېي راځي چي ما او تاسو ته مرګ خامخا راتلونکی دئ خو ددې وروسته به ته لوړو د انبياودرجو ته ولاړسې زما سره دا وېره ده چي بيا به زه تاسو نه وينم نبي ﷺ دده په جواب کښي چوپتيا اختيار کړه تر هغه وخته چي جبرائيل عليه السلام راغلی او دا آيت يې نازل کړې:

♦✌❑←↜▪❷♑♓☞✃◆❒ ⅄✐☞✃ ⮫➚⚡➲⇖③ ♊♦✍◆❒

⌘☠⍓➔⬀☼❒🕮 ♦×⇦⚡🔔⅄✐☞✃ ⍓➚♦✍ ⍓🖮❀⯑❄🕛♦♑🕯❒⬆🕯♦▫

⌘♊🕘❀♒⑩⚡▭❒✡♑☞✃ ⌘♊⚡♓✍ ☠❀☙⬀❸■🖬♦⇖ ✦✐☞✃

⚡↗✐✃⍓⑨◘☙❼☆♑☞✃◆❒ ♦×✓⮶◑③⚡♎⑨⮵♉🕛♑☞✃◆❒

⌘♊⓿○⍓❍◆❒ 🗐 ♦×✓⮵♦⚡🖬🕛⭘🕛♑☞✃◆❒

([221]) ⮰⚡❀⮳☞☪◑⑩⚡▫◆❻⍓🖮❀⯑❄🕛♦♑🕯❒⬆🕮

ژباړه: څوک چي د الله ﷻ او هغه د رسول ﷺ اطاعت وکړي نو بېشکه دغه کس د هغه کسانو سره دئ چي الله ﷻ نعمت پرې کړی دئ(چي عبارت دي) د انبياؤ،صادقانو،شهيدانو او صالحانو څخه(او دغه کسان) ښه دي د ملګرتيا لپاره.

دغه آيت رسول الله ﷺ دده په جواب کښي ووايه. داسي ډيري پيښي اصحابانو رضي الله عنهم ته پېښي سوې دي او خامخا ورته پېښيدلې (عشق است و هزار بد ګمانی-يعني مينه ده او زر بد ګمانی) همدا ډول يو صحابي نبي ﷺ ته راغلی او ورته وې ويل: چي زما ستا سره دومره محبت دئ هر وخت چي په خيال کي راسي که په هغه وخت کي زه رانسم او ستا زيارت ونه کړم نو زما غالب ګمان راسي چي زما ساه به ووزي خو زما سره دافکر دئ چي که چيري زه جنت ته ولاړ سم نو زما درجه به ترتا کښته وي او ماته به په جنت کي اوسېدل ستا د زيارت پرته هم لوی تکليف

([221]) سورة النسآء الاية (٦٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي نبي ﷺ دغه آيات ورته وواېه . پـه يـو بـل حديث کښـې راغلي دي چي يـو صـحابي د نبي ﷺ حضور ته ورغلی او ډېر غمجن و نبي ﷺ پوښتنه څني وکړه چي ولي غمجن يې؟ ده مبارک ورته وويل چي زه په يوه فکر کي يم نبي ﷺ ورته وويل: په کوم فکر کښـې يې؟ ده مبارک ورته وويل مور، سهار او ماښام ستاسو حضور ته راځو ستاسو پـه زيارت زړونه خوشحاله کوو ستاسو پـه خدمت کښې کښېنو سبا چي تاسو د انبياء(عليهم السلام)ودرجې ته ورسېږی نـو مـور، خو هلتـه نه سو رسېدلای (ستاسو د زيارت څخه به بې برخي يو) نبي ﷺ چوپ سو کله چي هغه پـورتنی آيت نازل سو نبي ﷺ هغه انصاري صحابي راوغوښتی اوزېري يې پر وکړی. پـه يـوه حديث کښـي راغلي دي چي ډېرو اصحابانو پـورتنی شکايت وکړی نبي ﷺ پـورتنی آيت ورتـه وواېه. پـه يـو حديث کښې راغلي دي چي اصحابانو ﷺ وويل: اې دالله ﷻ رسوله ! داخو ښکاره خبره ده چي نبي ﷺ پر امتي باندي فضيلت لري او د نبي ﷺ درجې به لوړي وي نو بيا به ددوی د يـو ځـای کېـدو لپاره کومه لاره وي نبي ﷺ ورته وفرمايل: چي د لوړو درجو خاوندان به راځي د کښـتو درجو والا سره به کښېني او خبري اتري به ورسره کوي.(222)

نبي ﷺ فرمايي چي زما څخه وروسته به څني خلګ زما سره محبت کوونکي پيدا سي او دا هيله به لري چي کاشکي دوی دخپل مـال، اهل او عيـال پـه بدل کښـې زه ليدلی وای د خالد ﷺ لور عبده وايي چي زما پلار به کله د بدېدو لپاره ستوني ستخ پرېوتی سترګي بـه يې نـه سره ورتللې دنبي ﷺ په ياد او مينه به اخته و. د مهاجرينو او انصارو نومونه به يې اخيستل اويادول به يې چي دا زما اصول او فروغ دي يعني دوی کوچني او لوي ددين ښاخونه دي زما زړه ددوی و لوري ته کش سوی دئ. اې الله ! ماته ژر مرګ راولې چي ددوی سره يو ځای سم دا به يې ويل بيده به سو.

(222) درمنشور

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت ابو بکر صدیق ﷛ یو ځلي وویل اې د الله ﷻ رسوله ◄ !زه د خپل پلار د مسلمانېدو پر ځای ستاد اکا د ابو طالب د مسلمانېدو زیاته ارزو لرم ځکه چي پدې سره به تاسي خوشحاله سی یو ځلي حضرت عمر ﷛ د نبي ﷺ اکا حضرت عباس ﷛ ته وویل زه د خپل پلار تر مسلمانېدو ستا په اسلام راوړلو زیات خوشحاله سوم ځکه ستاسو اسلام راوړل نبي ﷺ ته ډېر زیات خوښ و. یوه شپه حضرت عمر ﷛ د حفاظت ګښت کاوه چي د یوه کور څخه د څراغ رڼا راوتله او دیوې سپین سرې آواز یې په غوږ سو چي وړی یې وربښلي اشعار یې ویل چي ترجمه یې په دې ډول ده: محمد ﷺ ته دې د نیکانو خلګو درود ورسیږي د پاکو او سپېڅلو خلګو له لوري څخه هغه خلګ چي الله ﷻ ته خوښ دي ددوی درود دي وروسیږي ببشکه اې د الله ﷻ رسوله ◄ ! تاسو د شپې عبادت کونکی واست او په آخره شپه کښې ژړا کوونکی واست کاشکي ماته معلوم وای چي زه او خپل محبوب سره یو ځای کیږو که یا؟ ځکه چي مرګ په مختلفو حالاتو کي راځي نه ده معلومه چي ماته به مرګ په کوم حالت کي راسي اود نبي ﷺ سره به تر مرګ وروسته یو ځای سم که یا؟ حضرت عمر ﷛ دغه اشعار واوربدل دی هم په ژړا سو. د حضرت بلال ﷛ قصه ډېره مشهوره ده چي دی کله وفات کېدئ نو بي بي یې په جلا والي غمجنه سوه اووې ویل چي های افسوس ! ده مبارک وویل: څومره د خوند خبره ده چي صباته به د محمد ﷺ زیارت کوم او د هغه داصحابانو ﷺ سره به ملاقات کوم. د حضرت زید ﷛ قصه په پنځم باب نهمه شمېره کي تېره سوه چي کله دارته پورته خېږول کېدئ ابو سفیان پوښتنه ځني وکړه چي ایا ستا داخوښه ده چي (خدای مکړه) د محمد ﷺ سره دا معامله وکړو او تا پرېږدو؟ ده مبارک ورته وویل چي په الله ﷻ دي مي قسم وي چي زه دا هم نسم زغملای چي نبي ﷺ په خپل کور کي وي او هلته دي په ده مبارک یو ځوز جګ سي اوزه دي په خپل کور کي په ارامی سره واوسم.ابو سفیان وویل: چي تر اوسه پوري ما دومري محبت کوونکي نه دي لیدلي لکه د محمد ﷺ ملګري چي دده محبت کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر داري

علماؤ دنبي ﷺ سره د محبت مختلفي نښي ليکلي دي. حضرت عياض ﷫ ليکلي دي: کوم ثوک چي يو شی خو ښوي هغه ته به پر نورو باندي تر جيح (لوړوالی) ورکوي هم دا معني د محبت ده که داسي نه وي نو محبت نه ديبلکي يوازي د محبت دعوه ده دنبي ﷺ سره د محبت لويه اوضروري نښه داده چي په ده مبارک پسي اقتدا وکړي او طريقي يې اختيار کړي او دده مبارک داقوالو اوواقعاتو تابعداري وکړي په کومو شيانو چي يې امر کړی وي هغه پر ځای کړي او د کومو شيانو څخه چي يې منعه کړي وي د هغو څخه پرهيز وکړي په خوشحالۍ، غم، ناداري او پراخۍ کي دده مبارک پر طريقو روان يې الله ﷻ فرمايي:

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] (223)

ژباړه: دوی ته ووايه که تاسو د الله ﷻ سره محبت کوی نو زما تابعداري وکړئ الله ﷻ به ستاسو سره محبت وکړي ستاسو ګناهونه به معاف کړي الله ﷻ بخښونکي او زيات رحم لرونکي دئ.

خاتمه

(223) سورة آل عمران الاية (٣١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اصحابو کرامو سره معامله او ددوی لنډ فضليتونه

د اصحابو ښو قصې د نمونې په ډول وليکل سوې که نه نو ددوی قصې لوی او غټ کتابونه هم نسي ليکلای په اردو ژبه ددوی په اړه زيات کتابونه او رسالې هم پيدا کېدلای سي ځو مياشتې وسوې چې دغه رساله مې شروع کړې وه. بيا د مدرسې د بوختيا او د وخت د تنګوالي له امله وځنډېده اوس يې پر دغه پاڼو ختموم کوم څه چې پکښې ليکل سوی دي هيله لرم چې د فايدې اخيستولو وړ سي په آخر کښې پر يوه خبره باندې خبرداری زيات اړين دئ هغه داچې د يوې خوا پدې آزاده زمانه کښې زموږ د مسلمانانو ددين په کارو کښې کمزوري ده او د ازادۍ رنګ دئ د بلې خوا د اصحابانو په پېژندلو دهغوی د آدابو او احتراماتو په هکله زياته کمزوري ده داخو لاڅه کوي ځنې خلګ خو داسې هم سته چې د دين څخه دبې پروايۍ له امله ددوی په اړه ګوستاخي کوي حال دا چې اصحابان مبارکان ددين بنستونه دي ددين لومړي خپرونکي دي مونږ ددوی حقونه تر مرګه پوري نه سو پوره کولای الله ﷻ په خپل فضل ددوی پر پاکو نفسونو سلګونو زره رحمتونه نازل کړي دي چې دوی د نبي ﷺ څخه دين لاسته راوړی او مونږ ته يې راورساوه ځکه نو پدې خاتمه کښې د قاضي عياض د شفآء نومي کتاب څخه د يو فصل لنډه ترجمه چې ددې موضوع سره وړ ده ليکم اور ساله باندې ختموم دی مبارک فرمايي: چې د نبي ﷺ په اعزاز او اکرام کښې داخبره شامله ده چې دنبي ﷺ د اصحابانو به اعزاز کوئ ددوی حق به پېژنئ، ددوی تابع داري به کوئ، ددوی ستاينه به کوئ، دوی ته به د مغفرت دوعا کوئ، ددوی په خپل منځي اختلافاتو باندې به چوپ پاتېږئ د مؤرخينو ، شيعه ګانو ، بدعتيان او ناپوهو راويانو د روايتو څخه به مخ اړوئ. هغه روايتونه چې ددوی په شان کښې تاوان پيدا کوي ددې ډول څخه که څه روايت واورېدل سي نو دهغه به په ښه ډول تاويل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوئ او پر ښه لار به يې حملوئ ځکه دوی ددې حق دار دي. د امبارکان په بدی مه يادوئ ددوی نيکی، ښه صفتونه اوددوی فضائل بيانوئ او د عيب د خبرو څخه يې چوپ واوسئ لکه نبيﷺ چې فرمايي: کله چې زما د اصحابانو بد بيان کېږي نو چوپتيا غوره کړئ د اصحابانو فضائل په قران کريم او احاديثو کښې زيات راغلي دي اللهﷻ فرمايي:

♦×⇦⚲♫⅄✎✍✁◆❒✍★✎✍✁⇱✌❑←ᘏ▪❻ Ø⑨❍☺◘♦❼☝

❼■✍♦⇱↓↗✎✁❍⑨⚲⅄❑🕮 ▦⦶←❍⍓➔♦✌

☎ ⬀☠↘♒◆☪⬃❹♦✉↓↗✎✍◆✋☒❑↓❻ Ø❻✍⊙▦↗▤⬂ᘏ✍✁

♦♌❑↗⬄♦✌⬀⌛♦③ ✁✡⑨❍♈←ᘏ ✍✡➔⅄✍↓❻ ⬀☠←♑🗁♦❷⬩✍

☎ ✍☪☼◷◆❑⇳⬂ Ø❻◆❒ ★✎✍✁ ⌘♊⚲♓✌ ⌖☒⇳ Ø⬩▫

❷❒⚐❑🕮 ⇳♊⚲♓✌⚐⚲♑⚲♎❑⇱♉⇱❒ ❼⚲× ⬀☠➔♎✍⍓☺⓿⬂ᘏ

❼⚲× ⬀☠←♑➔🖬⬩✞♦✌ ⍓🖮⚲ᘏ◷⬩❶ ✍⚲⑩❑→✗❹❍ᘏ✍✁

❼⚲× ⬀✉→🌢➔🖬⬩✞♦✌◆❒ ✍⚲◘🗁◆❻⬀❑✸✌ᘏ✍✁

⍓●♦❷⬃⌘❒🕮 ✍⬋⬀❻♦❽☒✍ ⬀✍⑩⬂♑✞💣❝✍✁

☒↑■🖬⬂⬄♦✌⬄ᘏ✍✍⬩▫ ⦶←■◆❻⍓ᘏ✍♦★⬩▫ ⦶←❍♦★⇳❍☒⅄

❍🖬⚐✗⬃➔⇱③ ◴⚲❍⚲♫❑←ᘏ✍❼■✍♦⇱ ▤❽◆❑♦☞⬄ᘏ✍✍⬩▫

⇱☠Ø&Ø▯ ☒↑⑩⚐⬄◆⓿⚲ᘏ ♦⬋✁▪❻ᘏ❽ᘏ✍✁

♦×⇦⚲♫⅄✎✍✁ ✦✎✍✁ ⍓⑨♦⇱◆❒ ▤ ◆❻✍⊙▦↗▤⬂ᘏ✍✁

☎✁❑➔🖬⚲☺♦⇱◆❒ ☎✁❑⇱☪♦✌✁◆↗

LARAWBAR

(c) ketabton.com: The Digital Library

☪□♦❷⊗▦⬂⬄□✌☠⬃&⬃☸⊗✌⊗💣☼◷⬓⬩⚡🖬◷○◷♑◉✍✁
(224) ⬖✖⌀⬀ ✍☺☺⓿⊗→♦⬉✁◷❷⇳♉❐🕮♦❐

ژباړه: محمد ﷺ دالله ﷻ رسول دئ کوم کسان چې ده سره ور سره دي سخت دي پر کافرانو او په خپل منځ کې رحم لرونکي دي ته به ويني چې رکوع او سجده کوونکي دي د الله ﷻ فضل او رضالټونکي دي ددوی نښې ددوی په موخانو کې د سجدې اثر دئ هم دا ډول ددې مثال په تورات او انجيل کښې هم سته لکه يو تخم (چې لومړی راشين سي) نازکه پونګه راوباسي بيا زوروره سي نو ښه په قوت کې سي بيا پر خپله تنه باندې برابر سي (همدا ډول اصحابان ﷺ هم وه چې اول کمزوري وه وروسته الله ﷻ ورځ تر بلې قوت وروبخښئ او دا قوت الله ﷻ ځکه ورکړی) چې پدې قوت سره کافران د حسد له امله وسوځي. الله ﷻ د هغو کسانو سره وعده کړې ده چې ايمان يې راوړی دئ، نيک کارونه يې تر سره کړي دي چې الله ﷻ به مغفرة ورته کوي او لوی اجر به ورکوي.

دا ترجمه په دې ډول ده چې د تورات پر لفظ باندې آيات پوره سي ځکه دآيات په فرق سره ترجمه فرق کوي لکه د تفسيرونو څخه چې معلوميږي. په همدغه سورة کې الله ﷻ فرمـــايي: ♑⅄◑⬩⑨⇳ ❻♦▩⬘♉☙ ✁✍✎✦⬉♦♊⬖

☙①♦☼❐⬉➔⊗③✍♦🖮⬉③ ⬂❶⊗◑ ☙▫✓⊗☪⊗✌⬃⬩←☺⬂♑◉✍✁
❼⊗✕ ✍♦✌⌘☠⊗🖬⬓➔⬩▫⌀□♦❷⬓⬈⊙⌖♑◉✍✁ ❁💣⬂♦❐✌
⬩□♦☪⑩⬗▤○○♑◉✍✁ ♦✌♦❽☼❐🕯⬩▫⬀☠⌀&⌀▯❑➔🖬➔🔔
✍✡⌛③▩❷⬩🔔 ✍☯⬩⬃✍⬩▫⬀☠←♑♦⌛◷❐⚐❐🕮♦❐ ⬀☠⌀&⬀❸■🖬♦⬉
☪□♦❸❷⊗✞☒✍ ⌘⚐⊗☼✍♦⬄♦✌♦❐ ⬖⮚⊗⬀

(224) سورة فتح - رکوع (٤)

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible]

ژباړه: بېشکه الله ﷻ راضي سو دهغه کسانو څخه چي ستا سره په سفر کي وه او ستا سره يې تر درختي لاندې بيعت وکړی. بيا الله ﷻ په هغه (اخلاص او صداقت) عالم و چي ددوی په زړو کي و نو الله ﷻ پر دوی باندي ارامتيا راواستول او دوی ته يې نژدې فتحه ور نصيب کړه (چي مراد څني د خيبر فتحه ده) او الله ﷻ ډېر غنيمتونه ورنصيب کړه چي دوی اخيستل او الله ﷻ غالب دئ او زيات د حکمت څښتن دئ.

په بل ځاي کي الله ﷻ د اصحابانو ؓ په اړه فرمايي:

[illegible] (225)

ژباړه: په دې مؤمنانو کي داسي کسان سته چي د الله ﷻ سره يې کومه ژمنه کړې وه په هغه کي ريښتني وختل داسي دي چي خپل نذر يې پوره کړی (يعني شهيدان سول) او څني د پوره کولو په موخه انتظار کوي او ددوی د ارادو په بدلولو کي هيڅ بدلون نسي راتلای په بدلولو سره.

په بل ځای کي الله ﷻ فرمايي:

[illegible]

---

(225) سورة احزاب - ركوع ١٣

(c) ketabton.com: The Digital Library

[illegible] [226]

ژباړه: کوم مهاجر او انصار (چي په ايمان راوړلو کي تر نورو) مخکي دي او څومره خلک چي په اخلاص سره ددوی تابعداري کوي الله ﷻ ددې ټولو څخه راضي دئ او دوی د الله ﷻ څخه راضي دي الله ﷻ ددوی لپاره جنتونه برابر کړي دي چي تر درختو (تر ښاخو) لاندي به يې (څلور ويالې) بهيږي او هميشه به په جنت کي وي دغه هم لويه کاميابي ده.

په دغه آياتو کي الله ﷻ د اصحابانو ﷺ څخه خپله خوښي ښکنده کړې ده همدا ډول په ډيرو حديثونو کي ددوی زيات فضائل راغلي دي نبي ﷺ فرمايي: چي زما څخه وروسته په ابو بکر ﷺ او عمر ﷺ پسي اقتدا کوئ. په يوه حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: زما اصحاب ﷺ د ستورو په شان دي په هر يوه پسي چي اقتدا وکړی سمه لاره به پيدا کړی. ډيرو محدثينو په دغه حديث کي خبري کړي دي په همدې وجه پرقاضي عياض ﷺ باندي اعتراض دئ چي دغه حديث يې نقل کړي دئ خو ملا علي قاري ﷺ ليکلي دي چي ممکنه ده چي دده په آند به د بيلو طريقو له امله داعتبار وړ وي يا په دې وجه چي داد فضائلو ځای دئ د فضليت په ځای کي کمزوری حديث نقل کول هم جائز دي حضرت انس ﷺ فرمايي چي نبي ﷺ فرمايلي دي چي زما اصحاب ﷺ داسي مثال لري لکه په خوراک کي مالګه چي دغه خوراک بې له مالګي

[226] سورة التوبة الاية (١٠٠)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه کېداي نسي. نبي ﷺ فرمايي: زما د اصحابو ﷡ په اړه د الله ﷻ څخه ووېرېږئ دوی د ملامتيا نښنه مه جوړوئ څوک چي ددوی سره محبت کوي هغه زما سره محبت کوي او څوک چي ددوی سره کينه لري هغه زما سره کينه لري چاچي دوی ته تکليف ورکړی هغه ماته تکليف راکړی چاچي ماته تکليف راکړی هغه الله ﷻ ته تکليف ورکړی او څوک چي الله ﷻ ته تکليف ورکړي د الله ﷻ په راکشولو کي به راسي.

نبي ﷺ فرمايي: زما اصحابو ﷡ ته ښکنځل مه کوئ په تاسو کي که څوک د احد د غره سره برابر سره زر خيرات کړي نود اصحابو ﷡ د يوه يا نيم مد ثواب نسي لاسته راوړلای. نبي ﷺ فرمايي: څوک چي اصحابو ته ښکنځل کوي پر دغه کس د الله ﷻ، ملائکو او ټولو انسانانو لعنت دئ او ددغه سړي نه فرض قبلېږي او نه نفل. نبي ﷺ فرمايي: چي الله ﷻ ټوله انسانان راچڼ کړل د انبياؤ (عليهم السلام) څخه پرته په دوی ټولو کي يې دغه څلور کسان غوره کړه: حضرت ابوبکر ؓ، حضرت عمر ؓ، حضرت عثمان ؓ او حضرت علي ؓ او دوی يې زما پر ټولو اصحابانو ﷡ باندي بهتر و ګرځول ابو سختيياني ﷬ فرمايي: کوم چاچي د ابوبکر ؓ سره محبت وکړی هغه خپل دين سيده کړی. چاچي د عمر ؓ سره محبت وکړی نو ددين روښانه لاره يې پيدا کړه. چاکه دعثمان ؓ سره محبت وکړی د الله ﷻ په رڼا سره روښانه سو او چاچي د علي ؓ سره محبت وکړی دغه کس نو ددين رسۍ ونيول. څوک چي د اصحابانو ﷡ ستاينه کوي دغه کس د نفاق څخه پاک دئ، څوک چي د اصحابانو ﷡ بي ادبي کوي منافق، بد عتي او د سنتو مخالف دئ زما سره دا بيره ده چي هيڅ عمل به قبول نسي تر څو د اصحابانو ﷡ سره محبت پيدا نسي او ددوی په اړه يې زړه پاک نسي. په يو حديث کي راغلي دي چي نبي ﷺ فرمايي: اې خلګو! زه د ابوبکر ؓ څخه خوشاله يم تاسو دده مرتبه وپېژنئ زه دعمر AA، عثمان AA، علي AA، طلحة ؓ، زبير ؓ، سعد ؓ، سعيد ؓ، عبد الرحمن بن عوف ؓ او عبيده بن جراح ؓ څخه خوشاله يم تاسو ددوی مرتبه وپېژنئ. اې خلګو کوم څوک چي د بدر او احد په غزا کي شريک سوي دئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ وهغو ته بخښنه کړې ده تاسو زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ کوئ او د هغه خلکو په باره کښې زما لحاظ کوئ چې ددوی لوڼې زما په نکاح کښې دي او یا زما لوڼې ددوی په نکاح کښې دي داسې نه چې دغه خلک د قیامت په ورځ ستاسو څخه د یو ظلم مطالبه وکړي او هغه به بیا نه بخښل کېږي په یوه حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي: زما داصحابانو، زومانو اونورو اصحابانو په اړه زما لحاظ کوئ څوک چې ددوی په اړه زما لحاظ وکړي الله ﷻ به ددغه کس په دنیا او آخرت کې حفاظت وکړي او څوک چې زما لحاظ ونه کړي الله ﷻ د هغه کس څخه بېزاره دئ او د چا څخه چې الله ﷻ بېزاره سي کېدای سي چې پر یو څه باندې ونیول سي دنبي ﷺ دا ارشاد هم دئ چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما داصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ وکړي د قیامت په ورځ به زه دده محافظ یم. په یوه بل حدیث کې راغلي دي چې نبي ﷺ فرمایي څوک چې زما د اصحابو ﷺ په اړه زما لحاظ ونه کړي حوض کوثر ته به رانه وستل سي ما به یوازې د لیرې څخه ووینې. سهل بن عبد الله ﷺ فرمایي څوک چې د نبي ﷺ د اصحابانو ﷺ تعظیم او درنښت نه کوي هغه پر نبي ﷺ ایمان نه دئ راوړی.

الله ﷻ دې په خپل فضل او مهربانۍ سره د خپل نیولو او د خپل د رسول ﷺ د قهر او خوابدتیا څخه ماته، زما دوستانو ته، زما خواخوږو ته، زما د ناستې ولاړې خلګو ته، زما مشائخو ته. زما شاګردانو او ټولو مؤمنانو ته خلاصون راکړي او ددغه مبارکو اصحابانو ﷺ په مینه دې زموږ زړونه ډک کړي.

وآخردعوانا ان الحمدلله رب العالمین والصلوة والسلام الاتمان الاکملان علي سيدالمرسلین وعلی آله واصحابه الطیبین الطاهرین وعلی اتباعه واتباعهم حملة الدین المتین. ﷺ

مؤلف: مولانا محمدزکریا کاندهلوي نورالله مرقده مقیم مدرسه مظاهر العلوم سهارن پور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نېټه: ۱۷ـ شوال المکرم ـ ۱۳۵۷ ـ هـ ق. يعني د کوچني اختر اوولسمه ددوشنبې ورځ

ژباړونکی: مولوي عبدالهادي (حماد) کندهاري عفى الله وعافاه. مدرس ومدير جامعه اسلامية اشرفيه اوله ناحية کندهار افغانستان.

نېټه: ۲۱ ـ ۹ ـ ۱۴۲۸ هـ ق. چې د ۱۱ ـ ۷ ـ ۱۳۸۲ هـ ش سره سمون خوري د چهارشنبې ورځ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library